

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

Dette værk er downloadet fra

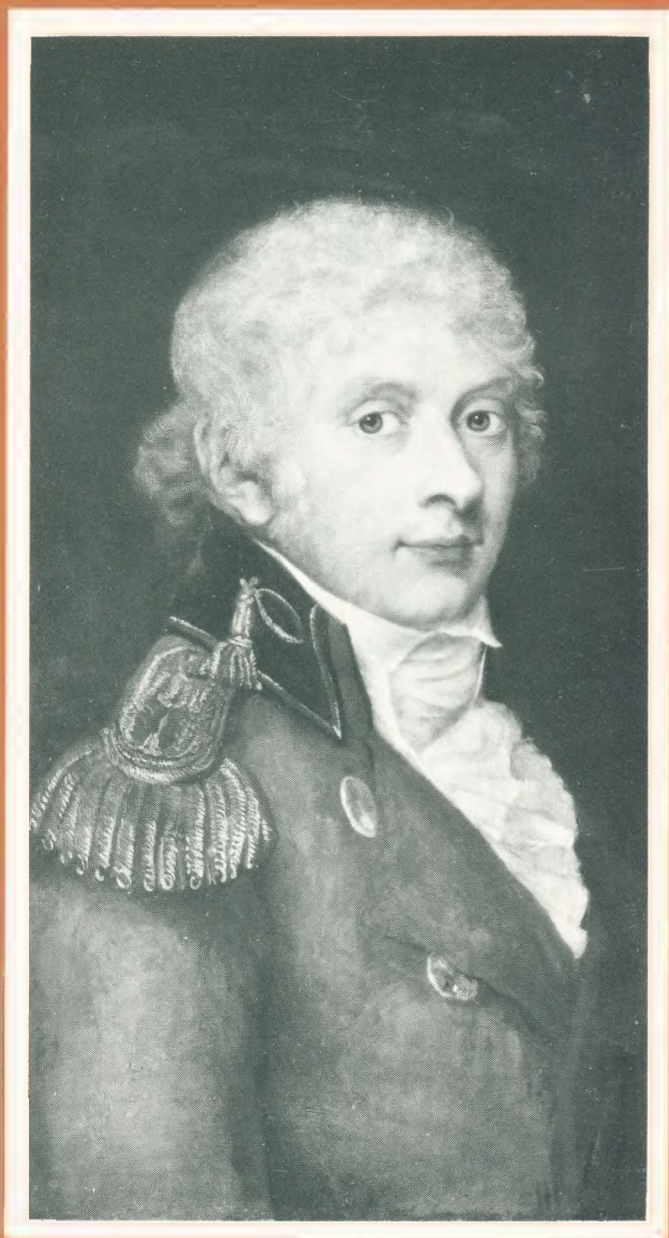
Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Bemærk, at hjemmesiden indeholder værker, som er omfattet af ophavsret. For ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan PDF-filen frit downloades og anvendes.

For værker, som er omfattet af ophavsret, er det vigtigt at være opmærksom på, at PDF-filen kun må benyttes til rent personligt brug. Distribution og publicering af PDF-filen er ulovlig.

Personalhistorisk Tidsskrift

Årgang

106

1986 : 2

Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie

Indhold

<i>Sigvard Mabler Dam</i> : Unkersønnerne – en fynsk adelslægt, der slog sig på købmandshandel	117
<i>Gregers Hansen</i> : Højskolemanden og botanikeren Jakob E. Langes anetavle	157
<i>Carl Langholz</i> : Rettelser og tilføjelser til Slægten Outzen/-Rostgaard	164
<i>Vello Helk</i> : Dansk-norske og slesvig-holstenske studerende i Oxford	165
<i>Jan René Westh</i> : Et portræt på Frederiksborg Slot	169
<i>Vanda Laursen</i> : Den Estrupske anetavle og de indgiftede familier Engelstoft og Thorning	174
<i>Villads Villadsen</i> : Købmand og rådmann i Nakskov, Jørgen Jensens efterslægt i 3 generationer	175
<i>Poul Steen</i> : Forum for EDB i slægtsforskningen	196
<i>Erik Kann</i> : De statslige arkivers publikationer 1985, en oversigt	197
<i>Anne Marie Lebech Sørensen</i> : Tilføjelser til Agnes Henningsen aner	227

Orientering

Generalforsamlingen 1986, referat v. <i>Finn Andersen</i>	201
Andre meddelelser	203
<i>Erik Kann</i> : Kort om norske folketællinger i anledning af en ny norsk publikation	204

Anmeldelser:

Anna Louise Alstrøm: Lær slægtsforskning (<i>Erik Kann</i>)	206
Karin Kryger: Allegori og Borgerdyd. Studier i det nyklassicistiske gravmæle i Danmark 1760-1820. (<i>Hans H. Worsøe</i>)	207
Erik Gamby: Edgar Bauer. Junghegelianer, Publizist und Polizeiaгент. (<i>Troels Dahlerup</i>)	208
Festskrift til Troels Dahlerup på 60-årsdagen den 3. december 1985 (<i>Jørgen H. Barfod</i>)	208
Dansk Historisk Bibliografi 1974-76 ved Ann R. Welling og Erling Kolding Nielsen. (<i>Poul Steen</i>)	210
Engelholm Skifteprotokol 1775-1850, udg. af N. H. Frandsen (<i>Erik Kann</i>)	210
Hans H. Worsøe og Torben Holck Colding: Familien Jacobsen (<i>Erik Kann</i>)	211
Genealogical Research Directory 1985 (<i>Finn Andersen</i>)	211
Frits og Kirsten Hellborg samt Lisbet Wraa-Jensen: Carl Christian Graversen og Johanne Friis (<i>Finn Andersen</i>)	212
Birthe Holm: Et håndværkerhjem i Sønderborg 1905-20 (<i>Hans H. Worsøe</i>)	213
Th. Th. Hove: Der var engang. Pennestrøg fra et langt liv. (<i>Erik Kann</i>)	213

Indbold fortsætter på omslagets 3. side

Billedet på omslaget:

Forestiller billeder det, som er angivet på dem? Det er ikke altid tilfældet: Dette maleri, som findes på Frederiksborg Slot, angives at forestille oberst Louis le Normand de Bretteville. Historikeren Jan René Westh mener at kunne påvise, at det snarere er broderen, Nestor le Normand de Bretteville – se artiklen side 169.

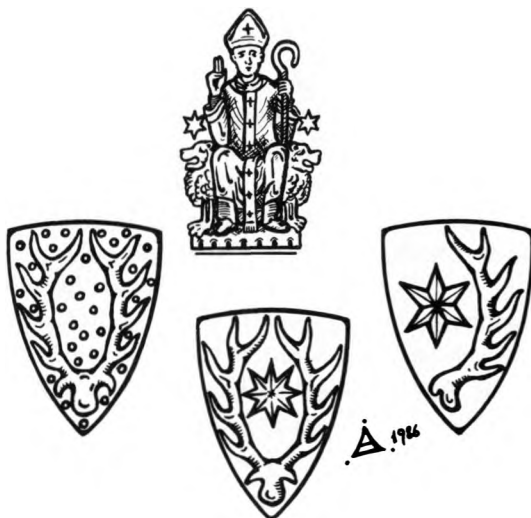
Unkersønnerne - en fynsk adelsslægt der slog sig på købmandshandel.

Af

Sigvard Mahler Dam

Den i genealogien forholdsvis nye adelsslægt kaldet Jordbjerg-slægten efter et skånsk gods hvor de færreste af dem har boet, har tre linier der alle fører det samme våbenskjold: i et hvidt felt en rød hjorteveie og en blå stjerne, og som hjemfigur ses to røde vier hvor imellem er en blå stjerne.¹⁾

Den mest kendte gren af slægten er den skånske, hvis stamfader er den kongelige møntmester i Lund først i 1300-tallet, Strange Jensen, som tilsyneladende stammede fra Svogerslev nær Roskilde hvor han havde arvegods. Han var muligvis,

Den bekendte ærkebiskop i Lund, Jens Grand, havde som slægtsmærke en hjortepande med en 8-oddet stjerne mellem vierne (midterst). Hans fædrene slægt er ukendt, man ved kun at han tilhørte det vide begreb »Hvide-slægten«, og faderen kaldes kongens ridder »Hr. Torbern Hvid«. Moderen ægtede en mand af slægten »Saltensee«, så Jens Grands stoffader og halvsøskende førte våbenet til venstre, en hjortepande omstrøet af besanter. Det er fristende at antage, at Jens Grand har similariseret sit våben med stoffaderens, og at hans oprindelige fædrene våben var det til højre med én hjorteveie og en stjerne, altså »Jordbjergslægtens«.

hvad det særprægede navn Strange allerede antyder, i familien med »Hvide-slægten«, idet hans søn, kannik i Roskilde Hr Peder Strangesen, i 1363 8/6 blev optaget i cistercienser-ordenen i det af Absalon oprettede kloster i Sorø. Endvidere er Strange Jensens dattersøn, Peder Henriksen (Rosensparre), begravet i »Hvidernes« slægtskirke i Sorø og hans våbenskjold ses endnu på den kalkmalede frise i kirken.

Med disse antydninger er det fristende at se Jordbjergslægten som en tråd af det store fletværk på Sjælland sædvanligvis kaldet »Hvide-slægten«, og sammenholder man slægtens våben med den navnkundige ærkebiskop Jens Grands - han førte en hjortepande med en stjerne mellem vierne - er forskellen ikke særlig stor. Om Jens Grands slægt ved man ikke meget, han var af »Hviderne« og havde gods i Glim ikke langt fra Svogerslev i Sømme herred.²⁾

Det var en gren af den skånske linie der gennem et par heldige ægteskaber blev jordbesiddende, og via slægten Hollunger i et par generationer sad på godset i Jordbjergmagle og Jordbjerg i Vemmehøgs herred. Denne linie stammede fra borgmester i Malmø, Anders Mortensen, som ikke kan være en direkte efterkommer af møntmesteren, men som dog er nærværende (og dermed beslægtet) i de private breve og skifter i Strange Jensens familie. Måske var han en broder- eller søstersøn af møntmesteren der er kommet med til Skåne.

Jordbjergslægtens anden gren havde hjemme på Fyn, og til denne skal de få jydsk medlemmer formodentlig knyttes, hvor den ældste - hidtil ukendte - person var ridderen, Hr Unker Karlsen, der var lidt ældre end møntmesteren Strange Jensen. Det usædvanlige og af komposition »klassiske« våbenskjold antyder at den fynske og den skånske linie er én og samme slægt, og den eventuelle forbindelse skal søges i 1200-tallet og formodentlig på Sjælland. I denne forbindelse skal det nævnes at det særprægede navn Strange, *kun* forekommer blandt møntmesterens efterkommere (det forekommer *ikke* i borgmester Anders Mortensens efterslægt), og det ligeså særprægede navn, Unker, ses kun i Hr Unker Karlens formodede efterslægt på Fyn, hvor det i 1400-tallet bliver et *fast* slægtsnavn.³⁾

Både den skånske og den fynske linies »stamfædre« var hver især den mægtigste af familien (en møntmester og en ridder), der siden går tilbage, hvilket antyder at de må være blevet ramt temmelig hårdt af landbrugskrisen i 1300-tallet. Kun de der søger en borgerlig næringsvej i købstæderne formår at »holde næsen oven vande«. Både på Fyn og i Skåne synes efterkommere at forekomme blandt bønderne i de herreder hvor adelsslægten havde til huse. Denne artikel handler især om »Unkersønnerne«.

Slægten Let i Odense.

Lad os for en gangs skyld begynde »nedefra« på stamtræet og arbejde os tilbage i tiden. Den sidste, ansete linie af Unkersønnerne levede i Odense, og sidst i 1500-tallet uddøde mandslinien, og den da opståede »niche« som købmænd, rådmænd og borgmestre optoges nu af »Unkerdøtrenes« mænd, og af dem især slægten Let, Lætus eller på godt dansk: Glad.

En hel del om denne slægt har tidligere fyldt dette tidsskrifts spalter, fordi mange såkaldte »lærde slægter« kan udlede deres aner fra slægten Let. En vis Karen Letsdatter er især omtalt på grund af hendes særegne hårdnakkethed, høje alder og især på grund af det store antal efterkommere hun fik inden hun »gik til sine mødre«. Hun var i familie med Jacob Bircherod, hvorfor vi i hans dagbog får særdeles god besked ved hendes død⁴⁾:

»1679 20ende December. Døde i Odense Karen Jørgensdaatter Leth, Sal: Berthel Wichmands efterlatte Enke. Klocken imod 1 Eftermid., efter 57 Aars Enkestand, og hendes Alder i Sandhed de hundrede. Thi hun er fød sammesteds Aar 1580 den 14. September. Hun vaar, førend hun døde, Moder, Farmoder, Mormoder, Oldemoder og Old-Oldemoder af 137 Børn og blant dennem mange fornemme Stands-Personer, baade geistlige og verslige.«

Sikke et palads man skulle have for at holde familiefest i denne familie!!!

Karen Letsdatters herkomst.

Hvem var denne Karen egentlig datter af? En meget stædig genealogisk tradition gør hende til datter af den odenseanske borgmester Jacob Let, og da han er en direkte efterkommer af Unkersønnerne berører dette artiklens emne. Som vi så herover blev hun kaldt Karen Jørgensdatter og ikke Jacobsdatter, hvilket man har bortforklaret med argumentet, at når hun var 100 år gammel var der ingen mere der kunne huske hendes fader!!!⁵⁾

I 1965 udkom et gennemarbejdet værk om odenseanske rådmænd og borgmestre⁶⁾, hvor det påpeges at Karen Letsdatters fader måtte have heddet Jørgen, og hun havde ovenikøbet en broder, Peder Jørgensen Let, og en søster Anne Letsdatter. Slægtsforskning *kan* være en meget eenøjet og ukritisk affære, kun lige med interesse for de få oplysninger man kan presse ind på anetavlens sparsomme plads, det har i dette eksempel ført til at man i anetavlen henviser til ovennævnte værk om de odenseanske borgmestre, men har i tavlen bibeholdt det deri modbeviste slægtskab, enten fordi det var finere at have borgmester Jacob Let på sin anetavle i stedet for den ukendte »Jørgen Let«, eller også fordi man ikke har læst bogen man henviser til!⁷⁾

Imidlertid er det ikke besynderligt at myten har været så svær at aflive, for de to Let'ske grene knyttes meget tæt sammen på en række punkter. Karen var to gange gift, og forvirring er opstået fordi hendes første mand kaldtes Niels Let og døde inden han rigtig nåede at stikke hovedet frem i kildematerialet, hvorfor man har betvivlet hans existens eller hævdet at han antog hustruens slægtsnavn⁸⁾.

Tingbogen nævner 1606 3/2 en købmand i Odense, Niels Let⁹⁾, der må være død mellem denne dag og skattemandstallet i 1607, hvor hans hustru (omtalte Karen Letsdatter) sidder enke på deres gård i Odense.

Først 30 år senere hører vi noget om arven efter ham, idet der i tingbogen af 1636 10/10 nævnes at »... sognepræst til Vor Frue kirke i Odense Ludvig Michelsen og Jacob Nielsen paa Broløkke giver Afkald for, hvad sidstnævnte paa egne og

førstnævnte paa Hustrus Vegne kunde arve efter deres salige Fader *Niels Let* og deres salige Søster Bodil Nielsdatter«¹⁰⁾.

I tingbogen findes et senere arveafkald¹¹⁾, hvor rådmænd Hans Wichmand, Jørgen Wichmand og Maren salig Magister Nielses giver afkald på arv efter deres salige og aldrende moder, Karen *Jørgensdatter* Let, salig Bertel Wichmands efterlevereske.

Vi kan nu samle trådene og omkring Karen Letsdatter: hun blev født i Odense 14/9 1580 datter af en ukendt Jørgen Let/Lætus/Glad, gift omkring 1600 med Niels Let der levede i 1606, men var død i 1607, og med ham havde tre børn: Jacob, Maren og Bodil. Gift anden gang med Bertel Wichmand med hvem hun havde et antal børn, bl.a. Hans og *Jørgen* Wichmand, hvoraf sidstnævnte må være opkaldt efter hendes fader. Og hun døde altså nær de 100 år i 1679 den 20/12.

Niels Lets og Karen Lets børn.

Dette ægtepar synes at være beslægtede, søskendebørn kan de vist ikke være, for det var først i 1630erne at datidens syn på ægteskab mellem fætre og kusiner blev formildet, hvor det hidtil havde været blodskam¹²⁾; de må altså have været fjernere beslægtet.

Det viser sig at det især er deres børn der har betydning for denne artikel som Unkersøn-efterkommere. Sønnen Jacob Nielsen (Let) var forpagter af forskellige gårde (heriblandt Broløkke som nævnt), han tog siden til Sjælland og var gift med Gertrud Mikkelsdatter fra Kerteminde. Han er kendt i årene - 1629-1646 -, og de fik 3 børn: Niels Jacobsen 13), Knud Jacobsen sognepræst til Ringe (Fyn) og Anne Jacobsdatter der ægtede rådmænd i Odense, Christen Hansen Lime.

Datteren Bodil Nielsdatter døde ung og ugift før 1636.

Datteren Maren Nielsdatter Let, blev begravet i Frue kirke i Odense 11/12 1682, og af aldersangivelsen kan man udlede at hun var født i april 1604 14). Første gang gift med sognepræst til Frue kirke, Ludvig Michelsen (Tisdorph), de fik 7 børn, og efter hans død i 1643 ægtede hun eftermanden, oven omtalte »magister Niels« hvis hele navn var Niels Pedersen Brun, og de skal også have haft 7 børn sammen¹³⁾.

Niels Lets herkomst.

Odense skattemantal giver nogle interessante oplysninger¹⁶⁾:

I en gård i 9ende rode på Fisketorvets østre side opskrives i mandtallerne,

1578: Søren Let (død i 1579, gift med Inger Unkersdatter)

1607: Karen Letsdatter (nu enke efter Niels Let)

1624: Bertel Wichmand (Karens anden mand)

Og i en gård i det nærliggende 10ende rode:

1578: Sivert Lauridsen

1607: Jacob Let (søn af Søren Let, herover, død i 1622)

1624: Niels Christensen (gift med Anne Letsdatter, søster til Karen).

Ud fra disse ejerlister kunne man godt udlede at Karen, som tidligere antaget var datter af borgmester Jacob Let, for hvorfor bebor han ikke fædrengården? Jacob er såvidt vides ikke i familie med Sivert Lauridsen, men han må have købt dennes gård på et tidspunkt og moderen, Inger Unkersdatter, må have beboet Søren Lets gård til sin død i 1592.

Det er vist almindelig bekendt at børnenes navngivning dengang fulgte ganske bestemte mønstre, som dog ikke lå ganske fast, men i de fleste tilfælde fulgtes temmelig nøje. Ofte navngav man den førstefødte søn efter farfaderen, anden søn efter morfaderen, nogen gange i omvendt rækkefølge om sidstnævnte var fornemst. I middelalderen opkaldte man som regel efter *afdøde*, men man fulgte ikke altid dette kriterium. Ved pigebørn sås samme fremgangsmåde med farmoder og mormoder.

Det er nu interessant at bemærke at Niels Lets søn døbt *Jacob*, det var jo ingen opkaldelse efter morfaderen (Jørgen), var det mon Niels Let der var søn af borgmester Jacob Let.

Jacob Let var gift med Marine Jørgensdatter Mand der døde den 5/9 1603; i april det følgende år får Niels Let en datter og hun døbes ... Maren!

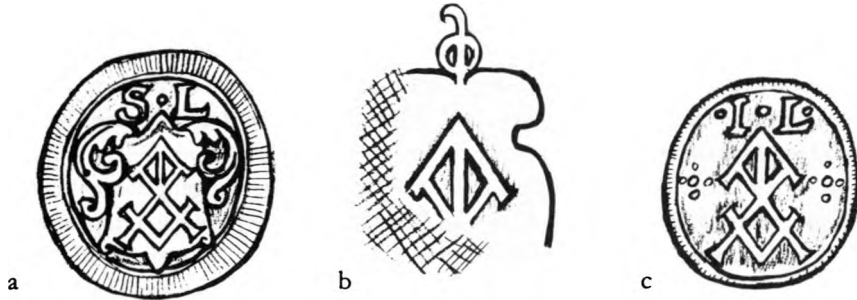
I 1626 ægtede denne pige som sagt præsten Ludvig Michelsen Tisdorph, året efter fødes deres førstefødte, *Jacob*! Formodentlig opkaldt efter den i 1622 afdøde Jacob Let. Og blandt deres 7 børn finder vi både en Maren og en Karen (opkaldt efter moderen eller farmoderen samt mormoderen) - ikke ualmindelige pigenavne, men alligevel ...

Hvis Niels Let er borgmesterens søn kan det forklare hvorfor enken bebor Søren Lets gård på Fisketorvet. Det kan forklare navneopkaldelserne. Det kan forklare hvorfor Karen Lets søstermand ejer borgmesterens gård to efter dennes død; med en broderlod i gården efter den afdøde Niels Let og med en broderlod af arven efter et par barnløse søstre har det været en smal sag for Karen Letsdatter at købe de sidste 2 døtre af Jacob Let ud af gården, og sælge eller overgive den til sin søstermand.

En anden arvesag synes at cementere Niels Lets herkomst. I 1654 7/8 ses af Kerteminde tingbog hvem der giver afkald på arv efter den i byen afdøde barnløse præst, Anders Jørgensen Mand, en broder til Jacob Lets hustru. Mange af slægten Mand møder op, samt Karen salig Bertel Wichmands og Mette salig Hans Pedersens. Mette er den sidste af Jacob Lets 5 døtre, og Karen kender vi jo, men den eneste grund til at hun er til stede synes at være den, at hun giver afkald på Niels Lets arvingers vegne!

Unkersønnernes arvtagere.

En gammel afskrift af en gravsten i Gråbrødre kirke i Odense optegnet i 1679¹⁷⁾, giver følgende gode oplysning om Unkersønnernes arvtagere, idet det uden denne ikke ville kunne forklares hvordan og hvorfor slægten Let fik sin position i borgerskabet, med mindre man ville forklare dem som »fremadstræbende borgere«:

Figur 1

- a) »Søffrenn Let, Borger i Odense«, beseglede 1576 nogle breve af Odense Byting med dette sigil.
 b) Den bevarede rest af bomærke-skjoldet på Søren Lets og Inger Unkersdatters gravsten – tilsyneladende identisk med a).
 c) Borgmester i Odense, Jacob Let, søn af dette ægtepar, beseglede 1619 25/1 (Sct. Knuds kirkes arkiv, Odense) med et sigil med akkurat samme bomærke. (efter G. L. Wad »Fra Fyns Fortid« 1910).

VNDER.THENE.STEN.HVILER. / SINE.BEN.EN.MAND.AF.DYDER. /
 OC.TRV.SOM.NV.MED.RO.HOS. / GVD.MONNE.BO.OCH.I.HANS.RIGE. /
 VERE.SØFREN.LET.SAA.VAR.HANS. / NAVN..OCH.VAR.AF.GVD.HEN-
 KALLIT. / Y.CHRISTI.TAV.OCH.NADE. / TIL.GAVN.HAFVER.HAN.SIG-
 GVD. / BEFALEN.SOM.DØDE.DEN. 19. SEPTEMBRIS. / 1579. OCH-
 HANS.HVSTRV. / ENGER.VNCKERSDATTER.SOM.DØDE. / DEN 13.
 JVNII.ANNO. 1592.

En meget »virksom« biskop i Odense, Peder Hansen, forårsagede i 1805 at de fleste gravsten i Gråbrødre kirke blev revet ned og knust eller solgt til genanvendelse som trappesten og lignende. Den nederste del af ovennævnte sten er dog genfundet i nyere tid, og på den ses en rest af bomærket som man kender det fra Søren Lets sigil (se figur 1)¹⁸⁾.

Søren selv glider ikke umiddelbart ind i den efter Unkersønnerne opståede niche, men som vi skal se senere »arver« han åbenbart sin hustrus bomærke, som måske har været en slags varemærke for hendes slægts købmandshandel, og deres to sønner overtager såvel handelen som sædet i byens råd. Med ordvalget på Søren Lets gravsten synes det som om han har været temmelig religiøs, hvilket ikke var usædvanligt på den tid, men sammenligner man teksten med sønnens (herunder) synes han at have været lidt ud over normalen. Og når han samtidig ikke straks ved sit ægteskab med en borgmesterdatter glider ind i rådet, fristes man til at mene at han måske var gejstlig. I Odense nævnes da også en alterpræst ved Domkirken ved navn Søren Let, der allerede i katolsk tid havde embedet, men ved reformationen fik ret til at beholde embedet på sin livstid¹⁹⁾. Han besad ligeledes et vikarie der lå til Gråbrødre kirke²⁰⁾. I de kolde danske vintre havde de katolske præster svært ved at overholde kyskhedsløftet, og man undrer sig ikke over at erfare at Søren Let havde haft en elskerinde, en såkaldt »slegfred«, som han forskød, og for

at bøde lidt på det brudte forhold lovede han at give hende 40 mark og 12 alen engelsk klæde af 10 marks værdi! Det kneb dog lidt med at udrede betalingen, for i 1548 stævnes han for bytinget idet han kun har betalt de 10 mark.²¹⁾

De to sønner af Søren Let og Inger Unkersdatter var føromtalte Jacob Let, opkaldt efter sin moders farfader, og Poul Let, formodentlig opkaldt efter sin moders morfader; disse opkaldelser viser at moderens slægt var den mest ansete i byen. Begge beskæftiges i købmandshandelen i Odense, hvor Poul Let tog sig af handelsrejserne og Jacob tilsyneladende var mere bofast og nævnes allerede 1587 i byens råd. Poul Let arvede nogle af sin faders »sæder« og fik sig en frille-datter, som han dog med sin broders samtykke i 1596 fik lyst ægte, og har vel giftet sig med hendes moder. Senere tog han til Norge, hvor han i 1612 benævntes lagmand i Stavanger og fik muligvis en efterslægt dér²²⁾.

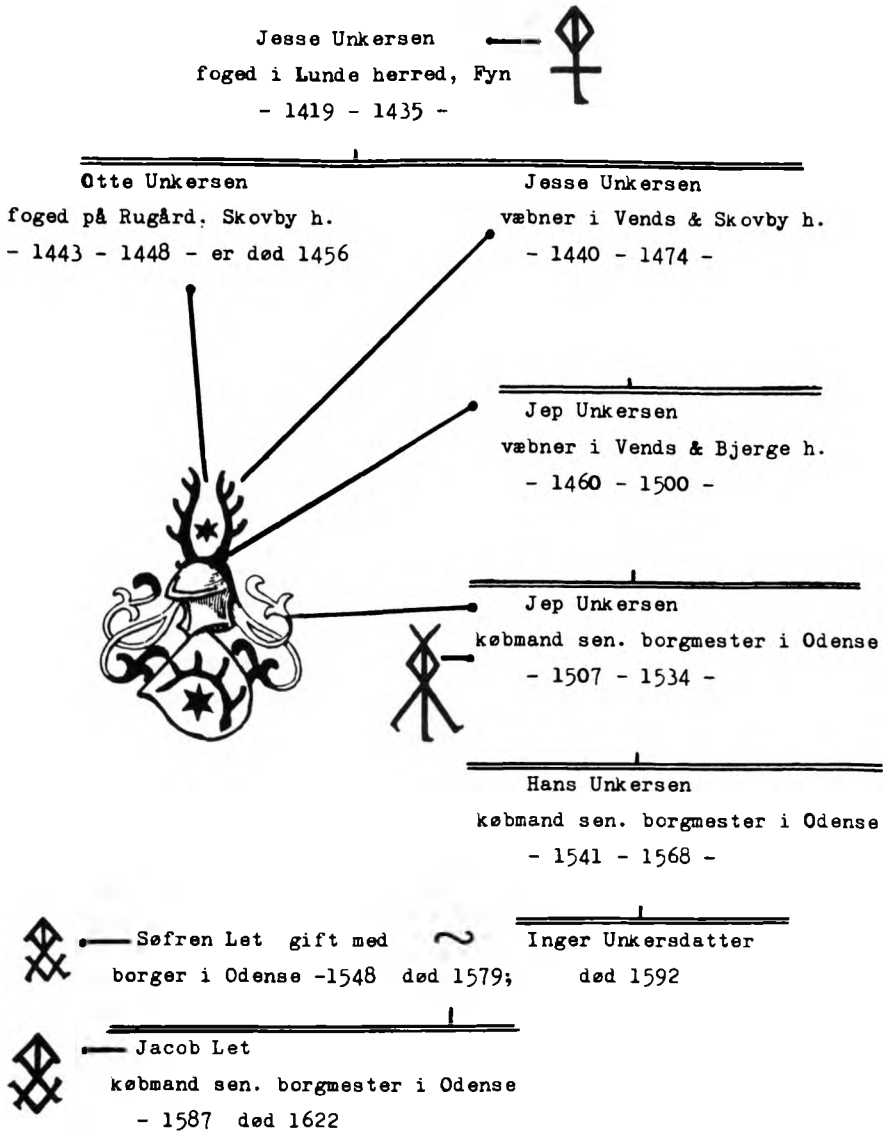
Jacob kom som sagt i Odense råd. Tillige var han kirkeværge i Sct. Knuds kirke, og var i 1601 med til at bekoste en istandsættelse af Gråbrødre kirke, hvor »Jacob Let Raadmand oc Kirckewerge« var blandt de personer der til tak blev mindet i en indskription²³⁾. Det var det sidste år han var rådmand, for året efter valgtes han til den ene af byens to borgmestre, hvilket han forblev i 20 år til sin død. Han og hustruen blev stedt til hvile i sankt Knuds kirke, hvad en nu tabt gravsten meddelelser²⁴⁾:

VNDER DENNE STEEN / LIGGER BEGRAFVEN ERLIG / MAND
IACOB LET FORDVM / BORMESTER I OTHENSE OC / DØDE DEN 19
AVGVSTI ANNO / 1622 MED SIN KIERE HVSTRV / ERLIG OC
GVDFRYCTIG QVINDE / MARINE IØRGENSDAATER / SOM DØDE
DEN 5 SEPTEMB: / ANNO 1603.

I 1622 den 11/2 var der en retssag for Odense rådstueret²⁵⁾, hvor Jacob Let optrådte som den ene part, på grund af »nogle håndskrifter som hans fader, Søren Let, havde udgivet i 1566-67«, og med denne oplysning er vi sikre på slægtskabet, og sammenligner vi deres bomærker (figur 1) ser vi da også at de er fuldstændig ens. Ser man på figur 2, hvor Unkersønnernes bomærker og våbenskjolde er opstillet, kan man se hvorledes slægten Let har overtaget Unkersønnernes bomærke med det karakteristiske spændelignende »hoved«. Bomærkets »stamform« (den mest simple) ses foroven og var i brug i 1419, hvilket vil sige at man her kan følge et bomærke gennem 200 år, dets udvikling, og dets nedarvning over en kvindelinie. Tavle 1 viser efterkommerne i Let-slægten efter Inger Unkersdatter.

Odinkarl - Unker.

Med fru Inger kommer vi nu ind i den odenseanske patriciergren af Jordbjergslægten. Unker er et besynderligt navn for os ... det var det såmændt allerede i senmiddelalderen! Så karakteristisk at det blev til et fast slægtsnavn. Som det vil fremgå senere var den sidste af slægten der havde navnet Unker som fornavn, Unker Jensen, i 1300-tallets slutning. Hans søn hed traditionen tro Jens *Unkersen*, men hans sønner igen hed ikke »Jensen«, de var slet og ret »Unkersønner«! Hustruerne ligele-

Figur 2

»Bomærke-slægtskabet« mellem Let'erne og Unkersønnerne. Nogle af sidstnævnte benyttede sig også af slægtsvåbenet.

des. Jep Unkersens hustru i reformationstidens Odense var »Karine Unckers«, *ikke* Karine Jeps! Og pigerne var »Unkersdøtre«, ligesom Inger Unkersdatter, og det skønt faderen hed Hans.

Unker var en moderne form af det urgamle danske navn Odinkarl eller Othikar,

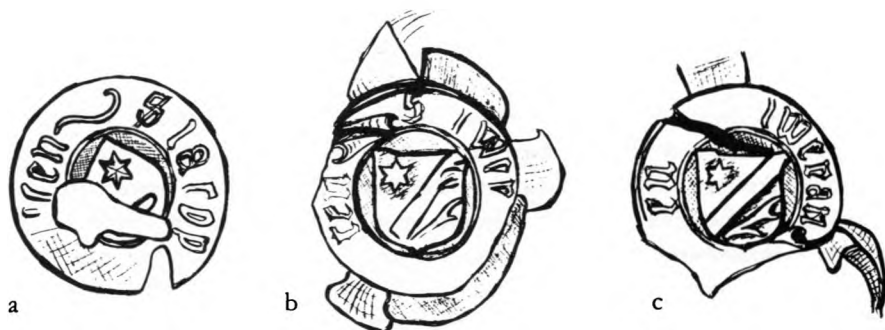
der opstod i begyndelsen af 1300-tallet²⁶⁾. Navnet er udlagt som »tilbøjelig til raseri«, idet første led *ikke* er gudenavnet Odin, men substantivet »othin« der betyder »raseri« eller »galskab«, og andet led er »kār« - »tilbøjelig«²⁷⁾. Navnet synes at være af dansk oprindelse og findes på en del runesten, endvidere var det meget almindeligt i det område af England der i vikingetiden lå under dansk lov, Danelagen. Det er som om den gamle form, Othenkarl, holder længst stand i Østdanmark (Skåne og Bornholm) mens den nye form, Unker, trænger frem²⁶⁾.

Blandt de første gejstlige af den nye kristne religion i Danmark var både en »Othincarus Albus seniori« og en dito »iunior« (Othinkar Hvide den ældre og den yngre) på bispesædet i Ribe²⁶⁾, og man taler ligefrem om en gammel jydsk stormandslægt »Odinkar-ætten« i vikingetiden²⁸⁾. Alt dette hidrører imidlertid tiden omkring år 1000 og er meget længe siden, lad os vende blikket tilbage til Fyn nogle hundrede år nærmere nutiden.

Fynske stednavne.

Det viser sig at de fynske Unkersønner har lagt navn til nogle af de jorder de i tidens løb har ejet. Midt i 1500-tallet var der en jordetrætte om »Unckers Mølle og Mølledam« i Ørsted sogn i Båg herred²⁹⁾. Hele herligheden er kommet under sankt Knuds kloster i Odense, og er vel en sjælegave fra ejeren i sin tid, for at han nemmere kunne komme i Paradiset; klosterets prior havde nu solgt besiddelsen og en trætte var opstået. En Uncker Jensen nævnes til Ørsted i 1390erne, og det er sandsynligvis ham der har tilskødet klosteret den nævnte mølle, for slægten findes ikke i Båg herred siden ham.

I 1549 udnævnes på tinge 8 lokale synsmænd der skal trække det rette skel i skoven mellem kronens jord og Poul Laxmand til Stenholt's besiddelser i skoven i »Unckers Bjerge«³⁰⁾. Disse lokale eksperter i skovskel kommer fra byerne Strerup, Hårby, Akkerup og Søby der ligger tæt på hinanden i Båg herred, og det må være

Figur 3

a) Borgmester Jep Unkersens nu skadede sigil af 1521 med slægtsvåbenet omskrift »S'iacop (uncker) sen« (efter orig. på papir RA). b) og c) Rådmand Iver Andersens sigil er heldigvis bevaret i to eksemplarer, i det ene ses stjernen tydeligt, hvorimod det andet viser hjortevien tydeligt. Omskrift: »S' iwer an (ders) sen« (eft. orig. på perg. RA, 1506 22/8 og 1507 24/7).

der vi skal søge efter bjergene med det interessante navn. I dag - i Dreslette sogn - har vi lokaliteten Ungersbjerg³¹⁾, og det må være i dette område man i 1549 var i tvivl om skellet, i tidens løb er det hårde »Uncker« blev svækket til »Unger« i talesproget. Det kan være samme Uncker Jensen fra Ørsted der har lagt navn til denne lokalitet.

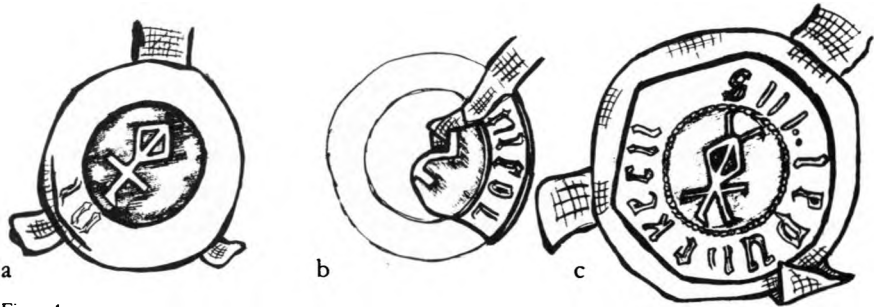
Den 21. september 1568 forlener kronen Christoffer Bang i Odense med en jord udenfor Odense kaldet Unkers Jord samt Teglgårds eng, hvilken prioren til Sct. Knuds kloster havde indløst fra Hans Unkersen³²⁾. Sandsynligvis drejer det sig om den samme jord som kronen i 1523 25/11 gav Jep Unkersen livsbrev på, »den jord udenfor Odense i Skattens Mark«, benævnes den blot da, hvorved den har fået navnet »Unkers Jord« efter blot to generationer i samme slægt.³²⁾

Navneforvekslinger.

Af stednavnene viste det sig at det »mærkelige« navn Unker kan gemme sig bag formen »Unger«, flere forvekslinger er dog opstået fordi man ikke har kendt til navnet. I 1462 3/6 udstedtes et tingsvidne på Gudme herredsting på grund af en stor forsmædelse der var overgået den strenge ridder, Hr Peder Nielsen af slægten Ulfeldt. Herredsfolket var mødt op denne herlige sommerdag for på tinge at få de seneste rygter med, og høre hvorledes Hr Peder klagede over at have fået øgenavnet »Stege-fisk«! 12 dannemænd måtte med smil på læben sværge med oprakte fingre i denne alvorlige sag, at det skam ikke var nogen blandt herredsmændene der havde givet Hr Peder sligt et navn, men det var derimod »en som hed Oncker« der var i Hr Peders brød, og en dag Hr Peder med sine svende var gået ud for at drage våd i Gudme sø havde Oncker svøbt sine hænder i kappen og ville ikke hjælpe til. Hr Peder havde da slået ham over ryggen med en stok, og havde dermed fået sig et øgenavn...³³⁾. Interessant med hensyn til forvekslinger er at redaktøren ved brevets trykning har ledsaget det med en fodnote: at Oncker »skal nok være det navn Anker«, og vi kan glæde os over hans ydmyghed at han holdt sig til en fodnote i stedet for selvsikkert at have rettet navnet i dokumentet til Anker! Men man tænker at hvor mange »Unckere« gemmer sig bag andre »mere sandsynlige« navne?

En forveksling opstået ved afskrift af et nu tabt brev synes rettet i »Danmarks Gamle Personnavne«³⁴⁾, 8 dannemænd vidner på tinge i 1500 16/11 - heriblandt »Jep Wackersenn i Kjølstup« – om hovedgården Weirup i Bierre Herred. Her må foreligge en afskriftsfejl for »Jep Wnckersenn«, fordi en »Jep Wnckerss:« er opskrevet i regnskaberne i Bierre herred ca år 1460.

Også i samtiden skete forvekslinger - eller i dette tilfælde snarere forkortelser! 1387 og 1407 nævnes en borger i Skanør i Skåne ved navn Peter Karlsen, og man tror umiddelbart at han er søn af en »Karl«...! Imidlertid er hans segl bevaret under dokumentet af 1407, og læser man omskriften i det står der: »S(igillum) PETER ODENKARLESSOS«, altså Peter Odenkarls sigil³⁵⁾; hans »besynderlige« navn er altså allerede i samtiden kortet ned til Karlsen!

Figur 4

a) + b) Foged Jens/Niels Unkersen i Lunde herred beregledede med samme signet i 1419 15/7 og 1435 10/12; omskrift: »(S') nicol (aus u) nc (erii)«. (efter orig. på perg., RA).
 c) Hans oldebarns, Jep Unkersens, sigil af 1510 26/8; omskrift: »SIII. Iep unckerii« (efter orig. på perg., RA).

Væbnerne bliver købmænd.

Efter disse sidespring omkring stednavne og personnavne vender vi tilbage til slægtsforskningen. I 1400-tallets sidste halvdel ses Unkersønnerne at have flere forbindelser i borgerskabet i et par af de Nordfynske byer, men de kaldes stadig væbnere og bor formodentlig på landet. I 1500-tallets tidlige år er de trådt ind i borgernes rækker, og når de besegler dokumenter kaldes de nu borgere eller rådmænd.

Jens Unkersen var kommet til Assens, hvor han i 1519 nævnes blandt rådmændene³⁶⁾. Mere om ham vides ikke på nuværende tidspunkt, men det er interessant at det netop er Assens det drejer sig om, fordi der tilsyneladende er slægtsskab mellem Assens' borgmester Beril Pedersen (Mormand) og Unkersønnerne³⁷⁾.

»Spydspidsen« ind blandt borgerskabet i Odense var Ivar Andersen, der ifølge sit våbenskjold synes at tilhøre en gren af Unkersønnernes slægt der skildte sig ud *inden* navnet Unker blev fast tilnavn. Hans våben kunne også tyde på lang tids adskillelse, for stjernen og hjortevien i skjoldet er ikke jævnsides stillede, men adskilte ved en skråbjælke (fig. 3).

Første gang han træder frem i kilderne er i et nu tabt brev, der kun vides at være fra tiden mellem 1438 og 1466, hvor han skøder Kyrsegård i Lyndelse (Salling herred) til Johan Brockenhuus til Egeskov. Iver benævnes rådmand i Odense, og er muligvis ved at sælge ud af sine landlige ejendomme³⁸⁾. Han var gift med en datter af Herman Skinkel (med søblade-våbnet) på Enggård, og var således besvogret med Odenses ene borgmester, Hieronimus Olufsen (»Skiernov«), der havde en anden Skindel-datter til ægte. Det var ikke nogen dårlig forbindelse for en ny i byen³⁹⁾. I 1521 er han i et nu tabt brev kaldt »ærlig og velbyrdig« og således betegnet som adelsmand⁴⁰⁾, og er død snart efter for han nævnes aldrig mere. En mulig søn er den i Vestergade - 1537-41 - boende Anders Iversen, som har et vist økonomisk fællesskab med den senere borgmester i byen, Jørgen Kotte, der førte en halvmåne i sit våbenskjold⁴¹⁾.

Iver Andersen havde måske en finger med i spillet da slægtningen Jep Unkersen kom frem i Odense, hvor hans købmandshandel er i fuld drift i 1507 og leverer varer til dronning Kristines hofholdning⁴²⁾. I 1510 står dronningen endda fadder på Jep Unkersens barn og giver 4 mark i faddergave. Netop dette år besegler Jep som vidne et skøde på Odense byting, og det meget skadede dokument findes endnu med ét tilbageblevent segl ... Jep Unkersens! I dette segl ses bomærket der cementerer slægtsskabet mellem Unkersønnerne og Let'erne som nævnt tidligere (se fig. 2 og fig. 4)⁴³⁾.

Første gang Jep Unkersen nævnes »i rådmandsstolen« er i 1517⁴⁴⁾, og første gang han benævnes borgmester er i 1529 7/3⁴⁵⁾ hvilket embede han besad indtil Grevefejden nogle år senere fór over landet.

I 1521 15/6 var nogle betydningsfulde herrer forsamlet på, hvad de kaldte, »et venligt møde« *inden* der blev afholdt landsting, der var åbenbart nogle ting der skulle diskuteres for lukkede døre og et dokument blev skrevet og beseglet. Landsdommeren, Jens Stigsen Ulfeldt, borgmester Michel Pedersen Akeleie, tre rådmænd heriblandt Jep Unkersen, og endelig en »menig« borger. Jep nævnes i dokumentet som den tredje af rådmændene, men har mod sædvanen »mast sig frem i rækken« og har sat sit seglaftryk lige efter landsdommeren. I seglet ses at han, vel som resultat af sin rådmandspost, har følt det nødvendigt at få anskaffet sig en ny signet ... denne gang ikke med sit bomærke, men med Jordbjergslægtens stjerne og hjorteveie i våbenskjoldet⁴⁶⁾. Se fig. 2 og fig. 3.

Fru Karine var gift med Jep Unkersen og hun var formodentlig en datter af den tidligere borgmester i byen, Hans Clausen (»Snafs«), og deres eneste kendte barn hed da også *Hans* Unkersen, måske var han det barn dronningen stod fadder på i 1510.

Da kong Christiern II rømmede land og rige i 1522 blev han året efter fulgt af sin betroede mand, provst Hans Hansen (»Snafs«), en søn af samme Hans Clausen, og Hr. Hanses forleninger blev naturligvis inddraget af den nye konge, idet Hr. Hans jo var landsforrædder. En af forleningerne var Thorø ud for Assens, som Hr. Hans havde fået overdraget ved sin svoger, borgmester i Assens Beril Pedersens, død mellem 6/11 1514 og 8/3 1515⁴⁷⁾, således blev øen »inden for familien«.

Måske var det en lignende fremgangsmåde der benyttedes i 1523 25/11, da Jep Unkersen fik livsbrev på det stykke jord »som ligger uden for Otthensze i Schaatt-henns Mark, og som Hr. Hans Hasszenn sidst havde i Forlening af Dronning Kystyne«⁴⁸⁾. Endvidere havde både hr. Hans og Jep Unkersen pantsat og siden solgt gårde eller arvedele i samme i Odense til Peder Kelbrecker, hvilke breve sønnen Willum Kelbrecker fik stadfæstelse på i 1542 og 43 - dette kunne være arvegods efter Hans Clausen (»Snafs«) som Peder Kelbrecker samlede; alt dette kunne tale for frændskab mellem Hr. Hans og Jep Unkersen⁴⁹⁾.

De Odense borgere og kongemagten under »Grevefejden«.

Det er allerede antydnet at disse borgere i denne odenseanske slægtskreds havde et

godt forhold til dronning Christine (enke efter kong Hans) samt hendes søn Christiern II; og det er ikke besynderligt idet Christiern forsøgte at forbedre borgernes kår, så de bedre kunne konkurrere med Hansaens dominerende købmænd, og naturligvis for at han selv kunne finde støtte i andre stænder end den upålidelige højadel. Så det er klart at mange borgere og bønder beklagede Christierns exil og ønskede ham tilbage. Men hvordan forholdt borgereskabet i Odense sig ved regeringsskiftet? Temmelig roligt synes det. Det virker som en slags anerkendelse når Jep Unkersen i 1523 forlenes med sin mulige svogers jord ved Odense ... ønskede man at »købe« Hr. Hans Hansens slægts loyalitet?

Der synes at være stille blandt de Odense borgere i årene herefter, og i ro og mag har de to borgmestre, Michel Pedersen Akeleie og Jep Unkersen, forrettet deres gerning indtil kongen - Frederik I - døde i 1533 og uvejret trak op omkring Danmark.

En del borgere - og tilsyneladende vore to borgmestre her - har vist været tro mod Christiern II i stilhed, for da de grevelige tropper, der smurte borgere og bønder om næsen med løftet om kong Christierns atterkomst, lå for byen blev den stille og roligt overgivet. Kun én patricier, Hans Høyer, blev henrettet som et offentligt eksempel⁵⁰⁾.

Året efter kom den senere kong Christiern III's holstenske og jyske tropper til Odense, men de blev ikke modtaget som befriere, næ, borgerne mødte dem med ild og spær. Modstanden fra de lidet krigsvante borgere blev snart knækket og hæren »røvede ynkelig Byen og ihjelslog mange af Borgerne«. Det blev nu anset for nødvendigt at man hyldede Christiern III, men besynderligt nok anførtes den udsendte deputation af den gamle, afgæde borgmester, Michel Mule, og rådmanden Hans Friis, der senere viste sig meget loyal overfor netop denne konge. Hvor var Michel Akeleie og Jep Unkersen?

Det kunne tyde på brydninger – eller flere partier – blandt borgerne, da de efter denne hyldning atter underkastede sig grev Christoffers overhøjhed. Dette træk kostede Odense dyrt, thi »de hertugelige« stod atter for døren og splittede fuldstændig grevens hær i slaget ved Øxnebjerg uden for Assens den 19. juni 1535 og Odenses rigdomme og kvinder – eller rettere hvad der var tilbage efter de tidligere hærgninger - blev udlagt som pris for Christiern III's landsknægtes hærgen og skænden.

De to borgmestre hører vi intet til. Var de flygtet over hals og hoved? Eller var de dræbt? Deres hustruer var stadigvæk i byen, og to små meddelelser antyder at de ikke havde »holdt på den rette hest«⁵¹⁾

Til Magdalene Michel Persens vdi Odense, et protectorium tiill seg,
hindes børn, hiøn tiener och alt hindes rørendes och vrørendes godz,
bode inden byes og vden byes, thet vere seg pante godz och eyendoms
godz.

og

Karine Vnkers stadfæstelse.

Sidstnævnte kortfattede bemærkning må dække over et lignende beskærmelsesbrev for den anden borgmesterfrue. Jep Unkersen nævnes aldrig mere, han trimlede ned fra lykkehulets top under disse års heftige uro; der kendes ikke til noget gravmæle efter hverken ham eller hustruen, hvorfor de kán være døde i udlændighed. Michel Pedersen Akeleie derimod kom tilbage til Odense, for i Gråbrødre kirke lå fordm ægteparrets gravsten med Akeleie-slægtens og Drage-slægtens våbener udhugget⁵², på latin stod der:

Her er ærlige og velbyrdige mand Michael Pedersen begravet som døde år 1539 den 10ende august med sin hustru velbyrdige Magdalene Drage.

Sidste generation af mandsstammen i Odense.

Det er tankevækkende at Jep Unkersens søn, første gang han nævnes i kilderne benævnes Hans Unkersen borger i Flensborg! Dog er det i Odense han optræder, hvor han sammen med Jørgen Gyldenstjerne og Hr. Christiern Poulsen prior i Sct. Knuds Kloster i 1541 24/10 er meddommer i en sag fra Børglum herred⁵³

Hans Unkersen nævnes adskillige gange som bisidder ved kongens retterting i Odense i årene 1553 til 63⁵⁴), og i samme periode er han borgmester i Odense, han ses aldrig benævnt rådmand og er måske sprunget lige op i borgmestersædet, hvilket ikke er usandsynligt med den stilling han intager i 1541 - første gang han nævnes og hvor han vel er forholdsvis ung.

1542 lejer han Sct. Knuds Klosters jord mellem Odense og Ladegårdens Skov, hvori er et fiskevand kaldet Astrup Pyt, af prioren Hr Christen Poulsen; det må være samme jord han i 1553 30/5 overlader klostret igen og »kendes sig ingen ret at have til jorden.«⁵⁵).

1555 lejer han og hustruen Katrine »en Byens Jord, Grund og Have i Vindegarden som Tønne Lundegård sidst havde« af magistraten⁵⁶). To år forinden udsteder Marine Povelsdatter et genbrev til sankt Knuds Kloster at hun lejer dets jord mellem Horsetorvet og Pugestræde og dokumentet besegles af Hans Unkersen⁵⁸). Da en ugift kvinde sædvanligvis havde en værge i den nære familie - ikke sjældent en søstermand - og når vi husker at en af Hans Unkersens dattersønner blev døbt Poul Let, er det ikke usandsynligt at Marine er hans hustrus søster.

Sidste gang borgmesteren nævnes i live er i 1565 7/10⁵⁹) og han må være død før 1568 21/9, som er dagen hvor Christoffer Bang, stiftsskriver i Fyn, forlenes med kronens jord udenfor Odense kaldet »Unkers Jord«, som Hans Unkersen havde haft⁵⁷). I hvert fald er han død inden 1582, for i en sag af 1590 12/8⁵⁷) hvor hans enke forfølges af borgeren Oluf Bager, fremgår det at hun har været enke i mindst 8 år. Enken kaldes i denne sag for »Karen Unckers«, og det er svært at afgøre hendes fornavn, for på den ene side er brevet af 1555 hvor hun kaldes »Katri-ne« en afskrift af et nu tabt dokument, så hendes navn kan bero på en læsefejl (ikke mindst når borgmesteren kaldes »Hans Junckersen« i afskriften), alligevel kan dattersønnen, Jacob Let, godt have opkaldt sin datter Cathrine Let efter hende (se tav-

le 1); og på den anden side kan formen »Karen« bero på en fejl opstået blandt skrivelserne i det fjerne kancelli i 1590.

En gravsten over »dem« fandtes i Gråbrødre kirke⁶⁰), imidlertid bliver vi ikke klogere hverken på hustruens navn eller på dødsdatoer, for den er en af de talrige gravsten hvor man havde tænkt sig at udfylde gravtexten efter den anden ægtefælles død, men det er aldrig blevet til noget ... ikke engang Hans Unkersens egen dødsdag er udfyldt, og man tænker at han har ladet stenen udhugge mens han endnu var i live:

HER LIGER BEGRAFVEN ERLIG OC VELACTE MAND HANS /
VNCKERSEN BORMESTER HER VDI / OTHENSE HVILCKEN GVD
HAFVER / KALLIT ANNO ...

I 1590 nævnes Karen Unckers to svigersønner, borgerne i Odense, Mathias Schrøder og Dittrich Fuiren, guldsmed; Søren Let nævnes ikke, for han har på dette tidspunkt været død i 11 år, dog kunne der ikke være noget i vejen for at Inger Unkersdatter kunne være gift anden gang med Mathias Schrøder, hans hustrus fornavn kendes nemlig ikke⁶¹).

Endnu en datter er vel Alcke Unkersdatter, gift med rådmann Erich Jensen, der døde allerede 1560, og hun døde 27 år senere, hvilket deres gravsten i Gråbrødre kirke nær ved Hans Unkersens meddeler⁶²):

Vnder denne Steen hviler Erlig Velactendis Mand Erich Jensen forðum Raadmand i Othense hvilchen som døde 1560 den 28 Augusti. Alcke Vnckersdatter salling Erick Jensøns Effterleffverske døde 1587 den 26 Octobris. SPES MEA CHRISTVS.

Sidst skal omtales en borger i Odense, Uncker Marquardsen, der nævnes i 1542-43, hvor han sagsøges om betaling af gæld⁶³), på grund af navnet kan han mistænkes for at tilhøre slægten, men at han har det særegne navn som fornavn kunne tyde på at han var søn af en »Unkersdatter«, måske en søstersøn af Jep Unkersen?

Tavle 2 viser en oversigt over bymændene af Jordbjergslægtens fynske gren.

Landboerne

Jordbjergslægten har alle dage været lidet kendt. Af denne grund skrev fru Birgitte Mormand i 1630'erne til datidens førende slægtsforsker, fru Sophie Brahe⁶⁴):

... Jeg sender Eder en fortegnelse på min herkomst, at I der af kan erfare, hvilke våben det er. Og giver Eder venligen at vide at der er et våben iblandt ... som jeg ikke ved noget navn på, og vil gerne vide hvad slægt det er, men kan ingen steds finde det. Våbenet er således: skjoldet er hvidt, på skrå ned ad ligger en halv grå hjortevie med 7 takker, hvilke vender opad. Derunder står en gul stjerne, og på hjelmen står 2 halve hjortevier som når hartad sammen neden til; der midt imellem står en gul stjerne. Det våben førte Hr Erich Jensen af Øresløff og var den sidste af den slægt på skjold-

siden, og menes at det skulle have været bisp Absalons mødrene våben.

Giører vel og leder i Eders slægtebog, om I kunne finde navn derpå ... thi jeg kan ikke opsørge det nogen steds, hvis ikke jeg kan få det hos Eder.

Fyldestgørende svar fik fru Birgitte nok aldrig, for i så fald havde slægten været kendt i 1700-tallets gamle adelslexicon. Farvegengivelsen er, som det siden skal ses, forkert, og lyder som om fru Birgitte (eller hendes meddeler) har set et kalkmalet våben, hvor farverne er blevet noget forvanskede: den ellers røde vie er bleven gråagtig, og stjernen (der ellers er blå) kan være bleven brunagtig og derved tolket som værende gul (stjerner har den farve stjerner skal have!). Måske har det været et kalkmalet våben i den sognekirke, hvor Erik Jensen af Ørslev er blevet gravlagt.

I slægtsbøgerne på det kongelige bibliotek er der heller ikke nævnt noget om »Jordbjergslægten«, men med fru Birgittes våben i baghovedet findes et interessant våben i en bog hvor det af nogle våben fremgår at forfatteren har været ude at se på kirkeinventar⁶⁵. Desværre er der slet ingen text ved tegningen, som ses på figur 5, skjoldet er sinister skrådelt af blå og hvidt, i første felt en rød hjortevie med 4 takker og i andet felt en rød 6-oddet stjerne.

Figur 5

Tegnet efter våbenbogen på det kgl. bibliotek (Kall'ske Saml. nr. 124, fol. 75). Sinister skrådelt, det første felt er blå med en rød hjortevie, andet felt hvidt hvori ses en rød stjerne. Der er ingen tekst vedføjet. Alle våbenene i bogen er tegnet i samme skjoldform.

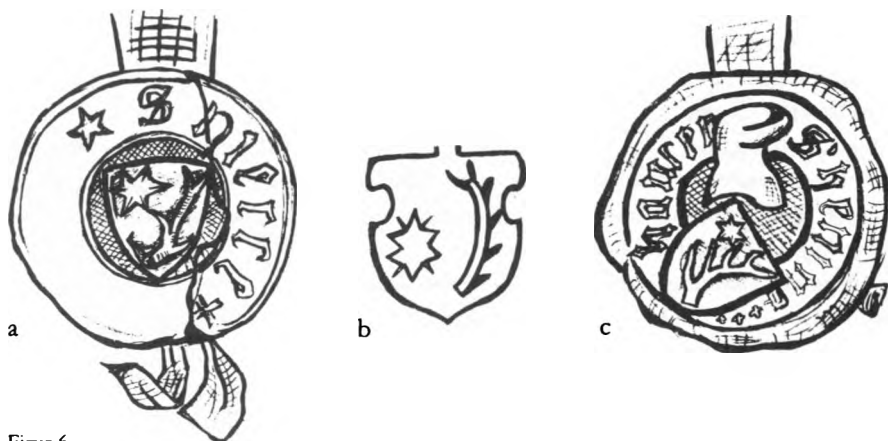
Fru Karen og Mormændene.

Hvorfor var fru Birgitte Mormand interesseret i denne slægt? Jo, hendes tipoldefader i den direkte mandslinie er Mogens Pedersen af Hundslev (Bierre herred, Fyn), kendt i årene 1488-1511, og han var gift med fru Karine af Jordbjergslægten. Begge var begravet i Kølstrup kirke i hvilket sogn deres hovedgård lå, og må være døde først i 1500-tallet. Heldigvis var en anden genealogisk interesseret adelsdame, fru Anne Krabbe, på besøg i Kølstrup kirke knap 100 år efter deres død. Hun beretter en del om de første Mormænd og beskriver et epitaphium - eller en bemalet gravsten over Mogens Pedersen og Fru Karine, hvor deres våbener figurerer. Kvindens våben var åbenbart også ukendt for fru Anna Krabbe, for hun aftegnede

heldigvis våbenskjoldet i sin bog i en simpel, men nyttig skitse (figur 6) ledsaget af farveangivelsen: »Stiernen blaa, Tacken rød, Fellditt huitt! Kort og godt. Dette må være den mest pålidelige kilde vedrørende Jordbjergslægtens våbens farver, idet det er nærmest samtiden og angivelsen synes nøjagtig⁶⁶⁾.

Når man erfarer at Mogens Pedersens og fru Karines eneste søn blev døbt Erik, så er der grund til at vende tilbage til fru Birgitte Mormands nævnte – ellers ukendte – »Hr Erich Jensen af Øresløff«. At han benævnes slægtens sidste mand betyder ikke at han først døde sidst i 1500-årene, for man har sandsynligvis ikke regnet de Odense patriciere til slægten, men kun de »ægte adelige« med hovedgård på landet og så videre. Jordbjergslægten i Skåne har man næppe knyttet hertil, for en eventuel forbindelse må som omtalt i indledningen søges i 1200-tallet og har været glemt på fru Birgittes tid. Trods sit »Hr« har Erich næppe været ridder, for så havde han nok været mere kendt, men har altså været en væbner på en eller anden hovedgård »Ørslev«, sandsynligvis fru Karines fader og muligvis død sidst i 1400-tallet.

Interessant er det at fru Birgitte Mormands farfader ejede Ørredslevgård i Lunde herred, men når man derpå erfarer at han i 1564 mageskiftede sig den af kronen, så kan det næppe være den! Endnu mere interessant er et vidne af Vends herredsting 1440 31/10 efter et bondeoprør, hvor nogle lavadelsmænd og bønder lover aldrig⁶⁷⁾ at sætte sig op mod kongemagten igen, møder en Anders Iwerzøn af Ørslev sogn (samt to personer af linien Unkersen, som vi skal vende tilbage til). Når vi husker den ærlige og velbyrdige rådmand i Odense, Iver Andersen, kunne han være søn af nysnævnte Anders Iversen der beboede væbnergården i Ørslev by

Figur 6

a) Væbner Jens/Niels Unkersen vidner i Bogense 1452 19/12 (efter orig. på perg., RA).

b) Anne Krabbes skitse 1607 af den omtrent 100 år tidligere afdøde fru Karines våben i Kølstrup kirke,

»Stiernen blaa, Tacken rød, Fellditt hvitt« meddeler hun (efter hendes bog på RA).

c) Henning Hansen til Bistrups våben af 1484 21/10 (efter orig. på perg. RA).

og sogn, og begge kunne de tilhøre denne gren af Jordbjergslægten som »Hr Erich Jensen«, der nok har købt gården af sin slægtning Iver Andersen, da denne blev bymand i Odense.

Erik Jensen død før 1496?

En søgen efter en egnet »Erik Jensen« gav kun bid i et tilfælde! I 1496 afholdtes kongens retterting i Svendborg den 27/8⁶⁸), det er en »trætte om Arv i Jordegods, Købstadsgods, Guld, Sølv, Penge og andet Løssøre efter Erick Jensens Død«. Enken Dorte Ottedatter (Huitfeldt) havde anden gang ægtet Peder Eriksen (Ulvørn), der nu stævnes for retten af datteren, Marine Eriksdatters, værge Eiller Bryske, fordi de tilbageholder hendes fædrene arv. Marine har siden arvet gården Vedstårup i Båg herred efter forældrene, og ægtede borgmester i Middelfart, Erik Hansen (Bernhoft), der adledes i 1503⁶⁹). Denne Erik Jensen kunne være af Jordbjergslægten, men det kan ikke bevises, og han må i så fald have haft to døtre, nemlig den omtalte Marine og så fru Karen, stammoderen til slægten Mormand.

Ligemeget hvem fru Karen var datter af, så er det interessant at der i Kølstrup hvor hun og Mogens Pedersen boede, også boede en Jep Unkersen! Han bevidner endda et markeskel i et tingsvidne af 1500 16/11 der besegles af Mogens Pedersen⁶⁸). Denne Jep Unkersen tilhører den anden gren af den fynske Jordbjergslægt, hvilke to grene udskildte sig fra hverandre i 1300-tallet.

Den jyske linie af Jordbjergslægten.

En fader og en søn har i litteraturen været opført som de eneste af en jysk linie hvor man af sønnens våbenskjold kan se at det er Jordbjergslægten det drejer sig om (se fig. 6). De må tilhøre den netop omtalte linie »uden fast slægtsnavn«, og med fru Birgitte Mormands nysnævnte forfader, Erik Jensen, in mente, har den hidtil tidligste person af den jyske linie et interessant navn: Hans Eriksen! Han kendes i årene 1447-1469 og var en lavadelsmand der »skød papegøjen« og ægtede en datter af de mægtige Podebusk'er. Om hans herkomst og slægt tales der aldrig i dokumenterne, for hver gang han og for den sags skyld også sønnen, Henning Hansen, nævnes er det i sager der angår hustruen, Marine Henningsdatter Podebusks, fædrene og mødrene gods »Skjernegård som tilforn kaldtes Bidstrup Gods«, som ligger i Middelsom herred⁷⁰)

Sønnen, Henning Hansen, er tydeligvis opkaldt efter sin morfader og optræder kun i året 1484 21/10 og 4/12, hvor han og hans to mostre Gisle og Elne, protesterer imod at Lass Jonsen til Ø, gift med den fjerde Podebuskdatter Marine, uden slægtens samtykke eller vidende havde solgt 2 gårde i Ringsted herred og han havde ikke engang købt dem ud af arvegårdene, men havde frækt solgt dem i stilhed ovre på det fjerne Sjælland!⁶⁸)

Henning Hansen synes også at have haft en søster der fik en uægte søn med adelsmanden Erik Gagge⁷¹), og selv var han gift med Elsebe Gotskalksdatter⁷²), men de havde vist ingen brystarvinger.

Jydernes herkomst.

Når man ser tingsvidnet af 1423 26/8⁷³⁾ af Middelsom herredsting, der besegles af fogeden på Skjern, Erik Jensen, så er det fristende i denne at se faderen til Hans Eriksen. Det er andetsteds påvist hvorledes denne gren af Podebusk-slægten var i opløsning⁷⁴⁾ og en hel del lavalde mænd ægtede henholdsvis enken og døtrene, heraf et medlem af »de fynske Reventlow'er«. Det er i denne forbindelse ikke utænkeligt at den ene af døtrene har ægtet fogedens søn, hvilken foged på sin side kun stamme fra Fyn som yngste søn af en slægt hvor der ikke var gods nok til at flere sønner kunne leve af det.

Tavle 3 viser en forsøgsvis opstilling af den omhandlede »navnløse« gren af Jordbjergslægten. I 1300-tallet skelnede man ikke altid mellem navnene »Hans« og »Jens«, da begge navne er kortformer for det latinske »Johannes«. Om dette gælder endnu i 1400-tallet er svært at sige, men i så fald kan mange »ukendte« bindeled undgås ved at antage at »Hr Erich Jensen af Ørslev« var en søn af Hans Eriksen til Skjern.

Unkersønnerne.

Vi kommer nu ind på »hovedgrenen« af den fynske Jordbjergslægt, der var længst levende og hvortil de fleste medlemmer kan henføres. Godt nok er der ikke mange

Figur 7

De fleste af slægten er tilknyttet lokaliteter på Nordfyn samt i Båg Herred. Båg, Vends og Bjerre herreder synes at være de oprindelige »hjemsteder« for slægten, af hvilke Båg og Vends herreder var længst i de holstenske grevers vold i 1300-tallet.

med det særegne tilnavn Unkersen, men alligevel nok til at danne stor forvirring hvis der ikke er noget at sigte efter. Figur 7 viser den geografiske fordeling af de forekommende Unkersønner, og trækker man en linie gennem Odense findes de alle nord for den og så i Båg herred.

Et held var opdagelsen af bomærke-slægtskabet mellem Jep Unkersen i Odense og Jens Unkersen i Lunde herred (se figurene 2 og 4), for så har vi faktisk et punkt i hver ende af stamtræet!

Jens Unkersen må være søn af den hidtil ældste person af slægten, Unker Jensen i Ørsted. Endnu en navneforvirring kan iagttages hos Jens Unkersen og hans sønner, for i senmiddelalderen skelnede man ikke altid mellem navnene »Jens« og »Niels«, men brugte dem i flæng. Dette er ikke så forståeligt som den førnævnte forveksling »Jens-Hans« der kom af samme latinske navn, for »Jens-Niels« kommer af to forskellige navne, nemlig »Johannes« og »Nicholaus«.

Når faderen hedder Unker Jensen studser man ikke over at møde en søn ved navn Jens ... det er en opkaldelse der er til at forstå! Imidlertid står der i hans bevarede bomærke-sigil »Nicholaus« i omskriften, hvorfor det må være det sande navn ... men i samtiden kaldte man ham mest »Jess«.

1419 15/7⁷³⁾ møder vi ham første gang som medudsteder af et landstingsvidne, »Jess Vncherssz af Lunde« kaldes han, og måske betyder det »fra Lunde herred«, for i 1423 28/4 kaldes han »Jessæ Vnkssz foghet i Lunde heret«, hvilket vel er herredsfoged, i et brev angående pantegods i byerne Lunde og Fremmelev lidt nord derfor. I det materielle jordeliv har han tilsyneladende været den mindst ansete både hvad angår forgængere som efterslægt, og det er vel det hans brug af bomærke i stedet for slægtsvåben også antyder. Alligevel havde han mægtige frænder, for 1421 15/9 er han (Ness Vnkorsz) blandt de 3 frænder, der sammen med brødrene Anders og Hr Niels Eriksen Ulfeld »med en samlet hånd« lover Sten Basse fred efter en strid de havde haft.

1435 10/12 er sidste gang han optræder som den sidst nævnte af 9 mænd der udsteder et landstingsvidne, og et brudstykke af hans segl er bevaret - lige akkurat nok til at vi kan genkende sigillet og bomærket af 1419! (figur 4) »Jesse Vnkerz i Frammerløff« kaldes han, og da Lunde herred og Fremmelev er »fremmed land« for Unkersønnerne har han måske giftet sig til gods i dette herred. Muligvis er han gennem hustruen beslægtet med Randel Marsvin og dennes søn mester Peder Marsvin, som i 1443 og 44 forsøger at samle nogle arvelodder netop i Fremmelev⁷⁵⁾

Laurids Skinkel (Tinhuus) har 1502 interesser i Fremmelev⁷⁶⁾, hans farfaders moder var af slægten Skinkel med søblade-våbenet, og det er i denne forbindelse værd at notere, da en af Jens Unkersens sønner bar det for slægten usædvanlige navn Otte. Samme søn var foged på Rugård (Skovby H.), som var forlenet Hr Otte Skinkel til Iversnæs. En anden søn, Jens/Niels Unkersen, optræder i herredsvidner omhandlende Iversnæs, som om han ved god besked hermed. Den tredje ledetråd er slægten Frille (fordi Hr Otte Skinkels moder var en Frille), der har jordegods i

Lunde by, hvor Jens Unkersen boede på et tidspunkt⁷⁷⁾. På et tidspunkt trætter Hr. Otte Skinkel om jord med sin morbroder, Hr Eggert Frille, hvilket Jens/Niels Unkersen også gør ... måske to udløbere af samme sag?⁷⁸⁾

Fra disse betragtninger i det sparsomme kildemateriale er det sandsynligt at Jens Unkersen i Fremmelev, herredsfoged i Lunde herred, var gift med en datter af Hr. Berneke/Detlev Skinkel til Iversnæs (Vends H.), Enggård (Skovby H.) og Frøbjerg (Båg H.) og første hustru Hilleborg Frille⁷⁹⁾. Hans fader var Otto van Schinkele og var den første af slægten på Fyn, død omkring 1400, og det er vel ham som Otte Unkersen blev opkaldt efter. Således er Jens Unkersen i Fremmelev blevet fastermand til Herman Skinkels børn, hvoraf en datter som sagt tidligere ægtede rådmann i Odense, Iver Andersen (Jordbjergslægten, tavle 2), en anden datter ægtede borgmester i Odense, Hieronimus Olufsen («Skiernov»), og en tredje datter blev gift med Otto Poulsen (Hvide - »Marsk Stigs æt») til Rødkilde.⁸⁰⁾ Sidstnævntes sønnesøn, Otte Hvide, der døde i 1562, skrev sig til Hynnerup i Vends herred ... dette Hynnerup ejedes af Jens Unkersens søn og sønnesøn, hvoraf sidstnævnte omkring 1478 må have solgt det til et medlem af Hvide-slægten, endnu et indicium for slægtskab da gods skulle lovbydes slægten.

Generationen med det faste slægtsnavn.

Med Jens Unkersen i Fremmelevs 3 sønner sker det tidligere omtalte »fænomen«, at de ikke kaldes »Jensen« som skik var, men »Unkersen« ... altså fast slægtsnavn. Efter faderens død rykker slægten ud fra Lunde herred og hen i Skovby og især Vends herred, hvor sidstnævnte næsten er »hjemherredet« da slægten allerede har besiddelser her i 1300-tallets begyndelse.

I den såkaldte Vendsherrededklæring af 1440 31/10 møder vi 2 brødre, »Per Vnkerssøn af Rodorpe Soghen« og »Nisse Vnkersøn af Gelsteth Soghen«. Især bønderne havde rejst sig i oprør denne sommer og havde nægtet at yde kronens ekstraordinære skat, som skulle inddrives af høvedsmanden på Hindsgavl, »Eggerd Christiernsøn ther Frylle kalles«, samt nægtet at betale ydelserne til de lokale herremænd. Enkelte lavadelsmænd har tilsluttet sig oprøret, måske af personlige grunde eller måske af politiske grunde da Erik af Pommern netop var fordrevet og hertug Christoffer af Bayern hidkaldt. Oprøret i Vends herred - og måske på hele Fyn - var nedkæmpet og nu afkrævede man folket løfte om at betale deres skat, at ingen måtte bære armbrøst eller panser uden høvedsmandens tilladelse, at de aldrig måtte være imod høvedsmanden på Hindsgavl hverken i råd eller gerning samt at de aldrig måtte »løbe i samling« uden kongens eller høvedsmanden tilladelse. Af hvert sogn i Vends herred møder 2 forlovere (af de små sogne kun én), ansete mænd og toppen af bønderne eller bunden af adelsmændene. Og altså Peder Unkersen af Rørup sogn, Niels Unkersen af Gelsted sogn og den tidligere nævnte Anders Iversen af Ørslev sogn, som er de 3 af de mange der har interesse for denne artikel⁶⁷⁾.

Peder Unkersen må være død tidligt, for han nævnes aldrig mere. Derimod levede Niels (eller Jens som han kaldes af og til) Unkersen længe endnu, og i 1450

17/3 får vi at vide hvor i Gelsted sogn han bor, nemlig »i Hyndrop« - det Hynnerup som siden gik over til slægten Hvide. To år efter besøgte han d. 19/12 i Bogense borgeren, Niels Pedersen kaldet Nordbys, skødebrev på en arvet grund i byen, og under dette brev findes Niels Unkersens segl med Jordbjergvåbenet, og endvidere kaldes han »væbner« (figur 6)⁸¹). At han herefter en gang imellem optræder i Skovby herred må skyldes, at hans anden broder Otte nu er død og han har derved arvet også dennes besiddelser.

I 1469 1/2 udstedtes et vidne af Skovby herredsting til Hr Jørgen præst i Vigerslev, hvor 8 mænd - bl.a. Niels Unkersen af Keldeby (Skovby H.) bevidner at have overværet at Conradus og Niels Unkersen i Keldeby (!) stævnedes fru Hilleborg (Ottesdatter Skinkel) fra hendes hjemsohn Husby (Vends H.) til Skovby herredsting, hvor Hr Jørgen har tiltale til hende angående hendes gårde Iversnæs og Ågård. Der synes ikke at have været mange på tinge hin kolde februar-dag, siden Niels Unkersen må erklære at have set sig selv fremføre en tiltale! Der skulle være 8 mand til at udstede et sådant vidne.⁸²

Striden om Græsholmen.

Året efter begynder en årelang strid om jord, Græsholmen på Hynnerup Mark, mellem på den ene side den forurettede, Niels Unkersen, og på den anden, Bent Bille, Hr Eggert Frilles svigersøn og arvtager. Eggert var netop død dette år, og Niels Unkersen må have rejst krav om at få udlagt den omtalte jord, det er som om man mellem linierne fornemmer at Niels er blevet tvunget til at sælge den, men ellers er det svært at gennemskue hans krav, da sagen idag kun er belyst gennem Bent Billes bevarede arkiv, hvilket jo er temmelig ensidigt.

1470 24/4 får Bent Bille et tingsvidne af Vends herred på, at Hr. Eggert aldrig tvang Græsholmen fra Niels Unkersen, »hverken med stok eller jern«, men han indløste jorden som et pant og Niels tog sine penge. Samtidig erklærer den tidligere ejer (som altså må have pantsat jorden til Niels Unkersen), Christiern Danielsen, at have solgt engen til Hr Eggert for dens fulde værdi.

Men Niels er ubøjelig. 1472 7/3 er sagen for landstinget i Odense, hvilket altid blev afholdt i Sortebroderklostret, og her får Bent Bille atter ret. Alligevel må Niels have fastholdt sit krav, eller også er der noget lumpent ved sagen, for to år efter landstingets dom, 1474 3/4, har Bent Bille ment det nødvendigt at få en erklæring af Hr. Eggerts tidligere foged, Jesper Nordby (der nu var Bent Billes svend!), at han »hørte og så at Nisse Vnckersz i Hyndroppe annammede sine penge af Hr. Eggerdh for Græsholm og kendtes sig ingen Rettighed at have deri uden for en pant«. Noget er under optræk og Bent Bille har villet sikre sig en ny bevisning, og samme måned d. 20/4 skriver bispem i Odense til Hr. Jens Bondesen, præst i Ingelstede kirke (i Skånel!), »at I strax tilsige Vnckersz« at møde i Sortebrødreklostret i Odense, for at fuldbyrde »det« han lovede Bent Bille i mange gode mænds nærværelse⁸³). Hvad »det« er som han havde lovet får vi aldrig at vide – måske var det en symbolsk skødning, måske en ydmygende undskyldning – men

Niels har ikke været tilbøjelig til at opfylde det løfte han måske halvvejs er blevet tvunget til i 1472

Sagen sluttede ikke for i 1478 13/5 har nu også sognepræsten i Brennerup (Vends H.) udstedt en erklæring om at han hørte og så hvad der skete for over 20 år siden, da nu salige Hr. Eggert »taledte til Is Vnkkersz i Hynnerup« om den jord han havde på Hynnerup Mark, Græsholmen *med mere jord dertil*. Hr Eggert spurgte hvilken adkomst Niels havde på engen, og denne svarede at han ingen adkomst havde, men det var et pant, og Hr. Eggert gav Niels så mange penge som jorden var pantsat ham for ... og det var uden tvang understreges det atter som om det netop havde været tilfældet. Sandsynligvis er Niels død på dette tidspunkt, og arvingerne gør et sidste forsøg på at få fat i Græsholmen, i hvert fald optræder Oluf Unkersen i Hynnerup i 1474 2/8 og en Jep Unkersen i 1478 i Hynnerup, to sandsynlige sønner, som nu er familieoverhoveder⁸⁴⁾.

Hr Eggert Frille skal ret hårdt og ubarmhertigt have forfulgt de mænd der var imod ham og den nye konge Christoffer i 1439 og 40⁸⁵⁾, og da Niels Unkersen jo var en af forloverne i 1440, kunne man tænke sig at modsætningsforholdet stammer herfra, og dermed er det måske ikke helt forkert når man tilsyneladende blev ved at hævde at Græsholmen blev tvunget fra Niels.

Fogeden på Rugård.

En tredje søn af Jens Unkersen i Fremmelev er Otte Unkersen, der som sagt var opkaldt efter sin mødrene slægt. 1443 25/9 udstedes af Skovby herred et vidne beseglet af bl.a. Herman Skinkel i Enggård og Otte Unkersen foged på Rugård, sidstnævntes segl er bevaret og heri ses Jordbjergvåbenets stjerne og hjortevinge⁸⁶⁾. Holder argumenterne angående Ottes moder, da er Herman Skinkel hans morbroder og Hr Otte Skinkel, lensmanden på Rugård, hvis foged otte Unkersen har været, er en anden morbroder. Endnu to gange møder vi Otte i live, begge dokumenter er fra 1448 hvor han den 7/2 udsteder et herredstingsvidne som foged på Rugård, og 28/2 møder vi ham i en privat sag da Gøde Finsen⁸⁷⁾ har trængt til penge og har pantsat Otte Unkersen en gård i Maderup (Skovby H.) for 18 mark lybsk, hvilken gård Gøde selv har i pant af Find Lang.

1456 1/5 har Otte Unkersen været død nogen tid. Som foged har han nok ikke haft meget jordegods, derfor har han i stedet for en gård givet Sct. Hans kloster i Odense et pantebrev som sjælegave, således at klostret kunne modtage pantesummen når arvingerne løste gården, eller det kunne overtage gården hvis den ikke blev løst. Nævnte dag er løsningen sket, og en Sti Jensen får kvittering af klostrets forstander for god betaling.

Da navnet »Otte« er en enlig svale i slægten må man formode at fogeden på Rugård ingen brystarvinger havde, men blev arvet af sine søskende. 1457 1/2 stifter Marine, datter af tidligere borgmester i Ribe Hans Greverod⁸⁸⁾, sjælemesser for sine to søstre og sandelig også for Hr Otte Skinkel. Hun kaldes »Oleff Anckerss« enke, men han nævnes kun denne ene gang i kilderne. Når Marines søster Ursula i

1445 1/6 er enke efter Henneke Maap, og man ved at samme Henneke i 1396 20/11 besegler et vidne af Båg herred angående hovedgården Iversnæs, i hvilket vidne både Berneke Skinkel og Unker Jensen i Ørsted nævnes, så fristes man (med de tidligere nævnte navneforvekslinger in mente) til at formode Marine gift med enten en ukendt »Oleff Unckerss« eller måske endda »Otte Unckerss«? Imidlertid har de været barnløse og hverken mand eller børn nævnes i Ribe. Forbindelsen fra Fyn til Ribe kommer nemt i stand via slægten Skinkel, hvor Berneke (Otte Unkerssens morfader) var gift med en Frille der stammede fra Ribe.

Den »sidste« generation og overgangen til bylivet.

Af de 3 brødre var det åbenbart kun Niels Unkersen i Hynnerup der efterlod sig børn. Efter hans lange jordetrætte med Bent Bille formodes han død mellem 1474 og 1478. I hvert fald optræder Oluf Unkersen »i Hyndrøp« i 1474 2/8 og må være familiens nye overhoved. Vi hører ikke mere til ham, men han kan være fader til Per Unkersen i Kelstrup (Odense H.) tingshører ved Vissenbjerg birketing 1493 19/4 og 1494 17/4 og med ham er slægten »sunket« ned i bøndernes rækker, hvoraf en del det følgende århundrede ses i Odense herred.

I 1478 besegler væbneren Jep Unkersen til Hønnerup med Jordbjergvåbenet⁸⁴. Jep er endnu et nyt navn i slægten, og når man erfarer at en Jep Unkersen opskrives ca 1460 i regnskaberne fra Bierre herred må det være en og samme mand⁸⁹. Det må også være ham der har afhændet Hynnerup og er flyttet til Kølstrup i Bierre herred, hvor han 1500 16/11 optræder i et tingsvidne sammen med bl.a. Mogens Pedersen Mormand, som nævnt tidligere, der var gift med en kvinde af slægten. Det er ikke tilfældigt at Jep bor i Kølstrup, når man finder ud af at »stamfaderen« i 1300-tallets begyndelse ejer gods lidt syd derfor.

Endelig må det være denne Jep Unkersen der via sine børn knytter landgrenen og bygrenen sammen, og de har bedre kunnet holde »skindet på næsen« i denne adelslægt på retur ved at glide ind i købmandsstanden i købstæderne. Måske er han således fader til både Jens Unkersen, rådmand i Assens, Jep Unkersen borgmester i Odense (se tavle 2), såvel som den »Per Ongher« der 1491 24/10 vidner på Nyborg byting, og således blev ringen sluttet. Tavle 4 giver en oversigt over de nævnte Unkersønner.

Unker Jensen i Ørsted.

Den første af slægten hvor vi kender både våbenskjold, hjemsted og daterede dokumenter hvori han forekommer er den hidtidige stamfader, væbneren Unker Jensen i Ørsted. Det var ham der var årsag til visse fynske stednavne i Båg herred som omtalt. Han kendes i 3 bevarede dokumenter fra 1300-tallets sidste decenium. Et af dem (1396 20/11) omhandler en trætte der involverer Iversnæs i Vends H. der ejes af Berneke Skinkel og Jens Stigsen (Hvide), hvor bl.a. Unker Jensen bevidner at en landsby i Båg herred hører til Iversnæs.

1389 5/4 og 1397 19/3 udstedes dokumenter ang. et skøde udgivet af søstrene Ingeborg og Elisabeth Nielsdøtre («Krumpen»/»Lykke») med deres respektive ægtemænd Iver Christiensen og Iver Knudsen (Rudbek) på en gård i Flemløse by og sogn (Båg H.) til Henrik Walsrode kaldet Altena. Under begge disse vidner hænger endnu Unker Jensens segl med Jordbjergvåbenet. Det private skøde af 1389 5/4 besegles af to mænd af slægten Ulfeld, Fin Ågesen og Jens Eest, hvorfor disse dokumenter må berøre slægtninge af Unker Jensen, da vi husker at hans søn i 1421 kaldes »ven og frænde« af Anders Eriksen (Ulfeld) af Koxbølle. De nævnte Ulfeld'er er dog ikke umiddelbart nært beslægtet, men er to linier med en fælles oldefader. Bemærkelsesværdigt er en opdukken af navnet »Erik« i både Ulfeld (Koxbølle-linien) og Jordbjergslægten (linien uden fast slægtsnavn), hvor det ikke forekommer tidligere.

På tavle 3 ses to »Jordbjergslægts-navne«, Erik og Iver, som kan være nedarvet fra indgifte slægter. De to nævnte søstre fører et vognhjul i deres våben. En i Båg herred forekommende, Erik Andersen. 1396 20/11 fører et møllehjul som slægten Krumpen, han kan godt være beslægtet med kvinderne alligevel, for det vides ikke hvor »fast« våbenerne var, eller om man skelnede synderligt mellem de to slags hjul. Men kære læser, prøv at »holde tungen lige i munden« i forsøget på at trevle den søgte forbindelse med slægterne Ulfeld og Jordbjerg op!

1372 18/8 kærer en kvinde i Sunds herred på noget jord i Sørup, som Danmarks Riges drost, Hr Lars Jonsen Panter, i 1332 skødede til de spedalskes underhold i Svendborg. Hun taber sagen, og blandt vidnerne i sagen på tinge er *Erik Ivarsen*, Ivar Christiensen (se herover!) og Timme af Løgtved, hvilken gård han må dele med Erik Ivarsen, som for øvrigt i vores eftersøgning har et særdeles interessant navn. Følger vi ham i kilderne løber vi da også snart ind i Ulfeld'erne.

I 1374 u.d. skøder »den berømmelige mand« Erik Ivarsen, søn af Hr Ivar Nielsen ridder, hovedgården Løjtved (Sunds H.) til Fin Ågesen (Ulfeldt)⁹⁰⁾, og skødet besegles af Hr Jens Absalonsen (Ulfeld), Bernhard von Lancken, og Jens Eest (Ulfeld).

Da hele Skam herred var pantsat.

1363 14/10 og 1365 3/12 fortælles i dokumenter at Danmarks Riges drost, Hr. Lars Jonsen Panter, engang⁹¹⁾ pantsatte hele Skam herred til ridderen Hr. Ivar Nielsen for 2718 mark kobber i gængs mønt. Det var dengang Danmark var på nedtur, uden central kongemagt og splittet op i talrige pantelen under forskellige stormænd, især de holstenske grever. Hr. Ivars pant var aldrig blevet indløst, og nu i 1363 skødede sønnen, Erik Ivarsen, sin del af pantet til Hr. Jens Absalonsen (Ulfeld). To år senere sikrer Hr. Jens Absalonsen sig den del af pantet som Eriks halvsøster, fru Katerine Ivarsdatter, havde arvet. Skødet udstedes i Lunde herred, hvor hun formodentlig har boet. Erik Ivarsen (broderen) besegler skødet sammen med en hel del væbnere fra Vindinge herred⁹²⁾.

Hr. Johannes Absalonsen (Ulfeld) er tilsyneladende en ivrig godssamler på Fyn.

Det er da også fra hans broder, Jacob, at Ulfeld'erne på Koxbølle, senere Ulfeldsholm, i Vindinge herred stammer. Desværre vides ikke meget om de første generationer af Koxbølle-Ulfeld'erne, men det hævdes at sønnen, Anders Jacobsen, skulle have giftet sig gården til med sin hustru, Mette Rixtorp. Imidlertid har hun næppe været en Rixtorp⁹³⁾, det ville være mere sandsynligt at hun var en datter eller søster til den nævnte »berømmelige mand«, Erik Ivarsen, med alle sine Vindinge-forbindelser, og det er vel fra denne slægt at Koxbølle kommer. Man forstår da bedre sønnens opkaldelse: *Erik* Andersen (Ulfeld). Sidstnævntes hustru, »Anne Abildgård«, er en anden nød at knække! For slægtskab med Unkersønnerne taler dog at ægteparret har del i jordegods i Kølstrup (Bierre H.)⁹⁴⁾. Det var deres sønner Anders og Hr Niels Eriksen der var frænder til Jens Unkersen i Fremmelev.

Figur 8

I Kongsted kirke (Sjælland) står fru Mette Ulfelds gravsten med hendes 8 ahne-våben. Våben nr. 5 er hendes faders farmoder, i slægtebøgerne kaldet, »fru Anne Abildgård«, måske har man tolket de 3 kugler på dette ukendte våben, som Abildgårdslægtens 3 æbler ... men store forskelle foreligger. Tegnet af forf. på stedet sommeren 1985.

Forbindelsen til Unkersønnerne.

Som følge af generationerne bliver det Unker Jensen i Ørstedes moder der er overbringeren af navnene »Erik« og »Iver«, samt må være forbindelsesleddet til slægten Ulfeld. Det kommer også til at passe med at den »navnløse« linie (tavle 3) *ikke* er efterkommere af Unker Jensen, men har skildt sig ud tidligere, altså muligvis med en eller to brødre til Unker. Endvidere synes Erik Ivarsen og fru Katerine at tilhøre generationen før Unker, og er altså ikke unge i 1360erne hvor de bortskøder deres pant i Skam herred, hvilket igen passer med at deres fader pantsættes med herredet før 1339 og er allerede da ridder. Erik Ivarsen nævner i brevet 1365 at han har flere halvsøskende, så Unker Jensens moder er muligvis en af disse søskende. Endelig skal nævnes at et segl for slægten ikke er kendt, men det er muligt, at det er en gren af slægten Lykke der førte et sort møllehjul - et rigtig »lykkehjul« - i skjoldet; den slægt har i hvert fald de samme fornavne (Iver, Erik Niels),⁹⁵⁾ og måske skal de førnævnte søstre Ingeborg og Elisabeth Nielsdøtre i Båg H. knyttes hertil.

Tidlige fynboer.

Hvor kom da Unker Jensen fra? Kan man trænge længere tilbage i tiden?

To breve fandtes engang i Sct Knud Klosters arkiv, adkomstbreve på noget gods tilskødet klosteret som sjælegave og for begravelsessted, nu er de tabt og kendes kun gennem et meget kortfattet register, uden dato, vidner eller noget som helst!⁹⁶⁾:

Skødebref paa en gaardth uthi Wiilholm, som nu ligger y Biirkyngher by, af Wncker Karlssenn, som han skøtthe til closther paa Bieriiig herrets tiing.

Item vidisze af Astridt Tyggissens ridders testament paa 2 gaarde, som handt gaf til closther uthi hans testamenthe, liggendis uthi Aalszboo.

Item Wncker Karls ridders testamenthe paa en gaard y Rørupe liggendis som handt gaf til Closther for sit leggerstedt.

Brevene er vel her i deres rette orden, for Unker er tilsyneladende blot væbner i det første brev, men ridder da han skriver testamente. Mest interessant er de lokaliteter der nævnes hvor Unker har sine gårde: Birkende syd for Kølstrup i Bierre H., hvor vi har Jep Unkersen og fru Karine (gift Mormand) langt senere, og på den modsatte side af Fyn, i Vends herred i byen Rørup, hvor Per Unkersen boede i 1440, det herred hvor der findes flest efterretninger om slægten. Desuden valgte denne ridder Sct Knuds kirke som sidste hvilested, hvilket Unker Jensen også gjorde⁹⁷⁾.

Men hvad med dateringen? Man har foreslået mellem 1401 og 1450, men det lyder meget sent, for da hed slægten med dette særegne navn jo »Unkersen«, endvidere havde man nok været mere kendt med en ridder Unker Karlson, hvis han havde levet i 1400-tallet. Her er det at det mellemste dokument kan hjælpe os, selv om der slet ikke er nogen sikkerhed for at brevene er opskrevet i kronologisk orden i fortegnelsen. Hr Astrad Tygesen er nævnt i et dokument af 1330 1/10 af Salling H., mens han endnu er væbner, i dokumentet fortæller de gode mænd at de vidnede på tinge i samme sag i 1324.

I 1302 20/11 forpligter kong Erik Menved sig til at betale Hr. Niels af Rostocks gæld til borgerne i Rostock, og udebliver betalingen lover kongen med et stort antal af sine riddere og væbnere at gå i »stuearrest« i Odense indtil gælden er betalt. Alle personerne - som er en god kilde til kundskab om Erik Menveds krigere - opremses efter stand og også nogenlunde efter geografisk fordeling. Efter mændene fra Skåne nævnes en del fynboer: fx. Niels Pedersen af Anderup (Lunde H.), Peder Nielsen af Sulkendrup (Vindinge H.), senere Jens Nielsen af Sørup (Sunds H.), og så kommer *Åstred Tygesen* og sandelig: *Unker Lang!* Mon det er vor mand? Disse mænd der vidner med kongen i 1302 er desuden - hvis de overlever krigshandlingerne - gode emner for ridderslagning, hvilket slag både Åstred Tygesen og Unker Karlson fik.

Det manglende led?

Unker Karlson Lang med gods i Bierre og Vends herreder kan som følge af tiden

være farfader til Unker Jensen i Ørsted, det vil sige der mangler en »Jens Unkersen« før puslespillet er samlet. Han findes faktisk!!!

1334 omkring 10/5 gør ærkebisp Karl Eriksen Røde sit testamente i Lund, for han er som han siger »svag på legeme dog sund på sjælen«, og vil nu dele ud af sit jordegods for at vende sig mod det himmelske. Alle slægtninge betænkes, hvilke han nøje opregner: først søskende, så søskendebørn og derefter dem han kalder »vor slægtning«, som må være alt fra næstsøskendebørn og længere ud i slægten. Præster og klerke får en slant, præsten Roland skal foruden en eventyrbog have købegodset i Tommerup på Fyn, »men vort øvrige gods på Fyn skal tilfalde vore arvinger«. Strange Jensens hustru får en guldring; denne møntmester i Lund tilhører den skånske gren af Jordbjergslægten.

Fremdeles til drengen Jens Unkersen (Johanni Wnkerz) den sorte hest kaldet Holsten. Og senere: fremdeles til Peder Unkersen, Tuve Bentsen og Niels Hennikesen, bueskytter, hver en mark sølv (Petro Wnkerz, Tuuoni Benedicti et Nicolai Hennikez). Mon vi ikke her har to brødre, Peder og Jens, i ærkebispens tjeneste; to stormands sønner »i huset« for at blive oplært, og man skulle tro at den fine gave, hesten Holsten, er tiltænkt en kommende væbner.

Det er fristende at se en forbindelse mellem Unker *Karlsen* og *Karl* Eriksen, og mindre interessant bliver det ikke af, at ærkebiskoppens farmoder, Inger, har gods i Holmstrup i Hasle H. ved Århus, som hun afhænder i 1295, og i samme herred optræder 1336 en ridder med vores særegne navn, Odinkarl (Unker) Bondesen!!!

Af de to brødre i 1334 er den myndige bueskytte, Peder Unkersen, formodentlig bleven gift og har bosat sig i Skåne. I så fald kan han nemlig være farfader til borgeren i Skanør, Peter Karlsen, kendt 1387 til 1407, og fra sidstnævnte år er hans bomærkesigil bevaret der afslører at han slet ikke hed Karlsen, men Odenkarlsen, men man har åbenbart i daglig tale afkortet navnet.⁹⁸⁾

En tredje broder er måske broder Unker ved Johannitterne i Antvorskov kloster, desværre er hans segl meget gejstligt, idet det viser lammet med korset og ikke noget slægtsvåben. 1362 4/12 har han - med sin svend Peder Truelsen - været i lybsk fangenskab, at han har en svend kunne tyde på at han kom fra de højere lag i samfundet⁹⁹⁾.

Jens Unkersen derimod er sandsynligvis kommet tilbage til Fyn. Hvor let eller hvor svært det er gået er ikke til at sige, for vi husker jo at store dele af øen var i holstenernes besiddelse (hvilket f.ø. er grunden til de mange adelsmænd med tyskklingende navne der senere forekommer på Fyn, fx. de i denne artikel så ofte forekommende medlemmer af slægten Skinkell!), og længst de 4 vestligste herreder, Vends, Båg, Sallinge og Sunds, hvor netop Undersen'erne havde hjemme¹⁰⁰⁾. Flere danske var fordrevet fra deres gårde, og i overenskomsten mellem kong Valdemar og greverne i 1348, hvor de 4 ovennævnte herreder skal forblive holstenske, ser Valdemar ikke med milde øjne på det skete: tyskerne får lov at høste deres korn på de »besatte« gårde og ellers er det *ud* inden fastelavn.

Jens Unkersen forekommer aldrig i brevskafterne senere end 1334, men hvis nu

den samme forvirring gælder som for hans efterkommere (Jens/Niels), og hvis nu »Unkersen« blev forkortet til »Karlsen«, så kunne han være den Niels Karlsen der med Anders Blix og flere på Bierre herredsting overværer, at Peder og Knud Assersen Friis i 1352 2/7 tilbageskøder fru Katerine, enke efter Tage Svendsen, alle de jorder i Rynkeby mark som oprindelig var hendes. Anders Blix bevidner i 1363 overdragelsen af pantet for Skam herred fra Erik Ivarsen til Hr Jens Absalonsen (Ulfeld), så den nævnte Katerine kunne jo være den omtalte søster til Erik Ivarsen. Niels Karlsen (hvis identisk med Jens Unkersen) ville da være en naturlig deltager ved Skødningen i 1352, når han som antaget tidligere var gift med en halvsøster til Erik Ivarsen.

Videre tilbage kommer vi ikke på Fyn. Et spændende kapitel vil det være at forsøge at sammenføje de to grene der er tilbage af Jordbjergslægten, den skånske og den fynske. At sammenføjnngen har noget at gøre med den sjællandske Hvide-slægt og Ulfeld'erne, og dermed førstnævntes beslægtede våbenskjold med hjortevierne, har optrævlingen af Unkersønnerne ikke gjort mindre sandsynlig, trods alle de usikkerheder der er og alle de »hvis'er« der er brugt i det foregående. Direkte slægtsforskning i Middelalderen er svært, og på grund af de mange tabte dokumenter baseret på en hel del antydninger om fælleseje i jordegods og fingerpeg i navnematerialet. Men forhåbentlig har det været en fornøjelig rejse gennem tiden fra 1600-tallets Odense over købmænd, borgere og væbnere, gennem krige og jorde-trætter til Erik Menveds dage.

Noter

1. Slægten er først »opdaget« på Anders Thisets tid. I hans samlinger af stamtavler på Rigsarkivet, 1. afdeling »J«, ligger et enkelt papir med en forvirret genealogisk opstilling. I litteraturen forekom slægten første gang i A. Thisets og P. L. Witttrups »Nyt Dansk Adelslexicon« 1904, herfra stammer opdelingen i 3 grene, samt en urigtig gengivelse af våbenet, hvor stjernen er sort og hjelmfiguren - et vesselhorn og en hjortevic - må være en forveklung med slægten Fikkensens, en fejl der er fulgt med til P. B. Grandjean »Dansk Heraldik« 1919, s. 183. Se iøvrigt S. Tito Achen »Danske Adelsvåbener« (i det følg. »DA«) 1973, s. 94 hvor fejlene er medtaget. J. Raneke i »Svenska Medeltidsvapen« 1982, mener ikke at den skånske og danske slægt er den samme, en mening der må være påvirket af det skel nutidens grænse i Øresund gennem 300 år har dannet. Fejlene mht. våbenet er opdaget af forfatteren under artiklens udarbejdelse ved iagttagelse af de originale sigiller, samt de få kilder der nævner et farvet våben.
2. »Danmarks Riges Breve« (i det følg. »DRB«) 2. række, 1, nr. 228 fortæller at biskop Absalon havde 2 møller og et bol i Glim, som han skænkede Fru Klostet i Roskilde. »DRB« 2:3,309, da skænker Jens Grand sit gods i Glim til Roskilde Domkapitel.
3. Det faste slægtsnavn »Unkersen« har bragt forvirring i genealogien, fordi der i 1400 og 1500-tallet er en hel del »Unkersen«er, men ingen »Unker« de kunne være børn af Et analogt ex. på Fyn i samme periode er en slægt »Gummesen«.
4. Bircherods Dagbøger er trykt i »Personalhistorisk Tidsskrift« (PHT), notitsen her findes i 9.rk., 1 side 127.
5. Om slægten Let: PHT. 6. rk, 2. side 49 ff; 9. rk., 1, 102; og 12. rk., 1. 25 ff.
6. Svend Larsen »Studier over det fynske Rådstuearistokrati i det 17de Århundrede«, Odense 1965; skønt titlen siger »fynske« handler bogen dog mest om Odense!
7. Fx. den trykte »Nogle oplysninger om vore aner og Anetavlen«, T. Nyegaard, Kbh. 1970. Fejlen findes også i Aage Dahl »Fyns stifts Præstehistorie« bind 1, s. 68, 1972, som dog ikke er et udpræget »enøjet« slægts-historisk værk.
8. PHT. 12. rk. 1, s. 29
9. Odense Tingbog anførte dag, se »Fynske Rådstuearist II«, s. 142
10. Odense Tingbog 1635-36 fol. 175. Citatet er fra PHT. 6. rk. 2, s. 57. For bekræftelse henvendte forfatteren sig til Fyns Landsarkiv, hvor overassistent W. Limkilde d. 21/11 1984 svarede meget venligt og kunne bekræfte, at personen var omtalt som Niels Let, hvorfor hans navn turde ligge fast.
11. Odense Tingbog 1678-81, fol. 178-79.
12. se »Kancelliets Brevbøger« ved dato 1635 23/3.
13. Vel lig den købmand, Niels Leth, der i Assens nævnes som kurator 1702 28/3, sammen med (fætter) sognepræst i Assens, Bertel Ludvigsen, søn af Ludvig Michelsen Tisdorph og Maren Nielsdr. Let. Se PHT. 1928, s. 202.
14. Aage Dahl, »Præstehistoriske Samlinger - Odense Amt«, manus. i RA.
15. Sædvanligvis nævnes at der var 8 børn af første ægteskab, jeg har blot 7. I andet ægteskab skulle der have været 7 børn, jeg har her 3 døtre: Marthe Brun (f. c. 1644 d. 1721) OO 1667 med mag. Peder Jacobsen Winsløw; Mette Brun OO 1679 med kirkeværge i Odense Jens Madsen, OO 2 Kontrollør i Od. Jørgen Lauridsen, OO 3 Christen Lund; Sophie Brun, OO 1703 capellan i Præstø Jørgen Pedersen. Bircherods Familiehistorie fol. 406 beretter: »Ved den begge havde hun Børn, men som dend eene Kuld var smukkere end dend anden, blev de distinguered mellem de sorte og de hviide!«
16. »Fynske Rådstuearistokrati.« op. cit., I. s 93
17. Johannes Bircherod »Monumenta et Inscriptiones Othinienses« 1679; håndskrift i det kongelige bibliotek, Ny kgl. S. 739a 4*, fol. 8* og Thott. - 1426-4*.
18. Wad »Fra Fyns Fortid« I, 38 ff, Kbh. 1916
19. C. T. Engelstoft »Odense Bys Historie« Odense 1880, s. 121
20. »Kancelliets Brevbøger« 1568 17/9.
21. Odense Bytings vidisse 1550 8/12, se Wad »Fra Fyns Fortid« I, 43

22. »Fynske Rådstuearist.« II, tavle VIII. I »Norsk Sleksthist. Tidsskr.« IV, Oslo 1933 s. 25 ff, findes en artikel »Tollere gennem 300 år, 1563-1886«. Her nævnes Povel Pedersøn Leth, toldbetjent i flere byer - 1644-1663 - ; samt Claus Pedersen Leth, måler og vejer i Bragerne 1663; og Anders Christensen Leth tolder i Mandal m.m. - 1639-1648 - . Især de to første kunne godt være efterslægt efter Poul Leth, og måske findes der en efterslægt i Norge.
23. som note 17, fol. 9
24. som note 17, fol. 17. Som allerede nævnt var hustruen af slægten Mand. Faderen Jørgen Andersen Mand og hustruen Karen Jørgensdtr. Sommer tilhørte begge fynske lavadelsslægter der som Unkersønnerne overlevede i Odense som købmænd. Omtalte Niels Let var muligvis opkaldt efter sin mormoders farfader, Niels Sommer, som var den sidste »store mand« i slægten Sommer, død før 1567 og som ifl. sin gravsten førte »Sommer-våbenet«, en liggende halvmåne og 3 stjerner; note 17 fol. 41. Se i øvrigt »Dansk Adels Årbog« (DAÅ) årgang 1917 s. 501 »Sommer i Fyn«, hvor denne Niels ikke er med.
25. Odense Rådstuedombog 1602-32, fol. 275 ff, se Wad »Fra Fyns Fortid«, I, side 44.
26. »Danmarks Gamle Personnavne - Fornavne« Kbh. 1941, spalte 1056 og 1534.
27. N. Å. Nielsen »Danske Runeindskrifter« Kbh. 1983, s. 68
28. P. Lauring »Valdemarerne« Kbh. 1974 (1959), s. 118
29. »Kancelliets Brevbøger« 1559 5/7 og 1560 20/7. Endvidere »Ældste Archivregistraturer« V, 187 1553 11/9 »Winckers Mølle-dam, Bog H. i Ørstedt sogn«. (ÆA)
30. »Danske Magasin« (D. Mag.) 4. rk., 4, s. 378 - Tegnelser over alle Lande 1549
31. D. Brun »Danmark - Land og Folk« bd. 4, 156, Kbh. 1922.
32. se »Kancelliets Brevbøger« anførte dag.
33. D. Mag. 1. rk., 4, s. 238, Kbh. 1750. Brevet eksisterer dog endnu i original, hvorfor en forvanskning af navnet ville være nem at opdage. Værre er det med tabte breve, hvor både person- og stednavne kan være forvansket af afskriveren.
34. »Danmarks Gamle Personnavne - Fornavne« spalte 1534; »Regnskaber fra kong Hans Tid« RA.; »Repertorium Diplomaticum Regni Danici Mediævalis«, 2. række, udg. v. W. Christensen, Kbh. 1928-39, herefter forkortet Rep. II. Brevene før 1450 findes i et lignende værk forkortet, Rep. I. Datoer i artiklen uden kildeangivelser henviser til disse værker samt DRB omtalt i note 2. Her se Rep. II, 9206. En lignende forveksling er sket med en søster til ovennævnte Inger Unkersdatter, Margrete, der ved en fejllæsning i »Kirkehist. Saml.« 3. rk. 1, 747, blev til »Margarita Veckeri filia«, hvorfor hun i »Dansk Biogr. Lex.« V, 487 (Brickas) er kaldt Margrete Veckersdatter. Det må bemærkes at fejlen er rettet i Biogr. Lex. 2. udg.
35. Peter Karlsen findes i breve i Rep. I, 1387 18/9 og 1407 26/8, sidste er trykt i »Svenska Diplomatarium« I, Sthm. 1875. Rep. I gengiver omskriften om sigillet: »SPETER ODENKARLESS«, Sv. Dipl. derimod: »SPETER ODENKARLESSON«, altså små variationer, men det originale sigil, der ikke er særlig slidt viser det anførte; orig. i Arna Magnæanske Institut, Kbh.
36. »Samlinger til Fyns Historie og Topographie«, I, s. 189, Odense 1861, nævner i en artikel om Assens et bytingsvidne af 12/1 1519 i topografisk samling, RA, udstedt af Hans Lægii, byfoged, Jens Bang, borgmester, Laurids kræmer, Per Andersen, Hans Lang, Jørgen Storm, Hans Lunne og Jens Uncersen, Rådmænd i Assens.
37. Beril Pedersens slægt er i »Dansk Adelsårbog« (DAÅ) 1909, s. 382, opskrevet under slægten Pøiske, hvilket må være forkert, da den bruger det faste tilnavn (Pøiske), bor på Lolland og har temmelig tysskklingende fornavn. Bm. Beril Pedersen må snarere være en broder til den på Fyn forekommende, Mogens Pedersen (Mormand), der fører akkurat samme våben, kendes - 1488-1511 - og skrev sig til Hundslev i Bierre H., Fyn. Fru Anna Krabbe fortæller i 1607 i sin »Jyske, sjællandske og fynske Antikviteter«, håndskrift i RA. (Genealogisk, heraldisk selskabs samlinger, generalia i 4° nr. 20), fol. 122, om Mogens Pedersen: »(han) fick først

- frihed och wor Bispens Kiøgemester ...», formodentlig har det været en stadfæstelse på adelsskab, og vi ser at slægten Mormand oprindeligt var en lavadelsslægt blandet ind i bypatriciatet ligesom Jordbjergslægten. Forbindelsen i DAÅ 1904, s. 304 (slægten Mormand) til den skånske gren »Mormand« med de karakteristiske navne »Conrad« og »Werneke« må være forkert. Forskellen ses i våbenskjoldene, hvor Hr Werneke Cunrads-son til Færløf besegler et skøde af 1403 21/1 (trykt i »Svensk Diplomatarium« I, Sthm. 1875, nr. 269, orig. i SV, RA), og i sit sigil fører et skægget mandshoved med en hat, hvilket minder mere om den skånske slægt »Skytte«s våben end om slægten Mormands.
- Slægtskabet mellem Mormand og Unkersønner som omtales: Bm. Beril Pedersen i Assens og Bm. Jep Unkersen i Odense var begge tilsyneladende gift med døtre til Bm. Hans Clausen (»Snafse«) i Odense. Mogens Pedersen (Mormand) til Hundslev var gift med en kvinde af den fynske Jordbjergslægt, se senere i artiklen.
38. Thiset »Adelige Brevkister« s. 35, brevet tilhører adkomst-arkivet på Egeskov gods.
39. DAÅ. 1916, 443. Skinkel-stamtavlen nævner blot datteren som gift med Iver Andersen, at det netop skulle være den omtalte Iver Andersen der der altså intet endegyldigt bevis for, men da svogerskab var en god adkomst til rådmandssædet fremsættes denne formodning. I brevene af 1506 22/8 og 1507 24/7 er Iver Andersens sigil bevaret (orig. på RA), de er noget skadede, men sammenholder man begge fås skråbjælken og stjernen i øverste felt samt hjortevien i nederste. Thiset har i »Dansk Adelige Sigiller« (DAS II) afbildet seglet under ukendte skjoldemærker, M 40.
40. »Bidrag til Odense Byes ældre Historie«, Vedel Simonsen, bd. II. 1, s. 152, Odense 1843. Vedel Simonsen anfører Bircherod som sin kilde.
41. »Det kgl. Rettertings Domme og Rigens Forfølgninger fra Chr. III's Tid«, Kbh. 1959, s. 613, og bd. II (1969) s. 488 og 493.
42. »Dronning Christines Hofholdningsregnskaber«, W. Christensen, s. 276, 360 og 365.
43. 1510 26/8 i Rep. II. Orig. på RA., Henrik Knudsen Gyldenstjernes arkiv på pergament.
44. »Odense Byes Historie« Engelstoft, s. 542; samt »Bidrag t. Od. Byes ældre Hist.« Vedel Sim., bd. II, 1, s. 138, Odense 1843.
45. »Frederik I's danske Registranter«, anførte dag.
46. Original i RA., privatarkiv på papir, Eske Bille pk. 12. Seglene er næsten smuldret bort, i Jep Unkersens segl er nu kun en 6-oddet stjerne i sinister hjørne og det nederste af hjortevien tilbage. En lille stregtegning ved Jep Unkersen samt året 1521 i Thisets Samlinger (se note 1), viser at seglet var mere velbevaret på hans tid. Sigilomskriften er »S Iacop (Uncke)rsen«. Ifl. Vedel Sim. op. cit. note 44 skal han være kaldt »Jacobus Ungersonius«.
47. »Saml. t. Fyns Hist. og Top.« I, Odense 1861, s. 189 f.
48. »Frederik I's danske Registranter« anførte dag.
49. »Kgl. retterting« op. cit. note 41, I. 610, 616 og 652; II. 146.
50. som note 44, s. 169
51. D. Mag. 3. rk. 5, 55 og 112, »Tegninger over alle Lande« 1535.
52. som note 17, fol. 6. Michel Pedersen kom siden tilbage og blev sandelig også borgmester i byen, hvilken stilling han besad i 1538 sammen med Hans Friis, ÆA. bd. V, s. 220.
53. »Kgl. retterting« op. cit. note 41, bd. II, 622. Hans Unkersen nævnes ligeledes som borgmester i Kolderup-Rosenvinge »Gamle danske Domme« II, 1555 7/4, 1556 25/7 og i bd. III, 1563 20/11. Endvidere i »Kancelliets Brevbøger« 1557 15/11. Det skal også her siges, at en eftersøgning efter ham eller faderen i kilder ang. Flensborg har været resultatløst, fx. i Seidelins »Diplomatarium Flensborgenses«, Bonde og Hvidtfeldt »Borgm., Rådmænd, Byfogeder og By-skrivere i Flensb. 1550-1848« 1961, »Kunststenmaler des Landes Schleswig Holstein« og andre værker omhandlende Hertugdømmerne.
54. se note 53 »Gl. d. Domme«
55. ÆA. bd. V, 180 f

56. »Bidrag t. Od. Byes Hist.« Vedel Sim., bd. III. 1, s. 163. Od. 1844.
57. »Kancelliets Brevbøger« anf. dag
58. som note 56, bd. II, 2, s. 82
59. ÆA. bd. V, s. 189
60. som note 17 fol. 8. Gravstenen lå nær ved Søren Lets og Inger Unkersdatters.
61. Om Ditrich Fuiren se i »Biografisk Lexicon«
62. som note 17, fol. 9
63. »Kgl. rettering« op. cit. note 41, bd. II s. 543
64. Brevet er gengivet i »Historisk Tidsskrift for Skåneland« II, s. 61, i en artikel om Sophie Brahe (Tycho Brahes søster) som genealog, skrevet af Lauritz Weibull. Uddraget er her omskrevet til mere tidssvarende dansk. At hun nævner slægten, som »bisp Absalons mødrene« beror sandsynligvis på iagttagelsen af Hvide-slægtens hjortevie-våben og Jordbjergslægtens ene hjortevie. Et hjortevie-våben førtes fx. af stalleren Niels Falster 1268 (Rani-våben), og biskop Absalons morfader kaldtes jo jarl Erik af Falster, derved kan bemærkningen om Absalons mødrene våben være opstået (?). Se i øvrigt den fremragende artikel om Hvide-slægtens heraldik af Ernst Verwohlt i »Heraldisk Tidsskrift« bd. V, oktober 1984.
65. Det kgl. bibliotek, Håndskriftsamlingen, Kallske Samling 124, fol. 75. Et kongevåben pryder manuskriptets første side: kongevåbenet i midten, 3 hvide (!) leoparder i rødt (!), med 12 felter - 12 landområder - udenom. Der plejer at være 13, i dette mangler våbenet for Island - kan man regne med at manuskriptet er fra den konges tid hvortil våbenet henviser, så kunne det være Christian V's tid (1670-99). Christian IV fører samme våben, men det er nok for tidligt. Frederik III førte et lignende våben, dog uden våben for Gulland og Øsel, og de er med her. I papiret håndskriftet er malet på er et fint vandmærke af Amsterdams våben med to løver som skjoldholder. Dette håndskrift er zirligt ordnet efter våbener og er en »renskrift« eller afskrift (til dels) af et andet, vist ældre, håndskrift i Thott'ske Saml. 1104 - 2', endda nogle af teksterne og de genealogiske oplysninger er nøjagtigt afskrevne. (i Thott'ske Saml. var det her omtalte Jordbjergvåben ikke med!).
66. Fru Anne Krabbes Antikviteter, op. cit. note 37
67. Brevet er trykt i F. H. Jahn »Danmarks politisk-militaire Historie«, Kbh. 1835, s. 511 ff. En god gennemgang af oprørene i hele Danmark i disse år, samt en diskussion af Vendsherred-erklæringen, se J. Wurtz Sørensen »Bondeoprør i Danmark 1438-1441«, Odense 1983. Imidlertid argumenteres for at alle forloverne er bønder og ikke lavadelsmænd, hvilket modsiges af »bøndernes« bevæbning. Jeg håber endvidere, at denne gennemgang af Unkersønnerne, peger i den retning at lavadelsmænd var med i opløbet, hvilket iøvrigt også Troels Sahlerup mener i »Lavadelens krise i dansk Senmiddelalder«.
68. Rep. II anførte dag
69. Om Bernhoft, se DA. s. 356. Erik Jensen og datteren Marine er i DAA 1912 opført under slægten *Rastvig* dog efter en højst tvivlsom slægtsbogstradition. Han kunne være vor mand af Jordbjergslægten, en dybere undersøgelse ville måske give resultat.
70. Hans Eriksen se Rep. II, 1467 26/5, 1468 6/6, 1484 21/10. 1465 29/7 skøder Lass Jonsen 2 gårde til Hr Johan Oxe med slægtes samtykke erklærer han, 1468 6/4 sidder han over skifte med Hans Eriksen og fru Marine, men nævner tilsyneladende slet ikke salget af de to gårde. Svindelnummeret opdages først 20 år senere (se herefter). Om Podebusk-slægtens nedgang og ægteskab med lavadelen, se Knud Prange »Fru Johanne i Vindum«, »Heraldisk Tidsskrift« bd. V, oktober 1984.
71. En gammel stamtavle i RA. (Genealogisk-Heraldisk Samling Specialia G nr 3, »Gagge«) har - trods sin håbløse opstilling af de ældre led - en bemærkning om »Erik Gagge til Bistrup« - »hans uægte søn Peder Gagge, adlet af kong Hans«, og herfra stammer linien på Bornholm (om hvis adelskab der ikke herskede tvivl i samtiden, trods man har hævdet det modsatte). Der er dog sket en tidsforskydning, idet den første på Bornholm er Jørgen i 1522, og ikke Peder som er dennes søn. En anden søn er *Hening*.

- Forneden på et falsk adelsbrev for slægten Kofoed i Langebeks Diplomatarium i RA., står: »Originalen af dette, saa og paa de Gaggers og Baggers er bleven ungefær A. 1691 eller 92, da nogen Frihed paa Godset paa Borringholm blev disputeret, at Sigr Albert Hartwigsen leveret til sal. Hr Landsdommer Pasberg«. Kofoed'ernes og Baggersnes kendes endnu, men Gaggernes? Ligger det stadig derinde, eller blev det returneret? Ledeordet er altså Parsberg: Det kgl. bibl. håndskriftsaml., Thott. nr 1872 4 »efterrættninger om 590 Adelig Familier ... Udskreven af Holger Parsbergs Bog in 4to, Aar 1700«, fol. 84 under Gagge står: »Nok en ane(?) af andet slags som er Nobilliteret af kong Hans, og finder deres Privilegium paa Borringholm«, og der synes at stå som kilde »Anf. in læg(?) V p. 21«. Måske er det herfra »Erik Gagge til Bistrup« stammer, denne gård har han imidlertid aldrig haft, og betegnelsen kan måske være et minde om den uægte Gaggens moder? Navnet »Henning« kommer ind i denne legitimerede gren, hvilket kunne pege på Henning Hansen (Jordbjerg) samt forfaderen Henning Podebusk.
72. Thisets Samlinger, se note 1.
73. Rep. I, anf. dag
74. se Knud Prange op. cit. note 70
75. Randel Marsvin skøder 1443 sønnen Peder sin rettighed i Frameløf (Rep. I, 7393 t), og i 1444 sælger Jens Persen sin rettighed i Fremmeløf for 60 mark lybsk til mester Peder Marsvin (Rep. I, 7461 t). Randel Marsvin var gift med Kirstine, som måske var søster til Jens Unkersens ukendte hustru.
76. Rep. II, 1502 11/11, det drejer sig om pantegods, men det kan meget vel »ligge belejligt« til noget arvegods.
77. Rep. II, 1460 27/3
78. Om slægten Skinkel, se DAÅ. 1916, s. 441 ff
79. DAÅ 1916, s. 442
80. Om slægten Hvide (»Marsk Stigs slægt«), se DAÅ. 1898, s. 222
81. Seglet er afbildet i DAS. II, C. xxvii.8 - originalen: priv. ark. pergament, kron. række 1452 19/12 Bogense 1. Originalen er dog noget smukkere end Thisets tegning. Om skriften ifl. Thiset: »s iesse (uncker)«, dog synes der at stå noget mellem »s« og »i«, men »sn iesse...« lyder vel for usædvanligt? Måske er det »si iesse...«?
82. Fru Hilleborg Ottesdtr. Skinkel var som sagt antagelig i slægt med Niels Unkersen. Hun mageskiftede 1479 en gård i Ørslev (hvor »Erik Jensen« skal have boet!) mod en i Odense (Vedel Simonsen, op. cit. note 44, s. 7). Hun ægtede 1446 Hr Knud Henriksen Gyldenstjerne, der netop var død i oktober 1468, hvorfor man nu falder over hende. Begge begravdes i Sct. Hans kirke i Odense, hvor deres gravsten med begges våbener endnu lå i 1679 (se note 17, fol. 22). »Conradus« må være den Conradi Bærindh i Rørbeck (Vindinge H.), der førte et trekløver i sit våben (DAS. II, f. ix.1), og som optræder med Anders Eriksen Ulfeld til Koxbølle 1436 7/6 og 1438 9/11.
83. »Missiver fra kongerne Christiern I's og Hans's Tid« W. Christensen, Kbh. 1912-14 bd. II, s. 88.
84. Thisets Saml. op. cit. note 1, samt i indledningen til slægten Mormand i DAÅ. 1904, det har ikke været mig mulig at opspore kilden hvor Jep Unkersen besegler med Jordbjerg-våbenet i 1478.
85. Wurtz Sørensen op. cit. note 67
86. I en fodnote i Rep. I hvor brevet er trykt, står at seglet viser et bomærke, men originalen viser Jordbjerg-våbenet, omend noget slidt, hvilket allerede Thiset tydede det til i DAS. II, C. xxvii.7. Originalen i RA anf. dag, priv. ark. perg., Fyns Bisp, Vigerslev kirke.
87. Gøde Findsens våben viser vistnok en ræv, se DAS. II, C. li, 7. I brevet nævner han sin søn, Jens Gødesen. Hans fader var måske Find Pedersen der nævnes til Maderup i 1391 og 1392, der på et tidspunkt var landsdommer i Fyn. Måske den nævnte Find Lang var i slægt med Otte Unkersen, hvis tipoldefader vist hed Unker Lang, se tavle 5.
88. se DA. s. 324 hvor slægten benævnes »patriciere fra Lybæk«, og hvor Hans Greverods døtre er ukendte. Hans Greverod nævnes - 1372-1457 -. Herman Greverod 21/12 1360 i Ribe Dødebog. Våbenet er

- lodret delt, i første felt en halv ørn fast på delingen, og i andet felt 3 kløverblade/skloverstave, se DAS. II, D. xxii, 1 og 2.
89. »Danske gamle Personnavne - Fornavne« note 26, »Unker« - som kilde nævnes »Skattebøger i pakken »regnskaber fra kong Hans tid« i RA.«.
90. Dette er såre interessant, fordi Ulfeldt-stamtavlen i DAÅ. 1923 hævder at allerede Fin Ågesens farfader, Stig Pedersen, ejede Løjtved. Hvis han gjorde dette, kan det i alt fald kun have været deleje. Erik Ivarsen på sin side må også have haft Løjtved i fællig med den nævnte »Timme af Løjtved«.
91. Pantsættelsen af Skam herred må være sket før 1339 2/2, hvor Hr Lars Jonsen kaldes forhenværende drost i et samtidigt brev, med mindre at der i Skam herreds pantebrev hår stået »fordum Danmarks Riges drost«, det er lidt svært at afgøre af referatet af Fyns landsting 1363.
92. Man må formode at slægten har hjemme i Vindinge herred, eller i hvert fald har en del besiddelser der, når så mange af deres vitterligheds vidner er herfra.
93. Stamtavlen i DAÅ 1923, 506 ved faktisk intet om Anders Jacobsen (Ulfeld) og fru Mette Rixtorp, men nævner dem blot. I DAÅ. 1942 er der i Rixtorp-stamtavlen ikke plads til fru Mette, her citeres s. 108 den slægtetog der har givet oplysningen: Mette Rixtorp som ellers kaldtes Krabbe, gift med Anders Jacobsen (Ulfeld) der på dronning Margretes tid ejede Kogsbøl i Tønder Herred (!). Der synes slet ikke at have været Rixtorp'er på Fyn, og på den anden side synes Anders Jacobsen ikke at have forbindelser til Hertugdømmerne hvor de levede, og der er slet ingen »Erik«er som sønnen kunne være opkaldt efter. Hvis fru Mette så, som slægtetog nævner, skulle være af Krabbernes æt, skulle det næsten være den der betegnes »Krafse I«, som er uradel på Fyn, men først kendes fra Hr Niels Krafse til Skovsbo i 1396.
94. DAÅ 1923, s. 509. Erik Andersen bortskødede 1400 sin rettighed i Kejruggård i Kølstrup, samt noget bøndergods i Kjertinge. Hvis fru Anne er af slægten Abildgård, burde hun næsten være en søster til Jep Abildgård - 1387- 1438, der ægtede Sophie Hansdtr. Revel til Løgismose og Bremmegård, Båg H., enke efter Hr. Peder Basse. En anden broder er vel fogeden i Vindinge H., Peder Abildgård, 1414. Desværre er Abildgård-stamtavlerne både i DAÅ 1884 og 1929 meget mangelfulde. En gravsten i Kongsted kirke, Sjælland, viser Mette Ulfeld til Lystrups 8 aner. Hun var gift med Sivert Grubbe, og hun døde i 1562. Det femte ahnevåben på stenen, som skal repræsentere »Anne Abildgård« er ikke just Abildgård-våbenet - kun hvis drejer sig om en grov fejlhugning (se figur 8), imidlertid kendes et sådant våben ikke, så *måske* skal de tre kugler repræsentere de abildgård-ske æbler? Interessant er at våben nr. 4 på gravstenen er »Rixtorp«, som skal repræsentere fru Mettes mormoder, der imidlertid var af slægten Grubendal (fru Mettes datter-søn, Johan Beck, er begravet i Ringsted kirke, på hans gravsten er Rixtorp rettet til Grubendal), men det kunne være »fru Rixtorp« fra note 93 der spørger?
95. Om slægten Lykke se DAÅ. 1903. Unker Jensens hustru er stadig ukendt. Måske antyder lokaliteten »Unkers Bjerger« tæt ved Løgismose i Båg H. at han måske ligefrem har giftet sig til en del af dette stærkt opsplittede gods.
96. Rep. I placerer dem mellem udaterede breve 1401-1450, nr. U. 488, 492 og 493.
97. Unker Jensen blev nok begravet i Sct. Knuds kirke, da dette kloster som tidligere nævnt er i besiddelse af »Unkers Mølle og Møllelam«.
98. se note 35
99. Broder Unkers segl er omtalt i H. Petersen »Danske Gejstlige Sigillere«, Kbh. 1886 nr. 505, med omskriften »SFRANTRIS VNCHERI«.
100. se DRB. 3:3, 40, 1348 hvor kong Valdemar søger at indløse Fyn, da må han lade de 4 nævnte herreder forblive under greverne. Flere skøder fra tiden inden kendes hvor trofaste grevelige vasaller får tilskødet fynsk gods (2;11, 337), og senere forlig mellem kongen og greverne taler om at danske er fordrevet fra deres gods. Måske har Unkersønnerne på et tidspunkt været i klemme siden sønnerne tjener hos ærkebispem i Lund?

Tavle 1.

Inger Unkerdatters efterslægt i Odense.

se tavle 2

Inger Unkersdatter

Død 1592

~ Søren Let

-1548-1579

Jacob Let
-1587-1622
Rmd. & Bm. i Odense
~ Marine Jørgensdr.
(Mand), død 1603.

Poul Let
-1596-1611-
Borger i Od.,
sen. lagmand
i Stavanger

Niels Let
-1606-07
Borger i Od.
~ Karen Jørgensdr. Let.
1580-1679

Ingeborg Letsdr.
-1612
~ Willum
Spickermann,
købmand
U. børn

Cathrine Let
-1621
~ Jens Mik-
kelsen Vejle,
præst
U. børn

Inger Let
1591-1616
~ Mads Jen-
sen Medelfar,
præst, sen.
biskop.

... Let
~ Knud
Nielsen
i Jylland
-1612-
Børn?

Mette Let
-1661-
~ Knud
Pedersen,
Rmd. i Od.
-1645

...Let flere?
-1596-
~ Hans
Efterslægt i Norge

Jacob Nielsen
-1629-1646
proprietær
Efterslægt

Bodil Nielsdr.
død før 1636

Maren Let
1604-1682
~ Tisdorph
~ Brun
Efterslægt

Jacob Madsen
1612-1632

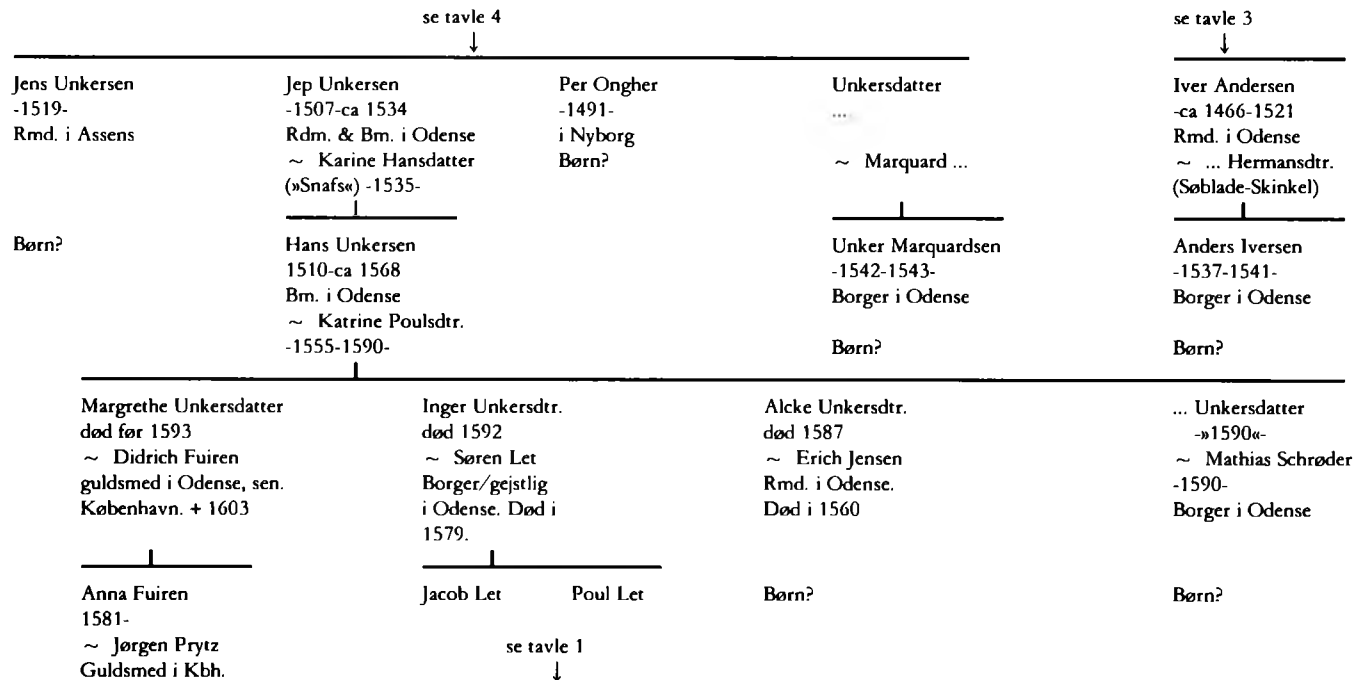
Susanna
1613-37
~ Worm
Efterslægt

Jens Madsen
1615-

Flere børn med navnet *Let*

Tavle 2.

Borgere af Jordbjergslægtens forskellige grene.

Unkersdatterne – en fynsk adelslægt der slog sig på købmandshandel

Tavle 3.

Jordbjergslægtens fynske og jyske gren uden fast slægtsnavn

Se tavle 5

Erik Jensen
-1423-
foged på Skjern

Iver ...

Hans Eriksen
-1447-1469-
til Skjern
~ Marine Henningsdr.
Podebusk

Anders Iversen
-1440-
af Ørslev (Vends H.)

Henning Hansen
-1484-
t. Skjern
~ Elsebeth
Gotskalksdr.

... Hansdr.
» ~ « Erik Gagge

Erik Jensen
død før 1496
t. Ørslev
~ Dorte Ottes-
dr. (Huitfeldt)

Iver Andersen
-ca. 1466-1521
gods i Åsum H

↓
se tavle 2

U.B.

Jørgen Gagge

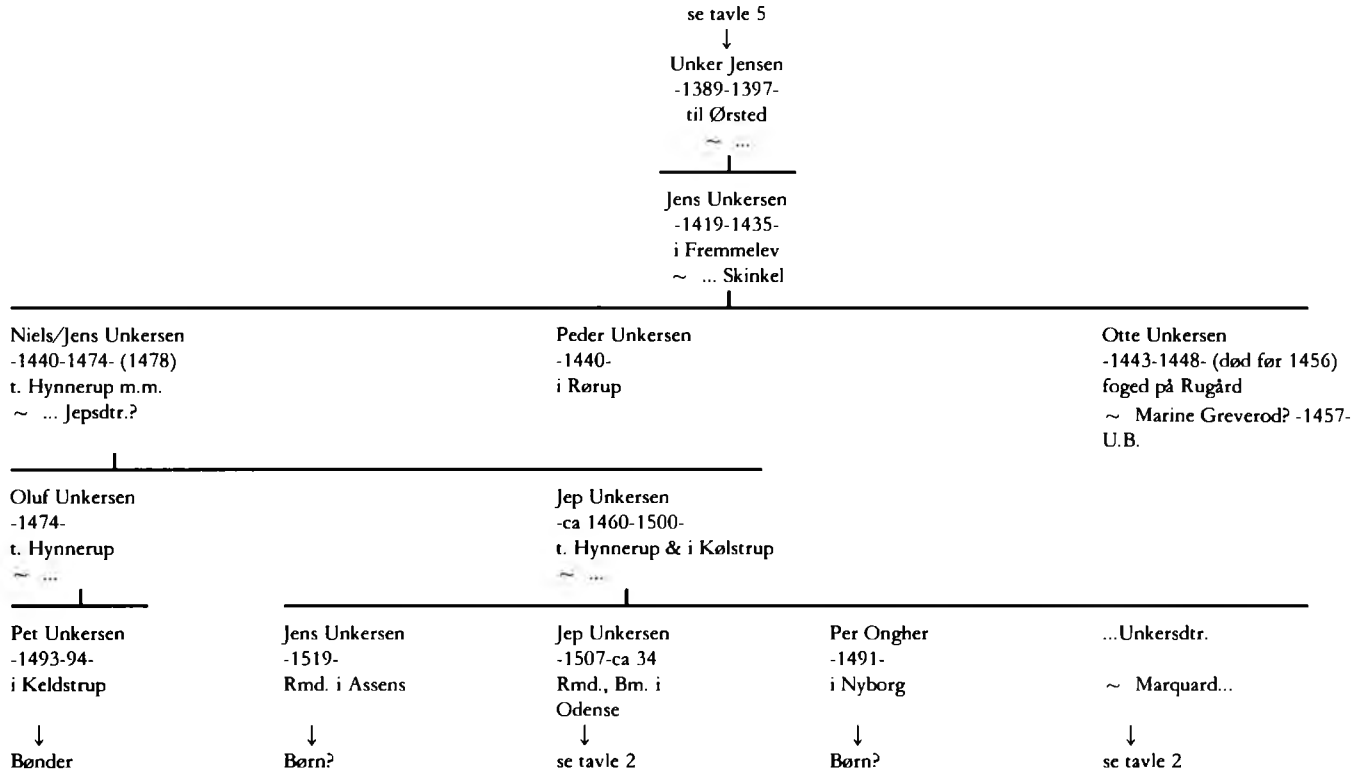
Karine
~ Mogens Peder-
sen (Mormand)
-1488-1511-

Erik Mogensen
(Mormand)

Marine Eriksdr.
ugift 1496
til Vedstårup
~ Erik Hansen
(Bernhoft)
Efterslægt

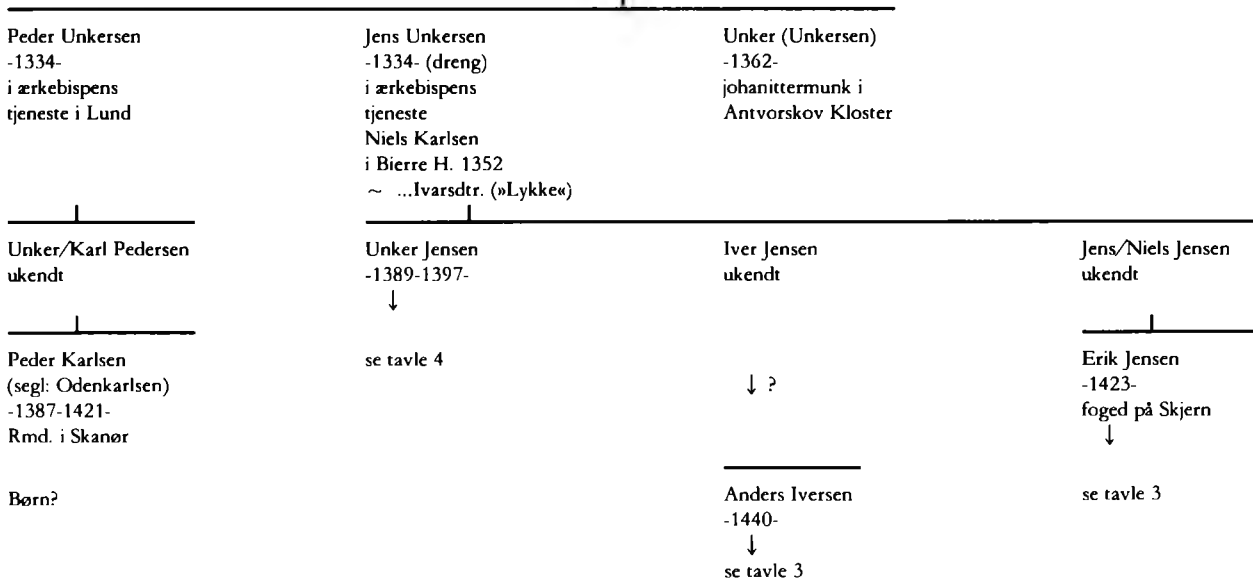
Tavle 4.

Unkersønnerne

Jordbjergslægtens ældste personer.

Unker Lang = Hr Unker Karlsen
-1302-
Ejer gods i Birkende (Bierre H.)
i Rørup (Vends H.)

Tavle 5

Sidst skal rettes en varm tak til Knud Prange, fordi han med sine opmærksomme artikels fødsel og var rede til at diskutere og kommentere hypoteserne i begyndelsen.

Kendte danskeres anetavler XXI

Højskolemanden og botanikeren

Jakob E. Langes anetavle

Af

Gregers Hansen

Botanik lå Jakob Lange i blodet. Faderen var præst men stærkt botanisk interesseret. Han skrev bl. a. den første danske lokalflora¹. Og faderens broder var botanikeren professor Johan Lange². Også morfaderen, Jacob Hornemann Bredsdorff var botaniker, ligeledes dennes morbroder, professor Jens Wilken Hornemann³. For at fuldstændiggøre billedet af slægten skal også nævnes Jakob Langes søn, botanikeren professor Morten Lange⁴.

Men i anetavlen dominerer præsterne: 9 af forfædrene inden for anetavlens ramme var præster og da 7 af dem optræder to gange i tavlen, er af de 31 forfaderpladser 16 besat med præster, flere end i nogen af de hidtil her i serien offentliggjorte anetavler.

Anesammenfaldet skyldes dels at farmoderen og morfaderen er søskende, dels at to personer (nr. 17 og 19) blandt tipoldeforældrene er søskende.

Jakob Lange er beslægtet med probanderne i 7 anetavler her i serien: Poul Martin Møller, brødrene Paludan-Müller, Tauber, Emil Hornemann, H. N. Clausen, Balslev og Estrup⁵.

Inden for anetavlens ramme er det udenlandske islæt begrænset. Det drejer sig om to nordmænd, nr. 9 og 17 (og disses forfædre), men gennem slægtskabet med Poul Martin Møller, Hornemann og Balslev konstateres længere tilbage i tiden udenlandske aner.

Proband

- 1 *Jakob Emanuel Lange*, f. 2. april 1864 i Flensborg, d. 27. dec. 1941 i Odense, g. 31. okt. 1917 i Dalum m. Leila Larsen (d. af friskolelærer Knud Larsen og Hanna Dorthea Bredsdorff, søster til nr. 3), f. 3. juli 1884 i Vormark, Hesselager sogn, d. 6. aug. 1943 i Odense.

I gartnerlære 1879, havebrugskandidat 1884, medhjælper ved botaniske haver i London og Paris 1885-87, lærer ved Dalum Landbrugsskole 1888, forstander for Fyns stifts husmandsskole 1918-34, medstifter af Henry George-foreningen 1902, dens formand 1910-22, medlem af Det radikale venstres hovedbestyrelse 1916-33, svampeforsker, forfatter af

Studies in the Agarics of Denmark I-XII, 1914-38 og Flora agaricina Danica I-V, 1935-40⁶.

Forældre

- 2-3 *Morten Thomsen Lange*, f. 16. maj 1824 i Bredstrup, d. 13. juli 1875 i Nyborg, g. 25. juli 1856 i Ollerup m. *Bodil Marie Bredsdorff*, f. 24. marts 1832 i Sorø, d. 25. jan. 1871 i Nyborg.

Student, Odense 1842, cand. teol. 1849, huslærer i Ollerup præstegård, institutbestyrer i Sorø 1856, sognepræst i Rylskov, Flensborg provsti 1862, afsked 1864, residerende kapellan i Nyborg 1866.

Bedsteforældre

- 4-5 *Jens Lange*, f. 31. jan. 1786 i Stenstrup, d. 11. febr. 1848 i Ollerup, g. 21. jan. 1811 i Sct. Jørgens m. *Margareta Dorothea Bredsdorff*, f. 2. jan. 1792 i Vester Skerninge, d. 28. jan. 1879 i Ollerup.

Ejer af Ødstedgaard, Bredstrup sogn ved Fredericia 1811-47.

- 6-7 *Jacob Hornemann Bredsdorff*, f. 8. marts 1790 i Vester Skerninge, d. 16. juni 1841 smst., begr. i Sorø, g. 9. maj 1829 i Købelev med *Petrine Jacobine Møller*, d. 25. maj 1859 i Sorø, 58 år gl.

Student, Nykøbing F, 1809, cand. teol. 1814, dr. phil. (naturvidenskab) 1817, studier i udlandet 1817-19, derefter lærer ved Roskilde katedralskole, lektor i mineralogi ved universitetet 1823, lektor i mineralogi og botanik ved Sorø akademi 1828, filolog⁷.

Oldeforældre

- 8-9 *Johan Lange*, hjdbt. 22. nov. 1750 i Ulbølle, d. 1. marts 1829 smst., g. 22. nov. 1782 i Stenstrup m. *Anna Margaretha Næve*, dbt. 8. april 1749 i Meldalen, Norge⁸, d. 9. aug. 1820 i Ulbølle.

Ejer af hovedgården Løjtved, Stenstrup sogn, senere af hovedgårdene Rødkilde, Ulbølle sogn og Flintholm i nabosognet Hunstrup mellem Svendborg og Faaborg,

- 10-11 *Morten Thomsen Bredsdorff*, dbt. 1. marts 1757 i Ollerup, d. 2. maj 1841 i Vester Skerninge, g. 15. sept. 1786 i Marstal m. *Ellen Cathrine Hornemann*, dbt. 7. aug. 1763 i Marstal, d. 22. okt. 1827 i Vester Skerninge.

Student, Odense privat 1773, cand. teol. 1781, personel kapellan i Vester Skerninge og Ulbølle 1784, sognepræst smst. 1790, provst for Salting herred 1800-24, rang med amtsprovster 1813, R. 1829, afsked 1834.

- 12-13 = 10-11.

- 14-15 *Rasmus Nielsen Møller*, biskop over Lolland-Falster stift, g.m. *Bodil Maria Taulow*.

Jakob E. Lange
1864 – 1941

Identiske m. nr. 2-3 i forfatteren Poul Martin Møllers anetavle, Persh. T. 1975, s. 117, hvortil henvises.

Tipoldeforældre

- 16-17 *Jens Lange*, begr. 28. juli 1790 i Ulbølle, 83 år gl., g. ca. 1740 m. *Maren Tønder*, f. 1715, begr. 22. nov. 1757 i Ulbølle.
Forvalter på Rødkilde, ejer 1736, senere også ejer af Flintholm og Løjtved, justitsråd⁹.
- 18-19 *Thore Næve*, f. 1704, d. 1771, g. 1737 m. *Giskeen Tønder*, begr. 10. juni 1785 i Meldalen, 78 år 10. mdr. gl.
Klokker i Meldalen^{9a}.
- 20-21 *Thomas Mortensen Bredsdorff*, f. okt. 1720 i Bredstrup, d. 14. sept. 1790 i Svendborg, begr. 17. sept. i Sct. Nicolai kirke smst. (Vester Skerninge kbg.), g. 13. juni 1754 i Randers Sct. Morten m. *Catharina Stoud Balslev*, dåb bekr. 19. marts 1726 i Tommerup, begr. 16. nov. 1780 i Vester Skerninge.
Student, Viborg 1736, cand. teol 1740, personel kapellan i Kølstrup og Agedrup 1748, sognepræst i Ollerup og Kirkeby 1753, i Vester Skerninge og Ulbølle 1773.
- 22-23 *Jacob Utzon Clausen Hornemann*, f. 21. okt. 1719 i Aarhus¹⁰, d. 11. aug. 1787 i Marstal, g. 3. aug. 1757 i Viborg Sortebrødre m. *Margrethe Sadolin*, dbt. 4. juni 1738 smst. d. 19. febr. 1812 i Vester Skerninge.
Student, Kbh. 1739, cand. teol. 1742, hører i Viborg s.å., residerende kapellan i Viborg Sortebrødre 1745, i Rise og Marstal 1761, sognepræst i Marstal 1766.
- 24-25 = 20-21.
- 26-27 = 22-23
- 28-29 *Niels Hansen Møller*, gårdejer i Fredericia landsogn, g.m. *Catrina Jørgensdatter Bang*
= nr. 4-5 i Poul Martin Møllers anetavle.
- 30-31 *Poul Jensen Taulow*, sukkermester i Kbh., g.m. *Maren Pedersdatter* (Rønning)
= nr. 6-7 i Poul Martin Møllers anetavle.

Tiptipoldeforældre

- 32-33 *Johan Lange* (s. af kaptajn i den brandenburgske armé Niels Wilhelm L. og Anna Buchwald¹¹), f. 1656, d. 1708¹², g. 1689 m. *Eleonora Cathrine Nielsdatter* (d. af Niels Christoffersen, begr. 14. dec. 1691 i Fjenneslev kirke, kontrollør over det stemplede papir, ejer af Mørup fra 1686), begr. 27. jan. 1740 i Ulbølle.
Forpagter af Sorø ladegaard.
- 34-35 *Ole Olsen Tønder* (s. af sognepræst ved Vor Frue kirke i Trondhjem Ole Christensen T. og Maren Schelderup¹³), f. 1663, d. 1725, g. 1° 1696 m. *Elisabeth Melchiorisdatter* (d. af sognepræst i Meldalen Melchior Augustinussen og Elen Meldal¹⁴), g. 2° 1717 m. Margrethe Christine Brix (d. af præsident i Trondhjem Lars B.), f. 1684, d. 1764.
Sognepræst i Meldalen, Norge¹⁵.
- 36-37 Kendes ikke.
- 38-39 = 34-35.
- 40-41 *Morten Thomsen* (s. af købmand og skipper Thomas Mortensen og Mette Hansdatter¹⁶), f. 9. nov. 1688 i Fredericia, d. 28. sept. 1756 i Lunde, Ribe amt, g. 5. juli 1714 med *Johanne Christensdatter Borch* (d. af sognepræst ved Fredericia Trinitatis kirke Christen Sørensen B. og Ane Margrethe Anchersdatter¹⁷), f. 27. sept., dbt. 2. okt. 1696 i Fredericia Trinitatis, d. 15. jan. 1756 i Lunde.
Student, Fredericia 1708, cand. teol. 1710, sognepræst i Bredstrup 1712, i Lunde og Outrup 1736, provst i Vester Horne herred 1747, magister 1750¹⁸.
- 42-43 *Jens Balslev* (s. af amtsskriver og ridefoged Rasmus Andersen og Maria Elisabeth Bang¹⁹), dbt. okt. 1690 i Odense, Sct. Knud²⁰, d. 8. aug. 1761 i Tommerup, begr. i kirken, g. 1° 5. dec. 1714 smst. m. Anna Medea Tommerup (d. af sognepræst i Tommerup Claus Jacobsen T. og Cathrine Hjeredsdatter Juul), hjdbt., dåb bekr. 30. marts 1696 i Tommerup, begr. 20. dec. 1717 smst., g. 2° 16. aug. 1718 i Odense, Sct. Knud m. *Marie Sophie Luja* (d. af professor ved Odense gymnasium Laurits L. og Cathrine Stoud¹⁹), dbt. 20. aug. 1698 smst., d. 25. aug. 1731²¹, g. 3° 5. nov. 1734 i Randers, Sct. Morten m. Mariane Rasmusdatter Simonsen (d. af købmand i Randers Rasmus S.), begr. 30. jan. 1750 i Tommerup.
Student, Odense 1708, cand. teol. 1710, magister 1716, sognepræst i Tommerup og Brylle 1713.

- 44-45 *Claus Frees Hornemann* (s. af købmand i Næstved Vilichen H. og Karen Clausdatter Frees²²), f. 1689 i Næstved, d. 1746 i Aarhus, g. 1718 smst. m. *Karen Nielsdatter Fog* (d. af købmand og rådmand i Aarhus Niels Lauridsen F. og Anna Jensdatter Vegerslev²²), f. ca 1678²³, d. 1749, hun g. 1° m. købmand i Aarhus Jacob Nielsen Utzon, d. 26. maj 1712²⁴.
Købmand i Aarhus²⁵.
- 46-47 *Christian Albert Olsen Sadolin* (s. af sognepræst ved Viborg Sortebrødre kirke Ole Albertsen S. og Margrethe Christensdatter Friis²²), f. 2. juni 1700²⁶, begr. 5. april 1774 i Viborg Sortebrødre kirke, g. 1° 1727 m. *Ellen Cathrine Jørgensdatter Hjersing* (d. af sognepræst i Lyngaa og Skjød Jørgen Nielsen H. og Inger Madsdatter Lyngaa²²), f. ca 1711, begr. 5. aug. 1750 i Viborg Sortebrødre²⁷, g. 2° 21. sept. 1753²⁶ m. Mette Marie Fogh, f. 1721, begr. 15. aug. 1755 i Viborg Sortebrødre.
Student 1718, Viborg, cand. teol. 1720, hører i Viborg 1723, personel kapellan i Viborg Sortebrdr. 1726, sognepræst smst. 1731.
- 48-49 = 40-41.
- 50-51 = 42-43.
- 52-53 = 44-45.
- 54-55 = 46-47.
- 56-57 *Hans Hansen*, møller i Børkop mølle, g.m. *Kirsten Pedersdatter*
= nr. 8-9 i Poul Martin Møllers anetavle.
- 58-59 *Jørgen Nielsen Bang*, gårdmand i Fredericia landsogn, g.m. *Maren Pedersdatter*
= nr. 10-11 i Poul Martin Møllers anetavle.
- 60-61 *Jens Frederik Taulow*, skibsfører, g.m. *Bodil*
= nr. 12-13 i Poul Martin Møllers anetavle.
- 62-63 Kendes ikke.

Noter

1. Jakob E. Lange: Erindringer, Odense 1938, s. 16 f.
2. Dansk Biografisk leksikon, 3. udg. (DBL 3), bd. 8, s. 487.
3. DBL 3, bd. 6, s. 568.
4. DBL 3, bd. 8, s. 497.
5. Jakob Langes oldeforældre biskop Rasmus Møller og Bodil Maria Taulow (nr. 14-15) var Poul Martin Møllers forældre (Persh. T. 1975, s. 117). - Langes tip4oldemoder Maren Hansdatter Paludan (nr. 49 i Poul Martin Møllers anetavle) var søster til brødrene Paludan-Møllers tip2oldemoder Elisabeth Kiær (Persh. T. 1985, s. 69, nr. 41). - Langes tip4oldeforældre sognepræst Bertel Henriksen Taulow og nævnte Maren Hansdatter Paludan var også tip4oldeforældre til Tauber (Persh. T. 1983, s. 23, note 37 ved nr. 59). - Langes tipoldeforældre Jacob Utzon Hornemann og Margrethe Sadolin (nr. 22-23) er bedsteforældre til Emil Hornemann (Persh. T. 1985, s. 173, nr. 4-5). - Dennes tip2oldeforældre Hans Hornemann og Christence Bacher (nr. 32-33) - Langes tip4oldeforældre - er også tip4oldeforældre til Estrup (forældre til Hans Hornemann, Persh. T. 1985, s. 52, se ved nr. 61, og er tip3oldeforældre til Clausen (Persh. T. 1985, s. 79, se ved nr. 54). - Langes tip2oldeforældre Jens Balslev og Marie Sophie Luja (nr. 42-43) er biskop Balslevs oldeforældre (Persh. T. 1984, s. 137, nr. 8-9).
6. Se iøvrigt DBL 3, bd. 8, s. 485.
7. Se iøvrigt DBL 3, bd. 2, s. 497.
8. Persh. T. 1921, s. 111.
9. Se iøvrigt DBL 3, bd. 8, s. 486.
- 9a. Andreas Erlandsen: Biografiske Efterretninger om Den Nordenfjeldske Geistlighed, Christiania 1844-55, s. 14
10. RA, Håndskriftsamlingen XIII, Aage Dahls præstehistoriske samlinger.
11. RA, Håndskriftsamlingen XIII, I. A. Langes samlinger, stamtavle 4, »Rødkildeslægten« fører hendes slægt længere tilbage.
12. Gravsten i Slaglille kirke.
13. Erlandsen, s. 63 og Norsk Slektshistorisk Tidsskrift III, 1932 s. 9 fører deres slægt længere tilbage. - Slægten Tønder stammer fra byen Tønder i Sønderjylland.
14. Erlandsen, s. 152 fører deres slægt længere tilbage.
15. Erlandsen, s. 153.
16. Personalhistoriske Samlinger, udg. af Th. Hauch-Fausbøll, I, Kbh., 1906, s. 209 f fører deres slægt længere tilbage.
17. Om hendes fader biskop Ancher Anchersen og dennes slægt se DBL 3, bd. 1, s. 145.
18. Persh. T. 1960, s. 65-72. Om Morten Thomsen og hans efterkommere se Persh. Saml. I, s. 217-35.
19. Biskop Balslevs anetavle, Persh. T. 1984, s. 137 fører deres slægt længere tilbage.
20. C. Brandts kirkebogsuddrag.
21. Odense herreds geistl. skifteprot. 1683 - 1744, fol. 364.
22. Emil Hornemanns anetavle, Persh. T. 1985, s. 174 fører deres slægt længere tilbage.
23. Skifte af 18. febr. 1691 i Aarhus skifteprot. 1685-96, fol. 410.
24. Skifte af 7. dec. 1718 i Aarhus skifteprot. 1716-21, fol. 501. Boets overskud 1587 rdl.
25. Frederiksberg kommunebibliotek, Drude Langes Hornemann-stamtavle, manus.
26. RA, Lengnicks kirkebogsuddrag, Viborg Sortebrødre sogn, series pastorum.
27. Skifte i Nørlyng herreds geistl. skifteprot. 1733-67, fol. 259, boets overskud 953 rdl.

Rettelser og tilføjelser til »Slægten Outzen/Rostgaard fra Roost gennem 400 år«.

Til min artikel »Slægten Outzen/Rostgaard« o.s.v. i Ph. T. 1984, s. 109-136, har jeg modtaget følgende rettelser og tilføjelser fra lektor Svend Jacobsen, Gentofte, dyrlæge Johannes J. Lund, Spjald, og afdelingsbibliotekar Leif Færregaard Jensen, Lejre.

S. 111-112: *Jens Hansen* (også kaldet *Holdensen*) har ikke haft Hellevad vandmølle og har ikke været fader til *Hans Jensen* eller *Holdensen* smst. Sidstnævnte fæstede møllen 1554 efter faderen *Jens Petersen* (RA. det gottorpske Fyrstearkiv. Læg vedr. Hellevad vandmølle) og har da muligvis været dattersøn af og opkaldt efter Herredsfoged *Hans Pedersen* eller *Holdensen* i Branderup.

S. 120: Hr. *Søren Pedersen Hegelunds* hustru hed *Barbara* og ikke *Margrethe Hansdatter*. Dette angives ved datteren *Barbaras* død i Vodder kirkebog 1711. Hermed øges sandsynligheden for, at *Barbara Hansdatters* farmoder også har heddet *Barbara*.

S. 123: Husfoged *Hans Outzens* hustru *Anna Hennings Mechlenburg* blev begravet 12/6 1770 i Arrild, 75 år gammel.

S. 125: *Dorothea Maria Outzen* blev begravet 6/10 1797 i Arrild, hendes mand *Christian Schmidt* 12/10 1767 i Roager.

S. 127: *Anna Outzen* blev begravet 17/6 1794 i Arrild.

S. 127: *Christian Outzen* blev g. 1° 23/5 1818 i Løgumkloster (ifølge tilladelse til hjemmevielse) m. *Anna Marie Christensen*, datter af kniplingshandler og gæstgiver i Roost *Anders C.* og *Marie Elisabeth Christensen*. Jfr. H. P. Jensen: Tidehverv på Roost Fogedgård 1828-30 i Sønderjyske Årbøger 1985, s. 65-73.

S. 128: Sognepræst *Detlef Outzen* og *Christiane Chrystalsins* ældste barn var *Christian Augustinus Outzen*, f. 11/10 1760 i Branderup, d. 18/7 1821 i Helsingør (Marie), købmand i København (fallit 1793), ved mandtal i Kbh. 1794 kaldet købmand, 1811-12 nævnt som lærer ved Helsingør lærde skoles realafdeling (kalligrafi, aritmetik, engelsk), 1813 borgerskab i Helsingør som lystestøber, novbr. 1817 ansøgning om optagelse i Helsingør fattighus, ved død fattiglem smst., g. 7/11 1811 i Helsingør (Olai) m. *Anna Barbara Buchter*, f. ca. 1790 i Mühlhausen i Schweiz, d. 4/2 1817 i Helsingør (Olai), datter af kattuntrykker ved kattuntrykkeriet i Rosenvænget *Bernhard Buchter* (ca. 1760 - tidligst 1812) og *Anna Barbara Roth* (ca. 1757-1821). Deres børn var følgende:

1. *Anna Ditlevsine Christiane Outsen*, f. 27/10 1812 i Helsingør (Olai), d. 20/2 1897 (begr. i Høje Tåstrup), nævnt som medhjælper i mosteren *Emilie Møllers* asyl, som ældre boende på Hakkemose teglværk hos søsteren og sidst på Cathrinebjerg hos søsterdatteren. Ugift.
2. *Nicolai Ditlev Bernhard Outzen*, f. 10/1 1814 i Helsingør (Olai), 1828 konfirmeret i Kbh. (Helligånds), boende hos mosteren *Emilie*, g. m. silkefloshattefabrikør *Søren Hansen Møller*. Videre skæbne ukendt.
3. *Søren Christian Alexander Outzen*, f. 8/8 1815 i Helsingør. Skæbne ukendt.
4. *Anne Elisabeth Emilie Outzen*, f. 25/1 1817 i Helsingør (Olai), d. 9/2 1901 på Cathrinebjerg, Sengeløse (begr. i Høje Tåstrup). Opvokset hos mosteren, asylbestyrinde *Emilie Møller* i København og på familiens landsted »Friheden« ved Høsterkøb, husbestyrerinde hos billedhuggeren *H. V. Bissen* (g.m. mosterens svigerinde *Emilie Hedevig Møller*) G. 9/11 1855 i Høje Tåstrup m. *Friedrich Heinrich Brøker*, f. 1824 i Istrup (Lippe-Detmold), d. 1891 i Høje Tåstrup, teglværksbestyrer senere forpagter ved Hakkbjerg teglværk i Sengeløse.

S. 128: *Andreas Outzen* nævnes 1817 som fadder for sin broders datter og var da købmand i Hauge-sund i Norge. Han har måske efterslægt i Norge.

Carl Langholz

Dansk-norske og slesvig-holstenske studerende i Oxford

(supplement 1623-69)

Af

Vello Helk

I 1935 publicerede Henny Glarbo i nærværende tidsskrift (10. rk. II, s. 146-159) et uddrag foretaget af pastor S. Widding af adgangsbogen til Bodleian Library i Oxford, den vigtigste kilde til belysning af danskes besøg og studier i denne by. Dette uddrag blev 1962 suppleret af Harald Ilsøe (14. rk. IV, s. 26) på grundlag af den del, der er offentliggjort i »Register of the University of Oxford 1571-1622« (Vol. II, Part I, Oxford 1887). I forbindelse med mine studier over dansk-norske udenlandsrejser 1536-1660 har jeg været i tvivl om enkelte oplysninger i Glarbos uddrag, bl.a. om dateringen af Hans Belows og Poul Anchersens indskrivning - 3.8. 1639, da den sidstnævnte døde som rektor i Køge allerede 5.6. 1639 (Anders Petersen, *Kjøge Byes Historie*, København 1888, s. 251) og derfor ikke kunne være i Oxford på det angivne tidspunkt. Derfor bestilte jeg kopier af adgangsbogen frem til 1670. En gennemgang af disse kopier bidrog ikke alene til løsning af de opståede problemer, men samtidig blev det også muligt at korrigere en række daterings- og afskrivningsfejl. Endvidere lykkedes det at finde flere på grund af manglende nationalitetsangivelse oversete navne, deriblandt den senere biskop Henrik Gerner, hvis biografi indeholder en beskrivelse af hans udenlandsrejse, bl.a. til England; det har dog hidtil ikke været muligt at finde ham i nogen af de publicerede matrikler. Nedenfor bringes de fundne rettelser og tilføjelser, deriblandt enkelte udlændinge med tilknytning til Danmark, til Glarbos uddrag, i den rækkefølge, de forekommer i adgangsbogen, hvilket undertiden forklarer de opståede dateringsfejl. Ved korrigeringer er identifikationen som regel ikke gentaget.

Ms. Bodl. 766. Liber Admissorum (Graduates and others admitted to read at the Bodleian 17 Apr. 1611 - 15 Dec. 1692.

f. 158 r-161 v (Extranei Nobiles & Generosi): indeholder navne uden fast kronologisk rækkefølge 1613-62. Efter 1622 følgende danske:

163? 3. aug. Johannes *Below* N. Danus

Petrus *Anchorius* Danus

(begge indskrevet øverst f. 160 v, uden sidste ciffer i årstal, blandt englændere og skotter. Den næste har indskrevet sig 9.6. 1640,

- men kronologien er springende, navne er undertiden både her og andre steder skrevet ind imellem hinanden, hvor der er plads. På den foregående side er således det næstsidste navn indført 12.5. 1640 og det sidste 23.1. 1646. De to danske navne må være blevet fejlplaceret, de er begyndt på en forkert side, er måske kommet til at blade for langt frem, f. eks. fra f. 159 r, hvor det sidste navn er fra 1636. Indførslen kan i hvert fald ikke være fra 1639, men må placeres mellem 14.3. 1633 - slutdatoen for opholdet i Sorø - og 16.5. 1637, da Peder Anchersen blev magister i København).
- 1655 31. maj Thomas *Naschovius* Danus (hos Glarbo fornavnet læst Otto, med forkert identifikation. Thomas Mikkelsen Nakskov blev immatrikuleret i København 1651, Leiden 1654 og Orléans 1659)
- f. 162 r-175 v: Generosi et Nobiles Extranei ad hanc Illustr. Bibliothecam admissi a 10 Octobris 1618 (til 9. april 1662, egenhændige indførsler, kronologisk)
- 1624 18. juni Nicolaus *Powisch* Holsatus (imm. Rostock 1622, Bourges 1625)
- 1624 18. juni Johan *von der Wisch* Eq. Holsatus (1601-59, t. Grønholt, imm. Rostock 1622, Bourges 1625)
- 1633 12. nov. Matthias M. *Liem* (ikke Limus) Danois
- 1634 9. juni Thomas *Lindeman* Rostochiensis (1609-53, sognepræst ved St. Petri kirke i København)
- 1634 4. sept. (ikke 9.) Joannes Pauli *Windingius* Danus
- 1634 4. sept. (ikke 9.) Petrus *Ivarus* Danus
- 1635 10. juni I Johannes *Bangius* Hafnia-Danus (Iver Hansen Bang, d. 1644, lektor i Roskilde, imm. København 1628, Leiden 1633, Siena 1639. Han underskrev sig for det meste som anført; det første bogstav er oversat både i Oxford og Siena, hvilket har vanskeliggjort identifikationen)
- 1636 20. febr. William *Mechelenborgh* (Vilhelm Meckelborg fra Haderslev, 1615-77, overhofretsassessor i Norge)
12. sept. Nicolaus a *Thienen* Nob. Hols. (Claus v. T., imm. Rostock 1634, dræbt i duel i Paris 1637)
- 1638 14. aug. M. Christianus *Ravius* Berlinensis (Christian Raue fra Berlin, 1613-77, orientalist, i Danmark o. 1636, hovmester for unge adelige og privatdocent i København, sidst professor i Frankfurt a.d.O, se Dansk Biogr. Lex. (Bricka) XIII, 1899, s. 528)
- 1640 17. juni Petrus *Baggeus* (ikke Buggius) Norvegus
- 1640 1. aug. (ikke 9. juni) Nicolaus Laurentius *Aagardus* Viburgus Danus
- 1641 8. maj (ikke 1640 4. nov.) Petrus *Juell*
- 1641 20. maj Levinus Nicolaus *Moltke* Nobilis Meckelburgensis (senere ansat ved hoffet på Gottorp, 1655-56 i Rom med hertug Hans Georg)
- 1641 1. juni Johannes *Warbiery* Danus (datering og efternavn korrigeret)

- 1641 1. juni M. Johannes Fridericus *Sellinger* Argentoratensis, SS. Theol. Dr. (fra Strasbourg, d. 1652 i Tübingen, var 1644 i Italien præceptor for Mogens og Oluf Rosenkrantz)
- 1647 3. juli Petrus Laurentij *Scavenius* Danus, Johannes Georgij *Horstius* Danus og Henricus *Holstius* Danus
- 1657 19. sept. (ikke 23.) Petrus *Schumacher* Danus
- 1658 15. sept. (ikke 1657) Froderus *Tonimontanus* Norvegus
- 1658 1. dec. (ikke 3.) Johannes *Finckius* Danus
- 1659 11. juli (ikke 25.) Wilhelmus *Dop* Christiania Noricus
- 1660 14. sept. Christiernus *Rejtherus* (Christen Isaksen Rytter fra Norge, imm. København 1653, baccalaureus 1656, imm. Franeker 1659, Leiden 1660)
- 1660 15. dec. Laurentius *Lindenow* (Laurids L. t. Oregård, d. 1690, amtmand, imm. Sorø 1655, Strasbourg 1657)
- 1660 15. dec. Christophorus *Lindenow* (Christoffer L., 1639-97, amtmand, imm. Sorø 1655, Strasbourg 1657)
- 1661 26. maj Marcus *Bahrnholt* (Marcus Caspersen Bärnholt fra Norge, 1637-95, president i Skien, imm. København 1657, Leiden 1660, Orléans 1661)
- 1661 26. maj Andreas *Garmannus* (Anders Hermansen Garmann fra Norge, 1641-1704, sognepræst i Hammer, imm. København 1657)
- f. 176 r: Coll. Penbrochianum (indførsler 1624-31, i to spalter)
- f. 176 v-178 v: Graduati e Coll. Pembroch. (indførsler 1626-59, synes at slutte midt på f. 178 v, hvor der er slået en streg, efter denne begynder atter udenlandske navne, dog i en indrammet kasse i højre hjørne på f. 178 r:
- 1654 10. okt. Henricus *Gerner* (1629-1700, biskop, imm. København 1650, bacc. i Sorø 1654)
- 1654 10. okt. Conradus *Busch* (C. Pedersen Busk, imm. København 1650)
- 1654 10. okt. Erasmus *Ehrgiselius* (ikke identificeret)
- 1654 10. okt. Joannes *Toller* (Jens Nielsen T. fra Christiania, 1636-90, 1676 adlet Rosenheim, amtmand, imm. København 1652, Strasbourg 1656, Leiden 1658)
- f. 178 v-180 v: (indførsler af fremmede studenter 27. juni 1660 - 25. maj 1669, kronologisk)
- 1660 24. aug. (ikke udat.) Matthias *Worm* Olai f.
- 1661 ml. 24. jan. og 13. maj. Nicolaus *Lundius* Hafnia Danus
- 1661 (13. maj) Fridricus *Gabel* Stada Bremensis (Frederik Gabel, ca. 1645-1708, vicestatholder i Norge, imm. Padova 1664)
- 1661 13. maj Otho *Sperling* Hamburg. (1634-1715, historiker, prof. ved ridderakademiet i København, imm. Helmstedt 1652, Leiden 1659)
- 1661 17. juli Petrus Johannis *Frisius* Cimbria-Danus (spørgsmålstejn og »Nico-

lai fil.« udgår – Peder Hansen Friis fra Ribe, 1630-64, imm. København 1653, Leiden 1656, Heidelberg 1657, Strasbourg 1658)

- ml. 1663 4. dec. og 1664 14. jan. Nicolaus *Stobæus* Christiania Norvegus og Christianus *Gedde* Nobilis Danus
- 1663 5. aug. (ikke udat.) Georgius (ikke Gregorius) *Green* Holsatus
- 1664 14. jan. (ikke 18.) Johannes *Hofman* Berga-Norvegus

Et portræt på Frederiksborg Slot.

Af
Jan René Westb

Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg fik i 1938 overdraget et portræt gennem en konservator. Den 2. februar samme år takkede Museet for portrættet, der stadig findes dér med to plader på rammen: Det er en gave fra overretssagfører L. C. le Normand de Bretteville, og det forestiller Louis le Normand de Bretteville, 1780-1847, fransk emigrant, dansk oberst. Sidstnævnte oplysning fremkom på baggrund af en ikke fuldt læselig seddel bag på portrættet, bl. a. med navnet »oberst kammerjunker Louis le Normand de Bretteville«, hvorfor det måtte antages, at billedet forestillede obersten. Endvidere stod der på den svært læselige seddel navnet Jens Juel 1802¹⁾.

Nu skal man ikke altid stole på det, man læser, og efter en nærmere personal-, uniforms- og kunsthistorisk undersøgelse mener jeg, at portrættet ikke forestiller oberst Bretteville. Men hvem kan det da være? Inden jeg besvarer dette spørgsmål, så lad os se nærmere på, hvem familien Bretteville egentlig var.

Familien Bretteville.

Louis Claude le Normand de Bretteville (1744-1835) var fransk officer fra Normandiet og kæmpede under revolutionen på royalisternes side. Han flygtede fra Frankrig og kom i foråret 1794 til Fyn; i 1804 blev han naturaliseret og blev dansk adelsmand, endvidere fik han patent som dansk oberst af infanteriet à la suite. I 1814 fik han patent som generalmajor, men vendte to år senere tilbage til Frankrig.

Hans ældste søn Julien Charles Nestor (1777-1828) kom til Danmark kort efter faderen. Han gjorde karriere inden for Vejkorpset, der var underlagt Ingeniørkorpset; i 1805 blev han kaptajn og vejmaster, 1810 major. Endnu en søn, Charles Eugène (1782-1854), gjorde tjeneste i Vejkorpset, i 1808 som sekondløjtnant, men afgik i 1809 og rejste til Frankrig, hvor han døde.

Louis (1780-1847) forlod Frankrig allerede i 1790. Han gik som faderen og de to brødre militærvejen og blev i 1799 fænrik i 3. jyske infanteriregiment, hvor han støt og roligt steg i graderne: 1803 sekondløjtnant, 1805 premierløjtnant, 1811 stabskaptajn, 1821 kaptajn og kompagnichef, 1829 major, 1839 oberstløjtnant og

1842 oberst samt chef for 11. linieinfanteribataillon, som regimentet kom til at hedde efter hærordningen af 1842, hvor de gamle regimenter ophævedes. Han tog sin afsked i 1845 og døde to år senere som æresborger i Aalborg²⁾.

Uniformen.

Ser vi nærmere på uniformens snit, da synes den at være fra 1805, måske lidt senere. Kjolen er rød med sort krave, gule knapper samt en guldkant om kraven,

Nestor le Nordmand de Bretteville
1777 – 1828

der har en guldsløjfe med nedhængende kvast. Epauletten er af guld og viser, at det er en kaptajn. Den eneste uniform, der har disse farver, er uniformen for Ingeniørregimentet. Da man dengang satte en ære i at gå med den uniform, der var bestemt for det regiment, man tilhørte, er det vel kun naturligt, at man også lod sig male i denne uniform.

Ser vi på Louis' militære data, blev han ikke kaptajn førend i 1821, og han var ikke i Ingeniørregimentet. Uniformen for 3. jyske infanteriregiment var en rød kjole med sorte opslag, sort krave og sorte ærmeopslag. Kanterne om krave og opslag var hvide, knapperne var sølvknapper. 1. jyske infanteriregiment havde også sort krave og hvide kanter, men knapperne var gule³⁾.

Der er ganske naturligt en uoverensstemmelse mellem uniformsfarver m.m. for Ingeniørkorpset og 3. jyske infanteriregiment, hvorfor maleriet må forestille en ingeniørofficer. Forsøger man alligevel at fastholde, at det er en infanteriofficer og således Louis, kunne man mene, at der måske var tale om en kammerjunkeruniform, idet Louis fik titel af kammerjunker i 1817.

Det er imidlertid ikke tilfældet, idet der ikke eksisterer en udtømmende dokumentation for eventuelle uniformsforskrifter for kammerjunkere, hvis titel opfattes som en æresbevisning som tillæg til militær rang, og den militære uniform benyttes. En speciel kammerjunkeruniform har formentlig ikke eksisteret, og man må atter vende tilbage til ingeniøruniformen⁴⁾.

Officeren på maleriet synes at bære paryk og den lange militære hårpisk, der afskaffedes kort efter år 1800. Kravetøjet med kalvekrøs, halsbind (formentlig af silke) og knækflip synes også at pege hen imod tiden lige efter århundredeskiftet, hvor man får det indtryk, at kalvekrøsen og knækflippen forsvandt til fordel for blot et halsbind. Samtidig blev kjolen tilsyneladende knappet helt op til kraven⁵⁾.

Den uniformshistoriske undersøgelse, sammenholdt med de militære data, peger således hen imod en ingeniørofficer fra omkring 1805. Men hvad viser en kunsthistorisk undersøgelse; kan den tjene til en nærmere datering?

Maleren.

Som ovenfor nævnt fulgte der med portrættet en seddel med navnet Jens Juel 1802. Juel (1745-1802) er vel vor bedst kendte portrætmaler, og utallige er hans portrætter fra den anden halvdel af det 18. århundrede, omfattende næsten alle samfundslag.

Der er noget i ansigtet og kravetøjet, der ligner Juel, men det passer ikke til håret og uniformen. Da Juel døde i 1802, er det tænkeligt, at en elev kan være gået videre med arbejdet, men det kan også skyldes overmalinger af uniformen, efterhånden som officeren steg i graderne⁶⁾. En grundig kunsthistorisk undersøgelse med moderne hjælpemidler kan måske give yderligere oplysninger.

Det er således usikkert, om Juel er maleren. Portrættet har formentlig været i familien Brettevilles eje, indtil det afleveredes til Museet. Det er muligt, at der gen-

nem årene i familien er opstået en tradition for, at Juel var mester for portrættet, hvorfor hans navn blev sat på sedlen. Juel har jo altid været en yderst anerkendt maler, og hans portrætter står til stadighed i høj kurs, såvel kunstnerisk som pekuniært. Det kan have været et statussymbol for familien at kunne pege på Juel som maleren, hvadenten det nu forholder sig sådan eller ej.

Desværre foreligger der ikke noget om maleriet i familiens korrespondance fra ca. 1790-1848, som jeg har gennemgået, men det kan ikke udelukkes, at der f. eks. findes papirer fra et skifte hos den del af familien, der bor i Frankrig.

Officeren.

Officeren på maleriet må være Nestor le Normand de Bretteville, der i 1805 udnævntes til kaptajn i Vejkorpset under Ingeniørregimentet. Det helt afgørende for denne konklusion er den uniformshistoriske undersøgelse, der helt klart påviser, at vi har med en ingeniørkaptajn at gøre.

Denne konklusion støttes kraftigt af de nævnte militære data samt af den kunsthistoriske undersøgelse, som jeg ikke selv har fagligt grundlag eller mulighed for at videreføre.

Noter.

1. Disse oplysninger er indhentet gennem Povl Eller, direktør for Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg.
2. Ang. familien Bretteville: Louis Bobé: *Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familie*, kreds, bd. IX, Kbh. 1895-1931, s. 73-74. V. Richter: *Den danske Landmilitæretat 1801-1894*, bd. I, Kbh. 1896, s. 70. J. C. W. & K. Hirsch: *Danske og norske Officerer 1648-1814*, bd. II 2, 1888-1907, s. 184-185. A. Thiset & P. L. Witttrup: *Nyt Dansk Adelslexikon*. Kbh. 1904, s. 163. *Danmarks Adels Årbog 1884*, s. 194 samt senere årgange. Sv. Tito Achen: *Danske adelsvåbener*. Kbh. 1973, s. 476. Jan René Westh: *Et batteri fra 1826 til affyring af kugler ved hjælp af luftkompression* (*Dansk Artilleri-Tidsskrift* 71. årg. nr. 5 1985).
3. Margrete Appel, Virum, ligger inde med en meget stor del af familien Brettevilles korrespondance ca. 1790-1848.
4. Oplysninger om de militære uniformer er indhentet hos museumsinspektør Inga Fl. Rasmussen, Tøjhusmuseet.
5. Oplysninger om kammerjunkere er indhentet gennem museumsinspektør Hanne Frøsig, Nationalmuseet, III. afd., Dansk Folkemuseum, der har været i forbindelse med Hofmarskallatet.
6. Dette kan ses på officersportrætter, bl. a. på Frederiksborg.
7. Kunsthistorikeren Ellen Poulsen, Frederiksborg, der i hele sit liv har arbejdet med Jens Juel, har bidraget med disse oplysninger.

Oversigt

Som nævnt indledningsvis blev portrættet skænket Frederiksborgmuseet af overretssagfører L. C. le Normand de Bretteville. Min påstand om, at billedet forestiller Nestor le Normand de Bretteville kan underbygges af et muligt ejerforhold, idet noget kunne tyde på, at maleriet er gået i arv fra Nestor til hans ældste søn og så fremdeles, for at ende hos overretssagføreren (jvf. følgende slægtsoversigt).

Louis kan have haft billedet i en årrække, da broderen Nestor døde ret ung, måske indtil nevøen Louis (1805-1853) blev myndig. Vi ved fra andre kilder, at Louis tog sig meget af sine nevøer og forsøgte at hjælpe dem.

Louis Claude le Normand de Bretteville (1744-1835), generalmajor

~ Catherine Therese Vedastine van den Driesch (?-1793).

|

Julien Charles *Nestor* le Normand de Bretteville (1777-1828), major (ældste af ovennævntes 5 børn)

~ Marie Dorothea Nielsen (1786-1872)

|

Louis le Normand de Bretteville (1805-1853), by- og herredsfoged (næstældste af Juliens 10 børn)

~ 1. Hanne Andrea Møller (1803-1842)

~ 2. Regine Dorothea Carstensen

|

Carl Julius *Nestor* le Normand de Bretteville (1834-1891), prokurator (næstældste af Louis 5 børn af 1. ægteskab)

~ Laura Ernestine Carstensen (1832-1896)

|

Louis Claude le Normand de Bretteville (1866-1938) overretssagfører (nr. 3 af Carls 4 børn) – givener.

~ Thusnelda Michelsen (1867-1923)

|

Alice Marguerite le Normand de Bretteville (1901-)

Ebba Rigmor le Normand de Bretteville (1904-)

Den Estrupske anetavle og de indgiftede familier Engelstoft og Thorning.

Der har flere gange været tæt forbindelse mellem familierne Estrup, Engelstoft og Thorning, og da jeg særligt har dyrket kvindelinjerne, vil jeg gerne knytte nogle oplysninger og rettelser til C. Langholz artikel i P.T. 1985-1 s. 47.

Den sidste gang familierne knyttedes sammen, var da historikeren *professor Laurits Engelstoft*, f. 3/12 1774, blev gift med *Magdalene Catrine Estrup* i Randers, 1805. Hun var faster til *J. B. S. Estrup*, idet hendes broder var *Hektor Frederik Janson Estrup*. Ægteskabet var barnløst, men de adopterede hans søstersøn *Christian Engelstoft Thorning*, søn af sognepræst i Næsborg *Niels Lassen Thorning* og *Ingeborg Marie Engelstoft*, da faderen døde og moderen senere giftede sig igen. Drengen fik navnet *Christian Thorning Engelstoft* og repræsenterer altså *alle tre familier*. Han blev biskop i Odense og døde 1889, hans hustru *Louise Holm* var »født på rejse« - Vester Nebel kirkebog. De havde 13 børn.

Mine yderlige oplysninger knytter sig til Carl Langholzs anerække og dens tal:

- 18-19 *Laurits Struck Engelstoft* blev afskediget fra embedet i Sebber 1778, han døde hos svigersønnen H. Caspersen Lemvig i Ulstrup, blev begravet 2/12 1779.
Hans hustru *Maren Bjørn Kragelund* blev døbt i Varde 1709 og begravet i Sebber 22/2 1775.
- 36-37 *Chresten Olsen Engelstofts* fader underskrev sig altid *Oluff Christensen Engelstoft*, både i borgerbrevet 1670, som amtsfuldmægtig og som rådmænd. Professor Laurits Engelstoft mener i et brev til birkefoged Engelstoft i Varde 1807, at familien skulde stamme fra en præst på Femern, og ikke fra en bonde på Sjælland i Engelstoftes Christen Pedersen, som der står i Patric. Sl.V.
Oluff Engelstofts 2den hustru var sikkert moder til Christen i Sønderho, for der var 6 år mellem ham og den ældste datter Margrete. Hvis hans moder altså var *Margrethe Andersdatter Klyne*, var han efterkommer efter Ribes »berømte Klyner«, og Estrupfamilien kan føres 7 generationer tilbage, til købmand Chr. Nielsen i Varde for anden gang.
- 38-39 *Niels Nielsen Kragelunds* hustru var *Magdalene Mortensdatter Friede*, død 7/7 1760. Hun var datter af tolder *Morten Christensen Friede* og *Maren Jacobsdatter Bjørn* (C. Lindberg: Varde Bys Historie s. 292 og 301).
- 44-45 *Wittrup* skal sikkert være Wattrup efter en gård Wattrup, der lå i sognet, jeg har ikke kunnet finde forbindelse til Wittrupslægterne, mens Wattrup stadig bruges i sognet.
Peder Andersen Thorning var gift 2den gang med *Jobanne Marie W'inde* der døde i barselsseng 1706, »og han døde af sorg derover«.
Jobanne Marie W'inde var *Arnt Printzlers* datter af 1ste ægteskab med *Jobanne Melchorsdatter*, hun døde 1686, og 27/7 1687 blev faderen viet til *Maren Ottosdatter Horslev el. Grønbæk* af svigerfaderen *Otto Jensen Grønbæk*, der har indført det på latin i Grønbæk kirkebog!
Pastor Grønbæks hustru *Jobanne Nielsdatter Lind* var barnebarn af *Niels Petersen Fog* i Grønbæk og dermed er slægten knyttet til de mange Århusslægter: Rasmus Pedersens Thestrups Stambog s. 21, Eligerede Borgere i Århus m.m.
- 46-47 Den *Jobanne Marie Vinde*, C. Langholz nævner, som datter af købmand Winde i Skive, blev gift med *Gunde Nielsen Torup* i *Borglum*, hun døde 1708. Se Wiberg s. 248.

Foruden de alm. kilder, har jeg benyttet en håndskrevet slægtstavle, som biskop Christian Thorning Engelstoft lavede over Thorningerne, den sidste dato er 1854. Der er afleveret en fotokopi til landsarkivet i Odense for ca. 3 år siden.

Vanda Laursen f. Engelstoft

Købmand og rådmand i Nakskov

Jørgen Jensens efterslægt i tre generationer

Af

Villads Villadsen

Tolder og rådmand i Stege Jens Madsen (d 1652)¹ havde med sin hustru Anne Nielsdatter² (d 1673) tre børn: Mads, Anne og Jørgen. Fra Mads Jensen (f 1642 d 1716), der kaldte sig Wiel, nedstammer en norsk slægt Wiel, der er udførligt behandlet af Haagen Krog Steffens i bogen: »Slægten Wiel på Strömsö og Frederikshald« (Christiania 1903)³. Fra Anne Jensdatter (d 1712), der var gift to gange, nedstammer en dansk borgerlig slægt Treschow, en familie Hegelund og en familie Haarløv.⁴ *Jørgen Jensen* (f ca 1645 d 1687) havde en talrig efterslægt, hvis første tre generationer behandles i det følgende.⁵

Af de 94 efterkommere i de tre slægtled døde 37 som børn. Af de resterende 57 er 11's skæbne som voksne ukendt. Resten, 46, fordeler sig således på erhverv (eget eller ægtefællens): Godsejer 1, Godsforpagter 3, Kgl. embedsmand 5, Præst 6, Degn 2, Kapellan 1, Klokker 1, Købmand 9, Håndværker 3, Skipper 1, sømand 3, student 1, Møller 2, Bonde 2, Uden erhverv 4, Ukendt erhverv 2.

Af de 46 havde 28 (61%) deres livsgerning på Lolland-Falster, medens resten fordelte sig således: København 5, Øvrige Sjælland 7, Norge 2, Vestindien 1, Havet 3. 14 personer i tredje generation efterlod sig livsarvinger, der kunne føre slægten videre.

Stamfader og stammoder

Jørgen Jensen f ca. 1645 Stege, d 21. 1. 1687 Nakskov⁶. Gift før 1674⁷

Elisabeth Pedersdatter Widsted db 21. 5. 1650 Nakskov, d. 10. 3. 1688 sstds.

Jørgen Jensen, der ikke ses at have benyttet det tilnavn Wiel⁸, som hans broder Mads og nogle af hans børn anvendte, ernærede sig som købmand i Nakskov, hvor han i en årrække også forpagtede konsumtionsskatten. Han beskikkedes som øverste rådmand 13. 12. 1682. Nedsat »i sin egen begravelse under Choret« i Nakskov Kirke 28. 1. 1687.

Skiftet efter ham blev forsinket af »enkens svangerhed« og først påbegyndt 3. 10. 1687⁹, efter at hun »af hendes barselsseng samt anden paafølgende svagheit var restitueret«.

Præsten i Gloslunde, Gregers Andersen Sidelmann, der var gift med afdødes halvsøster på mødrene side, Dorothea Treschow, optrådte på »alle den salig Mands

Sødskende og Frænders Vegne baade i Norge samt Kjøbenhavn, Møen og andre fraliggende steder«, og de 5 mindreårige børn fik beskikket værger blandt borger-skabet. Skiftet sluttede 23. 12. 1687 med en aktivmasse på 935 Dl.

Elisabeth Pedersdatter var datter af borgmester i Nakskov Peder Mortensen Widsted (d 1664) og Abigael Knudsdatter Lerche (d 1669), en datter af provst Knud Madsen Lerche, Nysted (d 1666). Hendes forslægt kan på fædrene og mødrene side føres langt tilbage.¹⁰

Hun døde knapt 14 måneder efter manden og begravedes hos ham under koret. Ved skiftet¹¹ var der 1335 Dl. til deling mellem børnene, der nu hver fik beskikket værger fra familien, jfr nærmere nedenfor.

8 børn: 1-8

1. Generation

8 børn af Jørgen Jensen og Elisabeth Pedersdatter Widsted: 1-8

1 (a) *Anne Jørgensdatter* f sept. Nakskov, bg 23. 9. 1674 sstds.

2 (b) *Anne Jørgensdatter* f 13. 6. 1675 Nakskov, bg 7. 3. 1736 Nysted. Gift ca. 1691

Casper Christensen (?) Greve f ca 1660, d 1717 Nysted. Godsforpagter på Binnitsegård, Sæbyholm og Vintersborg, Lolland.

Som værge fik Anne efter moderens død i 1688 faderens halvbroder Rasmus G. Treschow (d 1708), sognepræst Kjeldby s. Møen. Det er vel sandsynligt, at hun tilbragte resten af sin barndom hos ham.

Hvor og hvornår hun blev gift, vides ikke, men hun må have været en meget ung brud, da hendes første barn formentlig er født 1692.

Ægtemanden Casper Greve er muligvis identisk med den »Casperus Christiernis Grevensis«, som ifølge matriklen blev indskrevet ved Københavns Universitet i 1678 »ex Schola Roskildensis«. Udover af navneligheden støttes denne hypotese af, at Casper Greve havde børn kaldt Christen og Christine. Holder teorien stik, vil han være født ca 1660 og stamme fra Greve sogn.¹²

Næste gang han antræffes, er ved et skifte i 1698¹³ efter sognepræst Mads Bjørnsen, Maribo (gift med Anne Jørgensdatters moster Abigael), hvor han betegnes som »højagtbare og velfornemme mand Casper Grefve paa Binnitsegaard«. Han forpagtede endnu denne hovedgård i Hillested s.¹⁴, da enken Cathrine Pedersdatter i Hillested 10. 4. 1700 indsatte til sin arving »den velfornemme mand Casper Greve, der altid udi min enkestand har vist sig fuld og tro til min gafn og Bedste og i de paakommende Viderværdigheder som en ærlig mand til det Bedste hulpen«. ¹⁵

I 1705 optræder »Kasp. Grev. Binnitsegaard« som fadder i Nykøbing F.¹⁶ og året efter nævnes han som medinteressent i Nakskov konsumptionsforpagtning¹⁷. Det var formentlig i 1706, han blev forpagter af

Sæbyholm og senere til sin død af Vinterborg. Hans lig førtes 24. 11. 1717 til Nakskov for at begravnes der.¹⁸

Efter mandens død forpagtede enken i nogen tid hovedgården Nielstrup, som i 1732 solgtes til svigersønnen Jacob Flindt (se 9). Sine sidste år tilbragte hun i Nysted, hvor hun havde gifte døtre.

12 børn: 9-20

3 (C) *Peder Jørgensen Wiel* f 25. 7. 1676 Nakskov, bg 7. 11. 1750 Kbhvn, Holmens Kirke. Ekvipagemester og Magasinforvalter. Gift 1. gang før 1710 *Øllegaard Catharina Munch* f før 1692, bg 14. 5. 1737 Kbhvn, H. K.. Gift 2. gang 5. 2. 1743 Kbhvn, Hof og Slotsk.

Marie Elisabeth Schrøder db 20. 5. 1687 Helsingør (S. M.) bg 29. 7. 1747 København (Holmens K.)

Til værge fik Peder efter moderens død i 1688 sognepræst Hans Andersen Kaarsberg (d 1697) i Fuglede s., der var gift med hans moster Sidsel Pedersdatter (f 1649). Ved skiftet fik den tolvårige knægt tillagt rejsepenge til Norge, hvor han øjensynligt fik ophold hos sin halvfarbroder, Admiralitetsråd Gerhard Treschow i Christiania, thi denne bad i 1689 kancelliet om at instruere magistraten i Nakskov om, at den »uden ophold udi kontant tilstiller ham hans halvbroders søn, Peder Jørgensens, arvepart.«¹⁹

I 1694 blev Peder student fra Christiania og samme år som »Petrus Georgius Wielius« indskrevet ved Universitetet, hvorfra han dog ikke ses at have taget nogen eksamen.

Hans skæbne i de følgende år har ikke sat sig spor, formentlig har han været til søs. I 1706 havde han den kækhed at ansøge om en ledig stilling som amtsforvalter ved Ålholm og Halsted Kloster Amter og han henviser herved til, at »mange af min familie haver nydt den Naade, at de med considerable Embeder og Forpagtningers upaaanket Betjening har befordret Deres Majestæts Plaisir«, ligesom han tilbyder at betale 600 Rdl til Zahlkassen. Disse overbevisende kvalifikationer var ikke nok til at skaffe ham stillingen, men året efter søgte han ufortrødent amtsforvalterstillingen i Halsted Amt, også uden held.²⁰

Han måtte derfor lade sig nøje med den mere beskedne stilling som kopist ved Søetatens Generalkommisariat, som han fik i 1710. Året efter søgte han om at blive kassebogholder, subsidiært renteskriver, og hans argumenter var nu, at hans løn var for ringe og at hans svigerfader, der havde været regimentsskriver i 40 år, havde 10 uforsørgede børn, som han måske snart måtte påtage sig at underholde.

I 1717 ansøgte han igen om at blive renteskriver og anbefales denne gang af sine overordnede. Han forblev imidlertid i Søetaten. Før 1728 blev han ekvipageskriver, i 1731 ekvipagemester og efter at have været suspenderet for en forseelse i 1735 hovedmagasinforvalter på Holmen²¹

Hans første hustru var datter af regimentskriver ved Fyenske Rytteriregiment Andreas Jensen Munch (d 1714) og han første hustru Barbara Schaeffer (d 1692). De boede på Biskopstorp, Skellerup s. Svendborg amt.²²

I 1728 boede Peder Wiel med sin hustru og to børn i nr 114 på Slots-
holmen. Han indskrev i 1736 Øllegaard Munch i enkekassen, men det fik
hun ingen glæde af, thi hun døde året efter.

Den anden kone, Marie Elisabeth Schrøder, var datter af svensk post-
mester i Helsingør Christopher Schrøder (d 1693) og hustru Anne (d
1711). Hun var tidligere i barnløst ægteskab med salmedigteren Otto
Diderik Sørensen Aagaard, sp. til Hassing-Villerslev (1685-1740). Viel-
sen i 1743 fandt sted i hendes søster Sophies hjem i Hummergade. Peder
fornyede samme år interessentskabet i Enkekassen for sin anden hustru.

I 1746 oprettede ægtefællerne et gensidigt testamente i mangel af livs-
arvinger.²³ (Thi de to døtre af første ægteskab var hensovet). Ved længst-
levendes død skulle boet deles mellem hans tre søstre (nr 2,5 og 8) eller
deres arvinger og hendes to søstre eller deres arvinger.

Skønt han efter konens død i 1747 kunne undlade at skifte med hendes
søstre, Sophie Schrøder, f 1684, gift med Enkedronningens mundskænk
Søren Rhode, og Anne Sibylle Schrøder, gift med sognepræst Ivar Lage-
sen, Odense, indsendte Peder Wiel 23. 7. 1750 ansøgning om vurdering
og registrering af boet, idet han overfor de to søstre ville være hævet
over enhver tvivl om at misligholde dette. Sophie erklærede, at hun ikke
ville gøre krav på noget, medens Anne Sibylle nærmest synes at have
mistroet Peders hensigter. Inden skifte var foretaget, døde imidlertid
Peder, hvis bo blev behandlet af Underadmiralitetetsretten.²⁴ Retten ind-
hentede en række tingsvidner fra Nakskov og Maribo, en guldgrube til
bekræftelse af slægtskabsforholdene. Anne Sibylle fik 32 Dl, medens
andre 32 Dl deltes mellem Peders Søster Abigael (nr 5) og hans nevøer
og niecer. Det betød bl.a., at der til to fraværende søstersønner hensattes
1 Dl til hver!

4 (d) *Abigael Jørgensdatter* db 7. 10. 1677 Nakskov, bg 25. 1. 1679 sstds Hun
nedsattes i sin morfader, sal. Borgmester Peder Mortensens begravelse.

5 (e) *Abigael Jørgensdatter* f 21. 9. 1679 Nakskov, bg 3. 9. 1757 i Stokkemærke.
Gift 1704 fmtl Nykøb. F.

Mads Jensen Colding f okt 1665 Nykøb. F., bg 17. 4. 1725 sstds.²⁵ Køb-
mand og Rådmand i Nykøbing F.

Efter moderens død i 1688 fik Abigael sin faders halvbroder, sogne-
præst Rasmus G. Treschow, Kjeldby (d 1708) som værge.

Ægtemanden, der var søn af byskriver Jens Madsen Colding, Nykø-
bing F. og dennes første hustru, fik 3. 1. 1696 borgerskab som købmand
i sin fødeby og 16. 10. 1703 bestalling som rådmand, hvad han forblev til

1720, da han udnævntes til kornmåler. Han var 1. gang gift med Maren Pedersdatter (d 1704), enke efter købmand Jens Hansen Kromand, Nykøbing. Han fik med hende en gård i Bastebrostræde.

Abigaël må have ægtet ham meget kort efter hans første kones død, thi deres første barn døbttes i marts 1705.

Efter mandens død flyttede hun til sin ældste datter Bodil Marie (nr 23), der var gift i Stokkemarke. Hun døde der 78 år gammel - »Madam Blichers Moder i Stokkemarke« - i 1757.

6 børn: 23-28

6 (F) *Jens Jørgensen* db 5. 2. 1682 Nakskov, bg 22. 2. 1682 sstds.

7 (g) *Johanne Sophie Jørgensdatter* f 4. 5. 1685 Nakskov, bg 9. 1. 1693 sstds.

Ved moderens død blev sognepræst Mads Biørnsen, Maribo, gift med mosteren Abigaël Pedersdatter (f 1652), værge for den lille treårige forældreløse pige, men da hun døde, begravedes hun i fødebyen.

8 (h) *Georgia (Elisabeth) Jørgensdatter Wiel* f 1. 8. 1687 Nakskov d 7. 5. 1740 sstds. Gift 1711

Christen Rasmussen Lihme f ca 1660 Horsens, d. 14. 2 1728 Nakskov. By-skriver i Nakskov.

Georgia, der blev forældreløs kun 6 måneder gammel, fik straks efter moderens død tillagt hendes navn Elisabeth.²⁶ Hendes værge blev sognepræst E. H. Wulff, Hillested, der var gift med mosteren Karen Pedersdatter.

Det har ikke kunnet konstateres, hvor hun blev gift med Christen Lihme, der i 1710 var blevet enkemand efter Anne Margrethe Bendtsdatter Paaske.²⁷

Hun fik ni børn, men sognepræst Hans Meisler, Esbønderup der var gift med en af hendes stiftøtre kaldte hende en »træmoder og Bengærd« og klagede over hendes »ukærlige og grove accomodering«.²⁸

På skiftet efter manden i 1728²⁹ betegnedes hun som »arm og skrøbelig«, men hun levede da 12 år til. Dog nok så ringe. Ved skiftet³⁰ var der kun 10 Rdl til deling mellem arvingerne.

9 børn: 29-37.

2 Generation

I første generation deltes slægten i 4 linier: Greve, Wiel, Colding og Lihme. Heraf uddøde Wiel helt i anden generation, medens Colding og Lihme uddøde på sværd-siden. Kun een mand af Greve-linien førte navnet videre til tredje Generation.

A Børn af Anne Jørgensdatter og Casper Greve (9-20)

Under det ovenfor nævnte skifte efter Peder Wiel i 1751 oplyste rektoren for latin-skolen i Nakskov til bytinget, at Casper Greve og Anne Jørgensdatter havde 5 søn-

ner og 7 døtre. »Om de havde flere må de være bortdøde i deres ungdom«. Og et af børnene, Gustav, bevidnede overfor Maribo byting, at der havde været 12 sødskende.³¹ Deres rækkefølge kan ikke fuldstændigt bevises, men forskellige ræsonnementer fører til, at nedenstående sekvens kan anses for overvejende sandsynlig.³²

9 (ba) *Christine Greve* f ca 1693, bg 23. 6. 1721 Nysted. Gift 29. 5. 1713 Halsted s.³³

Jacob Flindt f ca 1684 Nykøbing F., bg 28. 1. 1758 Våbensted. Købmand Nysted, Commerceråd og Godsejer.

Jacob Flindt, der blev borger i Nysted 1712, blev med tiden en af byens rigeste mænd. Han købte i 1732 hovedgården Nielstrup i Våbensted s. og udnævntes 1734 til Commerceråd. Ved ham blev Christine stammoder til adelsfamilien de Flindt, der er udførligt beskrevet i litteraturen³⁴. Hun fik sine 8 børn i løbet af 8 år. Intet under at lagdes tidligt i graven.

8 børn: 38-45

10 (bB) *Jørgen Greve* f ca 1694, bg 7. 11. 1737 Våbensted. Om ham vides intet udover, at der ved hans begravelse anføres: »Jørgen Greve fra Nielstrup, 43 aar«, og at broderen Gustav, i 1751, jfr ovenfor, oplyste, at han døde som ungarl.

11 (bc) *Marie Elisabeth Greve* f ca 1695, d før 1727. Gift 24. 9. 1720 Våbensted (Nielstrup)

Tønnes Just f 13. 1. 1686 Vålse, bg 5. 10. 1757 Vestenskov. Godsforpagter Fuglsang.

Marie Elisabeth påtræffes første gang 14. 7. 1717 som fadder i Nykøbing F.³⁵ Ægteskabet blev indgået på Nielstrup, fordi denne da forpagtedes af moderen. Hendes begravelse er ikke fundet, men ægtemandens første barn af andet ægteskab døbt i Toreby i 1727.

Tønnes Just var søn af Frans Just, gårdmand i Vålse og dennes anden kone Karen Hansdatter. Han ægtede 2 gang Dorthe Catrine Dam, db 20. 5. 1703 i Udby præstegård, med hvem han fik 14 børn.

1 barn: 46

12 (bD) *Eggert Greve* f ca 1698

Om ham, der også kaldtes Eihard og Erhard Christian, oplystes på skiftet efter Peder Wiel, at han omkring 1730 skulle være rejst til Vestindien, hvor han efter rygter skulle have været bosiddende nogle år. Han er for-gæves eftersøgt i de vestindiske arkivalier.

13 (be) *Sara (Catrine) Greve* f ca 1702, bg 30. 5. 1769 Nysted. Gift 1. g ca 1721

Gregers Baltersen Maschwedel f ca 1675 Karleby, d 21. 2. 1723³⁶ Saks-købing. Sognepræst i Saks-købing. Gift 2. g 9. 3. 1731 Nysted

Ludvig Jacobsen Roys f 10. 10. 1700 Nykøb. F., bg 27. 4. 1742 Nysted Residerende kapellan i Nysted.

Den første ægtefælle, der tidligere var gift med sin forgængers enke,

Ida Margrethe Frederiksdatter Brandt, var ca 25 år ældre end Sara og de fik i det korte ægteskab ingen børn.

Ludvig Roys (Reus) var søn af feldbereder i Nykøbing F. Jacob Andersen Reus, f 1659, bg 9. 1. 1713 og hustru Bodil Jensdatter Duesen, d 28. 2. 1715.

5 børn af 2 ægteskab: 47-51

- 14 (bf) *Søster Greve* f 1703, bg 3. 5. 1764 Våbensted. Gift 30. 5. 1724 Nysted
Adolf Mateus Rattgen f ? Lybæk, bg 28. 5. 1760 Nysted. Købmand i Nysted.

Adolf Rattgen fik borgerskab i Nysted i 1720. Han var en af de rigere købmænd i byen og var konsumptionsforvalter 1749.

Søster havde i sin enkestand tilhold hos familien på Nielstrup. Hun efterlod 85 Rdl til sine arvinger³⁷.

13 børn: 52-64

- 15 (bG) *Gustav Vilhelm Greve* f 1705, bg 12. 5. 1775 Våbensted. Skipper i Nysted, degn i Våbensted. Gift 1. g 9. 1. 1733 Nysted

Else Nielsdatter Cariis f ca 1710, d 30. 3. 1769 Våbensted. Gift 2. g

Judith Pedersdatter Riis f ca 1711 Nysted, d 13. 4. 1795 Våbensted

Gustav fik i 1733 borgerskab til søfart i Nysted³⁸, men i 1752 foretog han et brat skifte til skoleholder i Våbensted, hvor han i 1765 blev degn.³⁹

Det har jo nok ikke været uden forbindelse med svogerskabet til herskabet på Nielstrup.

Hans første kone var søster til nr 18 Abigael Greves første mand. I skiftet efter Else Cariis nævnes broderens børn som arvinger.⁴⁰

Den anden hustru, førhen gift med degn i Våbensted Niels Rasmussen Ambeck, d 1765, var datter af byfoged i Nysted Peiter Riis, d 1726, og Anne Catrine Norman.

Der var ingen børn i de to ægteskaber og skiftet efter Gustav Vilhelm giver en oversigt over sødskendeflokken Greve, der omend meget ufuldstændig, giver visse ellers ukendte oplysninger.⁴¹

- 16 (bh) (*Anne Margrethe Greve* f 28. 8. 1707 Halsted s. bg 11. 10. 1742 Maribo Gift 1. g 14. 11. 1727 Nysted

Mogens Pedersen f ? bg 3. 6. 1736 Nysted. Byskriver i Nysted. Gift 2. g 16. 9. 1738 Nysted

Søren Reimer f 1703 Maribo, bg 15. 12. 1780 sstds.

Ved dåben, der er den eneste af Greve-børnenes, som kan dokumenteres ved en kirkebogsindførsel, fik hun navnet Margrethe, men kaldtes senere også Anne.

Hendes første mand, hvis herkomst er ukendt, blev byskriver i Nysted i 1726 og blev 14. 5. 1728 tillige birkeskriver i Søholt Birk. I 1731 var der kollekt for ham i anledning af ildsvåde.

Om den anden mand, byskriver Søren Reimer, henvises til Ph. T 1976 p 56.

4 børn af 1. ægteskab og 2 børn af 2. ægteskab: 65-70

- 17 (bI) *Axel Greve* f 12. 4. 1709 Halsted s. bg 21. 4. 1760 sstds. Købmand i Nysted Gift 1. g før 1740

Anne Kirstine ? f ?, bg 4. 1. 1745 Nysted. Gift 2. g 7. 7. 1745 Våbensted

Sophie Amalie Lihme f 15. 3. 1728 Nysted, bg 20. 10. 1749 sstds. Gift 3. g 22. 7. 1750 Nebbelunde

Ellen Marie Ferslew f ca 1723 Nebbelunde, bg 28. 9. 1799 Falkerslev.

Axel fik borgerskab som købmand i Nysted i 1738. Han betalte i 1743 ikke mere end 11 Rd i skat og hørte således ikke til blandt storkøbmændene.⁴²

Hans første hustru fulde navn er ukendt. Hun optræder som fadder 25. 3. 1744 i Nysted som »Anne Kirstine, Axel Greves«.

Hans anden hustru var datter af købmand i Nysted, Rasmus Lihme (søn af Christian Rasmussen Lihme, Nakskov, se nr. 8) og Bodil Cathrine Tilsen. Hun boede før ægteskabet hos sin moders kusine, Bodil Birgitte Monrad, gift med Jacob Flindt (2 ægteskab) på Nielstrup (se nr 9), hvor hun formentlig har lært Axel Greve at kende.

Den tredje kone var datter af sognepræst i Nebbelunde Jens Pedersen Ferslew og Cecilie Pedersdatter Bøgvad⁴³. Hun ægtede 2. gang 4. 9. 1761 Nysted købmand Niels Hoff, som ca 1780 flyttede til Falkerslev, hvor hun døde.

1 barn af 1., 1 barn af 2., 3 børn af 3. ægteskab: (71-75)

- 18 (bJ) *Abigael Greve* f okt 1711 Halsted, bg 24. 2. 1763 Våbensted. Gift 1. gang 13. 3. 1742 Nysted

Herman Nielsen Cariis f ?, bg 15. 2. 1747 Nysted⁴⁴. Skomager i Nysted. Gift 2. gang 27. 1. 1751 Nysted

Hans Langsted Snedker Skoleholder i Hillested.

Skomager Cariis var tidligere (20. 4. 1736) gift i Nykøbing F. med Anne Kirstine Hansdatter Møller⁴⁵, bg aug 1741 Nysted, med hvem han havde 3 børn.

Om Abigaels anden mand vides meget lidt. I 1751 angives ægteparret at bo i Rødby²⁴, hvorefter Hans Langsted blev skoleholder i Hillested til 1754⁴⁶, hvor han dog ikke er begravet.

3 børn af 1., 2 børn af 2. ægteskab: (76-80)

- 19 (bK) *Christen Greve* db 10. 12. 1714 Hillested, d ? Klokker (?) i Norge.

På skiftet efter broderen Gustav Vilhelm (nr 15) oplyses, at Christen »skal være kl. i en norsk købstad« og også i 1751 oplyste Gustav, at Christen er boende i Norge²⁴. Han er forgæves efterlyst i Norsk Slegt-historisk Tidsskrift.

20 (bl) *Dortbe Sophie Greve* f 1716 Halsted, bg 15. 4. 1744 Nysted. Gift 7. 11. 1738 Nysted

Hans Jochumsen Crummelin f 23. 11. 1694 Nysted, bg 12. 10. 1752 sstds. Skipper i Nysted.

Hans Crummelin blev 2. gang gift 7. 11. 1747 Nysted med Else Dortea Andersdatter Bertelsen. Hun gift igen 12. 9. 1753 Nysted med købmand Jochum Ratgen (se nr. 54).

3 børn: 81-83

B Børn af Peder Jørgensen Wiel (nr 3) og Øllegaard Munch (21-22)

21 (Ca) *Abel Cathrine Wiel* f 1716, bg 17. 10 1742 Kbhvn (Holmens)

22 (Cb) *Elisabeth Wiel* f 1719, bg 24. 8 1742 Kbhvn (Holmens)

Faderen gjorde i 1736 indskud i Den almindelige Enkekasse for denne datter, som jo imidlertid ligesom søsteren døde i ungdoms vår.⁴⁷

C Børn af Abigael Jørgensdatter Wiel (nr 5) og Mads Jens Kolding (nr 23-28)

23 (ea) *Bodil Marie Kolding* db 27. 3. 1705 Nykøb. F., d 19. 4. 1766 Stokkemarke⁴⁸. Gift 1 gang 30. 1. 1725 Nykøb. F.

Rasmus Henriksen Lund f 8. 10. 1681 Kbhvn, d juni 1727 Halsted. Sognepræst i Halsted. Gift 2 gang 27. 6. 1729 Nysted

Jacob Rahr f ? bg 13. 4. 1731 Nysted. Tolder og Kirkeværge i Nysted. Gift 3 gang 23. 2. 1741

Peder Jensen Blicher f 11. 2. 1683 Bælum, d 10. 6. 1746 Stokkemarke. Sognepræst i Stokkemarke.

Bodils første ægtemand, der var søn af Geheimeregistrator Henrik Lund, Kbhvn og NN Rasmusdatter, blev præst i Halsted 1708. Han var gift 1 gang 7. 8. 1708 Odense (Skt Knud) med Anna Christiansdatter Luja, d 1713 Halsted og 2 gang 16. 3. 1714 Halsted Dorothea Herforth fra København. Han betegnes som »en lærd filosof, lykkelig poet, men i høj grad forkælet, således at han kørte i karet med dyner i hen at betjene syge, selv i nærheden; slæbte alle dage på et fortrædeligt sindelag og et besværet legeme.« Den 22-årige enkes sorg har nok været behersket.

Hendes næste mand var også gift før, nemlig 6. 7. 1707 i Nysted med Johanne Winter, d 1726 Nysted, enke efter amtsfuldmægtig J. J. Desington.

Peder Jensen Blicher, sognepræst i Stokkemarke 1715, var søn af sognepræst i Bælum Jens Nielsen Horsens og Maren Pedersdatter. Han var først gift med forgængerens enke Kirstine Margrethe Hansdatter Halsen, d 1738. Han betegnes som »lærd og streng; for sit excellente hovede og gaver havde han vist ventet at bære en af de bedste bispehætter.«⁴⁹

4 børn af 3. ægteskab: 84-87

- 24 (eb) *Cecilie Dorthea Kolding* db 27. 4. 1706 Nykøb. F., bg 16. 12. 1757 Saxkøbing. Gift 18. 7. 1755 Stokkemærke
Jochum Blich, db 1. 4. 1701 Nakskov, bg 3. 2. 1766 Saxkb.
 Købmand i Nakskov og Saxkøbing, se PhT 1977 s. 38 Ægteskabet blev indgået i Stokkemærke, fordi Cecilie, der var 49 år da hun blev gift, opholdt sig hos søsteren Bodil Marie (nr. 23) dersteds.²⁴ Ingen børn i ægteskabet.
- 25 (eC) *Jens Madsen Kolding*, db 7. 10. 1707 Nykøb. F. bg 1. 5. 1710.
- 26 (ed) *Elisabeth Christine Kolding*, (Collin) db 15. 3. 1709 Nykøbing F. bg 28. 1. 1751 Toreby⁵⁰ Gift 9. 10. 1732 Nykøbing F.
Vilhelm Kaalund f ca 1692, bg 17. 5. 1760 Toreby. Amtsfuldm. Nykøbing F., færgemand i Sundby, Toreby s.
 Ægtemanden, der var søn af sognepræst i Jersie Jens Jensen Kaalund, d 1721, og Elisabeth Marie Eggers, kom til Nykøbing som fuldmægtig hos amtmanden. Brylluppet stod på Nykøbing Slot. 1737 kom det ejendommelige stillingsskifte til færgemand. Han ægtede 9. 5. 1755 sin anden hustru, Barbara Catrine Hackenberg af Toreby, bg Toreby 3. 8. 1760.⁵¹
 7 børn: 88-94
- 27 (eE) *Jørgen Madsen Kolding* db 31. 3. 1711 Nykøbing F. bg 6. 11. 1714 sstds
- 28 (eF) *Jens Madsen Kolding* db 18. 5. 1713 Nykøb. F. bg 13. 3 1721 sstds.
 Han »druknede paa stranden i en vaage, idet han kørte paa pikslæde med en anden dreng.«

*D Børn af Georgia Jørgensdatter Wiel (nr 8) og Christen Lihme (29-37)*⁵²

- 29 (hA) *Jørgen Lihme* db 9. 8. 1712 Nakskov, bg 26. 9. 1718 sstds
- 30 (hB) *Peder Lihme* db 14. 9. 1713 Nakskov, bg 20. 9. 1713 sstds
- 31 (hc) *Anne Birgitte Lihme* db 10. 9. 1714 Nakskov, bg 2. 2. 1789 Køge. Gift 28. 7. 1752 Kbhvn (Holmens)
Jens Faber db 12. 10. 1720 Lemvig, bg 1. 8. 1803 Køge.⁵³
 Magasinforvalter på Holmen, senere pensionist i Køge.
 Ifølge skiftet efter Peder Wiel²⁴ lånte Anne Birgitte i 1749 sin morbroder 100 Rd. En obligation, der var underskrevet i overværelse af Jens Faber, anmeldtes i boet. Anne Birgittes formynder var på skiftet i 1751 professor Hans Peter Anchersen, gift med Catrine Wiel (d 1762), datter af Mads Jensen Wiel, Norge. På formynderens vegne optrådte fuldmægtig Jens Faber. Det var vel så ved den lejlighed, at de to unge mødte hinanden.
 Jens Faber var søn af degn i Bjergby-Mygdal Jacob Faber og Pernille Pedersdatter Wandborg.
 Ingen børn
- 32 (hd) *Elisabeth Dorthea Lihme* db 1. 1. 1716 Nakskov bg 14. 2. 1716 sstds

- 33 (hE) *Johannes Lihme* db 14. 5. 1717 Nakskov, d ?
Ved skiftet efter Jens Faber⁵³ angives han død ugift som sømand.
- 34 (hF) *Jørgen Lihme* db 29. 1. 1719 Nakskov, bg 18. 4. 1720 sstds
- 35 (hg) *Dorothea Lihme* db 11. 5. 1720 Nakskov, bg 31. 5. 1740 sstds
- 36 (hH) *Jørgen Lihme* db 17. 9. 1721 Nakskov, d 4. 4. 1748 Kbhvn.
Student fra Nakskov, cand. phil. Kbhvns Universitet 1742. Boede ved sin død på Walkendorffs Collegium.
- 37 (hI) *Peder Lihme* db 3. 4. 1724 Nakskov, bg 16. 11. 1724 sstds.

3. Generation

A Børn af Christine Greve (nr 9) og Jacob Flindt (38-45)

- 38 (baA) *Henrich Flindt* db 3. 9. 1713 Nysted, bg 24. 12. 1714 sstds.
- 39 (baB) *Casper Flindt* db 7. 10. 1714 Nysted, bg 14. 1. 1715 sstds.
- 40 (bac) *Anne Flindt* db 6. 10. 1715 Nysted, bg 1. 4. 1716 sstds.
- 41 (baD) *Henrich Flindt* db 18. 10. 1716 Nysted, bg 15. 1. 1717 sstds.
- 42 (baE) *Henrich Flindt* f 22. 2. 1718 Nysted, d 28. 2. 1790 Våbensted.
Om hans to ægtefæller og 7 børn henvises til PhT 1958 p 87 og Danmarks Adelsårbog 1955
- 43 (baf) *Anne Flindt* db 5. 3. 1719 Nysted, bg 30. 11. 1754 Slemminge.
Om hendes tre ægtefæller henvises til PhT 1958 p 87-88 og om hendes 7 børn af 2. ægteskab til PhT 1976 p 59-60
- 44 (bag) *Anna Cathrine Flindt* db 8. 3. 1720 Nysted, bg 19. 2. 1721 sstds
- 45 (baH) *Casper Flindt* db 14. 5. 1721 Nysted, bg 28. 12. 1721 sstds.

B Barn af Marie Elisabeth Greve (nr 11) og Tønnes Just (46)

- 46 (bcA) *Georg Frederik Just* f ca 1725, d ca 1746
Denne knægt, hvis fødested er ukendt, forhyredes 23. 1. 1743 som skibsdreng på Det Ostindiske Kompagnis skib »Dronningen af Danmark« for en rejse til Kina. To år efter hyredes han igen til samme skib, denne gang som matros, for et togt til Trankebar og Kanton.⁵⁴ Skibet gik imidlertid under med mand og mus i 1746, altså formentlig på tilbagerejsen.⁵⁵ Hans sørgelige skæbne bevidnes i skiftet efter Peder Wiel.²⁴

C Børn af Sara Greve (nr 13) og Ludvig Jacobsen Roys (47-51)

- 47 (bea) *Bodil Christine Roys* db 11. 9. 1732 Nysted, bg 18. 2. 1763 sstds. Gift 30. 9. 1761 Nysted.
Peder Ferslew db 1. 7. 1732 Nebbelunde, d 13. 11. 1799 Nysted. Købmand i Nysted.
Han var søn af sognepræst i Nebbelunde Jens Peder Ferslew og Cecilie

Pedersdatter Bøgvad og derved broder til Axel Greves 3. hustru, se nr. 17.

Et barn i ægteskabet⁵⁶

48 (beB) *Lauris Gregers Roys* db 25. 2. 1735 Nysted, bg 5. 2. 1737 sstds.

49 (bec) *Anne Marie Roys* f 11. 11. 1737 Nysted, d 25. 2. 1779 Kristiana. Gift 23. 11. 1770 Kbhvn⁵⁷

Nikolaj Nielsen Lumboltz f 19. 9. 1729 Kbhvn, d 25. 2. 1779 Kristiana
Residerende kapellan Frederiksborg Slotskirke

Om ham og de fire børn henvises til PhT 1924 p 219-21

50 (beD) *Jacob Roys* (Rejs, Reus, Røjs) db 3. 3. 1738 Nysted, bg 14. 7. 1817 Radsted s. Fæstemøller Radsted (Krænkerup gods). Gift 1 gang 1766 Radsted⁵⁸

Cathrine Marie, Salig Hassenfeldts, d inden 1768 Radsted. Gift 2 gang 1768 Radsted⁵⁸

Else Pedersdatter f ca 1722, d jan 1793 Radsted.⁵⁹ Gift 3 gang før 1801

Elisabeth Marie Geding Lykkersen f ca 1750, d 2. 7. 1828 Radsted⁶⁰

Jacob Roys var købmandskarl, da han i 1766 ægtede enken efter møller Hassenfeldt i Radsted og overtog fæstet under Krænkerup. Cathrine Marie døde snart efter og Jacob ægtede så enken efter forvalter Christian Frederik Frigast på Krænkerup (d 1756). Om den tredje hustru vides kun lidet. I Holms samlinger (LAS) nævnes det, at Jacob Roys den 14. 2. 1793 ægtede enkemadam Marie Elisabeth Olsen i præstegården i Tårs (Musse hrd.). Det bekræftes dog ikke af kirkebogen og Holm angiver ikke sin kilde.

Møller Roys havde ikke børn i sine ægteskaber med de tre ældre enker. Der er ikke skifte efter ham.

51 (beE) *Otto Frederik Roys* db 9. 9. 1741 Nysted, bg 7. 6. 1746 sstds.

D Børn af Søster Greve (nr 14) og Adolf Matheus Rattgen (52-64)

52 (bfA) *Casper Rattgen* f 12. 1. 1725 Nysted, bg 12. 3. 1762 sstds. Købmand i Nysted. Gift 25. 9. 1753 Nykøbing F.

Inger Cathrine Nielsdatter

Casper erhvervede borgerskab som købmand i Nysted i 1752. Hustruen var datter af købmand Niels Jensen sstds. (1701-1171) og hustru Anna Siøe. Hun ægtede 2 gang, 28. 2. 1766 i Saksøbing den derværende byfoged Knud Møller f ca 1733 Larvik, d 8. 5. 1790 Kbhvn (Holmens). Ved forseglingen vidste husværtten ikke, om hustruen levede eller ikke. 6 børn⁶¹

53 (bfb) *Christine Rattgen* f 2. 5. 1726 Nysted, bg 30. 5. 1768 V. Ulslev. Gift 1 gang 4. 11. 1748 Nysted

Niels Pedersen Tow f 1704, bg 22. 5. 1754 Vester Ulslev. Degn i V. Ulslev
Gift 2 gang 18. 9. 1754 V. Ulslev

- Morten Svendsen Bager* f 1723, bg 1. 6. 1804 V. Ulslev. Degn i V. Ulslev
4 børn af 1 ægteskab, 5 børn af andet⁶².
- 54 (bfC) *Jochum Rattgen* f 26. 9. 1727 Nysted, bg 20. 5. 1761 sstds. Købmand i Nysted. Gift 5. 9. 1753 Nysted
Else Dorthea Andersdatter Bertelsen f ca 1720, bg 25. 1. 1800 i Saksøbing.
Jochum fik borgerskab i Nysted 1753. Samme år led han skade på søen og fik 28. 12. 1753 kgl. bevilling til i den anledning at ombære en kollekt.⁶³ Hustruen var tidligere gift med skipper Hans Crummelin (se nr, 20) og hun ægtede 3 gang, 6. 4. 1764, i Toreby, birkedommer Christen Kølle, Nielstrup og Berritsgård birk, f ca 1709, bg 17. 12. 1772 i Saksøbing.
1 barn⁶⁴
- 55 (bfD) *Jacob Rattgen* db 11. 10. 1728 Nysted
Hans skæbne er ukendt.⁶⁵ Han levede ved skiftet efter moderen i 1764³⁷, men ikke i 1804 ved skiftet efter Jørgen Holst, se nr 60.
- 56 (bfE) *Johan Edvard Rattgen* db 23. 5. 1730 Nysted, bg 16. 11. 1731 sstds.
- 57 (bfF) *Herman Vilhelm Rattgen* f 4. 11. 1731 Nysted, bg 20. 1. 1732 sstds.
- 58 (bfg) *Anne Lisbeth Rattgen* db 6. 3. 1732 Nysted, d 21. 10. 1737 sstds.
- 59 (bfH) *Johan Edvard Rattgen* db 28. 7. 1734 Nysted Gift nov 1767 Kbhvn.
(Nicola)⁶⁶
Inger Fristrup
Ved kopulationspengenes betaling betegnedes Johan Edvard som commissionær, ved et barns dåb i 1776 som arbejder ved Blåtårn og i 1787 (Farvergade 39) som kgl. Materielkusk. Hans død inden 1804 er ikke fundet. I skiftet efter Jørgen Holst (se nr 60) betegnes han som død og efterladende sig to drengebørn.⁶⁷ »Var ved Kongens tømmerplads, København«. Mindst 2 børn
- 60 (bfi) *Bodil Kirstine Rattgen* f 8. 1. 1736 Nysted, bg 6. 12. 1793 Vejby. Gift 16. 3. 1764 Kbhvn (Holmens)
Jørgen Holst f 1724 Fjeldstrup s., bg 15. 12. 1803 Vejby
Sognepræst i Blistrup og Vejby sogne, Frederiksborg A.
Ægtemanden, der var søn af Jørgen Holst og Elisa Torring af Sillerup, blev 1763 præst i Blistrup og i 1792 præst i Vejby. »Havde en god lov paa sig«. Ægtefællerne oprettede i 1770 et gensidigt testamente.⁶⁸ Der var derfor intet skifte ved Bodil Kirstines død, men da enkemanden afded i 1803, nævntes førstafdødes arvinger, omend ufuldstændigt, i skiftet.⁶⁹
Ingen børn
- 61 (bfj) *Peder Bøgvad Rattgen* f 17. 10. 1737 Nysted,⁹⁴ bg 4. 6. 1810 Allerslev s. Gift 1 gang 22. 2. 1765 Ø. Egesborg
Kirsten Truelsdatter f ca 1734, bg 17. 8. 1781 Ø. Egesborg. Gift 2 gang 1781 Ø. Egesborg⁷⁰

Margrethe Larsdatter f ca 1745, d 5. 9. 1825 Allerslev.

I 1787 var Peder snedker på godset Liljendal i Øster Egesborg sogn, Præstø amt. Hans første kone var fra landsbyen Skovhuse i nævnte sogn. I 1801 var han flyttet til nabosognet Allerslev, hvor han ernærede sig som jordløs husmand og snedker. I forhold til sine søskende bevægede Peder sig ned ad den sociale rangstige. Hans anden kone var fra Vordingborg. Hun giftede sig 2. gang med hjulmand Andreas Peder Lundstrøm (8. 11. 1810 Allerslev).

4 børn af 1. ægteskab.

62 (bfk) *Anna Lisbeth Rattgen* f 18. 9. 1739 Nysted

Hun levede i 1764 ved moderens død,³⁷ men ikke ved svogeren Jørgen Holsts skifte⁶⁹ i 1804. Hendes skæbne er ukendt.⁷¹

63 (bfL) *Herman Kristian Rattgen* f 18. 12. 1740 Nysted, bg 4. 1. 1741 sstds.

64 (bfm) *Karen Lærche Rattgen*⁹⁴ f 11. 1. 1744 Nysted, d 1776⁷² Godsted s. Gift 1 gang 18. 4. 1766 Nysted

Niels Jochumsen f ? d april 1772 Godsted s.⁷³

Skytte på Søholt, senere fæster af Ålevadsgård, Godsted s.. Gift 2 gang 1772

Lars Jensen f ca 1748, d 9. 11. 1831 Godsted. Gårdmand, Ålevadsgården.

Oplysningerne om familien er så sparsomme, fordi kirkebogen for Godsted sogn ikke er bevaret før 1791.

3 børn af 1 ægteskab, et barn af andet.⁷⁴

E Børn af Margrethe Greve (nr 16) og Mogens Pedersen (65-68)

65 (bha) *Anne Marlene Mogensdatter* f 28. 9. 1728 Nysted

Ved skiftet efter Peder Wiel (nr 37) i 1751 oplystes det, at »Anne Magdalene Reimer« var i live. Det er dog næppe rigtigt, da nr. 69 synes opkaldt efter hende (og nr. 66), jfr. også note 75.

66 (bhb) *Maren Kirstine Mogensdatter* f 17. 1. 1731 Nysted

Senere skæbne ukendt

67 (bhC) *Henning Ulrich Mogensen* f 23. 7. 1732 Nysted

Senere skæbne ukendt

68 (bhD) *Peder Mogensen*, db 19. 11. 1734 Nysted, bg 24. 3. 1741 Maribo⁷⁵

Han druknede i en brønd.

F Børn af Margrethe Greve (nr. 16) og Søren Reimer⁷⁶ (69-70)

69 (bhe) *Magdalene Kirstine Reimer* db 19. 2. 1740 Maribo, d 1770.

Ugift

70 (bhF) *Mogens Pedersen Reimer* db 25. 3. 1742 Maribo, bg 22. 9. 1746 sstds.

G Barn af Axel Greve (nr 17) og Anne Kirstine ? (71)⁷⁷

71 (bia) *Anne Greve* f 4. 8. 1740 Nysted, bg 17. 8. 1740 sstds.

*H Barn af Axel Greve (nr 17) og Sophie Amalie Libme (72)*⁷⁸

72 (biB) *Casper Greve* f 3. 7. 1746 Nysted, d 5 år gl. sstds.⁷⁹

I Børn af Axel Greve (nr 17) og Ellen Marie Ferslew (73-75)

73 (biC) *Jens Ferslew Greve* db 25. 1. 1752 Nysted, bg 19. 12. 1760 sstds.

74 (biD) *Casper Greve* f 8. 1. 1755 Nysted, bg 23. 9. 1816 Sørbymagle. Missionær i Grønland, sognepræst i Sørbymagle. Gift 1 gang 26. 7. 1780 Sakskøbing
Else Christine Verloes db 19. 9. 1755 V. Ulslev, d 21. 9. 1782 Claushavn
Gift 2 gang 14. 12. 1785 Claushavn

Bodil Jensdatter Mørk f ca 1761 Claushavn, d efter 1816⁸⁰

Casper Greve, der var student fra Nykøbing F. 1775, blev efter sin teologiske embedseksamen ordineret til præst i Claushavn 16. 6. 1780. I 1788 blev han præst i Jakobshavn og 19. 8. 1791 sognepræst i Sørbymagle.

Hans første hustru var datter af Sognepræst i V. Ulslev Cort Jørgen Pedersen Werloes (1709-68) og Anne Marie Olsdatter, d 1792. Hun blev som den første begravet på Claushavns kirkegård.

Den anden hustru var datter af kateket Jens Pedersen Mørk, Claushavn (ca 1721-80) og blandingen Magdalene (ca 1731-96)

1 barn af 1. ægteskab og 6 af 2. ægteskab⁸¹

75 (biE) *Peder Ferslew Greve* f 6. 7. 1757 Nysted, bg 19. 2. 1760 sstds.

Drengens navn er ikke nævnt hverken ved dåb eller begravelse, men i F. V. Christonjes sedler (LAS) anføres han som nævnt.

J Børn af Abigael Greve (nr 18) og Herman Nielsen Cariis (76-78)

76 (bja) *Anna Kirstine Hermansdatter* f 2. 11. 1742 Nysted

Senere skæbne ukendt⁸²

77 (bjB) *Niels Hermansen* f 20. 5. 1745 Nysted, d før 1769.⁸³ Skæbne ukendt.

78 (bjC) *Jacob Flindt Hermansen*, kaldet Langsted,⁸⁴ f 3. 5. 1747 Nysted. Trolovet 5. 8. 1772 Våbensted (vielsen ikke indført)

Anna Else Jørgensdatter f ca. 1739, d 13. 4. Radsted⁸⁵

Bosat, formentlig som bonde, i Lejrurp, Våbensted s.

Hustruen var enke efter Mads Spurre i Lejrurp (d 1772).

1 barn⁸⁶

K Børn af Abigael Greve (nr 18) og Hans Langsted (79-80)

79 (bjD) *Preben Langsted* Kun kendt fra skiftet efter moderen.

80 (bje) *NN Hansdatter* bg 16. 2. 1754 Våbensted

Denne datter, hvis navn ikke angives ved begravelsen, ses ikke døbt i Våbensted eller Nysted; hun er muligvis født i Rødby mellem 1751 og 1753.

L Børn af Dorte Sophie Greve (nr 20) og Hans Crummelin (81-83)

81 (blA) *Jochum Crummelin* f 27. 6. 1739 Nysted

I skiftet efter Peder Wiel (nr 3) i nov. 1751 angives han at være i live, men hans skæbne er ukendt.

82 (blb) *Inger Crummelin* f 27. 6. 1740 Nysted, d juli 1814⁸⁷. Gift 28. 1. 1774 Sandby s. Præstø A.

Frederik Christian Brennicke db 14. 4. 1751 Nakskov, bg 18. 10 1802 Blistrup s. Frederiksborg A.⁸⁸

Møller i Mogenstrup, Degn og skolelærer i Blistrup. Vielsen fandt sted i Sandby præstgård, hvor bruden betegnes som værende af præstens, Hans Sidelmans, slægt (moderens halvfætter).

Brugdommen var søn af overmåler, kram- og kornhandler og vicerådmand og vejermester i Nakskov Andreas Hansen Brennicke (1709-54) og Frederika Louise Rodriguez. Var ved ægteskabets indgåelse møller i Mogenstrup, Præstø A. og i 1787 skoleholder i Blistrup. I 1801 kaldtes han til degn samme sted.

2 børn⁸⁹

83 (blc) *Anne Kirstine Crummelin* f 23. 3. 1744 Nysted, d 22. 7. 1801 Vejby. Gift 19. 1. 1744 Køge

Christen Rasmussen Lihme f 28. 3. 1731 Nysted, d 2. 8. 1784 til søs.

Skibskaptajn fra København.

Ægtemanden var søn af købmand Rasmus Lihme, Nysted (1702-36) - og dermed sønnesøn af den Christen Lihme, der i 2. ægteskab var gift med nr 8 og broder til nr 17 Axel Greves 2. hustru - og Bodil Cathrine Tilsen (1706-37).⁹⁰ Han døde ombord på handelsskibet »Grev Schimmelmann« på en rejse til Guinea i 1784. Enken modtog pension fra Enkekassen fra 3. 8. s. å. og tog ophold i Blistrup s., hvor hun i 1787 boede hos sin kusine Bodil Kirstine Rattgen (nr 60), der var gift med sognepræsten sammesteds Jørgen Holst. Hendes søster Inger (nr 82) boede i huset ved siden af præstegården.

2 børn⁹¹

M Børn af Bodil Marie Kolding (23) og Peder Blicher (84-87)

84 (eaA) *Rasmus Jacob Blicher* db 6. 11. 1741 i Stokkemark⁹²

Var ved skiftet efter moderen i 1766 »på en længere rejse«.

85 (eaB) *Jens Mathias Blicher* f 9. 7. 1743 Stokkemark, bg 30. 11 1786 Søllerød. Gift 19. 10. 1774 Ålborg (Budolfi)

Cathrine Elisabeth Thestrup db 10. 10. 1750 Ålborg (Budolfi) d 23. 5. 1809 i Søllerød.

Han blev student fra Nykøbing og Kinapræst i 1771. I 1774 kaldtes han til sognepræst i Søllerød og i 1784 tillige til Hørsholm. Hustruen var dat-

ter af rektor i Alborg, magister Georg F. Olsen Thestrup af Dannemare og Anne Elisabeth Michaelsen
10 børn

86 (eac) *Christine Margareta Blicher* db 28. 12. 1744 Stokkemark, bg 24. 9. 1755 sstds.

87 (eaD) *Didrik Nikolaj Blicher* f 10. 5. 1746 Stokkemark, d 27. 6. 1746 Maribo Gift 10. 5. 1782

Mette Poulsdatter f 31. 12. 1751 i Seest, d 28. 4. 1826 Chr.havn
Student Nykøbing 1765, sognepræst Gundslev 1781, provst Falsters Nørre Hrd. Om provst Blicher i Gundslev, der var svigerfader til N. F. S. Grundtvig, henvises iøvrigt til den righoldige litteratur.
6 børn

N Børn af Elisabeth Christine Colding (26) og Vilhelm Kaalund (88-94)

88 (eda) *Else Marie Kaalund* db 24. 4. 1733 Nyk. F. d 1780⁹³. Gift 8. 12. 1758 Stokkemark

Rasmus Olsen f ca 1724, d efter 1803.

Forpagter af Bandholmgård og Ulriksdal.

Ægtemanden, der var søn af købmand Ole Rasmussen, Saksjøbing, og Anna Larsdatter Wedbye, var tidligere gift med Margrethe Jacobsdatter Bay (1717-1758). Før 1760 forpagtede han Bandholmgård og senere Ulriksdal (Engestofte). Han gik fallit i 1767. Hans dødstidspunkt er ukendt.

Mindst 2 børn

89 (edb) *Abigaël Marie Kaalund* db 9. 5. 1735 Nyk. F. bg 10. 4. 1737 sstds.

90 (edC) *Jens Bartolomæus Kaalund* db 4. 8. 1736 Nyk. F. bg 13. 4. 1737 sstds.

91 (edd) *Sophie Amalie Kaalund* db 8. 6. 1739 Toreby

Hun levede i 1760, da hun opholdt sig hos sin søster Else Marie på Ulriksdal.⁹⁴ Hendes senere skæbne er ukendt.

92 (edE) *Mathias Kaalund* f dec. 1742 Toreby, bg 16. 2. 1743 sstds.

93 (edF) *Jens Mathias Kaalund* db 3. 7. 1746 Toreby, bg 24. 11. 1752 sstds.

94 (edG) *Hans Peter Kaalund* db 24. 1. 1749 Toreby

Formentlig død som spæd (lakune i Toreby Kb 1746-50).

Den eneste, der ikke har kunnet placeres i 3. generation, er Hanne Rattgen, der i 1787 som niårig boede hos nr 60 Bodil Holst i Blistrup som hendes broderdatter. Hun forsvinder spørløst fra sognet. Måske var hun datter af nr 55 Jacob Rattgen, hvis skæbne er ukendt.

I 4. generation var der mindst 69 efterkommere med navne som Flindt, Lumholz, Rattgen, Brennicke, Lihme, Blicher og Olsen, af hvem descendenter utvivlsomt endnu lever.

Noter, kilder og henvisninger

1. Bg 19. 8. 1652 København (Nicolai K.), Persh. T. 1880, 220 nr. 21.
2. Anne Nielsdatter var datter af købmand i København Niels Aagesen og hustru Dorteia Altelwelt, Persh. T. 1897, 73. Gift 2. gang 1653 i Stege med Gert Rasmussen Træskomager (ca. 1623-65), med hvem hun fik 6 børn, der kaldte sig Treschow. Derved blev hun stammoder til den norske slægt Treschow og den danske adelslægt af samme navn. Gift 3. gang 1666 i Stege med rådmænd Peder Andersen Hegelund (d. 1688), med hvem hun ikke havde børn.
3. Persh. T. 1881, 79 og 1903, 264 ff.
4. Anne Jensdatter var gift 1. gang 1663 med Anders Olufsen (d. 1668), med hvem hun havde tvillingerne Giort Andersen Træskomager og Peder Andersen Hegelund, opkaldt efter de to stiftorfædre. Gift 2. gang 1669 i Stege med kapellan Poul Olufsen Haarlov (d. 1706), med hvem hun fik 6 børn.
5. I den generationsvis opstillede efterslægtstavle er anvendt det af civiling. B. V. Adersens i Persh. T. 1981, 169-70 anbefalede litreringsystem, der entydigt angiver efterkommernes placering i forh. til stamfaderen og til hverandre. De har desuden et løbenummer.
6. Jfr også S. H. Finne-Grøn: »Familierne Treschow og Wiel« i Norsk Tidsskrift for Genealogi, Personalhistorie, Biografi og Litteraturhistorie I, 1903, 188-206.
7. Ikke i Saksbk. som anført af Finne-Grøn i op. cit. note 5.
8. Finne-Grøn mener i op. cit., at navnet kan hidrøre fra Vejle, fordi Mads Jensen undertiden underskrev sig Weil eller Weyle.
9. Nakskov skifteprot. 1687-90, 31 ff.
10. Se f. eks. S. V. Wiberg: »Alm. dansk Præstehistorie« (1870) ad farbroderen, provst Laurits Mortensen Widsted og Mogens Holch: »K. Ø. Holch« (1985), 42.
11. Nakskov Skifteprot. 1687-90, 234 ff.
12. Der findes faktisk i matriklen 1664 en bonde i Greve sogn, Christen Jørgensen, der kunne være studentens fader.
13. Musse Hrds. gejstl. Skifteprot. I, 355 ff.
14. Binnitsegaard hørte fra 1696 under Aarsmarke, det senere Knuthenborg. Casper Greve opkaldte sin tredje søn og sin tredje datter efter herskabet, Eggert Christoffer v. Knuth og hustru Søster Lerche. Sidstnævnte var halvkusine til Anne Jørgensdatters mormoder, Abigael Knudsdatter Lerche.
15. Smaalandske Registre 1700, 23 (RA) og Persh. T. 1928, 191.
16. Fadder for nr. 23 Bodil Marie Kolding, db 27. 3. 1705 Nykb. F.
17. V. Holms samlinger (Landsarkivet for Sjælland, LAS).
18. Desværre findes der ikke, således som man kunne have håbet, noget skifte efter Casper Greve i de ellers velbevarede skiftedokumenter fra Aalholm, Halsted og Maribo amter fra den tid.
19. Danske Kancellis Protokoller for danske ekspeditioner 1689, 3 (RA).
20. Ansøgningerne 1706-1717 findes i Embedsansøgninger til Rentekammeret 1660 - 1748, pakke W (RA).
21. Laurits Klingenberges register over kgl. resolutioner vedr. Sætaten (RA) og H. G. Garde: »Efterretninger om Sætaten« III, 134 og 348.
22. J. C. V. Hirsch: »Danske og norske officerer 1648-1814« (RA). Andreas Jensen Munch (Munck, Munk), d. 1714, var først gift med Barbara Skeffers (Schaeffer), d. 1692, derefter med Hedvig Langhaar, d. 1750. Foruden Øllegaard Catharina kendes af regimentsskriverens 10 børn sønnen Claus Munck, d. 1720, jfr Persh. T. 1926, 152, og Mette Sofie Munch, d. 1787, jfr Persh. T. 1883, 48. De øvrige er ikke søgt udforsket.
23. Sjællandske Registre (RA) 1743, 843 (28. I. 1743).
24. Sætaten, Underadmiralitetet: Skiftesager, nr. 102 (RA).
25. Nykb. Skifteprot. 1719-33, 254 ff.
26. Hun benævnes således i moderens skifte, se note 11.
27. Persh. T. 1983, 14.
28. Holms saml. (LAS). Desværre opgives kilden ikke.

29. Nakskov Skifteprot. 1728-31, 336 ff.
30. Nakskov Skifteprot. 1739-43, 580 ff.
31. Måske har der dog været en datter mere. Hun optræder som en svag skygge i tingbogen for Nykb. F. 1724, 155, hvor det hedder: »Dernæst fremstod Marcus Nielsen, kommen fra Frederikshald i Norge for at besøge sin svoger Jacob Flindt i Nysted, som havde haft hans salig møster Christine til ægte...«. Marcus Nielsen og hans forældre er forgæves efterlyst gennem «Norsk Personalhistorisk Forening».
32. Hillested kbg. begynder først 1724 og Halsted kbg. har en lakune 1708-1720, der dog delvis udfyldes af Lengnicks kirkebogsuddrag (RA).
33. Ifølge en kisteplade i Våbensted kirke stod brylluppet på Sæbyholm.
34. Lengnicks stamtavler, Adelsårbogen 1955 og Persh. T. 1958, 83, 87-88.
35. Persh. T. 1946, 58.
36. Ikke 1731 som anført i Wibergs Præstehistorie.
37. Nielstrup Skifteprot. 1754-95, 148.
38. Persh. T. 1975, 197 nr. 723.
39. Alfr. Larsen: »Lolland-Falsters Degne og Skoleholdere«, nr. 723.
40. Musse Hrds. gejstlige Skifteprot. III, 13 ff.
41. Musse Hrds. gejstlige Skifteprot. III, 97 ff.
42. Persh. T. 1981, 29 ff.
43. Hauch-Fausbøll: »Personalhist. Saml.«, 151 ff.
44. Hans formodede moder, »Niels Carii's enke« begravet Nysted maj 1737.
45. Ifølge Holms Saml. datter af skomager Hans Henrik Kristiansen Nykb. F.
46. Alfr. Larsen: »Lolland-Falsters Degne og Skoleholdere«.
47. Det må være disse to døtre, der i 1728 var hjemme i familien (brandskattemandtallet, RA).
48. Skifte i Knuthenborg skifteprot. 1756-68, 318. Se også Persh. T. 1967-68, 226.
49. S. V. Wiberg og Aage Dahls præstehistoriske samlinger (LAS).
50. Skifte afholdtes i 1755 i anledning af mandens nye ægteskab, Aalholm med fl. amters skifteprot. 1755-64, 5 ff.
51. I dette andet ægteskab var der datteren Engel Elisabeth Kirstine, f 17/7 1757 og en dødfødt søn, bg 12/4 1760. Barbara Cathrine Hackenberg var gift første gang 22/6 1753 i Nykb. F. med degn i Nykøbing Christopher Seyer.
52. Om børnene nr. 29-37 henvises også til H. Friis-Petersen: »Efterkommere af Niels Thorkildsen Lym med udeladelse af de kvindelige descendenter« (Manuskript, Århus 1932, Kgl. Bibl.)
53. Køge skifteprot. 1803-08.
54. Det ostindiske kompagnis rullebog, (RA).
55. Kay Larsen: Ostindiske personalia og data (Kgl. Bibl.).
56. Nemlig Karen Cecilia f 31/12 1762 Nysted, d 10/3 1763 sstds.
57. Københavns Kopulationspengeprotokol 1763-83, 128 (Kbhvns. Stadsarkiv).
58. Mallings vielser i danske landsogne (RA og LAS). Radsted kirkebog begynder først 1799.
59. Skifte i Krænkerup skifteprot. 1774-1815, 134. Hendes søn af første ægteskab Hans Frederik Frigast arvede sammen med Jacob Roys.
60. Skifte i Nielstrup skifteprot. 1828, 822. Jacob Roy's enke efterlod 31 rigsdaler til arvingerne, »der endnu ere aldeles ubekendte«.
61. Nemlig Anne db 30/5 1754, Dorthea Sophie f 20/10 1756, Niels Matheus bg 10/12 1756, Niels Lessøe db 11/2 1758 og Casperine Lucie f 16/5 1762. En unavngiven datter begravnes i december 1754. Det kan ikke være Anne, thi hun indsættes i testamente af 7/4 1798 af morbroderen Jens Nielsen i Nykb. F. til arving sammen med søsteren Casperine Lucie, der 12/12 1780 trolovedes i Sakskebøing med Ludvig Krogh og iøvrigt døde i Ringsted 6/9 1818.
62. Om disse 9 børn henvises til Alfr. Larsens: »Lolland-Falsters Degne og Skoleholdere«, nr. 963 og 964.
63. Holms Saml. (LAS).
64. Nemlig Adolf bg 28/5 1760 i Nysted. Dåben ikke kendt.
65. Forgæves efterlyst i »Hvem forsker hvad?«
66. Københavns Kopulationspengeprot. 1767, 78 (Kbhvns. Stadsarkiv).
67. Den ene søn, Hans Christian, db 16/6 1776 i København (Nic.). Den anden, hvis navn

- er ukendt, var iflg. skiftet efter J. Holst i 1804 i skomagerlære hos en morbroder i Jylland.
68. Holbo Herreds gejstlige skifteprot. 1770, 625.
69. Holbo Herreds gejstlige skifteprot. 1820-28, 76.
70. Trolovet 24/10 1781 i Øster Egesborg.
71. Hun er ikke identisk med den Anne Elisabeth Ratje, efter hvem der skiftes i København 1804 (Generalregistret nr. 4/55 LAS), thi denne er født 1759.
72. Søholt skifteprot. 1774-1846, 50.
73. Søholt skifteprot. 1750-1774, 692.
74. Nemlig Godske Jochumsen f 1767, Adolf Jochumsen og Kirsten Jochumsdatter (sic), begge døde før 1776, og Kirsten Larsdatter f 1773, se de i note 72 og 73 nævnte skifter.
75. Persh. T. 1976, 73 note 49. Ifølge Maribo Overformynderiprot. p. 14 nr. 18 arvede Peder Mogensens (halv)søster Malene Kirstine Reimers ca. 57 Rd efter ham. (Skprot. findes ikke) Da hans tre helsøskende ikke nævnes, er de fmlt. døde før ham.
76. Persh. T. 1976, 62.
77. Der var også to dødfødte drenge august 1742 og september 1743.
78. Desuden er dødfødt dreng juli 1748.
79. Dødsfaldet angives af H. Friis-Petersen op. cit., men fremgår ikke af kirkebogen for Nysted.
80. Enken fik bevilling til at sidde i uskiftet bo 26/11 1816, jfr. Vester Flakkebjerg Herreds gejstlige skifteprot. 1790-1827, 403. Hun er ikke fundet begravet i Sørbymagle.
81. Nemlig Cecilie db 15/5 1781 Christianshåb, bg 1/5 1782 Claushavn.
Axel db 28/9 1786 Claushavn, d 1791 efter at være styrtet ned fra fjeldet i Jacobshavn (Ostermanns uddrag af grønlandske kirkebøger, LAS)
Else Christine f ca. 1790 formentlig i Jacobshavn.
Niels Johan Hoff f 4/4 1792 i Sørbymagle, gift 27/7 1815 i København (Trin.) med Cathrine Vilhelmine Gade, f 1794. Han blev købmand i hovedstaden.
- Ellen Marie f 4/4 1792 i Sørbymagle (tvilling), d 3/7 1794.
- Jens f 28/10 1797 i Sørbymagle. Han blev guldsmed i København.
Peder f 13/12 1804 i Sørbymagle, d 1/9 1857 i Arløse, hvor han var skoleholder (Lolland-Falsters årbog 1960, 356).
82. Hun nævnes ikke i skiftet efter moderen 18/2 1763 (Nielstrup skifteprot. 1754-99, 129), men mærkeligt nok i skiftet efter fasteren Else Cariis, se note 40.
83. Han nævnes ikke i skiftet efter fasteren, se note 40.
84. Jacob Flindt Hermansden, der var opkaldt efter moderens »fine« svoger på Nielstrup, kaldtes siden Jacob Langsted efter stedfaderen, men han er altså ikke Hans Langsteds søn, således som angivet i »Lolland-Falsters Degne og Skoleholdere« under Hillested. Måske er han identisk med den i Persh. T. 1934, 98 note 5 nævnte Jacob Flindt, »hvem det ikke er lykkedes at identificere«.
85. Nielstrup skifteprot. 14/4 1821. Anna Else Jørgensdatters bo blev overdraget til hendes søn af første ægteskab Jørgen Spurre i Radsted.
86. Nemlig Abigael, db 9/3 1774 i Våbensted. Det er fascinerende at betænke, at denne bette bondepige fik sit ret usædvanlige navn, fordi hun opkaldtes efter sin farmoder, Abigael Greve, der var opkaldt efter sin moster, Abigael Jørgensdatter, der igen havde sit navn fra mormoderen, Abigael Knudsdatter, som formentlig var opkaldt efter sin morfaders møder, Abigael Bonifaciddatter Loir, hvis mand døde i 1595, se Mogens Holck: »K. Ø. Holch« (1985).
87. Anders Petersen: »Sjællands Stifts Degnehistorie« (1899), 73.
88. Skifte i Holbo Herreds gejstlige skifteprot. 1802, 35 og 74.
89. Nemlig Luise f 1773 og Andreas Christian f 1782.
90. Se om familien H. Friis-Petersen op. cit., 62-63.
91. Nemlig Anne Birgitte Amalie Lihme, f og d 1776 og Jens Faber Lihme, f 1777 og d 1830 som sognepræst i Linå.

92. Denne søn er overset i Persh. T. 1955, 115.
93. Persh. T. 1974, 173 og 183 note 82.
94. Peder Bøgvad R. og hans søster Karen Lerche R. (nr. 64) var utvivlsomt opkaldt efter præsteparret i Nysted, Peder Jensen Bøgvad og Karen Olufsdatter Lerche.

Forum for EDB i slægtsforskningen.

Der er mange slægtsforskere, som har uafklarede spørgsmål om forskellige programmer og/eller mikrodatamater også kaldet personlige computere eller PC'ere til brug i slægtsforskning.

Der er andre, som har erfaringer med de samme ting. Personalhistorisk Tidsskrift vil under ovenstående overskrift søge at koordinere disse oplysninger. Send spørgsmål om EDB eller erfaringer med programmer og personlige computere i forbindelse med slægtsforskning til redaktionen. Vi vil så dels søge at koordinere direkte, dels offentliggøre det, som måtte være af almen interesse.

Inspirationen kom fra det svenske tidsskrift, Släkt och Hävd, nr. 1 1986, s. 29-36, hvor der er aftrykt en rapport, »Släktforskare och datorer«, udarbejdet af en arbejdsgruppe indenfor Stor-Stockholms Genealogisk förening (SSGF). Den er dateret marts 1985 og indeholder en diskussion af EDB's anvendelse i forbindelse med slægtsforskning.

Rapporten behandler mikrodatamater, og da udviklingen indenfor dette felt går meget hurtigt, kunne man sige, at en rapport fra marts 1985 måtte være forældet allerede. Den er dog ikke forældet hvad angår de tanker, man skal gøre sig før man går igang, bl.a. om de krav og ønsker, man bør stille til en »slægtsforsker-EDB-program-pakke«.

Rapporten opstiller en sådan kravspecifikation, som vil være god at holde op mod specifikationerne på den pakke af programmer, men måtte overveje at købe, samt have in mente hvis man overvejer at anskaffe en mikrodatamat (PC).

Rapporten fortsætter med at anviser en programpakke, DISGEN, som opfylder de opstillede krav og som er udviklet af Föreningen for datorhjälp i släktforskningen (DIS). Det nævnes at der arbejdes på at konvertere denne pakke til forskellige typer computere, da ikke alle mikrodatamater (PC'ere) følger samme standard og derfor desværre ikke kan bruge de samme programmer.

Endelig nævnes forskellige typer standard-programmer af nytte for slægtsforskeren, hvorpå rapporten munder ud i en række handlingsforslag, som lige så vel kunne gælde for enhver anden slægtshistorisk forening. Alt i alt en nyttig rapport for slægtsforskere.

Her hjemme offentliggjorde tidsskriftet »Aktuel Elektronik« 15. september 1986 en PC-markedsoversigt, kaldet »28 firmaer, 74 produkter«. Her gives en oversigt over det store udbud af PC'ere.

Poul Steen

De statslige arkivers publikationer 1985, en oversigt.

Af

Erik Kann

Denne oversigt rummer annoterede fortegnelser over de registraturer, hjælpemidler, vejledninger, etc., som de statslige arkiver, dvs. Rigsarkivet, Landsarkivet for Sjælland m.m., Landsarkivet for Fyn, Landsarkivet for Nørrejylland, Landsarkivet for de sønderjyske landsdele og Erhvervsarkivet, har udsendt i 1985.

Oversigten er tænkt som en opfølgning af oversigten 1982-1984, som blev bragt i Personalhistorisk Tidsskrift 1985:1, s. 85-92.

Hvad angår tids- og emnemæssig afgrænsning, indsamlingsmetodik samt andre overvejelser af mere generel karakter henvises til redegørelserne herfor i ovenfor anførte artikel, specielt s. 85-86.

I den foreliggende oversigt forekommer publikationer, som rettelig burde have været medtaget i oversigten 1982-1984, eftersom de på titelbladet bærer trykkeåret 1984. Disse publikationer er imidlertid færdiggjort så langt hen på året 1984, at de rent faktisk først har set dagens lys i 1985; det har derfor ikke været muligt at »opfange« dem i det første indsamlingsarbejde. I disse tilfælde er det udtrykkelig anført, at publikationen er udkommet i 1985. Det gælder f.eks. tidsskrifter Arkiv, 10. bind, nr. 2 og Centralregistraturen over landsdækkende foreningers arkiver.

I den første oversigt efterlyste jeg forslag til rettelser, ændringer i systematikken, etc. Desværre har jeg endnu ikke modtaget sådanne, men de kommer forhåbentlig. Nu har jeg valgt at beholde den gamle form, hvilket ikke betyder, at jeg er fuldstændig tilfreds med den. Det ville f.eks. være rart at vide, om der var interesse for at få anført anmeldelser fra et mindre udvalg af fagtidsskrifter?

Endnu en gang: Kommentarer er *meget velkomne!*

RIGSARKIVET:

Rigsarkivet i almindelighed:

Grethe Ilsoe: Tillæg til Dansk Arkivbibliografi 1889-1981. Uden udgivelsesår, 16 s.

Anm.: Rummer rettelser og tilføjelser (manglende titler og supplerende anmeldelser til allerede optagne titler). Redaktionen afsluttet sept. 1983. I andenudgaven er tillægget indarbejdet i teksten.

Michael H. Gelting (red.): Hvem er hvem på de 14. nordiske arkivdage 1984. 1985, 26 s., ill.

Anm: Giver oplysninger om de enkelte deltageres fødselsår, uddannelse, tidligere og nuværende ansættelse og endelig om særlige faginteresser.

Michael H. Gelting og Margit Mogensen: 14. nordiske arkivdage. Ebeltoft 2.-5. august 1984. Beretning. 1985, 108 s., ill.

Håndskriftsamlingen I. Individuelle samlinger af blandet indhold. Registratur. 1985, 123 s.

Anm: Ordnet alfabetisk efter personnavn. Rummer foruden summariske indholdsangivelser en række realoplysninger om de enkelte arkivskabere.

Privatarkiver på pergament. Folioregistratur nr. 264. Kopi 1985, 60 s.

Anm: Ordnet alfabetisk efter navn med henvisning til brevetts dato samt pakke- og lægnummer.

Tidsskrifter:

Arkiv. Tidsskrift for arkivforskning. Udgivet af Rigsarkivet.

10. bind, nr. 2 1984 (udk. 1985), 10. bind, nr. 3 1985, 10. bind, nr. 4 1985 (udk. 1986).

Nordisk Arkivnyt. Udgivet af Rigsarkivet.

1985 nr. 1-4.

Administrationshistoriske studier. Udgivet af Rigsarkivet.

Nr. 11: Harald Jørgensen: Lokaladministrationen i Danmark. Oprindelse og historisk udvikling indtil 1970. En oversigt. 1985, 625 s., ill.

Anm: Rummer en samlet oversigt over den danske lokalforvaltnings historie. Forsynet med såvel person-, stednavne- og sagregister.

Siden Saxo. Udgivet af Dansk Historisk Fællesforening og Rigsarkivet.

1985 nr. 1-4.

Studier og kilder. Udgivet af Rigsarkivet.

Anm: Skriftserien »Studier og kilder« er en helt ny serie, som er beregnet på at bringe resultaterne af arkivernes forskning inden for almene historiske spørgsmål ud til en bred kreds, og på at publicere hidtil upåagtet kildemateriale til vigtige historiske spørgsmål.

Nr. 1: Hans Sode-Madsen: *Ungdom uden arbejde. Ungdomsforanstaltninger i Danmark 1933-1950.* 1985, 243 s., ill.

Nr. 2: Johan Hvidtfeldt: *Fra kapitulationsdagene 1945. Dönitz, Lindemann og Best. Wehrmachtbefehlshaber Dänemark Kriegstagebuch 20. april - 26. maj 1945.* 1985, 128 s.

Anm: Bogen belyser de overvejelser og magtkampe, der foregik i den tyske ledelse i Nordtyskland og Danmark i krigens to sidste uger.

Rigsarkivets 1. afdeling:

Nyboders husbøger 1732-1922. Ved Preben Schaldemose. 1985, 8 s.

Anm: Fortegner husbøgerne bind for bind med oplysning om indhold.

Jørgen Nybo Rasmussen: Nyordning af bøgerne på Rigsarkivets læsesal. 1985, 5 s.

Rigsarkivets 2. afdeling:

Ingen udgivelser i 1985.

Rigsarkivets 3. afdeling:

Ingen udgivelser i 1985.

Rigsarkivets 4. afdeling:

Centralregistratur over landsdækkende foreningers arkiver. Ved Birgit Løgstrup m.fl. Registratur. 1984 (udk. 1985), 150 s. samt register.

Anm: Rummer summariske generalregistraturoplysninger om foreningsarkiverne. Ajourført indtil 1. maj 1984. Foreninger med økonomiske formål er helt udeladt. Foreninger medtaget i den af 4. afdeling i 1979 udarbejdede fortegnelse over institutionsarkiver ikke medtaget, medmindre der har været accession. Alle foreningsarkiver er dog medtaget i det alfabetiske register med alle nødvendige henvisninger. Ikke publiceret, foreligger kun duplikeret i et begrænset antal.

Håndskriftsamlingen I. Individuelle samlinger af blandet indhold.

Se under Rigsarkivet i almindelighed.

Privatararkiver på pergament.

Se under Rigsarkivet i almindelighed.

Frede Bojsen, politiker og højskoleforstander 1841-1929. Registratur. 1985, 69 s.

Anm: Indeholder desuden et tillæg med registrering af andre familiemedlemmers arkiver. De anførte årstal er leveår.

Familien Scharling. Registratur. 1984 (udk. 1985), 69 s.

Anm: Registrerer bl.a. teologen og forfatteren Henrik Scharling og nationaløkonomen William Scharlings papirer.

For alle de følgende arkivregistraturer gælder, at der anføres yderår for bevarede arkivalier:

KFUM og KFUK i Danmarks arkiv 1881-1970. Med tillæg af arkiver fra udvalg og komiteer samt personarkiver. Registratur. 1985, 97 s.

Det københavnske kirkefunds arkiv 1889-1979. Registratur. 1985, 79 s.

Anm: Fondets hovedformål var og er fortsat at styrke menighedsarbejdet og støtte kirkebyggeriet i København.

Dansk Pathanmissions arkiv. Registratur. 1985, 45 s.

Anm: Udsendt som led i projektet Dansk Ydre Mission og Kulturpolitik 1820-1970.

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND, LOLLAND-FALSTER OG BORNHOLM:

Kort orientering om Landsarkivet. 1985, 10 s.

Kommunearkiver. Hørsholm Kommune 1842-1940.

Registratur. 1984 (udk. 1985), 36 s.

Kommunearkiver. Kalundborg Købstads- og primærkommune 1869-1981, Kalundborg Købstads landdistrikte 1842-1933, Rakelev Sognekommune 1842-1970, Røsnæs Sognekommune 1842-1970, Tømmerup Sognekommune 1842-1966, Arby Sognekommune 1842-1970. 1966 og 1970 indgået i Kalundborg primærkommune. Registratur. 1985, 243 s. *Kommunearkiver. Sakskøbing Købstad 1868-ca. 1920, Sakskøbing Landsogn, Majbølle, Rødsted, Slemminge-Fjelde, Tårs, Vigsnæs, Våbensted-Engestofte 1842 - ca. 1933*. 1970 indgået i Sakskøbing primærkommune. Fortegnelse. 1985, 76 s.

Rådstuearkiver. Køge Rådstue. Registratur. 1985, 65 s., ill.

Anm: Rummer foruden registratur en fyldig indledning samt et tillæg over pergamenter vedr. Køge i Landsarkivet i København.

Skolearkiver. Kalundborg Kommune. Registratur. 1985, 20 s.

Toldarkiver. Toldkamre indtil 1969. Bd. I-II. Bd. I: Toldkamre sammenlagt til Helsingør, Kalundborg, Korsør og Køge distriktstoldkamre. Registratur. 1985, 265 s. *Bd. II: Toldkamre sammenlagt til Nykøbing F./Rødbyhavn, Næstved og Rønne distriktstoldkamre*. Registratur. 1985, 291 s.

Anm: Begge bind bærer trykåret 1985, men udkom samlet i 1986. I registraturerne indgår både det materiale, som Landsarkivet modtog i forbindelse med det store toldprojekt i 1983-84 og det materiale, Landsarkivet havde i forvejen.

Udstillingskatalog. Landsarkivets indsamling af pastoratsarkiver. 1985, 13 s.

Anm: Udstillingen illustrerede landsarkivets pågående projekt med indsamling og behandling af pastoratsarkiver.

LANDSARKIVET FOR FYN:

Godsarkiver. Hindsgavl. Registratur. 1985, 36 s.

Godsarkiver. Rødkilde og Flintbølm. Registratur. 1985, 33 s.

Hundstrup kommunale arkiv 1911-1970. Registratur. 1984 (udk. 1985), 31 s.

LANDSARKIVET FOR NØRREJYLLAND:

De norrøjske branddirektorater indtil 1872. Oversigt over arkiverne under Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger. Ved Harry Christensen. 1985, 132 s., ill.

Godserne og Landsarkivet. En folder.

Anm: Fortæller kort om godsarkivalier og anvendelsesmuligheder. Understreger de fordele, der er forbundet med at aflevere godsarkivalier til Landsarkivet. Udarbejdet i forbindelse med indsamlingskampagne for godsarkiver til Landsarkivet. 1985.

LANDSARKIVET FOR DE SØNDERJYSKE LANDSDELE:

Udstillingskatalog. »Arkivalier fortæller Aabenraa historie«. Udstilling arrangeret i anledning af byens 650 års jubilæum 1985.

ERHVERVSARKIVET, ÅRHUS:

Eftersom Erhvervshistorisk Årbog hvert år rummer en udførlig redegørelse for Erhvervsarkivets virksomhed, bringes her blot henvisninger til disse redegørelser.

Erhvervsarkivet. Beretning om virksomheden 1. januar - 31. december 1984. - Erhvervshistorisk Årbog 1984 (udk. 1985), s. 123-138.

Anm: Specielt bemærkes registraturer over H. K. A. Handels- og Kontorfagenes Arbejdsgiverforenings arkiv og for Dansk Principal Forenings arkiv.

Erhvervsarkivet. Beretning om virksomheden 1. januar - 31. december 1985. Bringes formodentlig i Erhvervshistorisk Årbog 1985 (endnu ikke udk.).

Orientering

Generalforsamlingen 1986

Tirsdag d. 29. april 1986 afholdtes den ordinære generalforsamling i Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie i Rigsarkivets Søjlesal med følgende dagsordenspunkter: 1) Valg af dirigent, 2) Beretning, 3) Regnskab og kontingentfastsættelse, 4) Valg og 5) Eventuelt.

Formanden Hans H. Worsøe bød velkommen og forsløg på bestyrelsens vegne Tage Kaarsted valgt som dirigent, hvilket skete. Derefter aflagde formanden bestyrelsens beretning:

På generalforsamlingen sidste år drøftedes oprettelsen af et særligt skriftfond, idet vi ønskede at opspare midler til større udgivelser, først og fremmest en ny udgave af Fabritius og Hatts uundværlige håndbog i slægtsforskning. Der blev vedtaget et sæt midlertidige statutter, således at bestyrelsen kunne arbejde videre med sagen og de første henlæggelser foretages. Som det fremgår af indkaldelsen til denne generalforsamling, har bestyrelsen imidlertid i stedet besluttet at skrinlægge tanken. Der er således tale om noget af en kovending, som medlemmerne naturligvis har krav på en forklaring om. Som så ofte er det et samspil af flere faktorer, der har fået os til at ændre beslutningen. Ved opstillingen af vort regnskab gjorde vore revisorer bestyrelsen opmærksom på den nye fondslovgivning, som vi godt kendte, men som vi nok mente at kunne afpasse statutterne efter. Revisorerne var imidlertid af den opfattelse, at dette ville give endog meget store problemer. Hertil kom vanskelighederne ved at opnå tilskud til foreningens drift og udgivelse af Personalhistorisk Tidsskrift, vanskeligheder som har været stærkt voksende. Private fonds har næsten helt lukket kassen for os og heller ikke de offentlige tilskud følger længere helt automatisk. Det faste tilskud fra Statens humanistiske forskningsråd plejer at følge efter en tidsskriftsårgangs afslutning, men i indeværende år er det blevet omlagt, således at det tilskud, som vi får til foråret nu skal gælde den løbende årgang, samtidig med at det er blevet ned skåret fra 25.000 til 15.000 kr. Årgang 1985 udkom således uden tilskud fra forskningsrådet. Af offentlige tilskud modtog vi gennem Undervisningsministeriet 10.000 kr. fra tipsmidlerne, som jeg gerne vil takke for. Hvorvidt denne bevilling fortsættes i 1986 er ganske uafklaret. Den økonomiske situation er hermed blevet en sådan for Samfundet, at der ikke fremover vil blive penge at hensætte til den påtænkte udgiverfond. På denne baggrund er det, at bestyrelsen har besluttet at opgive planerne og tilbageføre de opsparede midler til det almindelige regnskab, men på særlig konto til udgivelser. (Se nærmere herom side 203).

Vi lovede sidste år ligeledes at lade foreningen registrere som berettiget til at modtage fradragsberettigede gaver. Ansøgning herom er indsendt til Statsskattedirektoratet, der har beskæftiget at ansøgningen er modtaget. Noget svar har vi endnu ikke modtaget, men vi håber at komme til at figurere på den liste over fradragsberettigede foreninger, som udsendes hvert år i maj måned.

Den opmærksomme læser af Personalhistorisk Tidsskrift vil have bemærket, at vi atter har skiftet trykkeri, samtidig med at layout m.v. har fået en ansigtsløftning takket være den nye redaktør Poul Steen. At vi samtidig har kunnet spare nogle penge herved medvirker til, at vi ikke i år behøver at sætte kontingenter i vejret. Vi håber at tidsskriftet falder i medlemmernes smag - vi har faktisk fået et par breve, der tyder på dette, og det er egentlig ganske sjældent, at medlemmerne spontant giver udtryk for følelser af denne slags. Selvom beretningen drejer sig om 1985, og Kai Albertsens artikler om anetavlepublikationer først er trykt i 1986, vil jeg gerne her efterlyse reaktioner, således at vi kan se, om det er planer, vi kan forsøge at arbejde videre med og evt. bruge til at udbygge vort i øvrigt fortræffelige samarbejde med SSF med. Dette samarbejde har i det forløbne år dels drejet sig om Hvem forsker Hvad, der fortsat er både selvfinansierende og økonomisk velfunderet under Jan Hyllested og Helle Villessens ledelse, og dels om at undersøge mulighederne for at opbygge en samling 16mm film af danske kirkebøger som basis for produktion af mikrokort til salg eller udlån. Der er nedsat et fællesudvalg til at arbejde med sagen efter opfordring fra rigsarkivar dr. phil. Vagn Dybdahl, men dette har endnu ikke afsluttet arbejdet. Det står dog klart, at projektet vil kræve en kapital på flere millioner, således at det altså er helt afhængigt af store tilskud udefra.

Der har i flere år været drøftelser om et bomærke til Samfundet, men bestyrelsen vil nu gerne meddele, at man indtil videre har opgivet alle planer herom.

Ved generalforsamlingen sidste år forelå en venskabelig indbydelse fra Ostgota genealogiske foreningen til et besøg i Norrköping. Desværre viste det sig, at der ikke kunne samles det nødvendige antal deltagere til turen, som vi derfor med beklagelse måtte aflyse. Det nordiske samarbejde er dog ikke skrinlagt, og der arbejdes p.t. med planer om det 2. nordiske slægtsforsker møde i Norge i 1987, men det skal vi vende tilbage til, så snart planerne er helt konkrete.

Jeg skal endelig med taknemmelighed nævne, at et afdød medlem her i København, frk Inge Carlsen, har testamenteret sine genealogiske bøger til foreningen. Disse vil senere blive solgt, således at vi dermed kan skaffe lidt ekstra midler til foreningens drift.

Til slut vil jeg gerne takke Rigsarkivet fordi vi nu på andet år har måttet benytte dette smukke lokale til vor generalforsamling. Vi håber, det bliver en tradition.

Efter godkendelse af beretningen aflagde kassereren Lise Lund regnskabet for 1985, der ligeledes godkendtes af forsamlingen, og på baggrund af regnskabsresultatet foreslog bestyrelsen uændret kontingent, hvilket generalforsamlingen vedtog.

På valg til bestyrelsen var Hans H. Worsøe, Knud Prange og Tage Kaarsted. Hans H. Worsøe og Knud Prange genvalgtes, mens Tage Kaarsted ikke ønskede genvalg. Som nyt medlem af bestyrelsen foresloges lektor Knud Jespersen, Odense, som blev valgt.

Til revisorer genvalgtes Chr. Bjørn Jensen. Fl. Jørn Nielsen ønskede ikke genvalg og i stedet valgtes Allan Hardi Hansen, Odense. Til revisorsuppleant genvalgtes Sigurd Rambusch.

Under eventuelt diskuteredes slægtshistoriske bibliografier samt mulige initiativer for ny veje til udbredelse af interessen for slægts- og personalhistorie, herunder eventuel anvendelse af TV.

Generalforsamlingen sluttedes kl. 20, og efter en kort pause introducerede Sv. Cedergreen Bech aftenens foredragsholder, lic. phil. Johnny Kondrup, der talte om emnet Den litterære biografi nu og før.

Finn Andersen

Andre meddelelser

På Samfundets generalforsamling blev det meddelt, at man havde ansøgt Statsskattedirektoratet om at få Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie godkendt efter ligningslovens § 8 A som berettiget til at modtage gaver med den virkning, at giverne kan fratække disse ved opgørelsen af deres skattepligtige indkomst.

Ved skrivelse af 22. juli har Statsskattedirektoratet meddelt Samfundet den ønskede godkendelse for året 1986 og indtil videre. Dette betyder, at medlemmer og andre interesserede, som ønsker at støtte vort arbejde, nu samtidig med kontingentindbetalingen eller ved særskilt indbetaling kan indbetale støttebeløb på mellem 50 og 1000 kr med fradragsret. Kontingentindbetaling er ikke fradragsberettiget, og det er heller ikke alle gavebeløb, der kan fratækkes, idet der kun gives fradrag for beløb, som evt. sammen med andre fradragsberettigede gaver overstiger 300 kr, ligesom det højeste fradrag, der kan opnåes er 1000 kr. Vi håber, at mange af vore medlemmer vil benytte sig af denne mulighed, hvilket forhåbentlig vil sætte os i stand til at tage nye opgaver op uden at skulle skride til kontingentforhøjelser.

Fra Genealogiske Foreningen i Sverige har vi modtaget meddelelse om, at foreningens tidligere formand, assurancesdirektør Carl-Gerhard Schönbeck, Stockholm, er afgået ved døden 29. april 1986.

Foreningsjubilæum: Slægtshistorisk Forening, Vestsjælland, har den 31. maj 1986 kunnet holde 10-års jubilæum og har haft den gode ide, at de ville markere dette ved genudgivelse af Anna Louise Alstrøms lille vejledning »Lær Slægtsforskning« i en revideret udgave i nyt tværformat. Vi ønsker tillykke med jubilæet og henleder opmærksomheden på anmeldelsen på side 206.

Kort om norske folketællinger i anledning af en ny norsk publikation:

FOLK OG FANT. Navnelister i folketællingsmaterialet 1815-1855. Udgivet af Norsk lokalhistorisk Institutt, Oslo 1986. 70 s. (Distribueres af Universitetsbokhandelen, postboks 307, Blindern, 0314 Oslo 3).

Der findes givetvis ikke mange danske slægtsforskere, som ikke har udstødt et dybt suk over at være låst fast i mulighederne for fortsatte undersøgelser, fordi man er ramt lige ned i det store spring mellem folketællingerne 1801 og 1834. Det kan sandelig også være besværligt, men sammenlignet med norske forhold, er det danske for intet at regne!

I Norge er der blevet holdt folketællinger, omfattende hele landet, i 1769, 1801, 1815, 1825, 1835, 1845, 1855, 1865, 1875, 1891, 1900 og herefter igen hvert 10. år.

Tællingerne i 1769, 1815, 1825, 1835, 1845 og 1855 er såkaldte numeriske opgørelser, dvs. at de ansvarlige tællingsmyndigheder kun har haft pligt til at gennemføre en opgørelse af antallet af personer, derimod ikke en egentlig navneregistrering. Tællingerne i 1801 og fra og med 1865 er derimod nominative, dvs. at der skulle foretages en opgørelse og registrering af enkeltpersoner med oplysninger om navn, køn, alder, erhverv, etc., etc.

For at vende tilbage til indledningen: Norske slægtsforskere har altså for så vidt angår folketællinger med navne et spring fra 1801 til 1865 at sukke over!!

Selvfølgelig er der alternative kildemuligheder, og heldigvis er der rundt omkring lokalt bevaret, hvad man kunne kalde »arbejdsmateriale« til den af centraladministrationen krævede talopgørelse til de numeriske folketællinger. Dette »arbejdsmateriale« består ofte af regulære folketællingslister med navne og her til en varierende mængde oplysninger. Eksistensen af dette materiale har nok været kendt - men man har stærkt savnet et samlet overblik over, hvilke lokale arkivprovincienser der rummede »arbejdsmateriale«.

En sådan samlet oversigt foreligger nu i bogen »Folk og Fant«. I tabelform gives en glimrende oversigt over, hvor der findes »arbejdsmateriale« og i hvilket omfang det er bevaret.

I forbindelse med nærværende omtale kan det måske være relevant at omtale, hvorledes og hvor norske folketællinger - vel at mærke de nominative - kan benyttes.

Norske folketællinger er tilgængelige til og med tællingen 1900, og det betyder, at det vil være af interesse i det følgende at se på tællingerne 1801, 1865, 1875, 1891 og 1900. Originalerne til tællingerne 1801, 1865 og 1891 opbevares for hele Norges vedkommende i Riksarkivet i Oslo. Originalerne til tællingerne 1875 og 1900 findes for Oslo-områdets vedkommende (hvad det præcis vil sige, ved jeg endnu ikke) i Riksarkivet, de øvrige originaler er fordelt rundt til de enkelte statsarkiver (=landsarkiver), hver for deres område.

Om benyttelsen af disse tællinger kan følgende anføres:

I Riksarkivet:

Tællingerne 1865 og 1891 samt de dele af tællingerne 1875 og 1900, der opbevares dér, benyttes i original, det resterende fra 1875 og 1900 på 35 mm rullefilm.

M.h.t. 1801-tællingen gør der sig noget helt særligt gældende. Denne tælling er databehandlet ved Historisk Institutt i Bergen, og der er udarbejdet personregister og gårdsregister. Mikrofilm af EDB-udskrifterne benyttes.

I statsarkiverne:

Der er ikke i Norge gennemført en samlet og ensartet kopispredning for så vidt angår folketællingsmaterialet. Det er derfor op til det enkelte statsarkiv at bestemme, hvor meget eller hvor lidt af disse arkivalier, man ønsker kopier af.

Hvad angår 1875- og 1900-tællingerne er der jo ingen problemer; her findes originalerne - som anført ovenfor - fordelt rundt på de enkelte statsarkiver.

En telefonisk forespørgsel til Statsarkivet i Trondheim gav følgende resultat, hvad det øvrige tællingsmateriale angår:

1801: A-6 Mikrokort af EDB-udskrifterne, desuden en afskrift (på skrivemaskine).

1865: Fotokopi.

1891: Fandtes ikke.

Der er ikke i denne forbindelse foretaget yderligere undersøgelser, og man gør nok klogt i på forhånd at undersøge forholdene dér, hvor man agter at arbejde.

Praktiske oplysninger:

En oversigt med adresser på arkiver i Norge findes i »Personalhistoriske Studier« (1979), s. 88. En kortfattet introduktion til norsk slægtsforskning findes i C. S. Schilbred: »Slekt og miljø« (Oslo 1976). Om norske folketællinger kan specielt henvises til (Norske) Statistiske Meddelelser 1948, s. 462-472; Kåre Ofstad: »Den norske befolkningsstatistikk«.

Det er tanken i et kommende nummer af dette tidsskrift evt. at uddybe disse summariske betragtninger. Undersøgelser desangående skal selvfølgelig foretages - men har nogen erfaringer, viden, etc. om norsk slægtsforskning, hører jeg gerne fra vedkommende. Min adresse er: Præstemosen 34, 2650 Hvidovre, tlf. nr. (01) 75 28 24.

Erik Kann

Anmeldelser

Anna Louise Alstrøm: Lær slægtsforskning. Udgivet af Slægtshistorisk Forening, Vestsjælland, 1986. 62 s., ill. Pris 100 kr. Forhandles gennem Slægtshistorisk Forening, Vestsjælland, Enghavevej 23, 4540 Fårevælle.

I 1970 så Anna Louise Alstrøms bog: »Lær slægtsforskning« dagens lys. Nu, 16 år efter, udsendes på initiativ af Slægtshistorisk Forening, Vestsjælland, en revideret udgave af dette værk.

Revisionen gør sig gældende både i »det ydre« og i »det indre«. Hvad angår format, papir og trykning er det blevet en »rarere« bog, mere overskuelig og derved mere anvendelig som håndbog.

Hvad angår indholdet er der dels foretaget en ajourføring af de fleste punkter, hvor 16 års udvikling har nødvendiggjort en sådan, dels sket rettelser af fejl og mangler i 1. udgaven.

Antallet af illustrationer er beskåret væsentligt, og forfatteren har også forsøgt (eksempelvis afsnittet om lægdsruller, s. 33, 1. udg. s. 72) at rette op på den stærke tendens, bogen havde til at være for »københavnorienteret«, jfr. om dette H. H. Worsøes kritik i anmeldelsen af 1. udgaven i *Personalthistorisk Tidsskrift* 15. V., s. 110-111, 1971.

Den nye udgave er inddelt i 20 afsnit, hvert med en afsluttet behandling af et bestemt emne; hertil kommer en kort oversigt over »årstal og kildesteder, der kan hjælpe lidt på vej« (s. 58-59), en liste over en række nyttige adresser (s. 60) og endelig afslutningsvis et sagsregister (s. 61-62).

I dispositionen for de indledende afsnit har forfatteren tydeligvis villet genspejle den praktiske fremgangsmåde, som nybegyndere med fordel vil kunne anvende:

Efter et indledende afsnit om fagets bestanddele og karakteristika følger derfor en anvisning på, hvorledes man starter med materialeindsamling i den nærmeste familie (inden det er for sent!). Det indsamlede må nødvendigvis ordnes og systematiseres, man må kunne holde styr på de mange papirer, og der følger derfor en gennemgang af registrerings- og ordningssystemer.

Slægtsforskeren er nu parat til at gå tilbage i tiden, men inden da anføres nogle generelle træk ved ældre navneskikke. Så er tiden inde til at gå i »de gamle papirer«, og der følger derfor gennemgange af folketællinger og kirkebøger.

Anna Louise Alstrøm må antage, at slægtsforskeren først efter en vis tid kommer ud for arkivalier med gotisk håndskrift, for først herefter behandles dette centrale problem. Endelig bringes – som afslutning på gennemgangene af de helt grundliggende forhold – et afsnit om bibliotekerne.

I de følgende afsnit behandles forskellige kildegrupper, som slægtsforskeren kunne tænkes at få brug for. Det har selvsagt været umuligt for forfatteren at indbygge en bestemt, praktisk betonet rækkefølge, hvori disse kildegrupper tages op. Her må hver især selv se, hvad der aktuelt er brug for. De emner, der tages op, er meget centrale: »Skifteprotokoller«, »Rullerne – lægds- og søruller«, »Forsvarets arkiv«, »Københavns Stadsarkiv«, »Købstdsarkiverne«, »Skatteregnskaber«, »Ryttergodsdistrikterne«, »Matrikuleringen«, »Skøde-, pante og auktionsprotokoller«, »Skoler, universitet – embedsstand«, »Adelsslægter« og »Vore arkiver«. Fremstillingen er uden noter, og eventuelle litteraturhenvisninger bringes i tekstafsnittene.

Det er en helt igennem positiv bog, præget af en indbydende og optimistisk tone; man bliver ikke afskrækket af de mange ukendte problemer.

Som nævnt er navnlig de grundliggende afsnit disponeret efter brugerens praktiske arbejde. Fremstillingen er her – fra en nybegynders synspunkt – rimeligt dækkende og udtømmende, og derfor velegnet som håndbog ved selvstudium. Den sidste del af bogen, hvor der behandles et bredt udvalg af kildegrupper, er – forståeligt nok – knap så udtømmende. Forfatteren lader måske læseren noget i stikken i denne del: I sin iver for at pege på »spændende muligheder« bliver redegørelserne ofte for tillidsvækkende og for lidt problematiserende.

Bogen er desværre sine steder meget usystematisk i sin disposition: Skifter efter geistlige er således anbragt i et afsnit om købstadsskifter (s. 30), og ekstraskatter fremtræder s. 41 ikke som en del af amtsregnskaberne, men som en særlig arkivaliegruppe.

Generelt må det siges, at bogen i det store og hele er korrekt i sin fremstilling og præcis i sine anvisninger. Dens største svaghed, anskuet som håndbog ved selvstudium, er dens usystematiske præsentation af supplerende litteratur. På mange punkter fremtræder fremstillingen udtømmende uden at pege videre frem. Derved henvises man til bogens informationsmængde – men den er så sandelig heller ikke ringe.

Erik Kann

Karin Kryger: Allegori og Borgerdyd. Studier i det nyklassicistiske gravmæle i Danmark 1760-1820. Kbhv. 1985 372 s. ill. Chr. Ejler's forlag. Kr. 348,00.

Dette meget smukt udstyrede bogværk er blevet til med støtte fra bl. a. Statens humanistiske forskningsråd og Ny Carlsbergfondet, og det er blevet skrevet under et toårigt forskningsstipendiat tildelt forfatteren. Der er således tale om videnskabeligt, kunsthistorisk værk, og læseren lades da heller ikke i tvivl om forfatterens høje faglige kvalifikationer og ambitioner, hvilket imidlertid ikke gør værket lettere at læse for den uforberedte læser. I indledningen udtrykker forfatteren håbet om, at værket kan bruges af andre faggrupper som f.eks. litteratur- og personalhistorikere, og det skal derfor her forsøges vurderet ud fra et personalhistorisk synspunkt.

Det er klart, at værket er væsentligt til belysning af de omtalte kunstneres virke med *Johannes Wiedewelt* (1731-1802) som den helt centrale figur og med navne som bl.a. *Nikolaj Dajon* (1748-1823), *Carl Frederik Stanley* (1738-1813) og *Andreas Weidenhaupt* (1758-1805) omkring ham. Over disse findes da også et særligt register med angivelse af omtalte værker. Men vender vi os derimod til kunderne, altså de personer, over hvem der blev sat gravmæler, vil spørgsmålet straks få en anden karakter. Allerede ved en gennembladning vil man opdage, at der er tale om en ret lille kreds omkring hoffet, godsejere og det højere borgerskab koncentreret omkring København og til dels Sjælland med meget få eksempler fra det øvrige land, altså en gruppe, som i forvejen ikke er forfordelt i den personalhistoriske litteratur. Selve emnet betinger denne afgrænsning, i det mindste i social henseende, da det ikke var hvermands sag at betale for et kunstnerisk udført gravminde. Alligevel må det siges, at der især med det 90-sider store »Register over gravmæler og mindesmærker« er skabt et nyt væsentligt opslagsværk for den søgende personalhistoriker. Man kan her let konstatere, om der er bevaret gravminde over en bestemt person, hvor det findes, eller om der evt. kendes et nu ikke længere eksisterende gravminde, da også sådanne er taget med, ligesom man kan fastslå kunstneren og få besked om, hvorledes det tidstypiske symbolindhold har været forstået af samtiden. Særliges værdifuldt er naturligvis også kapitlet om »Den dodes portræt«, selv om fortegnelsen kun omfatter godt 70 gravmæleportrætter over afdøde.

Derimod er det en skuffelse, at der ikke er medtaget flere personalhistoriske oplysninger om de personer, over hvem gravminderne er sat. Det kan gå med personer, der kan slåes op f.eks. i Dansk biografisk Leksikon, men ofte lades man i stikken, som f.eks. ved »Andreas A. Buch død 1760« eller »Ingeborg Olesdatter, død 1787«. Her er man tvunget til at gå til de anførte kildesteder (i begge tilfælde Danmarks Kirker) for at søge supplerende oplysninger, eller evt. direkte til arkivstudier for at identificere

vedkommende sikkert. Det ville givetvis have været et betydeligt arbejde for forfatteren blot af fremskaffe oplysning om fødselsår, dødsår og stilling (evt. for kvindernes vedkommende ægtefælle) for hver enkelt, og måske kan det også siges at være kunsthistorisk irrelevant, men på den anden side kunne det have givet forfatteren helt nye muligheder for at trænge ind i problemet: kunstner-kundekreds. Og det ville have gjort værket langt mere værdifuldt for personal- og slægtshistorikeren.

I et tilfælde som dette kunne man have tænkt sig en form for samarbejde, således at kunsthistorikeren naturligvis stod for det rent faglige men henvendte sig til en personalhistoriker, som kunne være behjælpelig med at sætte de mest elementære genealogiske data på, evt. blot i registeret. Men desværre er det nok ikke kun et spørgsmål om at tænke på det, det er også nok i høj grad et spørgsmål om fra personalhistorisk side at pointere væsentligheden af disse oplysninger, og måske i sidste ende også et spørgsmål om at tilbyde at formidle kontakten. Der er uden tvivl blandt vore medlemmer højt kvalificerede mennesker, der ville være glade for at yde forskningen en håndsrekning i deres fritid eller deres otium. Det var måske værd at drøfte, om Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie kunne påtage sig at formidle kontakt mellem sådanne personer og forskere fra beslægtede områder til gavn for udarbejdelse af registre og fremfindning af genealogiske data.

Hans H. Worsøe

Erik Gamby: Edgar Bauer. Junghegelianer, Publizist und Politeiagent. Schriften aus dem Karl-Marx-Haus nr. 32, 1985, 112 s., ill.

I Karl Marx' omfattende forfatterskab dukker gentagne gange navnet på en ungdomsven op, til hvem han med tiden fik et mildt sagt skævt forhold, den bekendte venstre-hegelianer Bruno Bauer. Forholdet blev ligefrem så slet, at Marx 1845 udgav »Die Heilige Familie«, hvor han gennemgik ikke blot Bruno, men også Max Stirner og Brunos broder Edgar.

Forlængst har dansk forskning bemærket, at Edgar efter et kortere ophold i hertugdømmerne ca. 1850 søgte tilflugt i London, og at han her kom i kontakt til det danske efterretningsvæsen, der - selv efter at han 1861 var vendt tilbage til Tyskland - fortsat kunne benytte ham; først til at indsamle efterretninger om slesvig-holstenerne i exil, og siden som uofficiel kontaktperson mellem gesandtskabet i Berlin og de sønderjyske politikere Krüger og Ahlmann.

Men her får vi en omhyggelig biografi over denne »bipersons« bestemt ikke uinteressante skæbne, den gamle revolutionære, hans fængselsophold og omvendelse til en art kristendom, der med alle midler (inklusive efterretningsarbejde) kæmper for en stilling som fri forfatter og skønånd.

Myreflittigt har udgiveren indsamlet aktstykker viden om, og anmelderen får i fuldt mål bekræftet sine tidligere anelser om, at de europæiske kabinetter »geheimsachen« rummer en del om denne person og hans millieu. Måske kunne bogen have givet lidt mere om Bauers Londontid (herunder hans stilling som sekretær for den helt gamle »Internationale« fra 1850'erne; bl.a. synes Lehnings arbejde fra 1938 at mangle). Men nyttigt afsluttes med en omhyggelig bibliografi, der bl.a. viser ham som flittig (og givet betalt) skribent for danske synspunkter på det slesvig-holstenske spørgsmål.

Ikke mindst i vore dage er det velgørende at læse en så faktuel fremstilling. Alligevel sidder læseren tilbage med talløse spørgsmål: først og fremmest det psykologiske, hvad der fik en falleret revolutionær skribent til at ende som politistikker? Det er vist ikke helt uden aktualitet.

Troels Dahlerup

Festskrift til Troels Dahlerup på 60-årsdagen den 3. december 1985 Forlaget Arusia - Historiske skrifter V, Århus 1985. 427 sider. Red. Aage Andersen, Per Ingemann og Erik Ulsig. Pris 195 kr. incl. moms.

Prof. Troels Dahlerup er en flittig forsker, der har leveret talrige bidrag til dansk adelshistorie i senmiddelalderen og nyere tid. Han har udgivet kildesamlinger som f.eks. »Åsum herreds tingbog fra 1640-48«, og sammen med prof. Aksel E. Christensen »Rettertingsdommene fra Christian III.s tid«, og

desuden har han skrevet talrige artikler om slægtshistoriske emner. Endelig har han også beskæftiget sig med det danske landbosamfunds historie i nyere tid og med reformationstidens historie. Det kan derfor næppe undre, at et festskrift til Troels Dahlerup også har mange artikler, der drejer sig om forskellige slægtsstudier.

Det vil være umuligt her at beskæftige sig med alle de artikler, som findes i festskriftet, men nogle få skal omtales nærmere og andre blot nævnes ved titel. Alligevel kan ikke alle 27 artikler omtales her.

Michael H. Geltings indlæg »En bispekarriere. Helias af Ribe, en flamlending i 1100-tallets Danmark« er et spændende kig ind i historikerens værksted, hvor forfatteren sandsynliggør en historisk udvikling for bisp Helias forhistorie før han kom til Danmark, men den viser også, at man for at opnå de mest sandsynlige konklusioner må have et godt kendskab til historien udover kendskabet til nogle personnavne. Først da kan man lave den solide historiske forskning.

Per Ingeman skriver om »Det lundske Officialsembede« og bringer en fuldstændig liste over alle embedsindehaverne fra 1299-1536.

Harry Christensen har en artikel om »Adel og kultur i det 15. årh.s Danmark«, hvor han giver en god baggrund med de åndskulturelle træk i Europa sammenlignet med de åndelige rørelser i Danmark. Han fortæller om adelens videbegærlighed og læselyst, udenlandsrejser og kunstbehov og betydningen af de adelige sponsorer. I det hele en værdifuld afhandling, der er nyttig, hvis man beskæftiger sig med adelen på denne tid.

Poul Enemark skriver om »Peder Nielsen Gyldenstjerne til Ågård og hans sønner«. Her bevæger vi os rundt mellem en række adelige fra det 14. og 15. århundrede og blandt andet behandles forholdet med at opkalde børn efter afdøde slægtninge.

En særdeles givende afhandling er Knud Pranges »Historien bag et spørgsmålstegn - eller den utro fru Mette«. Vi møder her middelalderhistorikerens trængsler med kombinationen af genealogiske, heraldiske og lokalhistoriske metoder. Han fastslår, at det er vanskeligt at finde frem til beviser, og at man ofte må nøjes med en større eller mindre grad af sandsynlighed. Med udgangspunkt i en retterings sag fra 1542 søger han at finde ud af i hvor høj grad man kan bygge på Thisets stamtavler, han viser, hvor de har deres begrænsning og hvor de kan revideres og suppleres. Desuden kommer han med den nyttige oplysning, at der i Thisets egne samlinger på Rigsarkivet findes oplysninger og henvisninger, som meget ofte savnes i de trykte noter.

Elisabeth Hertzum Becker-Christensen har en artikel om »Roskildebispernes forleningspraksis i senmiddelalderen« og gennemgår samtlige lensmænd for hver bisp på de 35 forleninger, der fandtes fra 1448-1536.

En spændende artikel er også Annalise Dam Kofoeds »Nordjysk Lavadel o. 1500«, der bygget over Mourids Nielsen Gyldenstjernens særdeles righoldige arkiv. Hun gennemgår fogder og svende og deres familieforbindinger, og benytter bl.a. Julelagslisten fra 1496 med 113 deltagere fra lavadelen, som besøgte Mourids Nielsen på Ågård. Det er en velskrevet artikel, der bringer os langt rundt i lavadelen i Nordjylland, Vendsyssel og Himmerland.

Henrik Fangel har en fin redegørelse »Vesterbæk - en forsvundet hovedgård i Vestslesvig«, der handler om jordhandler og slægtsforbindinger i egnen Syd for Ribe.

Jens Villiam Jensen har skrevet om »Skifteprincipper og skiftepraksis for adeligt jordegods i det 16. århundrede«. Med udgangspunkt i Christian III.s reces fra 1547, paragraf 24: »Om sædegårde«, bestemmer han rækkevidden af det nye skifteprincip ved at sammenligne med to samtidige skiftedeling i 1550 og 1551 og påviser, at recessens hensigt ikke viste sig i praksis i de første år, men først senere trængte igennem.

I Merete Dahlerups bidrag »Delefoged og sognefoged. Om fogder i lensadministrationen i slutningen af 1500-tallet og begyndelsen af 1600-tallet« fortæles om delefogedssystemet, der hovedsagelig omfattede Jylland og Fyn, medens sognefogedssystemet omfattede Sjælland, Lolland, Falster og Møen. Hun fastslår, at forskellen imidlertid ikke blot var geografisk bestemt, men også beroede på deres funktion og virkemåde.

Herudover kan nævnes Ejvind Venø, der behandler »Bondeskifter i Skast herred 1636-49«, Anemette

S. Christensen, der fortæller om et konfiskationsbo fra 1530-ernes Odense, Erik Ulsigs artikel om »Valdemar Atterdags mænd«, E. Ladewig Petersen om »Fra »adelsproletariatets« sidste dage, slægten Markdanner på Fyn og i Skåne« og Ole Bays »Mellem reformation og opløsning, Århus domkapitel 1535-1665«.

Mange andre interessante artikler findes i dette festskrift, der ikke bør overses af den interesserede slægtsforsker.

Jørgen H. Barfod

Dansk Historisk Bibliografi 1974-1976 ved *Ann R. Welling og Erling Kolding Nielsen*, udgivet af Den danske historiske Forening og Dansk historisk Fællesforening i samarbejde med Det kgl. Bibliotek, København 1986. 516 sider. 323 kr. (226,30 kr. for medlemmer).

Med udgivelsen af Dansk Historisk Bibliografi 1974-76 kortlægges endnu nogle år af dansk historisk bog- og artikelproduktion: i 1917 afsluttedes perioden indtil 1913, i 1977 afsluttedes perioden indtil 1948, i årene 1972-74 udkom årsbibliografierne 1967-69 og i dag er nu udkommet 1974-76 med et løfte om at årgangene 1970-73 er på trapperne. Således vil personalhistorikeren ved opslag i 8 bind relativt hurtigt kunne finde frem, hvad der måtte være trykt om en person i Danmark, bortset fra perioden 1948-66 og perioden efter 1976. Dette resterende må findes i Dansk Bogfortegnelse og Dansk Tidsskrift-index.

Personalhistorie alene optager 105 sider for disse 3 år, dels generelt, dels enkelte slægter og personer. Resten af bibliografien er dog også meget nyttig for personalhistorikeren: Der er afsnit om arkivvæsen, segl og heraldik, under de enkelte erhverv kan man finde bøger om dette erhvervs udøvere, og endelig udgør afsnittet om topografi alene 60 sider.

Dansk Historisk Bibliografi er lige så velkomment et værktøj for historikeren som de trykte vejledende arkivregistraturer, udgivet af arkiverne. Jeg glæder mig blot til den dag, hvor perioden 1948-1966 (og 1970-73) også er dækket.

P.S.

Engelholm skifteprotokol 1775-1850. Udgivet af N. H. Frandsen på forlaget Bønhasen (Hørsholmsgade 18 B, 2200 København N) 1985. 176 s., 98 kr.

For alle slægtsforskere med aner under Engelholm gods på Sydsjælland (Snesere Sogn, Bårse Herred) foreligger nu et yderst værdifuldt hjælpemiddel, nemlig en maskinskrreven transskription af godsets skifteprotokol 1775-1850.

Der er kun tale om en redigeret udgave af skifteprotokollen, ikke en fuldstændig transskription. Udgiveren har valgt at medtage afdødes navn og bopæl, dato for første indførsel i skifteprotokollen, datoer for evt. øvrige møder i skifteretten, afdødes arvinger, værger for disse samt alle oplysninger om familieforhold, der fremgår af skifteprotokollen. Hvad angår økonomi er medtaget oplysninger om samlede indtægter og udgifter samt en udregning af boets samlede værdi. Derimod er selv boregistreringen, navnene på skifterettens folk, vurderingsmænd, etc., udeladt. Set i forhold til »originalen« er der foretaget en systematisk opstilling af de oplysninger, der medtages, noget, der letter arbejdet meget. Yderligere lettet bliver man af de meget omfattende person- og stedregistre, som afslutter denne fine kildeudgave.

Selvfølgelig kan man - ud fra en mere principiel synsvinkel - diskutere det rimelige i at anvende så mange ressourcer, som tilfældet må have været her, på udgivelse af een enkelt skifteprotokol.

Erik Kann

Hans H. Worsøe og Torben Holck Colding: Familien Jacobsen. Udarbejdet på foranledning af legatet for J. C. Jacobsens og Carl og Ottilia Jacobsens descendens. 1985. 64 s.

Hvis man gennemser de seneste årgange af f.eks. Personalhistorisk Tidsskrift, finder man ikke mange eksempler på efterslægtstavler med anvendelse af det såkaldte »Tabellariske system«.

Den foreliggende bog anvender imidlertid systemet, og man kan håbe, at det vil inspirere andre til at undersøge mulighederne i denne opstillingsform, en opstillingsform med mange fordele. Bogen behandler Carlsberg-bryggeriernes grundlægger, *J. C. Jacobsen* (1811-1887) og hustrus efterslægt. Tavlerne er - så vidt det kan skønnes - ført helt a jour, således er den nyeste registrering i Danmark personen i tabel 21, c, (d. 14/10-1983) og den nyeste registrering i udlandet tabel 45, a, (f. 17/10-1983).

Der er tale om et meget systematisk og dygtigt gennemført arbejde, hvor der er en perfekt balance mellem informationsmængde og overskuelighed. Bogen er af disse grunde meget enkel at anvende; den egentlige slægtsregistrering indledes med en række vejledende bemærkninger om systematik, nummerringering, etc., derefter følger oversigtstavler, der klart viser de enkelte familiegrenes fordeling på de forskellige tabeller, og endelig følger registreringstabellerne, 46 i alt. Bogen afsluttes (selvfølgelig) af et register.

Der er sikkert mange meninger om, hvilken opstillingsform og nummerering man skal anvende i en efterslægtstavle, og anmeldelsen her skal ikke forsøge at afgive »dom i denne sag. Men lad det være til ladt med nogle ganske få, personlige bemærkninger:

Den tabellariske opstillingsform giver den bedste oversigt over sammenhængen i søskendeflokke, både ved et eller flere ægteskaber, og det er logisk og enkelt at arbejde med. Nummereringen af personerne er ligeledes enkel og ligetil - men dog uegnet, hvis man alene ud fra nummerbetegnelsen ønsker at kunne aflæse slægtskabsforholdet til stamfaderen (eksempelvis kan personen i tabel 27, a, let findes i opstillingen, men nummeret alene giver ikke oplysning om slægtskabsforhold). Her må evt. oversigtstavle eller sammenhængen i øvrigt inddrages - hvis man da ikke ligefrem anvender en supplerende nummerering.

Bogen kan, som det fremgår, anbefales på det varmeste, ikke blot til dem, der har interesse for J. C. Jacobsens efterkommere, men også til alle, som ønsker at gøre iagttagelser om den tabellariske opstillingsform.

Erik Kam

Genealogical Research Directory 1985 red. af Keith A. Johnson & Malcolm R. Sainty. Sv. kr. 105,-

Organer for formidling af kontakt imellem slægtsforskere med fælles interesseområde findes efterhånden i mange lande, enten ved optagelse af spørgsmål og svar i fagtidsskrifter eller i form af særskilte udgivelser som f.eks. Hvem forsker Hvad, der udgives af Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie, nu i samarbejde med Sammenslutningen af slægtshistoriske foreninger.

Genealogical Research Directory har siden 1981 formidlet kontakt internationalt. Årgang 1985 er udgivet i London, Paris, Stockholm, Stuttgart, Sydney, Toronto og Wellington ved de nævnte forfattere, som begge er bosiddende i Australien.

Årgang 1985 har et anseeligt sidetal, godt 700. Der indledes med en introduktion på engelsk, fransk og tysk. derefter følger en nyttig artikel om, hvordan slægtsforskerne mest hensigtsmæssigt henvender sig til tyske myndigheder og slægtsforskere af Friedrich R. Wollmershauser. Efter denne nyttige og instruktive artikel bringes en to-siders kalender over genealogiske konferencer, møder etc. for årene 1985-1988, men nok primært dem som redaktørerne og deres repræsentanter uden videre har haft kendskab til samt dem som pågældende arrangører har ønsket optaget i *Genealogical Research Directory* (GRD), hvorfor den på ingen måde kan ansees for fuldstændig.

Hovedindholdet og det reelt formidlende er imidlertid afsnittet *Directory of Names*, som er en alfabetisk ordnet fortegnelse over de slægtsnavne, som der ønskes oplysning om. Ved hvert navn findes en anmærkning om, hvornår og hvor i verden det pågældende slægtsnavn forekommer og et nummer til iden-

tifikation af den interesserede spørger, der er registreret i afsnittet Contributors Addresses. D.v.s der stilles primært spørgsmål, hvorimod der ikke som i Hvem Forsker Hvad oplyses, hvad spørgeren i øvrigt arbejder med, men det er der næppe heller behov for på internationalt plan, og i hvert fald ville det betyde at bogen måtte udgives i flere bind; alene Directory of Names fylder 520 tospaltede sider og Contributors Addresses ikke mindre end 75 sider med navn og adresse på 5254 interesserede spillere.

Der findes yderligere et nyttigt afsnit i GRD 1985, nemlig Directory of Societies, hvori meddeles oplysninger om genealogiske og personalhistoriske selskaber og foreninger i Australien, Østrig, Belgien, Canada, Danmark, England, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Irland, Island, Jugoslavien, New Zealand, Norge, Polen, Skotland, Sverige, Schweiz, Syd Afrika, Tyskland, Wales og USA.

Sidst i bogen findes en række annoncer, hvori professionelle slægtsforskere tilbyder deres arkivtjenester ved arkiver verden over.

Bearbejdelsen af årgang 1985 har været uddelegeret til 8 repræsentanter. Nordeuropa repræsenteres ved Elizabeth Thorsell, Hästskovägen 45, S-175 39, Järfälla, Stockholm, Sverige, til hvem man kan indsende spørgsmål til optagelse i GRD mod betaling af 105 sv. kr. For dette beløb kan indrykkes indtil 15 spørgsmål og hvert efterfølgende koster 3 sv. kr. stykket. For grundgebyret modtager man tillige et eksemplar af vedkommende årgang af GRD.

Årgang 1986 er under udgivelse, mindst ligeså omfattende. så interessen synes fastholdt om dette udmærkede hjælpemiddel.

Finn Andersen

Frits og Kirsten Hellborn samt Lisbet Wraa-Jensen: Carl Christian Gravesen og Johanne Friis. Efterslægt og anetavler. Udg. af Familien Gravesens Fond. København 1984. 271 sider, ill., kr. 100,-.

Familien Gravesen er tidligere behandlet i »Familien Gravesen gennem 200 Aar« ved konsul Thomas Schytte, der behandlede efterkommere af værtshusholder i Ringkøbing Laurids Gravesens sønnesøn, sadelmager samt organist og stadsmusikus Hans Gravesen (1801-68) i Ringkøbing.

Nærværende udgivelse indeholder en omfattende og grundig biografi over en søn af nævnte Hans Gravesen, urmager og senere tandlæge Carl Christian Gravesen og dennes hustru Johanne Friis samt en fremstilling af ægteparrets samlede efterslægt frem til udgivelsestidspunktet. Carl Christian Gravesen og hustru Johanne Friis, begge født 1850, havde i deres ægteskab 13 børn, absolut grundlag for en stor efterslægt. Biografierne er generelt detaljerede og udtryk for grundige arkivundersøgelser, men desuden har udgiverne søgt at få den ældre generation, d.v.s. børn af tandlægeægteparret, belyst så personligt som muligt, idet de har bedt efterkommere inden for hver gren om at give en skildring af deres forældre. De nutidige oplysninger er fremskaffet ved udsendelse af spørgeskemaer.

Derudover indeholder bogen 2 anetavler over henholdsvis Carl Christian Gravesen og Johanne Friis. Også disse er detaljerede og grundige, og i forbindelse med de enkelte anebiografier medtages ikke sjældent samtlige børn af aneparret samt kildeuddrag. Anerne i tavlerne er nummereret efter det traditionelle Kekule von Stradinitz system, men i fremstillingen skildres anelinier begyndende med ældst kendte person i probandens fædrene slægtslinie.

Det er helt indlysende, at der ligger meget omfattende arkivundersøgelser bag udgivelsen, primært foretaget af Frits Hellborn bistået af forskellige professionelle slægtsforskere, og foruden de rent genealogiske oplysninger gengives mange historiske dokumenter og oplysninger.

Bogen er forsynet med et register over efterkommere og et andet register over aner. At bogen kun koster 100,- kr. skyldes Familien Gravesens Fond, der har afholdt størstedelen af udgifterne.

I forordet erkender forfatterne at sagkyndige vel kan rette kritik mod dette eller hint i udgivelsen, men ikke desto mindre har de foretrukket at få materialet samlet og gjort tilgængeligt fremfor at lade det ligge ubenyttet i skabe og skuffer år efter år. Det synes jeg, at forfatterne gør ret i. Et godt eksempel til efterfølgelse for andre.

Finn Andersen

Birthe Holm: Et håndværkerhjem i Sønderborg 1905-20. Andreas Clausens boghandel, Sønderborg 1985, 105 s. hft.

Den lille velskrevne bog fortjener opmærksomhed frem for mange andre familieskildringer og erindringskitser, idet den omfatter et ganske særligt miljø, nemlig et hjemmetysk håndværkerhjem i Sønderborg i den periode, hvor tyskheden først stod meget stærkt, men derefter måtte se sig trængt i defensionen. Da forfatteren er født i 1929, har hun ikke selv kunnet opleve det, men så meget mere prisværdig er hendes indlevelsesevne.

Centrum for fremstillingen er tagtækkermester *Bernhard Goosmann* (1876-1945) f. i Schwerin og hans i Flensborg fødte hustru *Catharina Lassen* (1880-1963), som var forfatterens morforældre. Goosmann kom til Sønderborg fra Neumünster i forbindelse med banegårdsbyggerier og blev i byen. At han blev også efter genforeningen skyldes nærmest et uheld, idet han ikke kunne få papirerne i orden til en flytning sydpå, som var planlagt. I stedet blev nu en af døtrene gift med en rigsdanser, og i 1931 flyttede hun med mand og barn til Københavns omegn, hvor forfatteren voksede op. Håndværkerhjemmet i Sønderborg blev derefter tilholdssted i en række sommerferier.

I en tid, hvor der tales og skrives meget om afspænding og sameksistens i grænselandet er det velgørende at læse en fremstilling, som giver en naturlig fremstilling af livet uden at gøre problemerne større, end de er. Der er ikke tale om slægtshistorie i almindelig forstand, men en familie- og tidsskildring, som kan læses med udbytte af alle, der interesserer sig for forholdene i Sønderjylland frem til Genforeningen i 1920.

Hans H. Worsøe

Th. Th. Hove: Der var engang. Pennestrøg fra et langt liv. Illustreret af Johannes Bæch. Udgivet af Poul Kristensens forlag, Herning 1985. 96 s., 88,50 kr.

Forfatteren til denne bog er født 1903 og blev færdiguddannet som agronomkandidat i 1934. I en meget lang årrække var forfatteren ansat i Hedeselskabet, først og fremmest med ansvar for selskabets jordbrugsundersøgelser. I denne egenskab har forfatteren rejst hele landet mere end tyndt - ja, der er vist ikke den plet, forfatteren ikke har betrådt! Som stærkt historisk interesseret har Th. Th. Hove en stor del af æren for indsamlingen og bevarelsen af nu sjældne tørvegravningsredskaber, etc., ting, som nu findes i Hedeselskabets samlinger i Viborg.

Th. Th. Hove har givet sin bog undertitlen »Pennestrøg fra et langt liv«. Hvis dette antyder, at der er tale om en erindringsbog, er det nok lidt af en tilsnigelse.

Der er ganske vist spredte erindringsglimt i bogen bl.a. om anskaffelse af en ny bil til Hedeselskabet ca. 1952, om en Tysklandsrejse i 1957 og om et nært venskab med skytten på herregården Tjele. Ellers er der mere tale om historiske redegørelser for emner med tilknytning til hedeegnen: Mergelen, lyngen, kartoflen, osv. Hver gang begyndes så langt tilbage i tiden som overhovedet muligt, og der sluttes konsekvent med en konstatering af, at » dengang var det skidt, men nu er det heldigvis godt!«

Forfatteren er blevet meget kendt for den kyndige bog om »Tørvegravning i Danmark« (1983) - en bog, som i dag må anses for hovedværket på området.

Hans dybe kendskab til de emner, han behandler, mærkes da også tydeligt i de her foreliggende spredte, men velskrevne og veldokumenterede glimt. Desværre hviler de historiske redegørelser udelukkende på sekundær litteratur, og da omfanget af personligt erindringsstof - som antydet ovenfor - er yderst sparsomt, må man nok tvivle på, om bogen, sine kvaliteter til trods, vil have interesse for en større læserskare.

Erik Kann

Allan Tønnesen: Helsingørs udenlandske borgere og indbyggere ca. 1550-1600. Udgivet af Dansk Komite for byhistorie. Forlaget Misteltenen L/S. 163 sider. Kr. 175.00.

Befolkningsgrupper, der bryder op fra deres hjemland for at slå sig ned på fremmede steder, har forståeligt nok ofte været genstand for historikeres og skønlitterære forfatters interesse. Hvorfor brød disse mennesker op fra deres tidligere liv - hvor rejste de hen - hvordan blev de modtaget på det nye sted og sidst, men ikke mindst, hvordan klarede de sig økonomisk og socialt i de fremmede omgivelser?

En af de historikere, der har interesseret sig for disse spørgsmål i forbindelse med Danmarks mange indvandrergrupper gennem tiderne, er cand. mag. Allan Tønnesen, der har undersøgt Helsingørs udenlandske borgere og indbyggere i årene fra ca. 1550 til 1600. En periode, hvor byen modtog særlig mange fremmede indvandre. I sin undersøgelse har forfatteren især interesseret sig for følgende fire forhold: Hvilke nationer, der var dominerende i perioden? I hvilken grad de mange udlændinge fik indflydelse på bystyret? Eventuelle sammenhænge mellem nationalitet og erhverv? Og som det sidste, om de fremmede borgere fik den betydning for byens økonomiske liv, som blandt andet industrihistorikeren Gunnar Olsen har påpeget i en tidligere undersøgelse.

Som hovedkilde til sin undersøgelse har Allan Tønnesen benyttet Helsingørs kærnerregnskab for årene 1550 til 1599, herunder skattemantalslisterne, der har dannet grundlag for de statistiske beregninger og tabeller i bogen. Desuden er der benyttet tingbøger, skifteprotokoller samt kirke- og hospitalsregnskaber. Af særlig interesse for dette tidsskrifts læsere skal nævnes, at forfatteren især fremhæver Kancelliets brevøger, der foreligger i trykt form, som en værdifuld kilde til oplysninger af personalhistorisk art.

Allan Tønnesen viser, at det især var skotter, nederlændere og tyskere, der dominerede byens fremmede islet i perioden. Bogens første del omhandler skotterne, der slog sig ned som kræmmere og småhåndværkere allerede i slutningen af middelalderen. Årsagen til skotternes udvandring forklares med de urolige politiske forhold og den almindelige sociale nød i Skotland. Bogens andet afsnit fortæller om nederlænderne, der først begynder at gøre sig talmæssigt gældende i Helsingør efter 1567, som følge af spaniernes politiske og religiøse undertrykkelse. De nederlandske indvandrere var for det meste velhavende købmænd og skippere, der ved tilbagevendene lejligheder blev angrebet af danskerne for deres illoyale handelskonkurrence og kalvinistiske tro. I modsætning til skotterne, der var på relativ tilbagegang både økonomisk og talmæssigt, voksede den nederlandske gruppe stærkt, således, at de i periodens slutning udgjorde en stor og velhavende gruppe i byen.

Bogens sidste afsnit handler om den tyske befolkning, hvis tilstedeværelse i Helsingør går helt tilbage til Hansaforbundets tid. De tyske indvandrere optrådte hovedsageligt som købmænd, håndværkere og soldater på det nyopførte Kronborg og deres antal voksede jævnt og støt i den sidste halvdel af det 16. århundrede.

Et interessant resultat af undersøgelsen er, at påstanden om de fremmede (d.v.s. nederlænderne), der bragte penge til Helsingør, må anses for tvivlsom. Forfatteren påviser, at de velhavende nederlændere godt nok bragte kapital med sig fra deres hjemland og betalte byens højeste skatter, men at de var tilbøjelige til at rejse bort igen, når de havde tjent en tilstrækkelig stor sum penge på stede. Samtidig viser skattemantalslisterne, at de indfødte købmænd sjældent var velhavende i samme grad som de nederlandske købmænd, hvilket forfatteren tolker som, at de fremmedes tilstedeværelse ikke har medført den almindelige økonomiske opblomstring blandt byens købmænd, som Gunnar Olsen har hævdet.

Sluttelig skal nævnes, at der bagerst i bogen findes et omfattende personregister over de nævnte udlændinge med oplysninger om biografiske data og sociale forhold.

Allan Tønnesens bog er et spændende bidrag til Helsingørs lange og brogede historie, og det eneste man kan beklage er, at den er alt for hurtigt læst. Vi vil gerne hører mere om emnet.

Nynne Helge

Mogens Holch: K. Ø. Holch, Landets sidste kgl. borgmester. 200 sider, format A 5, ill., kr. 98. Dansk Historisk Håndbogsforlag, Lyngby 1986.

K. Ø. Holch, som kun i bogens titel benævnes således - inde i bogen kaldes han Knud Holch - er født 1869, blev cand. jur. 1892 og efter ansættelse først på amtskontor, derefter i Indenrigsministeriet, kgl. borgmester i Esbjerg 1908-26, en tid tillige folkevalgt borgmester og derefter kgl. borgmester i Århus til 1939. Vi får i bogen at vide, hvad disse to begreber dækker.

Vi følger Knud Holch livet igennem. Studentertiden skildres gennem breve til faderen - ugebrevne kaldes de et sted - og borgmestertiden ved uddrag fra de forskellige partiers lokale presse.

Forfatteren har som søn af Knud Holch haft dette materiale til sin rådighed. Men få sønner vil i fremtiden kunne skrive en bog som denne. Brevskrivning som privat meddelelsesmiddel eksisterer jo ikke mere. Og bortset fra fodboldspillere er der ingen der dag ud og dag ind overvåges af den samlede presse som Knud Holch i sin Esbjergtid overvågedes af lokalpressen.

Knud Holchs fader var til at begynde med prokurator, men i sønnens studietid embedsmand i provinsen (og højre-folketingsmand). Brevene fra den tid giver derfor et indblik i studieforholdene ved det juridiske fakultet og vi ser i ganske små glimt professorerne Deuntzer, Matzen, Nellemann, Goos og Julius Lassen - de første fire tillige fremtrædende politikere. Og vi får beskrevet livet på regensen og får om værtsfolkene i det pensionat, hvor han tilbragte sin sidste studietid følgende pudsige - for vor tid ekstra-pudsige - bemærkning: »Familien er meget flink, men på det politiske er de umulige. Hvad skal kvinder med valget? Deres eneste interesse er bicycleridning.«

Esbjerg-perioden, hvor Holch var både embedsmand og politiker, er udførligt behandlet. I 1919 - midt i byrådsperioden 1917-21 - da folkevalgte borgmestre indførtes, blev Holch, som ikke var valgt medlem af byrådet, eenstemmigt af rådet valgt til dets formand - han blev folkevalgt borgmester. Ved byrådsvalget 1921 blev Holch valgt ind i rådet på den borgerlige liste, men socialdemokratiet kom i flertal og en socialdemokrat valgtes derfor til borgmester. Dette flertal mistedes i 1925. Denne gang havde venstre og de konservative hver sin liste og Holch indvalgtes på den konservative liste, der kun fik valgt halvt så mange som venstre. Socialdemokratiet så nødig en venstremand som borgmester og dets leder, J. P. Sundbo - folketingsmand og redaktør af den lokale Socialdemokrat - henvendte sig da til Holch og meddelte, at hans gruppe ville støtte et valg af Holch til borgmester, hvad denne dog ikke ville indlade sig på. Henvendelsen viser, hvilken position Holch havde skabt sig blandt byens befolkning.

Det kan være vanskeligt for en søn at biografiere sin fader, men opgaven må her siges at være løst fuldt tilfredsstillende.

Ud over Knud Holchs biografi indeholder bogen væsentlige personalhistoriske og genealogiske bidrag.

Det vil være rimeligt først at betragte tre slægtsoversigter: en oversigt over forfædre til Knud Holch, en oversigt over forfædre på fædrene side til hans hustru og en oversigt over efterkommere efter en af hans hustrus tiptipoldefædre på mødrene side, skolemester i Oestheim Johann Heinrich Eichmüller. Det er ikke to komplette anetavler og heller ikke en komplet efterslægtstavle. Aneoversigterne, af hvilke den første spænder over 6 slægtsled, den anden over 12 slægtsled, indeholder i intet slægtsled mere end fire personer. Den førstnævnte tavle er den mest overskuelige. Den udviser Knud Holchs forfædre i Holch-linien og deres ægtefæller samt hans moder, Marie Christiane Niemanns forfædre i Niemann-linien og deres ægtefæller. Den indeholder oplysning om personernes fødsels- og dødsår, opholdssted og erhverv og er inden for den beskrevne ramme fyldestgørende. Med hensyn til beskrivelse af personerne henviser forfatteren til sin bog om Knud Holchs fader: H. C. Holch. En Estruppolitikers liv og meninger, Dansk Historisk Håndbogsforlag 1984.

Den anden aneoversigt er mindre overskuelig, da den bugter sig gennem forskellige slægter helt tilbage til 1500-årene. Dette er dog ganske naturligt, da den først og fremmest skal være en støtte ved læsningen om de personer, som forfatteren mener er omtale værd. Vi føres i beskrivelsen af dem tilbage i tiden ad en vej og derefter frem til vor tid delvis ad en anden vej. Tavlen burde dog også kunne benyttes til en hurtig orientering i slægterne, uafhængig af bogens tekst, men i så henseende støder man på

den vanskelighed, at tavlen ikke for alle mændene indeholder oplysning om opholdsted og erhverv. En og anden ved vel, at Mads Lerche, død 1608 var borgmester i Nyborg, men hvem kender Johan Peter Jacobsen From og Johan Friedrik Kunchel. Man må opsøge dem i rækken af personbeskrivelser, hvor førstnævnte iøvrigt er tabt på vejen tilbage i tiden, men heldigvis taget op på vejen frem til nutiden (i det pågældende slægtled indeholder tavlen kun ham og hans hustru). Om Mads Lerches hustru fortælles, at hun i et senere ægteskab havde sønner, der antog slægtsnavnet Lerche. Om sønnen Cornelius Pedersen Lerche anføres, at han blev borgmester i Nyborg og senere stiftamtmand over Lolland-Falster. Det sidste er rigtigt, men han har aldrig været borgmester i Nyborg.

I særlig grad interessant er slægten Eichmüller. Den kom her til landet med Johann Georg Wilhelm Eichmüller, født 1765, som blev korporal med bolig på Sølvgedes kaserne i København. En af hans sønner slog sig ned i Wien, hvor han virkede som dekorationsmaler i nært samarbejde med Theophilus Hansen. Denne malers to sønner, født 1866 og 1868 tog studentereksamen her i landet. Den ene blev læge i Tunis den anden arkitekt i Paris, men de beholdt deres danske statsborgerret og havde nær kontakt med deres danske slægtninge. Kun få af os kendte vel på forhånd navnet Eichmüller. Det forekommer dog i den københavnske telefonbog.

Holch-bogen fremtræder i tiltalende format, smukt trykt, rigt illustreret, navnlig med portrætter og forsynet med et register.

Gregers Hansen

Erik Nørr: Latinskolens programmer 1840-1903 og Gymnasieskolens programmer 1903-1958 I-II, udgivet af Danmarks pædagogiske bibliotek 1980 og 1985, 141 og 282 sider, ill.

Et cirkulære pålagde 1839 alle eksamensberettigede skoler at udsende en trykt indbydelse til de offentlige eksaminer. Indbydelsen skulle indeholde efterretninger om det forløbne skoleår, og det henstilledes, at den også indeholdt en afhandling af varig værdi. Disse afhandlinger udgør en stor, men svært tilgængelig gruppe litteratur. Emnerne er normalt af historisk eller pædagogisk art, værdien er vekslende, men i flere sammenhænge uerstattelig. Selv har jeg i sin tid gennemgået skoleprogram for skoleprogram snart af den ene grund, snart af den anden, og trods stor investering af tid alligevel siddet tilbage med en fornemmelse af, at noget havde unddraget sig opmærksomheden. Tænk, hvor Erik Nørres bøger kan spare tid og besvær: simple opslag viser, *hvad* der kan hentes og *hvor* det kan hentes. Det er her næsten altsammen: Hundrups efterretninger om lærerstanden ved nedlagte latinske skoler, Henrichsens bidrag til skoletugts historie og Blochs til Roskilde Domscoles historie, Lefoliis betragtninger over skolens medvirken ved standsskiftningen osv. Dertil kommer taler og mindeord, kataloger over bog- og andre samlinger, og vigtigst er det, at billedstoffet er registreret: skolehuse og mindetavler, lærere og elever.

En alvorlig mangel har værket (endnu?): afgrænsningen. Det nævnte cirkulære er en dårlig undskyldning for ikke at tage de »frivillige« programmer fra før 1840 med. Der er ikke så mange, men også de har stof af varig værdi: H H Blaches fyldige efterretninger om Aarhus Katedralskole 1805-1836 i skolens programmer 1836 og 1837, for at nævne et enkelt eksempel. Skoleprogrammerne havde deres glanstid fra 1840'erne til 1860'erne, men efter 100 års hensygnen er de igen ved at tage form og blive spændende læsning, og som tidligere er det et lykketræf, om andre end skolens nærmeste omgivelser opdager det; jeg kan derfor opfordre til, at serien udbygges med både en indledning og en afrunding. Foreløbig har Erik Nørres bøger lukket op for en næsten glemt samling stof af værdi for historikere af forskellig art: skolehistorikere, lokalhistorikere og personalhistorikere. Man må hilse dem velkommen og anbefale, at de bliver brugt.

Carl E. Jørgensen

Lokalhistoriske småtryk

Knud Prange: Fra »frugtbart herligbed« til herlig frugtbarhed; »en ringe underretning om dansk lokalhistories gamle og nu værende tilstand.« Småtryk nr. 1, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1972, 15 s.

Knud Prange: Lokalhistorie og undervisning. Småtryk nr. 2, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1974, 18 s.

Knud Prange: Slægt - miljø - samfund. Småtryk nr. 3, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1972, 14 s.

Vagn Dybdahl: Lad os afskaffe lokalhistorien. Småtryk nr. 4, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1972, 6 s.

Bernhardt Jensen: Storkommunen og det lokalhistoriske arbejde. Småtryk nr. 5, 1972, 8 s.

Per Malmberg: Belgierne i Hellebæk. Småtryk nr. 6, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1974, 48 s.

Lise Hesselager: Danske småtryk i Det kgl. Bibliotek. Småtryk nr. 7, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1974, 36 s.

Annalise Børresen: Erfaringer fra et biblioteks arbejde med lokalhistorien. Småtryk nr. 8, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1976, 13 s.

Torben Ejlersen: Kronprinsessegade, et københavnsk gadeanlæg og dets beboere. Småtryk nr. 9, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1976, 51 s.

Knud Prange: Lokalhistoriske kilder - hvorfor, hvordan og hvorledes. Småtryk nr. 10, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1983, 24 s.

Knud Prange: Lokalhistorikeren som forsker og skribent. Småtryk nr. 11, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1983, 14 s.

Louise Skak-Nielsen: Byernes brandtaxationer og deres kildeværdi for genealogiske og lokalhistoriske forskning. Småtryk nr. 12, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1983, 22 s.

Knud Prange: Slægtshistorie/lokalhistorie. Småtryk nr. 13, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1983, 18 s.

Rita Holm: Breve til amtmanden. Kilder til 1700-tallets lokalhistorie. Småtryk nr. 14, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1984, 14 s.

Knud Prange: Svenskekerig - stilstand - opgang. Småtryk nr. 15, udg. af Lokalhistorisk Afdeling, 1985, 17 s.

I 1970 blev Lokalhistorisk Afdeling oprettet som en videnskabelig afdeling under Historisk Institut ved Københavns Universitet. En svær fødsel eftersom de første mere konkrete planer daterer sig tilbage til 1942. Den historie skal ikke berettes her; evt. interesserede kan læse i Knud Prange: *Hvorfor lokalhistorie?* (1971).

Det er afdelingens opgave dels at »løse egentlige forskningsopgaver, dels inspirere historiestuderende til at foretage lokalhistoriske undersøgelser samt deltage i det lokalhistoriske arbejde rundt om i landet som en vejledende, rådgivende og inspirerende institution«. (Hvad sker der i elfenbenstårnet, udg. af Det humanistiske Fakultet ved Københavns Universitet, s. 10 (1983)). Serien af såkaldte »Småtryk«, hvoraf der til dato er udkommet 15, falder smukt ind under disse formålsbestemmelser.

Ideen med serien er at bringe særtryk af vigtige tidsskriftsartikler om lokalhistorie, artikler som det anses for mindre sandsynligt, at det brede flertal får læst, så længe de er gemt i diverse tidsskrifter.

De 15 »småtryk« kan emnemæssigt opdeles i 3 grupper:

1. Artikler om formidling af lokalhistorie (nr. 2, 5, 7 og 8).
2. Artikler med eksempler på lokalhistoriske undersøgelser (nr. 6, 9, 12, 14 og 15).
3. Artikler om lokalhistorien og om afgrænsning mellem på den ene side rigshistorie - lokalhistorie og på den anden side mellem lokalhistorie og slægtshistorie (nr. 1, 3, 4, 10, 11 og 13).

Det er spændende ting, der rummes i dette materiale, og hver og en af artiklerne virker medrivende og inspirerende – man får lyst til at læse videre og til at foretage yderligere perspektivering af de rejste problemstillinger.

I 2 hæfter behandles specielt spørgsmålet om forholdet mellem lokalhistorie og slægtshistorie nemlig nr. 3 og nr. 13, begge forfattet af Knud Prange. Det er (desværre) en sandhed, at mange slægtsforskere selv har bidraget til den lidt negative, måske let overbærende opfattelse af »slægtsforskningen«, der hersker blandt mange såkaldte professionelle (lokal) historikere.

Megen slægtsforskning er stadig kun et spørgsmål om indsamling af navne og helt basale persondata -

men uden nogen form for videregående bearbejdning. Det er derfor ganske berettiget, når Knud Prange råder slægtshistorikerne til hellere »at koncentrere sig om de noget nærmere forfædre og prøve at samle oplysninger, der kan fortælle os noget om dem som mennesker, og som kan sige noget væsentligt om deres skæbne« (Småtryk nr. 3, s. 125). I en række eksempler viser Knud Prange, hvordan det faktisk ikke er så vanskeligt, selv med et forholdsvis begrænset kildemateriale at »fylde kød og blod« på ens forfædre. Man kan ifølge Knud Prange gå 3 veje:

- 1. samle alle de oplysninger, der direkte vedrører den/de pågældende person(er) (de egentlige oplysninger).
- 2. stille oplysningerne sammen i en biografisk og slægtsmæssig ramme (biografi og slægtninge).
- 3. se oplysningerne på en geografisk og tidsmæssig baggrund (slægtens hjemsted og den tidsmæssige baggrund).

Det er indlysende, at disse veje meget hurtigt vil føre over i lokalhistoriske undersøgelser, men kun ved at inddrage lokalhistoriske aspekter, kan den slægtshistoriske undersøgelse få et tilstrækkeligt bredt (og relevant) perspektiv; kun derved kan der tegnes et dækkende baggrundsmiljø (Småtryk nr. 13, s. 153).

Spørgsmålet er måske nok, hvor grænsen går mellem slægtshistorie og lokalhistorie, men for mig at se, er det lige så vigtigt at diskutere, om det overhovedet er relevant at forsøge at trække en grænse, end-sige bare forsøge at definere den ene disciplin i forhold til den anden.

Knud Prange understreger – helt berettiget – flere gange, at de 2 discipliner (samt etnologien, som jeg udelader her) har god brug for hinanden, og at de hele tiden må arbejde sammen.

Langt hen ad vejen er det også nok rimeligt at fremhæve de 2 discipliners forskellige metoder, jfr. f.eks. Småtryk nr. 13, s. 153, hvor Knud Prange peger på 3 områder, hvor slægtshistorikeren »kan udnytte lokalhistorikerens arbejde.«

Men der ligger nu en vis fare i en sådan betragtningsmåde, en fare for en cementering af grænserne mellem de 2 discipliner. Og jeg er slet ikke så sikker på, at der opnås så forfærdelig mange fordele ved at adskille de 2 discipliner og deres arbejdsmetoder.

Kan det ikke være temmelig ligegyldigt, om slægtsforskeren gør sig klart, at nu bevæger hun sig ind på et lokalhistorisk forskningsfelt? Det centrale må være, at de problemstillinger, der undersøges, undersøges på en sober og forsvarlig måde med skyldigt hensyn til almindelige kildekritiske grundprincipper.

Der ligger en fare for (og her er det nok mest slægtsforskerens egen skyld), at der bliver stillet lidt færre kritiske krav til slægtshistoriske undersøgelser end til f.eks. lokalhistoriske undersøgelser. Og det må meget nødig ske.

Som et eksempel på den fare, der ligger i at adskille en slægtshistorisk og en lokalhistorisk undersøgelse, vil jeg pege på Småtryk nr. 12 af Luise Skak-Nielsen.

Ud over nogle aldeles glimrende forklaringer om materialet og dets benyttelse, stiller hun en klar skelnen op mellem brandtaxationernes værdi for genealogen (s. 171 ff) og for lokalhistorikeren (s. 176 ff). Men for mig at se opnår man ingen fordel ved at skelne - det ene kunne lige så godt placeres det ene som det andet sted. Om man nu trækker grænser eller ej - og man gør det på den ene eller anden måde, finder jeg det vigtigt, at der til stadighed holdes gang i en debat om slægtsforskningens grænser og indhold; kun derved kan der skabes fornyelse og udvikling.

De 15 småtryk er i allerhøjeste grad debatskabende og derved hver især betydningsfulde. Lad os håbe, at der kommer mange flere.

Erik Kann

Alf Lohde Mikkelsen: »Spurvekvidder«. En beretning om forfatteren og højskolemanden Anton Nielsen. Arusia - Historiske Skrifter IV, Århus 1984. 159 s.

Anton Nielsen (1827-1897) er en af de mest kendte repræsentanter for den såkaldte »skolelærrelitteratur«, som slog afgørende igennem i 1860'erne og årene derefter.

Genren har hentet sin betegnelse fra den kendsgerning, at dens kendeste udøvere (undtagen een) alle

var skolelærere. Emnemæssigt tog genren udgangspunkt i landalmuens situation og beskrev - oftest i moraliserende form - denne befolkningsgruppes livsvilkår og muligheder.

Tidligere tiders litteraturhistoriske fremstillinger har ikke ofret megen plads på denne udtryksform - men de seneste 10-15 år har ændret dette forhold, og en lang række fremstillinger har set dagens lys.

Bogens forfatter er imidlertid af den opfattelse, at de hidtidige fremstillinger ikke i tilstrækkelig høj grad har fokuseret på »at belyse forholdet mellem på den ene side det almene og typiske og på den anden side det individuelle og særprægede« (s.8). Dette mål kan nås (stadig ifølge forfatteren) gennem en »historisk biografi« - og netop en sådan har han ønsket at skrive. Herudover ønsker han med bogen at give bidrag til belysning af skolelærerlitteraturen og Vester Skerninge Højskoles historie - samt endelig at give en lidt grundigere analyse af Anton Nielsens værk: »Fra Landet«.

En levnedbeskrivelse som den foreliggende, der går dybt ind i den individuelle psykiske udvikling og samtidig forsøger at placere denne udvikling i en større samfundsmæssig sammenhæng, rummer både fordele og ulemper.

En fordel er det, at der opnås en mere tilbundsående forståelse for det pågældende menneskes liv og udvikling; en ulempe er det derimod, at den individuelle udvikling i for høj grad bliver ikke bare eksempel på, men også dokumentation for den bredere samfundsmæssige udvikling.

Forfatterens hensigt med at belyse forholdet mellem det almene og det specielle er glimrende - men det er, ligesom om læseren bliver svigtet. For det første samler bogen ikke trådene til en helhedsvurdering af det ovennævnte forhold for så vidt angår Anton Nielsen; for det andet bliver levnedbeskrivelsen i langt mindre omfang, end det ovenfor citerede lægger op til, sammenholdt med den samfundsmæssige udvikling. Det »forbliver« i alt overvejende grad en biografi over Anton Nielsen, men til gengæld en glimrende og uhyre nuanceret biografi, holdt i en levende og medrivende stil:

»Indre Mission, Elisabeth og den borgerlige dannelse kommer efterhånden til at stå for Anton som typiske udtryk for »et strengt, indesluttet Liv«, og Indre Mission byder der sig straks en lejlighed til at få gjort op med«.

Hvad kan en personalhistoriker nu bruge bogen til? Ja, for det første rummer bogen mange fine skildringer, der giver godt indblik i datidens højskoleliv. For det andet er bogen en god måde at stifte bekendtskab med »skolelærerlitteraturen« på, hvis produkter er væsentlige, hvis man vil have mere viden om bevidsthedsdannelsen blandt landalmuen i sidste halvdel af 1800-tallet.

Endvidere er det spørgsmålet, om der ikke er metodiske aspekter i bogen, som kan finde anvendelse ved »almindelige« slægtshistoriske fremstillinger, slægtsbøger, etc., etc.. Det mener jeg, afgjort er tilfældet; netop afvejningen af det generelle over for det specielle er vigtig for alle slægtsforskere. Problemet dukker oftest op allerede i indsamlingsfasen:

F.eks. anføres i kirkebogen, at den og den tipoldefader er »inderste«. Et sådant udtryk kan kun forstås til bunds, hvis det bringes ind i dets rette overordnede sammenhæng: Hvad er en inderste, og hvordan er dennes placering i forhold til andre grupper blandt bønder? Samtidig må netop denne tipoldefader bringes ind i en mere speciel sammenhæng: Hvordan var netop hans stilling set i forhold til det generelle - typisk, atypisk, etc., etc. Her opstår nødvendigheden af en afvejning:

Det specielle må ikke i for høj grad blive lig det generelle, på den anden side må det generelle heller ikke overskygge det specielle.

Ydermere ligger der et tidsmæssigt problem og lurer: Mange slægtsforskere er tilbøjelige til at anvende en gang fastslåede sammenhænge som forklaringsmønstre i alle tidsperioder.

Endelig vil nogle slægtsforskere sikkert føle sig tiltrukket og inspireret af bogens sproglige tone; det kan selvfølgelig altid diskuteres - derimod kan det ikke diskuteres, at der i alt overvejende grad er tale om en spændende og meget læseværdig bog.

Erik Kann

Bertel Preisler: 500 Preislere i 500 år - eller den danske gren af slægten Preisler. Mandslinien. 1984, 351 s., tvær-A4, ill., 3 udfoldningstavler. Pris: 250 kr. Ekspedition: Forfatteren, Emdrupvej 32, 2100 København Ø.

Slægten Preisler føres tilbage til George Preisler, en bøhmisk glasmager, der levede fra ca. 1450 til 1516, formentlig i byen Kreibitz (nuv. Chribska), der siden blev hjemsted for adskillige medlemmer af slægten. I slægtens eje findes et 1400-tals glaskrus, der efter sin indskrift skal være fremstillet af George Preisler i 1471.

Georges tip-tipoldebarn var kunstmaler i Nürnberg Daniel Preisler (1627-1665); hans sønnesøn Johann Martin Preisler (1715-1794) kom i 1744 til København, hvor han blev hofkobberstikker og senere professor ved kunstakademiet. Fra ham nedstammer den ældre linie af slægten i Danmark.

En halvætter til Johann Martin Preisler (altså med fælles oldefar) var Christian Jakob Preisler (1712-1779), der var født i Dresden, men kom til København i 1730-erne som snedkervend. Han blev hofsnedker og stamfar til den yngre linie af slægten i Danmark. - Før Christian Jacob Preisler var i øvrigt hans ældre halvbroder, hoflåsesmed Joachim Daniel Preisler (1680-1762) indvandret til Danmark, men han efterlod sig ingen efterslægt.

Af slægtens yngre linie er en gren flyttet tilbage til Tyskland; andre efterkommere er flyttet til Sverige, Irland og USA. I Danmark er slægten stadig livskraftig. Det er derfor et ganske omfattende persongalleri, der er gjort rede for i bogen, også selv om den på et meget væsentligt punkt har en begrænsning: Som titlen siger, anfører bogen kun efterkommere af de to danske stamfædre i *mandslinien*. De kvindelige descendenter anføres med ægtefælle og børn, men deres efterkommere følges ikke videre. Bogen bliver således ikke en komplet fortegnelse over bærere af navnet Preisler, idet det vides i nogle tilfælde at være nedarvet gennem et eller flere kvindeled.

Imidlertid kan forfatteren ikke klandres for at have begrænset sin opgave; tværtimod kan man glæde sig over, at han har udført så stort et arbejde som tilfældet er; det kan være til megen nytte, også for efterkommerne af slægtens kvindeliner, hvis disse selv vil sysle videre med et slægtshistorisk arbejde. At nogle af personoplysningerne er temmeligt nødtørftige, bl.a. for den amerikanske slægtsgren, som man tilsyneladende har tabt kontakten med, er trist, men kan ikke overraske. Til gengæld kan man glæde sig over den udmærkede og fyldige behandling af den gren af den yngre Preisler-linie, som flyttede tilbage til Tyskland.

De yngste slægtsmedlemmer i bogen repræsenterer 16. generation af efterkommere. Hele efterslægten er overskueligt anført på 3 oversigtstavler, der tillige anfører hver enkelt persons løbenummer. Den anvendte nummerering er meget enkel: Stamfaderen får nr. 1; i 6. generation, hvor der er fire efterkommere, får disse nr. 6, 7, 8 og 9; 7. generation nummereres fra 10 til 23, 8. generation 24-41 og så fremdeles, til nr. 418 i 15. generation. I 15. generation har kun 2 af 52 personer fået numre, og i 16. generation ingen; formentlig fordi disse generationer ikke kan regnes for »førdige«.

Personernes placering i bogen følger *ikke* numrene, idet de er opstillet i grupper med fædre-børn-sønnebørn etc. behandlet i sammenhæng. Orienteringen i bogen lettes imidlertid af et udmærket personnavneregister, der tillige angiver numrene på de nummererede personer. Her kunne man tillige ved de nummererede personer have ønsket anført »gift med/søn/datter af nr. xx« – men det er en detalje.

Forfatteren har haft det held at kunne alliere sig med en reprofotograf (indgiftet i slægten!), og det har medført at det righoldige illustrationsmateriale i bogen er nydeligt gengivet. Ganske vist fremtræder de mange fotos en kende blege; men det er formentlig et spørgsmål om anvendt trykteknik kontra pris, og resultatet er fuldt ud acceptabelt. Billederne findes heldigvis »på rette sted« i bogen, og ikke samlet på særlige sider i slutningen. Der er mange velvalgte illustrationer, bl.a. også gengivelser af de kunstneriske slægtsmedlemmers værker (og kobberstik står ganske udmærket i bogens teknik). Citater af breve og beretninger tillige med mere anekdotisk stof er udvalgt med heldig hånd.

Bogen bygger videre på det tyske slægtsmedlem Karl Adolf Preislers *Die Familie Preisler durch fünf Jahrhunderte* (Bredstedt, 1929) – en bog som for øvrigt ikke ses fortegnet i Henry Bruuns *Dansk historisk Bibliografi 1913-42*, men heldigvis er med i slægtsartiklen i Dansk biografisk Leksikons 3. udgave. Nu foreligger til gengæld en ajourført og for danske slægtsforskere let tilgængelig udgave af Preisler-

slægtsbogen, som absolut må hilses velkommen som et vægtigt og lødigt indslag i slægtsbøgernes mangfoldighed.

Jørgen Peder Clausager

Per Olov Bergman, Ingemar Carlsson, Bo Nilsson: Ordna ditt släktarkiv. ICA, Västerås 1985, 94 s., 65 sv. kr.

Opmærksomheden skal her henledes på et hjælpemiddel, som ikke drejer sig om, hvorledes slægtsforskeren skal finde nye oplysninger, men om hvorledes han skal systematisere og opbevare dem, han allerede har indsamlet, således at de kan blive til nytte ikke blot for ham selv, men også for senere benyttede. Bogen har dermed i højere grad almen interesse end udenlandske hjælpemidler plejer at have.

Det er tre fagfolk, der er gået sammen om opgaven: Lederen af Riksarkivets afdeling for privatarkiver, docent Ingemar Carlsson, skriver om ordning af papirer og lydbånd, nummersystemer og registre, P. O. Bergmann fra foreningen for Datorhjælp i Släktforskningen om EDB (DIS), og Bo Nilsson fra Stockholms stadsmuseums billedarkiv om fotografiets betydning. Alle afsnit rummer gode iagttagelser og mange praktiske anvisninger og regler, herunder en afmystificering af EDB-arbejdet.

Afsnittet om billederne er særlig lærerigt og udfylder efter mit kendskab et savn i litteraturen. Blandt temaerne i dette kapitel kan nævnes: behandling af skadede billeder især fotografier, sikker opbevaring af billeder, emballering af disse samt billedregistrering. Mange tankevækkende illustrationer liver op i den lille bog, som kan anbefales ikke blot slægtshistorikere men i høj grad også medarbejdere ved de lokalhistoriske arkiver. Nok er der forskel på svensk og dansk arkivtradition, men derfor kan man godt lade sig inspirere af hinanden og hente nyttige oplysninger hos hinanden, og den foreliggende bog er en god anledning for danskere til at gøre dette.

Hans H. Worsøe

Lykke Andersen og Karen Borglykke: Bibliografi over danske »Stater« 1913-1981. Studier fra Danmarks Biblioteksskole nr. 52. 1985, 184 s. ofsett.

Den her omtalte bibliografi er udarbejdet i 1982-83 som hovedopgave ved Danmarks Biblioteksskole i fagområdet bibliografi efter prisværdig tilskyndelse fra lektor Georg Simon. Den er udgivet i en serie omfattende skolens bedste hovedopgaver og specialer, hvilket berger for kvaliteten. I forordet nævnes, at den er blevet til p.g.a. den stadigt stigende interesse for personal- og slægts historie, og det må også medgives, at oversigten er særdeles nyttig som hjælpemiddel for disse. Tilmed er bogen ret nem at finde rundt i, takket være emne- og stikordsregister på fag samt stedregister.

Perioden er klart angivet, artikler, bøger m.v. udgivet 1913-81, området Danmark med tilhørende bilande i de perioder, de har hørt nært til moderlandet, d.v.s. Dansk Vestindien til 1917, Island til 1944, Færøerne til 1948 og Grønland i hele perioden, men desværre også kun Nordslesvig fra 1920. Her kunne man måske nok have gjort den undtagelse at tage Nordslesvig i perioden 1913-19 med, selvom resultatet ville være blevet pauvert, da der netop i den periode ikke var mange kræfter til overs til biografiske arbejder. Til gengæld medtages heldigvis senere udkomne værker om f. eks. Indremissionærer i Nordslesvig før 1920.

Listen over gennemsete tidsskrifter viser, at man er kommet vidt omkring, og også at man har gennemset Sønderjyske Årbøger 1913-81, som dog ikke udkom 1915-22, samt Sønderjysk Månedsskrift 1913-81, hvilket må være en trykfejl, da månedsskriftet først begynder at udkomme 1924.

Bibliografien er opstillet systematisk efter en tillempet DK5, hedder det i forordet, og desværre forklæres dette kodesprog ikke, men som sagt gode registre råder bod på skaden, så man af sig selv ret hurtigt kan finde rundt i bogen, hvor fag er det overordnede, topografi det næstkommende led.

Forfatterne efterlyser rettelser og tilføjelser. Her skal kun gives en enkelt, idet man af uforklarlige grunde er hørt op med at gennemgå Fra Viborg Amt i 1972. Tidsskriftet udkommer stadig, og ved den-

ne lapsus er man gået glip af bl.a. jubilæumsårgangen 1978, som indeholder Paul G. Ørbergs fortegnelse over eligerede borgere 1747-1838, borgerrepræsentanter 1839-68 og byrådsmedlemmer i Viborg 1869-1929 (s. 79-87) og undertegnede fortegnelser over lensmænd 1536-1660, amtmænd 1660-1970 samt valg til Viborg amtsråd 1842-1928 (s. 152-63), og det er jo en skam, hvis nogen senere skulle finde på at interessere sig for samme emner.

Hans H. Worsøe

N. H. Frandsen: Mordet på Store Hans. Bønhasen. 1985 140 s. ill. 102 kr.
Kan rekvireres hos Bønhasen, Hørsholmsgade 18 B, 2200 Kbh. N.

I oktober 1861 blev husmand Lars Gabrielsen henrettet som den sidste på egnen ved Sorø. Det var resultatet af en lang retssag og en begivenhed, der gav genlyd i tidens presse. Også i dag vækker henrettelsen opmærksomhed og har givet historikeren N. H. Frandsen inspiration til denne lille bog.

Han udreder trådene omkring den dømtes udåd, mordet på aftægtsmanden Hans Jensen, også kaldet Store Hans, i Broby Overdrev i 1860. Årsagen var uenighed om størrelsen på Hans Jensens aftægt, og sagen kom til at involvere flere af sognets beboere. Frandsen fortæller om alle disse personer, om deres tidligere liv og indbyrdes forhold. Og bogen viser med al ønskelig tydelighed, hvor meget man kan få ud af vore almindelige kilder, bl.a. retsbetjentarkiver, kirkebøger, folketællinger og brandforsikringer, hvis man er heldig og har næse og nysgerrighed. Og Frandsen har været heldig, for mange af de implicerede havde tidligere været indblandet i sager om brand, gæld, separation og fadderskab eller været beskyldt for falskmøntneri, tyveri eller opsætsighed mod husbond. De optræder derfor i kilderne, og vi får spredt viden om deres liv i øvrigt, om ægteskaber, familieliv, omgangskreds, husførelse og daglig gørem, om temperament, moral og livsværdier. Det er en bog om almindelige mennesker i et sydsjællandsk sogn i midten af forrige århundrede.

Bogen er skrevet som en fortælling med handlingernes eget drama og med de refleksioner og motiver, som Frandsen tiltror sine personer. Jeg kunne imidlertid have ønsket mig mere historiske og perspektivrige vurderinger af, hvad der var særlig vigtigt eller karakteristisk ved det skete. Men for alle, der interesserer sig for de »mindre« mænd og kvinder i historien, må denne bog være inspirerende læsning.

Hanne Sanders

Søllerødbogen 1986. Udgivet af Historisk-topografisk Selskab for Søllerød Kommune. Red. af Niels Peter Stilling. 176 s., ill., 110 kr. (for medlemmer 80 kr.).

Den forrige årgang af Søllerødbogen rummede blandt meget andet specielt en artikel af direkte interesse for personalhistorikere, nemlig Inger Hartbys redegørelse for navneskikke hos bønder og håndværkere i Søllerød i 1700-tallet, jfr. anmeldelsen i dette tidsskrifts årgang 106, 1986: 1, s. 108-09.

Denne årgang - årgang 1986 - i øvrigt den 45. i rækken, rummer også et par indlæg, som kan have relevans for personalhistorikere, nemlig Tove Bojsen-Møllers erindringsglimt: »Minder fra Søllerød Præstegård« og Jørgen Mortensens ditto: »Fra min barndom i Nærum«.

Tove Bojsen-Møller er født i 1900 og har tilbragt en god del af barn- og ungdom i Søllerød Præstegård. Hun fortæller med oprigtig følt glæde og begejstring om bygninger, deres indretning, haven og om mange forskellige positive og morsomme minder fra tiden navnlig frem til sin konfirmation 1916. Og det er mest det positive og det sjove, vi hører om.

Erindringerne kan læses, ikke blot af dem, der måtte have interesse for familien Bojsen-Møller, men også af dem, der synes, at det er spændende at fornemme lidt af stemningen og atmosfæren i Søllerød Præstegård i den behandlede periode.

Årbogens anden erindringsartikel er skrevet af fhv. vognmand Jørgen Mortensen, født 1909 i Nærum, søn af Christian Mortensen og Inger Kirstine, født Andersen.

Moderens slægt var fra Gørløse Sogn, medens faderens slægt stammede fra gården Nøjsomhed (Birkegården) i Nærum, nu nedrevet. Forældrene blev gift omkring 1900 og boede først i Skodsborg, men kom snart efter til Nærum, hvor de købte et stykke jord fra Nøjsomheden på Nærumvej, nuværende Nærum Hovedgade 12.

Det er med denne adresse som centrum, begivenhederne udfolder sig. Faderen var tømrer (næringsbrev 1907), og forståeligt nok hører vi meget om denne virksomhed, men også om fagets betingelser i det hele taget i tiden frem til beretningerne slutter i 1923.

Vi hører imidlertid også om stedets øvrige næringsliv, om dagligliv - fritid og skolegang - og, hvad der måske er nok så spændende, om forholdene under 1. verdenskrigs mobilisering med deraf følgende soldaterindkvarteringer.

Stilen er måske knap så levende og fængende som Tove Bojsen-Møllers, men til gengæld får vi gennem mange kendsgerninger et langt mere dækkende indtryk af tiden og stedet, af bebyggelse, af næringsliv og indbyggere.

Tove Bojsen-Møller «lever med» i det, hun skriver, hun fører os med ind i fortiden, Jørgen Mortensen holder sig i hovedsagen på afstand af fortiden, men får så til gengæld flere oplysninger med. Det er to forskellige måder at gribe tingene an på; hvad man foretrækker er en smagssag.

Hvis man alligevel tager fat i bogen for at læse erindringerne, må man ikke snyde sig selv for at læse de øvrige artikler om Søllerød under besættelsen og om Frederik VII's grotte i Skodsborg. De er sandelig både velskrevne og spændende.

Herudover er årbogen naturligvis forsynet med alt, hvad en årbog skal være forsynet med: beretninger fra museum, arkiv, regnskaber, etc. I udstyr og opsætning lever den helt op til forgængerne - dvs. tip top - en dejlig bog både indholdsmæssigt og bibliografisk.

Erik Kann

Slakten Tragårdh från Kopenhamn. Forskning utford och sammenställd av Kurt G. Tragårdh, Stockholm 1986, dupl. A4, 168 s. 165,50 sv. kr. ved henvendelse til forfatteren, Brahegatan 28, S 11437 Stockholm.

Forfatteren af denne slægtsbog, der føres tilbage til Jacob Thraegaardt, der 1582 boede på Købmagergade i København, vil være tidsskriftets læsere bekendt fra to artikler her i tidsskriftet i henhv. 1967/68 om sølvsmeden Alexander Traegaard og 1970 om danskere, som udvandrede til Kapprovinsen. Sidstnævnte artikel er inspireret af, at netop en gren af slægten T. udvandrede til Sydafrika, hvad der også redegøres for i den nye bog.

Den velskrevne og velillustrerede bog omfatter 13 generationer, hvoraf 3 nulevende. Det fastslås, at københavner-slægten og skåneslægten af samme navn ikke har fælles udspring, men dog forbindelse på spindesiden. Også myten om, at slægten skulle nedstamme fra Christian II's Dyveke afvises, men den er måske heller ikke så attraktiv for en svensker!

Til bogen anvendes det tabellariske system, hvis klarhed dog tildels sløres af en maximal udnyttelse af pladsen på siderne, således at der ikke er tabelangivelse øverst på hver side og det derfor er lidt besværligt at finde fra det udmærkede register til den rigtige tabel. Dette skal dog ikke ødelægge glæden over et velskrevet og veldokumenteret slægtshistorisk arbejde med mange oplysninger fra Danmark.

Hans H. Worsøe

(Ruth Andersen:) *Leg er ikke den kongelige Dragt. Festskrift i anledning af 250-årsdagen for oprettelsen af Vemmetofte adelige jomfruklaster, 10. juni 1985, ca. 200 s. Indb.*

Da ovennævnte bog, hvis titel er et Thomas Kingo citat, kun er trykt i ganske få eksemplarer til information for klosterets beboere, skal der ikke her gives en vurdering, men opmærksomheden skal blot

henledes på bogens fremkomst. Bogen omhandler personkredsen bag klosterets oprettelse med hovedvægten lagt på *Charlotte Amalie (1650-1714) prinsesse af Hessen-Kassel*, senere Christian Vs dronning, selvom det først var datteren, prinsesse Sophie Hedevig, der stod som stifter af det adelige jomfrukloster på Vemmetofte. Der er tale om en materialsamling, bag hvilken man sporer et stærkt engagement i klosterets historie og en betydelig flid.

Hans H. Worsøe

Leo Tandrup: Drømmen om kærligheden og kejsertronen. Et historisk spil om Christian IV og Kirsten Munk. 1984 (Dansk Friskoleforening). 196 s. ill.

I denne bog beskæftiger historikeren Leo Tandrup sig med en af de kendteste konger i danmarkshistorien, nemlig Christian IV.

Tidsmæssigt kan bogen afgrænses meget præcist, nemlig fra kongens fødsel 12/4 1577 til maj 1648, altså et par måneder efter dennes død. Det er ikke i traditionel forstand en historisk biografi - men for at bruge forfatterens egen betegnelse: »Et historisk spil om Christian IV og Kirsten Munk«.

Følgende to citater kan meget passende tjene som eksempler på bogens stil, indhold og forfatterens metode. I første eksempel er vi i 1615 - og oplever det første møde mellem kongen og Kirsten Munk:

»Der sad han han ikke længe. Samme år var han ude på en af sine mange rejser rundt i Danmark. På herregården Ulfeldtsholm på Fyn blev der holdt fest til majestætenes ære. Adelsfolk fra hele egnen strømmede til. Værten på gården præsenterede gæsterne for kongen. Christian var træt og uforløst. For jægten var gået hele dagen. Uden lykke. Kun et enkelt stykke vildt fik han fældet« (s. 57).

Efter gengivelse af en række overvejelser om forelskelse eller ikke forelskelse hedder det videre: »Da lød værtens stemme igen. Et nyt par blev præsenteret: Ædle og velbyrdige fru Ellen Marsvin med datter, Kirsten Munk.

- Dén hårdhjertede hest med fiskeøjne, tænkte Christian langt borte. Bare ude på at puge godser til sig, efter at hendes mænd er døde. Intrigant og snedig som en hollandsk kræmmer.

Da så et par mørke øjne ind i hans. Frimodige. Nysgerrige. Og varme. Christian vågnede øjeblikkeligt. En purung kvinde. Fager som den danske kyst. Skøn som morgensolen i en purpurdis. Med smækker midje og et langt, blondt hår. Med kinder som røde æbler. Og former så yppige som Samsøes runde bækker. Et under til skue. Undfanget, sku man tro, ikke af den stramme fru Ellen, men af den smukke havfrue, der varslede hans egen fødsel.

For første gang så langt tilbage, det var til at huske, tabte Christian mælet. Han mødte Kirstens blik. Og kom med ét i tanke om de nyudsprungne violer i Frederiksborg slotshave. De dansede på en snor fra hans øjne hen til Kirstens. Og forsvandt i dem. Han ville gerne plukke dem. Men kunne ikke«. (s. 57-58).

....»Så strammede Christian sig op. Han var dog kongen. Eller var han? Det valgte han at mene« (s. 58).

I det næste eksempel er vi i Ulvsbäck præstegård til mødet februar 1629 mellem Gustav Adolf og Christian IV:

»En snestorm rasede udenfor. Indenfor gik samtalen igang. Fraserne først, hvis det bare var fraser.

- Tak fordi Eders kærlighed ville komme her som gæst.

- Det glæder mig, at I kong Gustav, er ved godt helbred.

Realiteterne derpå, hvad de så var:

- Hvad nyt fra Tyskland, kong Christian?

- De kejserlige bygger skibe og regner med at komme ud i Balticum med 22 orlogsmænd til sommer.

- Det er ikke ufarligt. Styrker de sig i længden til søs, må det frygtes, at de bestrider os vort herredømme i vor Østersø.

Bare han tror på den, tænkte Gustav Adolf, men blev skeptisk, da Christian nøjedes med at svare: Sagen er ikke uden fare.

- Er der håb om fred imellem Jer og kejseren?

- Ikke synderligt endnu, sagde Christian uskyldigt.
- Ønsker kongen af Danmark virkelig freden, er den utvivlsomt til at få.
- Det ved jeg ikke, lød det fromme svar.
- Kejseren vil sikkert give Eders kærlighed ikke blot Jylland og Holsten, men osse alle de erobrede lande i Nordtyskland igen. Og det uden spor betænkning» (s. 121).

Det er to forskellige sider af kongen, vi oplever her: Følelssiden, kærligheden, forelskelsen, betagelsen og fornuftssiden, de vigtige politiske forhandlinger, hvor velovervejeth nødvendigvis må gå forud for følelser og stemninger. Følelser og fornuft - efter Tandrup's opfattelse to helt centrale mekanismer i ethvert menneske. Men der er ikke tale om et enten eller - de to mekanismer står i forbindelse med hinanden i en stadig gensidig påvirkning, der i sidste ende kun er en del af hele den komplekse menneskelige natur. Det drejer sig om et af den såkaldte realistiske romantik præget menneskesyn - »et menneskesyn, som fornægtede den del af den franske rationalisme, der stod for en prosaisk, snæver, materialistisk livsbetragtning, et menneskesyn, som til gengæld drog næring af den del af romantikken, som krævede lidenskab, fantasi, en farverig og personlig stil, og som forstod, hvor sammensat menneskets natur var, og hvor relativistisk den historiske verden var; et menneskesyn, der derfor også tog afstand fra den del af romantikken, som var fornuftsfjendtlig, og som sværmende for det irrationelle efterhånden degenererede til en livsfjern idealisme; et menneskesyn, der med andre ord pointerede nødvendigheden af en snæver dialektisk forbindelse ikke blot mellem fornuft og følelse, men også mellem privatsfæren og den sociale sfære, mellem historieskrivning og historieforskning; den dialektik, som af romantiske historikere formuleres i maksimen om, at historien på én gang skulle være kunst og videnskab« (HISTORIE, Jyske samlinger, ny rk. XIV, 2. 1982. Leo Tandrup: »Om historieskrivningens metode«, s. 291).

Det er vigtigt at gøre sig klart, at forfatteren ikke må stille sig uden for sin hovedperson - tværtimod skal hun leve sig ind i dennes livsskæbne; historikeren skal med andre ord gennem indlevelsen placere sig »midt i den fortidige virkelighed« (Leo Tandrup: »På sporet af en progressiv historieskrivning« i Festskrift til Svend Ellehøj (1984) s. 390).

Men indlevelsen må ikke blive subjektiv og vilkårlig. Historikeren skal komme »med et i vor kulturarv funderet livssyn, med en målestok for, hvorledes den menneskelige udvikling foregår i forskellige perioder, kan han ved den i så fald uundgåelige og frugtbare sammenligning af sit eget livsforløb og livssyn med den biograferedes ikke lade være med at vise åbenhed og respekt for det, hvori denne adskiller sig fra ham selv« (Festskrift til Svend Ellehøj (1984), s. 391).

Dette er det væsentligste grundlag for, at værket kan blive ikke bare kritisk, men også emancipatorisk, både for historikeren selv og for læseren. Læseren skal gribes af det livsforløb, hun læser om for derved »at begribe og dermed gribes af sit eget« (HISTORIE, Jyske samlinger, ny rk. XIV, 2. 1982, s. 302), og derved blive optændt af ønsker om at ændre ved tingenes tilstand.

Dette er i meget grov og forenklet form Tandrup's grundopfattelser om historikeren og dennes rolle i historieskrivningen. Der er ikke fra min side gjort forsøg på en udtømmende redegørelse for Tandrup's historiesyn, og jeg skal heller ikke forsøge at gennemgå, hvilken opfattelse Tandrup har af Christian IV.

Derimod mener jeg, at det kan være uhyre relevant at drøfte, om Tandrup's måde at skrive historie på kan anvendes af slægtsforskere? Jeg tænker her på 3 dimensioner:

- 1) Stil og sprog
- 2) Indhold
- 3) Historikerens/slægtsforskerens rolle i forskningsprocessen.

Hvad angår sprog og stil bliver det jo nok i høj grad en smagssag. Mange vil sikkert føle det kunstigt og fremmedartet. Men på den anden side - hvis slægtsforskeren vil give sig selv en rolle svarende til den af Tandrup påpegede (jfr. diskussionen nedenfor under 3)), er det påkrævet med en stil, som går ud over det distancerende, positivistiske.

Det vanskelige er jo nok at ramme en stil/et sprog, som bliver en relevant blanding af nutidssprog og datidens sprogtone.

Denne blanding lader sig så sandelig også lettere praktisere i Tandrup's situation, hvor han har at gøre med én person inden for et afgrænset tidsrum. Den typiske slægtsforskers materiale vil ofte dække mange generationer og derved mange forskellige sprogtoner, som det vel overhovedet kan være vanskeligt at sætte sig tilstrækkeligt ind i.

Hvad så med indholdet (punkt 2)?)

Tandrup kan digte bredt - men han har alligevel også et omfattende kildemateriale at holde sig til - tænk bare på samlingen af Christian IV's egenhændige breve, en ren guldgrube.

Det er ikke helt de samme kildemuligheder, der ligger for den »almindelige« slægtsforsker. Nogle få officielle dokumenter, måske en retstvist, et skifte, men ellers kun sædvanlige civile og gejstlige registreringer. Her kan man måske inddrage overvejelser, svarende til de synspunkter Elo Harfot har fremsat i sin bog »Trævlerodder - en alternativ slægtshistorie« (1984): »Al den litteratur og andre materialer, der kan skaffes fra kommunebiblioteker og lokalarkiver, vil sandsynligvis ikke fortælle meget om netop denne bonde, men det er heller ikke lokalhistoriens mening, for det enkelte menneske har kun interesse, hvis det ses i en sammenhæng - og lokalhistorien kan netop give os et både rigt og varieret billede af f.eks. bøndernes vilkår på egnen, af landsbyerne, egnens historie, skikke og traditioner, klædedragterne, af skolerne, kirkerne, landskabet, godsejerne (arbejdsgiverne) og meget, meget andet - med andre ord: *Rodens vækstbetingelser*, og det er først, når denne sidste fase er nået, at slægtsforskningen får perspektiv, fordi det enkelte menneske derved bliver en del af historien. Fortid, nutid og fremtid bliver til et forløb - en kæde, hvor den enkelte er et uundværligt led, og hvis vi vil, kan vi også skabe et rum omkring os med fortællinger, visioner, dramaer, billeder (s. 75).

Anvendelsen af Harfots opfattelse giver ganske vist den brede referenceramme, men den kan aldrig give den individuelle psykologiske indlevelse og forståelse, som er et grundelement hos Tandrup.

Hvad angår punkt 3) vil netop manglen på kildemateriale gøre, at Tandrup's tanker om de emancipatoriske aspekter ikke kan gennemføres af »almindelige« slægtsforskere.

Der vil formodentlig blive tale om et grundlag, der vil blive for løst til at arbejde videre på. Dermed være ikke sagt, at slægtsforskeren ikke skal forholde sig kritisk til de ting, hun behandler, fortid, nutid, fremtid. Og det skal heller ikke tolkes således, at slægtsforskningen ikke skal have et emancipatorisk aspekt. Tværtimod!

Men tilgangen må nødvendigvis blive en anden end Tandrup's; det nødvendiggør alene forskellen i omfanget af tilgængeligt kildemateriale.

Men det vil altid være muligt

1. at bringe sine forfædre ind i en social kontekst og ud fra denne »konfrontation« at komme nærmere en forståelse af disse forfædres situation i datiden.
2. at anvende en sådan forståelse til en meningsfyldt perspektivering af slægtsforskerens egen aktuelle, sociale og økonomiske situation.

Men der bliver jo nok i højere grad tale om en beskæftigelse med historien, hvor man som forsker snarere kommer til at stå uden for forskningsprocessen frem for som Tandrup kræver, at blive en del af denne proces. Den kunstneriske dimension er meget væsentlig, og den bør i det omfang, det overhovedet er muligt, indarbejdes i den genealogiske proces.

Det vækker unægtelig også visse tanker hos en underviser, som nu i snart mange år har forsøgt at indprente nybegyndere al den kritiske positivisme, der overhovedet kan tænkes! Der er nok al mulig grund til at overveje slægtsforskerens rolle/forhold til det genealogiske kildemateriale.

Sympati eller ej - men overvejelser desangående dukker uvilkårligt op, når man læser Tandrup's bog - den sætter tankerne i gang, og det var da vist det, Tandrup gerne ville! - Jo, det er en glimrende bog!

Erik Kann

Tilføjelser til Agnes Henningsens aner,
 Personalthistorisk Tidsskrift 1981 og 82.

- 36-37 Hans Rasmussen Lundsgaards afstamning endnu ukendt. *Maren Jensdatter* er født i Aabylund, Øster Hæsing sogn. Der er skifte efter hendes fader i Muckadell godsarkiv, Arreskov I s. 106-107. På Maren Jensdatters vegne mødte hendes mand Hans Rasmussen Lundsgaard.
- 74-75 *Jens Madsen*, født ca. 1683 i Øster Hæsing, begravet 29.6. 1742 sst, gift ca. 1717 m. *Maren Madsdatter*, dbt. 30.7. 1682 i Nr. Broby, født i Stouby, begravet 7.11. 1745 i Øster Hæsing. Hun blev gift 1. gang 8.4. 1704 i Nr. Broby m. *Søren Pedersen*, Aabylund. Gårdfæster i Aabylund under Arreskov gods, overtog gården efter giftermål med den forrige fæsters enke.
- 148 *Mads Bundesen*, født ca. 1655, begravet 15.12. 1742 i Øster Hæsing. Hustru stadig ukendt. Gadehusmand og hjulmand i Øster Hæsing under Arreskov gods.
- 150-151 *Mads Isaksen*, født ca. 1643 i Stouby, Nr. Broby sogn, begravet 25.3. 1723 i Nr. Broby, gift med *Mette* ? født ca. 1653, begravet 9.5. 1727 i Nr. Broby. Gårdfæster i Stouby, Nr. Broby sogn under Lundegaard gods.
- 296 *Bunde Nielsen*, død ca. 1681 i Øster Hæsing (han nævnes i skattemandtalisterne indtil dette år). Hustru stadig ukendt. Husmand i Øster Hæsing.
- 300-301 *Isak Pedersen*, begravet 24.11. 1678 i Nr. Broby, gift med *Margrethe Hansdatter*, født ca. 1627, begravet 3.7. 1708 i Nr. Broby. Gårdfæster i Stouby, Nr. Broby sogn under Lundegaard gods.

Anna Marie Lebech Sørensen

Register til Personalhistorisk Tidsskrift 1986

Ved Poul Steen

Personerne anføres som hovedregel på deres slægtsnavn, således som det er anført i teksten. Sammensatte navne, f.eks. Lente-Adler, sættes på første dels begyndelsesbogstav, altså i det nævnte tilfælde på L.

Partikler som von, de, des, de la, zum o.s.v. ses der bort fra; f.eks. sættes des Vignes under V.

- Aagaard, Otto Diderik Sørensen 178
Aagesen, Niels 192
Aastrup, Poul Mortensen 76
Abildgård, Anne 142, 151, Jep 151, Peder 151
Absalonsen, Jens 141, 145, Johannes 141
Achelis, Th. O. 80, 82
Achen, Sv. Tito 146, 173
Adersen, B. V. 192
Advenir, Jean Louis 90
Ahlmann, Christian 8, Christian Hansen 27, Mikael 27
Akeleic, Michel 129, Michel Pedersen 128, 129, 130
Albertsen, Kai 95, 96, 97, 201, Ole 162
Alloué, Gautaudière 92
Alstrøm, Anna Louise 203, 206
Altewelt, Dortha 192
Amalie, Charlotte 224
Ambeck, Niels Rasmussen 181
Anchersdatter, Ane Margrethe 161
Anchersen, Ancher 163, Hans Peter 184, Peder 166, Poul 165
Anchorius, Petrus 165
Anckerss, Oleff 139
Andersdatter, Benthe 63, Kristine 42, Maren 64, Margrethe 174
Andersen, Aage 208, Arne 111, Erik 141, 142, 151, Erland 55, 56, 62, 63, Finn 202, 212, Hans 47, 50, 51, Iver 125, 127, 133, 134, 137, 148, 153, 154, Jørgen 147, Lykke 221, Per 147, Rasmus 161, Ruth 223, Søren 43, 77
Andres, Charles 60
Andresens, Hans Ditlev 109
Appel, Margrete 172
Armand, Jean 91
Arnfred, J. Th. 111
Atke, Hans Hansen 70
Atthe, Joh. Didericus 70
Augustinussen, Meldalen Melchior 161
Bärnholt, Marcus Caspersen 167
Bacher, Christence 163
Bager, Morten Svendsen 187, Oluf 130
Baggeus, Petrus 166
Bährnholt, Marcus 167
Balslev, Catharina Stoud 160, Jens 161,
Bang, Catrina Jørgensdatter 160, Christoffer 130, Hans Nielsen 116, Hans Olufsen 116, Iver Hansen 166, Jens 147, Jørgen Nielsen 162, Maria Elisabeth 161, Niels Hansen 116, Oluf 116, Zacharias Hansen 116
Bapüste, Jean 91
Barbette, Josie 88
Barfod, Jørgen H. 105, 210
Barraban, Isaac 89
Barre, Chivré de la 87, Henri Chivré de la 92, Louis Chivré de la 92
Bartholdy, Niels G. 113
Bartholin, Caspar 73, Thomas 73, 74, 76
Basse, Peder 151, Sten 136
Bauer, Edgar 208
Baulx, Pierre de 92
Bay, Margrethe Jacobsdatter 191, Ole 210
Beck, Hannibal 66, Henriette Laurine Christensen 66, Johan 151
Becker-Christensen, Elisabeth Hertzum 209

- Bejarry, Gabriel de 92
 Bellivier, Anne 91
 Belloteau, Pierre 89
 Bellunger, Jean 90
 Below, Hans 165
 Benedicti, Tuuoni 144
 Bentsen, Tuve 144
 Berg, Helena 3, Helene 40
 Berga-Norvegus, Johannes Hofman 168
 Bergman, Per Olov 221
 Beringhen, Adolphe de 92
 Berlinensis, Christianus Ravius 166
 Bernhoft, Erik Hansen 154
 Bertelsen, Else Dorthea Andersdatter 183,
 Berthelin, Jean 92
 Besson, Gaspard 88
 Betaq, Abraham 91
 Bigvad, Peder 195
 Bille, Bent 138, 140, Eske 148, Vincens 71
 Bircherod, Jacob 75, 119, Johannes 146
 Birk, Søholt 181
 Birket-Smith, S. 44, 71
 Bissen, H. V. 164
 Biørnsen, Mads 179
 Bjørn, Maren Jacobsdatter 174
 Bjørnsen, Mads 176
 Blache, H. H. 216
 Blich, Jochum 184
 Blicher, Christine Margareta 191, Didrik Ni-
 kolaj 191, Jens Mathias 190, Madam 179,
 Peder 190, Peder Jensen 183, Rasmus Ja-
 cob 190
 Blix, Anders 145
 Bloch, S. N. J. 41
 Blossius, Joh. 80
 Bobé, Louis 83, 94, 173
 Bohlsen, Hans Hansen 32
 Bojsen, Frede 198
 Bojsen-Møller, Tove 222, 223
 Bonde, Niels Jensen 18, 20
 Bondesen, Jens 138
 Borch, Johanne Christensdatter 161
 Bording, Jacob 72
 Bordingus, Jacobus 72
 Borglykke, Karen 221
 Borries, Charlotte Frederikke 58, Christian 58,
 Herman 58
 Borroyer, Charles 88
 Bosc, Pierre du 87
 Boysen, Jürgen 27
 Brétonville, Marianne Dugay de 89
 Brahe, Erik 74, Falk 74, Sophie 131, 149, Ty-
 cho 149, Tyge 77, Tønne 75, 76
 Brahm, Bodil 59, 66, Emanuel 66
 Brandt, Adam 83, C. 163, Ida Margrethe
 Frederiksdatter 181
 Bredenbergh, Ide Sophie Amalie 48
 Bredsdorff, Bodil Marie 158, Hanna Dorthea
 157, Jacob Hornemann 157, 158, Marga-
 reta Dorothea 158, Morten Thomsen 158,
 Thomas Mortensen 160
 Bremensis, Fridricus Gabel Stada 167
 Brennicke, A. Frederik Christian 190, Andreas
 Hansen 190
 Bretteville, Alice Marguerite le Normand de
 173, Carl Julius Nestor le Normand de
 173, Ebba Rigmor le Normand de 173,
 Julien Charles Nestor le Normand de 173,
 L. C. le Normand de 169, 173, Louis
 Claude le Normand de 169, 173, Louis le
 Normand de 169, 173, Nestor le Nor-
 mand de 172
 Bricka, C. F. 44, 76
 Brissonière, Marot la 92
 Brix, Johannes 109, Margrethe Christine 161
 Brochmand, Hans Rasmussen 78, Jesper 41
 Brockenhuus, Johan 127
 Brun, D. 147, Marthe 146, Niels Pedersen 120,
 Sophie 146
 Bruun, Henry 94, 220, Mette 146
 Bryske, Eiller 134
 Buch, Andreas A. 207
 Buchter, Anna Barbara 164, Bernhard 164
 Buchwald, Anna 161, Johannes von 75
 Buissières, Catherine des 88
 Bukh, Niels 111
 Bundesen, Mads 227
 Busch, Conradus 167, Søren 29, 30
 Busk, C. Pedersen 167
 Buy, Louis Maillet de 92
 Bæch, Johannes 213
 Bærindh, Conradi 150
 Bøcher, Jacob Sørensen 41
 Bødker, Hans Madsen 32, Jacob 42, 43, Jacob
 Sørensen 41, Søren 42, Søren Andersen
 42
 Bøgvad, Anders Nielsen 43, Cecilie Peders-
 datter 182, 186, Peder Jensen 195
 Børresen, Annalise 217
 Bøtker, Jacob Sørensen 41

- Cambre, Noël de la 90
 Canel, Pierre 89
 Capion, Etienne 91
 Cariis, Else 181, 194, Else Nielsdatter 181,
 Herman Nielsen 182, 189, Niels 193
 Carlsen, Inge 202
 Carlsson, Ingemar 221
 Carro, Johann Peter 40
 Carstensen, Laura Ernestine 173, Regine Do-
 rothea 173
 Caspersen, H. 174
 Cecilia, Karen 193
 Chamereau, Nazaire 89
 Champ, Pierre Granel de 88
 Champmesl, Marie la 88
 Champs, Nicolas des 88
 Chemin, Guillaume de 89
 Cheusses, Jarrye 92
 Chevalier, Jean 89
 Christensdatter, Karen 42, 43, Sidse 63
 Christensen, Aksel E. 208, Anna Marie 164,
 Casper 176, Claus 34, Elisabeth 164,
 Harry 199, 209, Jens 23, Laurine 66, Mi-
 chael 27, Niels 120, Olav 103, Ole 161,
 Oluff 174, S. 209, Tommy P. 110, 111,
 W. 147, 148, 150
 Christian, Andreas 194, Erhard 180, Hans 193
 Christiensen, Ivar 141, Iver 141
 Christiernsøn, Eggerd 137
 Christina, Helena 3, 25, 28
 Christine, Else 194
 Christoffersen, Niels 161
 Chrystalsins, Christiane 164
 Cimbria-Danus, Petrus Johannis Frisius 167
 Cimbrosus, Petrus Six 80
 Claesson, Marianne 58
 Clausager, Jørgen Peder 107, 221
 Clausdatter, Marthe 40
 Clausen, Andreas 213, Anna Sophie 40, H.
 N. 157, Hans 128, 148, Jørgen 8, Thomas
 40
 Clemensen, Erik 75
 Cludius, Jacobus Severini 41
 Coagio, Johannes Erasmi 78
 Cocq, André Le 90, Le 86
 Coffre, Benoit Le 88
 Colane, François des Figvier de 92
 Colas, Théodore 90
 Colding, Elisabeth Christine 191, Jens Mad-
 sen 178, Mads Jensen 178, Torben Holck
 211
 Colibrados, Don Ranudo de 101
 Colomb, Henry 90
 Couillaud, Pierre 91
 Croix, Jean Baptiste de la 91
 Crummelin, Anne Kirstine 190, Hans 183,
 187, 190, Hans Jochumsen 183, Inger
 190, Jochum 190
 Cunradsson, Wernecke 148
 Dabzac, Jean 89
 Dahl, Aage 146, 163, 193
 Dahlerup, Merete 209, Troels 149, 208, 209
 Dajon, Nikolaj 207
 Dam, Dorthe Catrine 180, Sigvard Mahler
 117, 156
 Dampierre, Jacques Sercueil de 89
 Dandichon, Abraham 92
 Danielsen, Christiern 138
 Danius, Bartholus Erius Wichmans 70
 Danti, Pierre 89
 Danus, Johannes Below N. 165
 Delcomyn, E. A. 60
 Deppe, Aubigny 92
 Desington, J. J. 183
 Desmar, Marie 88
 Desquillat, Daniel 89
 Destandeau, David 89
 Deutzter, Harriet 222
 Dich, Jørgen S. 111
 Dieussart, François 88
 Djørup, Frans 76
 Dose, Edvind 111
 Dotzauer, Winfried 82
 Drage, Magdalene 130
 Dubois, Isaac 90
 Duesen, Bodil Jensdatter 181
 Dufour, Pierre 91
 Durfort, Elisabeth de 86
 Dybdahl, Vagn 201, 217
 Eding, Johan Wilhelm 81, 82
 Edinger, Johan 81, Johan Wilhelm 81, Nicolai
 81
 Edvard, Johan 187
 Eest, Jens 141
 Eggers, Elisabeth Marie 184
 Ehrgiselius, Erasmus 167
 Eichmüller, Johann Georg Wilhelm 216
 Eisenberg, Thale 42
 Ejler, Chr. 207
 Ejlersen, Torben 217

- Ekberg, Axel 61
 Elisabeth, Cathrine 109, Marie 180
 Ellehøj, Svend 225
 Eller, Povl 173
 Elswing, Niels 40
 Emil, Martin 60
 Enemark, Poul 209
 Engelstoft, C. T. 146, Chresten Olsen 174,
 Christian 174, Laurits 174, Laurits Struck
 174, Marie 174, Oluff 174, Thorning 174
 Ericius, Bartholus 71
 Eriksdatter, Marine 134, 154
 Eriksen, Anders 141, Hans 134, 135, 149, 154,
 Karl 144, Niels 142, Peder 134
 Erlandsen, Agda Andrea 65, Alfred 58, 59, 60,
 Alfred Charles Sejer 68, Alfred Wilhelm
 65, Alfred Wilhelm Erland 62, Alfred
 Wilhelm Erland 67, Alfrida Carla 66, Al-
 ma Angelique 64, Andrea Nathalia 64,
 Andrea Wilhelmine 64, Andreas 55, 57,
 62, 63, 64, 163, Andreas Christian Ha-
 mann 62, 65, 66, Andreas Johan Neecer
 Oswald 64, Anne Kierstine 63, Augusta
 Frederikke 68, Carl Julius 59, 60, 68,
 Charles Alfred Emil 62, 64, 65, Charles
 Andreas 68, Charles Andres 60, Christian
 59, 60, 62, 63, 67, Einar Jacob Peter 65,
 Elna Wilhelmine 65, Erik Hellfach 68,
 Erling Andreas 67, Frederik Ferdinand
 63, Fritz Peter Thorvald 64, Ida-Merete
 67, Ingeborg Caroline 65, Johan Jacob
 Thorvald 65, Jytte 67, Lars Peter 56, 60,
 62, 63, Lennart Erland 67, Martin Emil
 68, Mouritz Valdemar 64, Nils Peter 66,
 Otto Wilhelm Arnold 64, Peter Sigis-
 mund 68, Thora Adele Wilhelmine 64,
 Vibeke 66, Wilhelmine 61, Wilhelmine
 Caroline 63, Wilhelmine Petra Henriette
 65, William Sophus 68
 Erycius, Bartolus 71
 Eskildsen, Claus 109
 Estrup, Hektor Frederik Janson 174, J. B. S.
 174, Magdalene Cathrine 174
 Eugene, Charles 169

 Faber, Jacob 184, Jens 184, 185
 Fabricius, Albert 81
 Falster, Jacob 71, Niels 149
 Fangel, Henrik 209
 Fanø, Knud 109
 Ferdinand, Frederik 56, 60, 61
 Ferslew, Ellen Marie 182, 189, Jens Peder 185,
 Jens Pedersen 182, Peder 185
 Fincke, Maria 82
 Finsen, Gøde 139, 150
 Finne-Grøn, S. H. 192
 Flindt, Anna Cathrine 185, Anne 185, Casper
 185, Henrich 185, Jacob 177, 180, 182,
 185, 193, 194
 Fog, Karen Nielsdatter 162, Niels Petersen
 174
 Fogh, Mette Marie 162
 Fond, Gravesens 212
 Forest, Frédéric de Suzannet de la 86
 Formont, Nicolas 88
 Foss, Niels Christensen 73
 Fosse, Etienne de la 89
 Frandsen, Erik 104, Hans 72, N. H. 210, 222
 Frederiksen, Alfred 111, Frederik 56
 Frees, Karen Clausdatter 162
 Friborg, Peder 42
 Fridericia, Hilmar 67, Ida 67, J. A. 44, Wil-
 liam 67
 Friede, Magdalene Mortensdatter 174, Mor-
 ten Christensen 174
 Friedländer, E. 82
 Frigast, Christian Frederik 186, Hans Frederik
 193
 Friis, Hans 81, 82, 129, 148, Jesper 75, Jo-
 hanne 212, Knud Assersen 145, Margre-
 the Christensdatter 162, Peder Hansen
 168
 Friis-Petersen, H. 193, 194
 Frille, Eggert 137, 138, 139, Hilleborg 137
 Fristrup, Inger 187
 From, Peter Jacobsen 216
 Frosell, P. Hampton 55, 68
 Frøsig, Hanne 173
 Fuiren, Anna 153, Didrich 153, Ditrich 149,
 Ditrich 131, Henrik 73
 Funckius, Johannes 167

 Gabel, Frederik 167
 Gabrielsen, Lars 222
 Gade, Catrine Vilhelmine 194
 Gagge, Erik 134, 149, 150, 154, Jørgen 154,
 Peder 149
 Gamby, Erik 208
 Garboe, Axel 76
 Garde, H. G. 192
 Garmann, Anders Hermansen 167
 Garmannus, Andreas 167

- Gasmann, M. L. 112
 Gedde, Christianus 168
 Gelting, Michael H. 197, 209
 Georg, Hans 166
 Gerner, Henricus 167, Henrik 165
 Ginchel, Herman van 70
 Girard, Jérôme 90, Jérôme 91
 Girardot, Marie 88
 Gjellerup, S. M. 76
 Gjerulff, Johanne Christine 65
 Glahn, Torben 41, 113
 Glarbo, Henny 165
 Glückstadt, Isak 58
 Glud, Jacob 42, 43, Jacob Sørensen 41, 42,
 Niels Sørensen 44
 Goldmann, Karlheinz 79
 Goosmann, Bernhard 23
 Gorgue, Pierre de la 91
 Gotskalksdatter, Elsebe 134, Elsebeth 154
 Gotus, Theodorus Ginchell 70
 Gougeon, Grégoire 88
 Gouron, Marcel 72
 Gram, Ægidius Hansen 110
 Grand, Jens 117, 118, 146
 Grandjean, P. B. 146
 Grandt-Nielsen, Finn 109
 Gravesen, Carl Christian 212, Hans 212,
 Laurids 212
 Gregersen, H. V. 110, Mogens 70
 Gregorii, Magnus 70
 Greve, Abigael 181, 182, 189, 194, Anne 188,
 Axel 182, 186, 188, 189, 190, Casper 176,
 179, 189, 192, Christen 182, Christine
 180, 185, Dorte Sophie 190, Dorthe So-
 phie 183, Eggert 180, Gustav Vilhelm
 181, Jens Ferslew 189, Jørgen 180, Mar-
 grethe 181, 188, Marie Elisabeth 180,
 185, Peder Ferslew 189, Sara 185
 Grevensis, Casparus Christiernis 176
 Greverod, Hans 139, 150, Herman 150, Ma-
 rine 155
 Grimprent, Pierre 90
 Grimpret, Jean 90
 Groten, Manfred 71
 Grubbe, Sivert 151
 Grundtvig, N. F. S. 191
 Grønæk, Otto Jensen 174, Søren 71
 Günther, Didrik 82, Frederik 82
 Guldberg, Johannes E. Høegh 59, Johannes
 Erik Høegh 65, Johannes Erik Leerbech
 65
- Gydesen, Hans 51
 Gyldenstjerne, Mourids Nielsen 209, Peder
 Nielsen 209
 Gyldenstjerne, Henrik Knudsen 148, Jørgen
 130, Knud Henriksen 150, Laxmand 74,
 Preben 77
 Gødesen, Jens 150
- Haarløv, Poul Olufsen 192
 Hackenberg, Barbara Catrine 184, 193
 Haffniensis, Jonas Seuerim 77
 Hafnia, Nicolaus Lundius 167
 Hafnia-Danus, Johannes Bangius 166
 Hafniensis, Jacobus Severini Bøtcherus 41
 Hald, Carsten Teilman 76
 Halsen, Kirstine Margrethe Hansdatter 183
 Hamann, Peter Heinrich Chr. 58, Peter
 Heinrich Christian 65, Wilhelmine 58, 59,
 Wilhelmine Henriette Christine 65
 Hamburg, Otho Sperling 167
 Hamsfort, Cornelius de 72
 Handingmand, Karen 40, Lars 2, 4, 8, 11, 23,
 24, 30, 35, 40, Lauritz 17, Lorentz 30,
 Lorenz 3, Mogens 40, Mogens Hansen 40,
 Mogens Nicolai 40, Stykjunker 17
 Handskemager, Albrecht 32
 Hansdatter, Karen 180, Karine 153, Kirsten
 51, Margrethe 164, 227, Mette 161, N.
 N. 189
 Hansen, Allan Hardi 202, Anders 64, Andrea
 Wilhelmine Louise 65, Anna Edvardine
 Hellfach 68, Birgitte 64, Carsten 27, Ed-
 mund 111, Erik 134, Erik Emil 68, Gre-
 gers 157, 163, 216, Hans 128, 129, 162,
 Henning 133, 134, 150, 154, Jens 164, Jes-
 51, Jesper Godvin 107, Ove 111, Peder
 122, Peter 46
 Hanskmager, Albrecht 32
 Harfot, Elo 226
 Harløv, Tyge 111
 Hartby, Inger 108, 109, 222
 Hartwigen, Albert 150
 Hassenfeldts, Cathrine Marie sl. 186
 Hasszenn, Hans 128
 Hauch-Fausbøll, Th. 163
 Haugsted, Ove Herman 66, Ove Jørgen Ma-
 thias 66
 Hegelund, Peder 71, Peder Andersen 192, Sø-
 ren Pedersen 164
 Heilbronner, Jacob 80
 Heilbrunner, Philipp 79

- Heinrich, Oestheim Johann 215, Otto 77,
 Heins, Catrine 33
 Helge, Nynne 108, 214
 Helk, Vello 41, 44, 69, 71, 76, 80, 81, 82, 165,
 168
 Hellborn, Frits 212, Kirsten 212
 Hellfach, Marie 68
 Helmstadiensis, Johannes Wilhelmus Edingk
 81
 Hennikesen, Niels 144
 Hennikez, Nicolai 144
 Henningsen, Agnes 227
 Henriksen, Peder 118
 Herforth, Dorothea 183
 Hermansen, Jacob Flindt 189, 194, Niels 189
 Hermansdatter, Anna Kirstine 189
 Hesselager, Lise 217
 Hirsch, J. C. V. 192, J. C. W. K. 173
 Hjersing, Ellen Cathrine Jørgensdatter 162
 Hoff, Niels 182, Niels Johan 194
 Høleh, H. C. 215, K. Ø. 192, 194, 215, Knud
 215, Mogens 192, 194, 215
 Holié, Edmé 88
 Holm, Birthe 213, Louise 174, Rita 217, V.
 192
 Holsatus, Green 168, Nicolaus Powisch 166,
 Petrus Sax Strandensis 80, Petrus Saxo
 80
 Holst, Bodil 191, J. 194, Jørgen 187, 188, 190
 Holstius, Henricus 167
 Horn, Mikael 203
 Hornemann, Claus Frees 162, Ellen Cathrine
 158, Emil 157, 163, Hans 163, Jacob Ut-
 zon 163, Jacob Utzon Clausen 160, Jens
 Wilken 157
 Horsens, Jens Nielsen 183
 Horslev, Maren Ottosdatter 174
 Horstius, Johannes Georgij 167
 Housted, Erik 116
 Hove, Th. Th. 213
 Huiskes, Manfred 71
 Huitfeldt, Dorte Ottensdatter 154
 Hundrup, F. E. 116
 Hvid, Torbern 117
 Hvide, Othinkar 125, Otte 137
 Hvidt, L. N. 106
 Hvidtfeldt, Johan 198
 Hyllested, Jan 201
 Hymden, Anne 40
 Høllund, Kristen 50
 Høyer, Hans 129, Julius 69
 Ilsøe, Grethe 197, Harald 165
 Ingemann, Per 208
 Ingerslev, V. 75
 Ingesman, Per 209
 Isaksen, Mads 227
 Ivarsdatter, Katerine 141
 Ivarsen, Erik 141, 142, 145, 151
 Ivarus, Petrus 166
 Iversen, Anders 127, 133, 137, 153, 154, 156,
 Edvard 32, Peter 32, Peter Kr. 110
 Jacobsdatter, Anne 120
 Jacobsen, Anders 142, 151, Carl 1, 40, Claus
 161, J. C. 211, Knud 120, Niels 120, Ot-
 tilia 211, Svend 164
 Jahn, F. H. 149
 Jarrie, Vincent Gidéon de Cheusses de la 92
 Jarrye, François de la 92
 Jean, Antoine 89
 Jebesen, Elke 33
 Jenisch, Paul 79
 Jensdatter, Anne 175, 192, Anne Dorthea 63,
 Maren 227
 Jensen, Bendt 61, Bernhardt 217, Chr. Bjørn
 202, Christen 18, 20, 23, Erich 131, 133,
 134, 135, 153, Erick 134, Erik 132, 134,
 135, 149, 150, 154, 156, Ferdinand 222,
 Gregers 70, H. P. 164, Hans 164, 222,
 Iver 156, Jens Villiam 209, Jørgen 175,
 176, Lars 188, Leif Færregaard 164, Mads
 175, 192, Niels 186, Niels Erik 111, Sti
 139, Strange 117, 118, 144, Svend 68,
 Søren 46, Thomas 52, Tomas 52, Unker
 123, 125, 126, 136, 140, 141, 142, 143,
 144, 151, 155, 156, V. Gavne 75
 Jesdatter, Anne 51, 52
 Jespersen, Hans 64, K. Friis 111, Knud 202
 Jessen, Anna 33
 Jeune, le 87
 Jochumsdatter, Kirsten 194
 Jochumsen, Adolf 194, Godske 194, Niels 188
 Johnson, Keith A. 211
 Jonquières, H. S. de 111
 Jonsen, Lars 151, Lass 134, 149
 Juell, Jens 75, 169, 171, 173
 Juell-Christensen, Ove 81
 Juell, Petrus 166
 Juhler, Henrik Henriksen 34
 Julius, Carl 59
 Junckersen, Hans 130

- Junies, Dabzac Les 86
 Just, Frans 180, Georg Frederik 185, Tønnes 180, 185
 Juul, Cathrine Hjerresdatter 161, Tønne 75
 Jørgensdatter, Abigael 178, 194, Anna Else 189, 194, Anne 176, 179, 192, Johanne Sophie 179, Karen 119, Marine 121, 123,
 Jørgensen, Anders 121, Carl E. 216, Chr. 61, Christen 192, Christian 32, 33, Ellen 69, Hans Christian 34, Harald 107, 198, Jens 179, Johannes 59, Jørgen 33, Peder 177, Peter 34, Søren 42
 Kaac, Bue 71
 Kaalund, Abigael Marie 191, Else Marie 191, F. Vilhelm 184, Hans Peter 191, Jens Bartolomæus 191, Jens Jensen 184, Jens Mathias 191, Mathias 191, Sophie Amalie 191, Vilhelm 191
 Kaarsberg, Hans Andersen 177
 Kaarsted, Tage 201, 202
 Kaarup, Jensine Cathrine 54
 Kann, Erik 197, 200, 205, 207, 210, 211, 213, 218, 219, 223, 226
 Karberg, Anna Margrethe 40, Birgitta 1, 35, Birgitha 2, 4, 31, Brigitte 40, Christine Marie 40, Helena Marie 3, Lorenz 33, 34, Paul 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 17, 18, 20, 22, 23, 26, 27, 31, 34, 36, 37, 38, 39, 40, Poul 7, 12, 33, Povel 12, Valentin 40
 Karlsen, Niels 145, 156, Peder 126, 156, Peter 144, 147, Unker 118, 143, 144, 156
 Kelbrecker, Peder 128, Willum 128
 Keussen, Herman 69, Hermann 71
 Kingo, Thomas 223
 Kirchhoff, Dagmar Eleonore Mathilde 66, Henning Peter Christian 66
 Kiær, Elisabeth 163, Iver 42
 Kley, Hans 32
 Klíngenberg, Laurits 192
 Kloster, Knud 130, 143
 Knudsdatter, Abigael 194
 Knudsen, Christian 33, Hans 40, 78, Iver 141
 Knuth, Eggert Christoffer v. 192
 Kock, Christen Jørgensen 63
 Koenig, Wilhelm 35
 Kofoed, Annalise Dam 209
 Kolding, Bodil Marie 183, 190, 192, Cecilie Dorthea 184, Elisabeth Christine 184, Jens Madsen 184, Jørgen Madsen 184, Mads Jens 183
 Kondrup, Johnny 202
 Konradsen, Kr. Glud 44
 Koppelgaard, Jürgen Christensen 27, Jørgen Christensen 39
 Kornerup, Bjørn 76
 Kotte, Jørgen 127
 Krabbe, Andreas 3, Anna 132, 147, Anne 132, 133, 149, Hans 3
 Krafse, Niels 151
 Krag, Anders 72
 Kragelund, Maren Bjørn 174, Niels Nielsen 174
 Kriegsmann, Hindrich 27, Hinrich 39
 Kristensen, Kristen 51, 52, Poul 213
 Kristiansen, Hans Henrik 193
 Krogh, Ludvig 193
 Kromand, Jens Hansen 179
 Kryger, Karin 207
 Krøldrup, Anna Marie 67
 Kunchel, Johan Friedrik 216
 Kølle, Christen 187
 Labatheric, Joseph 89
 Lafont, Frédéric 91
 Lagesen, Ivar 178
 Lambertsen, G. 54, Lambert 54, Niels 54
 Lancken, Bernhard von 141
 Lang, Find 139, 150, Hans 147, Unker 143, 150, Unker Karlsen 143
 Lange, Jakob 157, 163, Jakob E. 157, 159, 163, Jakob Emanuel 157, Jens 158, 160, Johan 157, 158, 161, Michael 34, Morten 157, Morten Thomsen 158
 Langhaar, Hedvig 192
 Langholz, C. 174, Carl 165, 174
 Langsted, Hans 182, 189, 194, Jacob 194, Preben 189
 Larguier, Louis 90
 Larsdatter, Kirsten 194, Margrethe 188
 Larsen, Kay 193, Knud 157, Leila 157, Svend 146, Thora Emilie 68
 Lassen, Catharina 213, Julius 215
 Laugier, Antoine 91
 Laulan, Charles de Cazalis 92
 Lauridsen, Jørgen 146, Niels 162, Sivert 120, 121
 Lauring, P. 147
 Laursen, Vanda 174
 Laverdaugie, Elie Papus de 89, Papus de 86
 Laxmand, Poul 125
 Ledonny, Thomas 89

- Leovitius, Cyprianus 77
- Lerche, Abigael Knudsdatter 176, 192, Karen 195, Karen Olufsdatter 195, Knud Madsen 176, Mads 216, Pedersen 216
- Lessøe, Niels 193
- Let, Cathrine 130, 152, Inger 152, Jacob 119, 120, 121, 122, 123, 130, 152, 153, Jørgen 119, 120, Karen 120, 121, Karen Jørgensdatter 120, 152, Maren 152, Maren Nielsdatter 120, 146, Mette 152, Niels 119, 120, 121, 146, 147, 152, Peder Jørgensen 119, Poul 123, 130, 147, 152, 153, Søren 120, 121, 122, 123, 131, 149, 152, 153
- Leth, Anders Christensen 147, Claus Pedersen 147, Karen Jørgensdaatter 119, Niels 146, Povel Pederssøn 147
- Letsdatter, Anne 119, 120, Ingeborg 152, Karen 119, 120, 121
- Levison, Anna Fredericia 67, Ferdinand Emanuel 67
- Liem, Matthias M. 166
- Lihme, Anne Birgitte 184, Anne Birgitte Amalie 194, Christen 179, 184, 190, Christen Rasmussen 179, 190, Christian Rasmussen 182, Dorothea 185, Elisabeth Dorthea 184, Jens Faber 194, Johannes 185, Jørgen 184, 185, Peder 184, 185, Rasmus 182, 190, Sophie Amalie 182,
- Lime, Christen Hansen 120
- Limkilde, W. 146
- Lind, Johanne Nielsdatter 174, Johannes 45
- Lindberg, C. 174, Marie Karoline 65
- Lindenow, Christophorus 167, Laurentius 167
- Lindqvist, Bendthe Christine Hansen 68, Hans 68
- Lindstrøm, Anders Ture 109, Gustav 109
- Loges, Pierre des 92
- Loir, Abigael Bonifaciidatter 194
- Longchamps, Gabriel Samuel de 92
- Lorentzen, Hans 27
- Lous, A. 55
- Lucie, Casperine 193
- Ludvigsen, Bertel 146
- Ludwig, Gernot 79, Philipp 77
- Luja, Anna Christiansdatter 183, Marie Sophie 161, 163
- Lumholtz, Nikolaj Nielsen 186
- Lund, Christen 146, F. C. 40, F. Rasmus Henriksen 183, Henrik 183, Jacob 12, Lise 202
- Lundegård, Tønne 130
- Lundh, Carl Hans Philip 66, Karl 59,
- Lundqvist, Bendthe Christine 59
- Lundsgaard, Hans Rasmussen 227
- Lundstrøm, Andreas Peder 188
- Lunne, Hans 147
- Lykkersen, Elisabeth Marie Geding 186
- Lym, Niels Thorkildsen 193
- Lyngaa, Inger Madsdatter 162
- Lys, Abraham du 89
- Lægii, Hans 147
- Løgstrup, Birgit 198
- Løve, Jacob Wilhelm 59
- Maap, Henneke 140
- Madsdatter, Maren 227
- Madsen, Christen 16, Jacob 152, Jens 146, 152, 175, 227, Søren 27
- Magnon, Jean 88
- Malmberg, Per 217
- Mans, Nicolas du 89
- Maranzay, Pierre des Barrau de 92
- Marquardsen, Uncker 131, Unker 153
- Marsvin, Peder 136, 150, Randel 136, 150
- Marx, Karl 208
- Maschwedel, Gregers Baltersen 180
- Matheus, Niels 193
- Matzen, Henning 44
- Maurel, Jean 91, Lydie 83, 93
- Mechelenborgh, William 166
- Mechlenburg, Anna Hennings 164
- Meckelborg, Vilhelm 166
- Medelfar, Mads Jensen 152
- Meintaye, Abraham Picot de la 92
- Meisler, Hans 179
- Melchiorsdatter, Elisabeth 161
- Meldal, Elen 161
- Mesnard, Philippe 87
- Mettinger, Joh. Georg 79
- Meyer, Hinrich 32, 33
- Meynardie, Séjournas de la 86
- Michaelsen, Anne Elisabeth 191
- Michelsen, Ludvig 119, 120, Thusnelda 173
- Mikkelsdatter, Gertrud 120
- Mikkelsen, Alf Løhde 218, Hans 82, Jørgen 43
- Möller, Anna Margrethe 40
- Mogensdatter, Anne Marlene 188, Maren Kirstine 188
- Mogensen, Henning Ulrich 188, Margit 197, Peder 188, 194

- Moldt, Christian 16
 Moltke, Levinus Nicolaus 166
 Monrad, Bodil Birgitte 182
 Monspeliensis, Laurea Apollinea 72
 Montaigu, René Magnon de 88
 Morillon, Louis Morin 89
 Mormand, Beril Pedersen 127, Birgitte 131,
 132, 133, 134, Erik Mogensen 154, Mo-
 gens Pedersen 140, 154
 Morsing, Christen Thorkelsen 72
 Mortensen, Anders 118, Borgmester Peder
 178, Christian 222, Jørgen 222, Peder 43,
 Thomas 161
 Mothe, Centurion de Bellau de la 92
 Motter, Gros 29
 Mousson, Charles 90
 Müller, Wulf Christopher 47
 Muirhead, J. 60
 Mule, Michel 129
 Munch, Andreas Jensen 178, 192, Mette Sofie
 192, Øllegaard 178, 183, Øllegaard Cat-
 harina 177
 Munck, Claus 192
 Munk, Kirsten 224
 Musnier, Jean 90
 Muze, Casaucau de Chavannes de la 92
 Møller, A. 190, Anne Kirstine Hansdatter
 182, Emilie 164, Emilie Hedevig 164,
 Hanne Andrea 173, Jens Christian 64,
 Knud 186, Niels Hansen 160, Peter 58,
 Peter Thomas Nicolai 64, Petrine Jacobi-
 ne 158, Poul Martin 157, 160, 162, 163,
 Rasmus 163, Rasmus Nielsen 158, Søren
 Hansen 164
 Mørk, Bodil Jensdatter 189, Jens Pedersen 189

 Naskov, Thomas Mikkelsen 166
 Naschovius, Thomas 166
 Nielsdatter, Anne 175, 192, Bodil 120, 152,
 Eleonora Cathrine 161, Elisabeth 141,
 Ingeborg 142, Inger Cathrine 186, Jette
 46
 Nielsen, Anton 218, 219, Bunde 227, Chr. 174,
 Christen 63, Conrad 34, Erling Kolding
 210, Fl. Jørn 202, H. Peder 143, Ivar 141,
 Jacob 119, 120, 152, Jens 143, 167, 193,
 Jørgen 162, Knud 152, Lorenz 32, Mar-
 cus 193, Marie Dorothea 173, Mikkel 70,
 Mourids 209, N. A. 147, O. 42,
 Niemanns, Marie Christiane 215
 Nilsson, Bo 221

 Nissen, Bonde 33
 Nordby, Jesper 138
 Noricus, Wilhelmus Dop Christiania 167
 Norman, Anne Catrine 181
 Norton, Manuel Artur 113
 Norvegus, Froderus Tonimontanus 167, Lau-
 rentius Nicolai 71, Laurentius Nicolaus
 76, Nicolaus Stobæus Christiania 168
 Nottbrok, Philipp 71
 Nyassi, Ulrike 71
 Nyegaard, T. 146
 Næve, Anna Margaretha 158, Thore 160
 Nørgaard, Gert Ravn 111
 Nørr, Erik 216

 Odenkarl, Peder 126, Peter 147
 Odenkarlesson, Peter 147
 Oehlenschläger, Adam 106
 Ofstad, Kåre 205
 Ogmundsen, Birgitta Marie 54
 Olai, Matthias Worm 167
 Olaus, Theophilus 70
 Oldenburg, Claus 112, Marie 112, Troels 112
 Olesdatter, Ingeborg 207
 Olrik, H. G. 44
 Oldsatter, Anne Marie 189
 Olsen, Anne Caroline Frederikke 66, Anne
 Sophia Frederikke Olivia 66, Gunnar
 214, Margrethe 222, Marie Elisabeth 186,
 Rasmus 191
 Olufsen, Anders 192, Christen 48, Hieronimus
 137, Jens 42
 Ongher, Per 140, 153, 155
 Oppermann, Hans 34
 Ottesdatter, Dorte 134
 Otthon, Bartholus Erici 71
 Outsens, Anna Ditlevfine Christiane 164
 Outzen, Andreas 164, Anna 164, Anne Elisa-
 beth Emilie 164, Christian 164, Detlef
 164, Dorothea Maria 164, Husfoged Hans
 164, Nicolai Ditlev Bernhard 164, Søren
 Christian Alexander 164
 Ovenstad, Olai 40
 Oxe, Johan 149, Peder 72

 Péchée, Etienne 90
 Paaske, Anne Margrethe Bendsdatter 179
 Pairot, Anne 90
 Pajot, Jeanne 90
 Paludan, Johannes 72, Maren Hansdatter 163
 Panter, Lars Jonsen 141

- Papenstein, Nicolaj 32
 Pappin, Anne 90
 Parsberg, Holger 150
 Parykmager, Jacob Hansen 33
 Paulin, Greve Charles de 92
 Pavie, Pierre 90
 Pedersdatter, Abigael 179, Anne 56, 63, Cathrine 176, Elisabeth 176, Else 186, Inger Kristine 68, Karen 179, Kirsten 162, Maren 160, 162, 179, 183, Sidsel 177
 Pedersen, Anders 46, Beril 128, 147, 148, Christen 174, Find 150, Hans 121, 164, Isak 227, Jørgen 146, Knud 152, Kristen 51, 52, Michael 130, Michel 148, Mogens 132, 133, 134, 147, 148, 181, 188, Niels 138, 143, Peder 43, Stig 151, Søren 227
 Peron, Lalouhé du 87
 Perray, Guichard de 87
 Persen, Jens 150, Magdalene Michel 129
 Petersen, Anders 165, 194, C. M. 33, E. Ladedwig 210, H. 151, Jens 164, Johan Andreas Bernhard 109, Marie Christiane 66, Ole P. 111
 Phébé, Jacques 91, Joseph 91
 Phforten, Oberst von der 40
 Philippe, François 90
 Piengart, Denis 90
 Placette, Jean de la 87
 Podebusk, Henning 150, Marine Henningsdatter 134, 154
 Podevint, Jean-François 90
 Pont, Jean de Massas du 89
 Pontanus, Johannes Isaksen 74
 Pottrie, Duval de la 87
 Poulsdatter, Karine 153, Mette 191
 Poulsen, Christen 130, Christiern 130, Ellen 173, Otto 137
 Poumeau, Pierre 91
 Povelsdatter, Marine 130
 Précheur, Philippe 89
 Prange, Knud 101, 107, 149, 150, 156, 202, 209, 217, 218
 Preisler, Christian Jakob 220, Daniel 220, George 220, Joachim Daniel 220, Johann Martin 220, Karl Adolf 220
 Preisz, Daniel 106
 Prieur, Le 88, Paul 88
 Primaudaye, Pierre de la 92
 Printzler, Arnt 174
 Prytz, Jørgen 153
 Putot, Varignon du 87
 Pyt, Astrup 130
 Raben, J. 40
 Rahr, Jacob 183
 Rainaut, Joseph 67, Marc Pierre 67
 Rambouillet, Nicolas de 87
 Rambusch, Sigurd 202
 Ramière, Puychernaut de la 86
 Ramsing, H. U. 44
 Raneke, J. 146
 Rantzau, Caj 75
 Rasmusdatter, NN 183
 Rasmussen, Inga Fl. 173, Jørgen Nybo 198, Ole 191, Rosa 111
 Ratje, Anne Elisabeth 194
 Rattgen, Adolf 181, Adolf Mateus 181, Adolf Matheus 186, Anna Lisbeth 188, Anne Lisbeth 187, Bodil Kirstine 187, 190, Casper 186, Christine 186, Hanne 191, Herman Vilhelm 187, Hermand Kristian 188, Jacob 187, 191, Jochum 183, 187, Johan Edvard 187, Karen Lerche 188, Peder Bøgvad 187
 Raue, Christian 166
 Ravn, Villum 75
 Reimer, Anne Magdalene 188, Magdalene Kirstine 188, Malene Kirstine 194, Martin 109, Mogens Pedersen 188, Søren 181, 182, 188
 Rejtherus, Christiernus 167
 Rene, Jan 173
 Resen, Hans Poulsen 41
 Reus, F. Jacob Andersen 181
 Revel, Sophie Hansdatter 151
 Revière, Isaac de la 89, Suzanne de la 89
 Rhode, Johan 70, Søren 178
 Rhuman, Wolfgang 74, 76
 Richard, Michel 94
 Richter, V. 173
 Rieu, W. du 82
 Riis, Judith Pedersdatter 181, Peiter 181
 Ripensis, Andreas Kragius 72, Johannes Franciscus 72, Johannes Petri 79
 Rivière, Jean de la 89
 Rixtorp, Mette 142, 151
 Rochfoucauld, Frédéric-Charles de la 86
 Rodriguez, Frederika Louise 190
 Rosenhane, Gustaf 82
 Rosenkrantz, Oluf 167
 Rosensparre, Sten 75
 Rostochiensis, Thomas Lindeman 166

- Roth, Fritz 82
Rothe, C. P. 76
Roys, Anne Marie 186, Bodil Christine 185,
Jacob 186, 193, Laurs Gregers 186, Lud-
vig 181, Ludvig Jacobsen 180, 185, Møl-
ler 186, Otto Frederik 186
Rytter, Christen Isaksen 167
Røde, Karl Eriksen 144
Røgberg, Eilhard Madsen 78
Rørdam, Holger Fr. 71, 75, 76
- Sablière, Rambouillet de la 86
Sadolin, Christian Albert Olsen 162, Margre-
the 160, 163
Sainty, Malcolm R. 211
Sanders, Hanne 109, 222
Sax, Peter 80
Saxo, Peter 79
Schaeffer, Barbara 178
Schaldemose, Preben 198
Schandorph, Rektor Niels Poulsen 42
Scharling, Henrik 199
Schavenius, Petrus Laurentij 167
Schavinius, Theophilus 70
Schelderup, Maren 161
Schepelern, H. D. 44, 75, 76
Scheren, Magnus Gregorii Danus 70
Scherz, G. 71
Scheuermann, Holger Werfel 59, Peter Val-
demar 65
Scheumann, Peter Valdemar 61
Scheurmann, Holger Werfel 65
Schilbred, C. S. 205
Schimmelmänn, Grev 190
Schinkele, Otto van 137
Schönbeck, Carl-Gerhard 203
Schönwandt, Fritz 116
Schroder, Anne Sibylle 178, Christopher 178,
Marie Elisabeth 178, Marie Elisabethe
177, Mathias 131, 153, Sophie 178
Schuhmacher, Peder 28
Schuldt, Jacob 34
Schumacher, A. 79, Petrus 167
Schytte, Thomas 212
Seitzberg, Charlotta Anna Margaretha von
64, Charlotta von 57, Christian Friedrich
August von 61, 63, Emil August von 63
Sejlmager, Hans Hansen 33
Sellinger, Johannes Fridericus 167
Senning, Niels Clausen 74
Severini, Jacobus 41
Sevin, Pierre 90
Seyer, Christopher 193
Sidelmann, Gregers Andersen 175
Sidelmans, Hans 190
Sigismund, Peter 59
Simon, Georg 221
Simonsdatter, Marie 112
Simonsen, Mariane Rasmusdatter 161, Vedel
148, 150, 148, 149
Siøe, Anna 186
Skak-Nielsen, Luise 217, 218
Skeel, Christen 75, 76
Skeffer, Barbara 192
Skiernov, Hieronimus Olufsen 127
Skinkel, Berneke 140, Detlev 137, Herman
127, 137, 139, Hilleborg Ottesdatter 150,
Laurids 136, Otte 136, 137, 139, Ottes-
datter 138
Skovgaard, Jørgen 74
Skræder, Niels Kristensen 52
Smith, Hans Jacob 65, Valdemar 59,
Snedker, Hans Langsted 182
Sode-Madsen, Hans 110, 198
Sodeness, Peder 56
Soghen, Gelsteth 137, Rodorpe 137
Solberg, Erik 27
Sommer, Karen Jørgensdatter 147, Niels 147
Spickermann, Willum 152
Spurre, Jørgen 194, Mads 189
Stanley, Carl Frederik 207
Staugård, Christian 32
Steding, Erhard 70
Steen, Poul 111, 196, 201
Steenberg, Frederik Laurentius 58, Jens Foss
58, Schack 58, 59, Schack August 58
Steffens, Haagen Krog 175
Steincke, K. K. 111
Stender, Mathias 40, Michael 40
Stenonis, Nic. 71
Stensen, Niels 70
Stephanus, Johannes 78
Stig, Marsk 137, 150
Stigsen, Jens 140
Stilling, Niels Peter 108, 222
Stirner, Max 208
Stochholm, Poul 111
Storm, Jørgen 147
Stoud, Cathrine 161
Stradowitz, Kekule von 212
Strangesen, Peder 118
Strauch, Anna Sophie 68

- Sturm, Johann 77
 Sundbo, J. P. 215
 Suzannet, Marquis de la Forest 92
 Svendsen, Marie 59, 68, Tage 145
 Sørensdatter, Kirsten 46, Maren 44
 Sørensen, Anna Marie Lebech 227, Christen
 161, J. Wurtz 149, Jonas 77, 78, Laura
 Johanne 65, Peder 72, Wurtz 150

 Tandrup, Leo 224, 225
 Taulow, Bertel Henriksen 163, Bodil Maria
 158, 163, Jens Frederik 162, Poul Jensen
 160
 Tautenberg, Lieutenant 18, Lieutenant In-
 specteur 22
 Tellier, Jean Le 91, Le 84, 86
 Thestrup, Cathrine Elisabeth 190, Georg F.
 Olsen 191, Rasmus Pedersens 174
 Thiset, Anders 146, 173
 Thomsen, Jes 52, Morten 161, 163, Valborg
 66
 Thorning, Christian Engelstof 174, Niels
 Lassen 174, Peder Andersen 174
 Thorsell, Elizabeth 212
 Thott, Tage 75, 76
 Thraegaardt, Jacob 223
 Tilsen, Bodil Cathrine 182, 190
 Tisdorph, Ludvig Michelsen 121, 146
 Toller, Joannes 167
 Tomasdatter, Karen 51, 52, Maren 52, Marie
 51
 Tommerup, Anna Medea 161
 Tomner, Lennart 76
 Torchilh, Christiernus 72
 Toring, Elisa 187
 Torup, Gunde Nielsen 174
 Touyon, Mathieu 90
 Touzellière, Jean de Guillemain de la 92
 Tow, Niels Pedersen 186
 Trägårdh, Kurt G. 223, Slakten 223
 Traegaard, Alexander 223
 Treffort, Pierre 90
 Treschow, Dorothea 175, Gerhard 177, Ras-
 mus G. 176, 178
 Treu, Fr. 47
 Troulhon, Jean 89
 Truelsdatter, Kirsten 187
 Truelsen, Peder 144
 Træskomager, Gert Rasmussen 192, Giort
 Andersen 192
 Tutein, Helene Christine 109, Mutter 109

 Tygesen, Astrad 143, Astrød 143
 Tyggissen, Astrid 143
 Tønder, Giskan 160, Maren 160, Ole Olsen
 161
 Tønnesen, Allan 214

 Ulfeldt, Anders Eriksen 150, Christoffer 74,
 Jens Stigsen 128, Mette 142, 151, Niels
 Eriksen 136, Peder Nielsen 126
 Ulsig, Erik 208, 210
 Uncheri, Frantris 151
 Unckers, Jess 136, Karen 130, 131, Karine
 124, Nisse 138, Oleff 140, Otte 140
 Ungersonius, Jacobus 148
 Unkers, Is 139, Jesse 136, Jessæ 136, Johanni
 144, Karine 129, Ness 136, Petro 144
 Unkersdatter, Alcke 131, 153, Enger 122, In-
 ger 120, 121, 122, 123, 124, 131, 147, 149,
 152, 153, Margrethe 153
 Unkersen, Hans 128, 130, 131, 148, 153, Jens
 123, 136, 137, 139, 140, 142, 144, 145,
 147, 150, 153, 155, 156, Jep 124, 125, 126,
 127, 128, 129, 130, 131, 134, 136, 139,
 140, 143, 148, 150, 153, 155, Niels 127,
 133, 136, 137, 138, 139, 140, 150, Nisse
 137, Oluf 139, 140, 155, Otte 137, 139,
 140, 150, 155, Peder 137, 144, 155, 156,
 Per 137, 140, 143, Pet 155
 Utzon, Jacob Nielsen 162

 Valette, Pierre de la 92
 Varanda, Jean de 73
 Vaupell, Otto 40
 Veckeri, Margarita 147
 Veckersdatter, Margrete 147
 Vedastev, Catherine Therese 173
 Vegerslev, Anna Jensdatter 162
 Vejle, Jens Mikkelsen 152
 Venø, Ejvind 209
 Verloes, Else Christine 189
 Verreuil, Jean 89
 Verwohlt, Ernst 149
 Viburgensis, Nicolaus Michaelis 70
 Viburgo, Nicolaus Laurentius Aagardus 166
 Vilhelm, Gustav 181, 182
 Villadsen, Villads 175, 195
 Villarnoul, Bussière 87, 92
 Ville, François de la 88
 Vinde, Johanne Marie 174
 Vismar, Daniel 82, Hilarius 82, Nic. 82, Ni-
 colaus 81, Samuel 82

- Vognmand, Claus 33
 Voigt, Kaptajn 40
 Vrigny, Lacombe de 90
- Wad, G. L. 122
 Walsrode, Henrik 141
 Wandal, Hans 77
 Wandborg, Pernille Pedersdatter 184
 Warbiorg, Johannes 166
 Wedbye, Anna Larsdatter 191
 Wedel, Andreas 110, Andreas Ægidiussen 110
 Weibull, Lauritz 149
 Weidenhaupt, Andreas 207
 Weiergang, Dorothea Augusta 29, Hans Matthias 29
 Weissenborn, Bernhard 82
 Welling, Ann R. 210
 Werloes, Cort Jørgen Pedersen 189
 Westh, Jan René 169, 173
 Wiberg, S. V. 71, 192, 193
 Wichman, Bartholus Ericius 71
 Wichmand, Bertel 120, 121, Bertel Eriksen 70, Berthel 119, Hans 120, Jørgen 120
 Widding, S. 165
 Widsted, Elisabeth Pedersdatter 175, 176, Laurits Mortensen 192, Peder Mortensen 176
 Wiel, Abel Cathrine 183, Abigael Jørgensdatter 183, Catrine 184, Elisabeth 183, Georgia Jørgensdatter 184, Jørgensdatter 179, Mads Jensen 184, Peder 178, 179, 180, 184, 185, 188, 190, Peder Jørgensen 177, 183
 Wielius, Petrus Georgius 177
 Wildner, Carl Johann Frederich 64, Carl Johann Friedrich 57, Wilhelmine 57, Wilhelmine Poulina 56, 64
 Wilhelm, Niels 161, Wolfgang 77
 Wilke, Mechtild 71
 Winde, Johanne Marie 174
 Windingius, Joannes Pauli 166
 Winsløw, Peder Jacobsen 146
 Winstrup, Peder 76
 Winter, Johanne 183
 Winterfeldt, J. B. 58
 Winther, Laurids Nielsen 43
 Wisch, Johan von der 166
 Wittrup, P. L. 146, 173
 Wollmershauser, Friedrich R. 211
 Wolter, Hans Chr. 106
 Worm, Ole 41, 73, 74, 76, Ove 44
- Worsøe, Hans H. 97, 104, 109, 111, 201, 202, 206, 208, 211, 213, 221, 222, 223, 224
 Wraa-Jensen, Lisbet 212
 Wrangel, Jürgen Christensen 26
 Wright, Sewall 95
 Wulff, E. H. 179
- Zecchini, Marie 67
 Zimmermann, Paul 82
- Agesen, Fin 141, 151

Allan Tønnesen: Helsingørs udenlandske borgere og indbyggere ca. 1550-1600 (<i>Nymne Helge</i>)	214
Mogens Holch: Landets sidste kgl. borgmester (<i>Gregers Hansen</i>)	215
Erik Nørr: Latinskolens programmer 1840-1903 og Gymnasieskolens programmer 1903-1958 I-II (<i>Carl E. Jørgensen</i>)	216
Lokalhistoriske Småtryk, udg. af Lokalhistorisk Afdeling (<i>Erik Kann</i>)	217
Alf Løhde Mikkelsen: Spurvekvadder (<i>Erik Kann</i>)	218
Bertil Breisler: 500 Preislere i 500 år – eller den danske gren af slægten Preisler. Mandslinien. (<i>Jørgen Peder Clausager</i>)	220
Per Olov Bergmann, Ingemar Carlson, Bo Nilsson: Ordna ditt slægtsarkiv (<i>Hans H. Worsøe</i>)	221
Lykke Andersen og Karen Borglykke: Bibliografi over danske »Stater« 1913-1981 (<i>Hans H. Worsøe</i>)	221
N. H. Frandsen: Mordet på Store Hans (<i>Hanne Sanders</i>)	222
Søllerødbogen 1986 (<i>Erik Kann</i>)	222
Kurt G. Tragårdh: Slægten Tragårdh från Kopenhamn (<i>Hans H. Worsøe</i>)	223
Ruth Andersen: Leg er ikke den kongelige Dragt. Festskrift i anledning af 250-årsdagen for oprettelsen af Vemmetofte adelige jomfrukloster, 10 juni 1985 (<i>Hans H. Worsøe</i>)	223
Leo Tandrup: Drømmen om kærligheden og kejsertronen (<i>Erik Kann</i>)	224

SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG PERSONALHISTORIE

Bestyrelsen pr. 1. oktober 1986:

Finn Andersen (sekretær), Grysgårdsvej 2, 2400 København NV.

Nils G. Bartholdy, Schlegelsallé 1, 1807 København V.

Sv. Cedergreen Bech, Sotofte 21, 2820 Gentofte.

Ida Dybdal, Østerbrogade 44, 2100 København Ø.

Knud J. V. Jespersen, Teglbakken 46, 5690 Tommerup.

Lise Lund (kasserer), Filosofgangen 23, 2., 5000 Odense C.

Knud Prange (næstformand), Degnemoseallé 26, 2700 Brrønshøj.

Poul Steen (redaktør), Rudersdalsvej 52, 2840 Holte.

Hans H. Worsøe (formand), Tækkerløkke 34 A, 6200 Åbenrå.

Samfundet har hermed fornøjelsen at præsentere en ny bog: *Berna og Jørgen Møller-Holst: Rødovre Kirkebog 1682-1814*. En fuldstændig udgave af alle fødte, viede og døde med udførligt navneregister. Ved hjælp af supplerende undersøgelser, bl.a. i skifteprotokollen, er praktisk talt alle indførsler blevet identificeret, og der er tilføjet oplysninger om dødsfald frem til 1845. Takket være fondstilskud kan den 304 sider store bog sælges for kun 95 kroner + ekspedition (særpris for medlemmer 80 kr. + eksp.).

Brug vedlagte bestillingskort til Samfundets publikationer. Ekstra eksemplarer kan erhverves hos sekretæren og formanden.

Abonnement på *Hvem forsker Hvad* kan bestilles ved henvendelse til:

HVEM FORSKER HVAD, Christian Xs Vej 27, 8260 Viby,

hvor også ældre årgange kan købes.

Personalthistorisk Tidsskrift

udgives af *Samfundet for dansk genealogi og Personalthistorie*, hvis formand er landsarkivar, cand. mag. Hans H. Worsøe, Tækkerløkke 34 A, 6200 Åbenraa. Tidsskriftet redigeres af Samfundets skriftsudvalg ved redaktøren, cand. phil. Poul Steen, til hvem manuskripter bedes indsendt.

Abonnement kan kun tegnes ved indmeldelse. Foreninger og biblioteker kan optages som medlemmer. Indmeldelse sker ved henvendelse til sekretæren, arkivsekretær Finn Andersen, Grysgårdsvej 2, 2400 København NV, eller kassereren, Lise Lund, Filsofgangen 23, 2., 5000 Odense C.

Vejledning til forfatterne

Manuskripter indsendes til redaktionen i ét eksemplar, idet det forudsættes, at forfatteren selv beholder en kopi. Redaktionen påtager sig iøvrigt intet ansvar for indsendte manuskripter, billeder m.v.

Manuskripterne maskinskrives på A4 ark med normal linieafstand (1 1/2 linieafstand) og bred margin. Noterne skrives for sig og nummereres fortløbende. Håndskrevne rettelser bør ikke forekomme. Forslag til evt. illustrationer og undertekster hertil vedlægges. Når manuskriptet er godkendt, og korrektur foreligger, kan rettelser mod manuskriptet, herunder udvidelse af tekst eller noter, ikke påregnes fulgt af redaktionen. Efter rentrykning har fundet sted, får forfatteren tilsendt 25 særtryk af artiklen gratis. Større oplag af særtryk kan bestilles og leveres efter regning.

Anmeldelser bør normalt ikke overstige en side og forsynes med overskrift, indeholdende forfatternavn, bogtitel, evt. undertitel, udgivelsessted og -år, forlag, sideantal og pris.

Redaktionens adresse: Poul Steen, Rudersdalsvej 52, 2840 Holte.

Udgivet med støtte af Statens humanistiske forskningsråd.

Tryk: Bondegaard tryk as, Herlev